

T.C
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BİLİM DALI

13. YY'DA YAZILMIŞ OLAN YÛSUF KISSALARINDA ALINTI
KELİMELEER
(Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza)

YÛKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hale ZEYBEK

Danışman
Prof. Dr. Erol ÖZTÛRK

BOLU, 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Hale Zeybek'e ait "13.yy'da Yazılmış Olan Yüsuf Kıssalarında Alıntı Kelimeler (Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza)" adlı çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

20.06.2019

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Erol Öztürk

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Ömer Yağmur

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Aziz Gökçe

.....

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**13. yy’da Yazılmış Olan Yūsuf Kıssalarında Alıntı Kelimeler (Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza)**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uyularak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversitede veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Hale Zeybek

20.06.2019

ÖN SÖZ

Bu çalışmada 13. yy'da yazılmış olan Yūsuf kıssalarında (Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza) alıntı kelimeler incelenmiştir. Alıntı kelimelerin yapısı ortaya konulmuş ve çeşitli açılardan sınıflandırmalar yapılmıştır. Bu alıntı kelimelerin eserlerdeki durumu ele alınmış, farklı müelliflerce yazılan kıssalardaki alıntı kelime oranları birbiriyle mukayese edilerek hangi dilden ne oranda alıntı yapıldığı tespit edilmiştir.

Çalışma, giriş, inceleme, sonuç, kaynaklar, alıntı kelimelerin listesi ve dizin bölümlerinden oluşmaktadır.

Giriş bölümünde incelenen eserler hakkında genel bilgi verilmiş ayrıca dört eserdeki alıntı kelimelerin yapısı, tasnifi ve durumu hakkında genel açıklamalar yapılmıştır.

İnceleme kısmında ayrı ayrı ele alınan eserler alıntı kelimelerin yapısı bakımından detaylı olarak ele alınmıştır.

Sonuç bölümünde ise incelediğimiz dört eserdeki alıntı kelimeler ve eserlerdeki durumu hakkında ortaya çıkan bulgular yer alır.

İncelenen eserlerdeki alıntı kelimeler her bir eser ayrı ayrı olmak üzere hangi dilden alıntı yapıldığı belirtilerek alfabetik olarak ekler kısmında listelenmiştir. Bu bölümde verilen alıntı kelimelerin listesi, incelenen eserlerdeki alıntı kelime sayılarının oranını ortaya koyan ek bir listedir.

Dizin bölümü ise incelenen eserlerdeki alıntı kelimeler esas alınarak hazırlanmıştır.

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'u için Ali Cin'in doktora tezi olan 'Türk Edebiyatının İlk Yūsuf ve Züleyha Hikayesi' isimli çalışması esas alınmıştır. Çalışmanın dizin bölümü alıntı kelimelerin tespiti açısından taranmıştır. Söz konusu doktora tezindeki metin numaraları aynen kullanılmıştır.

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā kıssası için Rasim Deniz'in doktora tezi olan 'Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā Kıssası' isimli çalışması esas alınmıştır. Tezin dizin

bölümü olmadığından alıntı kelimelerin tespiti şahsımız tarafından yapılmıştır. Bu konudaki yeni görüşler dikkate alınarak İsmail Hikmet Ertaylan'ın tıpkıbasım eserinden faydalanılmıştır. Söz konusu doktora tezindeki varak ve metin numaraları kullanılmış, bazı kelimelerin transkripsiyonunda düzeltmeler yapılmıştır.

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sı için Kazım Köktekin'in doktora tezi olan 'Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sı' isimli çalışması esas alınmıştır. Çalışmanın dizin bölümü alıntı kelimelerin tespiti açısından taranmıştır. Söz konusu doktora tezindeki metin numaraları aynen kullanılmıştır.

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sı için Ümit Özgür Demirci – Şenol Korkmaz'ın 'Yūsuf ve Zelihā' isimli eseri esas alınmıştır. Çalışmanın dizin bölümü alıntı kelimelerin tespiti açısından taranmıştır. Söz konusu eserdeki metin numaraları aynen kullanılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanması süresince bana yol gösteren ve her zaman destek olan kıymetli hocam Prof. Dr. Erol Öztürk'e ayrıca hayatım boyunca beni destekleyen sevgili aileme teşekkür ederim.

Hale Zeybek

20.06.2019

ÖZET

13. YY'DA YAZILMIŞ OLAN YÛSUF KISSALARINDA ALINTI KELİMELER (Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza)

Hale ZEYBEK

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Erol ÖZTÜRK

Haziran 2019, 248 + xv Sayfa

Yüksek Lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışmada 13. yy'da yazılmış olan Yûsuf kıssalarındaki (Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza) alıntı kelimeler ele alınmıştır.

Giriş bölümünde incelenen eserlerdeki alıntı kelimeler hakkında çeşitli açılardan genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Her bir bölümde, bir eser alıntı kelimeler bakımından detaylı olarak incelenip sınıflandırılmıştır.

İnceleme bölümünde ortaya çıkan veriler değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular sonuç bölümünde sunulmuştur. Eserde başvuru ve yararlanılan kaynakların yer aldığı kaynaklar ve alıntı kelimelerin listesinin verildiği ekler bölümleri yer alır.

Anahtar kelimeler: 13. yy'a Ait Yûsuf Kıssaları, Alıntı Kelimeler

ABSTRACT**LOAN WORDS IN YŪSUF KISSALARI WRITTEN IN THE 13th CENTURY****(Ali, Halilođlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza)****Hale ZEYBEK****Master Thesis****Department of Turkish Language and Literature****Supervisor: Prof. Dr. Erol ÖZTŪRK****June 2019, 248 + xv Pages**

In this study, which was prepared as a master's thesis, the loan words of the Yusuf kıssaları written in the 13th century taken from (Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih, Şeyyād Hamza) are discussed.

In the introduction section, a general evaluation has been made about the loan words in various aspects.

In each section, a work is examined and categorized in detail in terms of loan words.

The data obtained in the review section were evaluated and the findings were presented in the conclusion section. The work includes references to the sources of references and loan sections where the list of loan words is given.

Keywords : 13th Century YŪsuf Kıssaları, Loan Words

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI.....	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLOLAR LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xv
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ	xvi

GİRİŞ	1
-------------	---

I. BÖLÜM

1. ALİ’NİN KISSA-I YÛSUF’U	22
1.1. ALİ’DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI	22
1.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek	22
1.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek	29
1.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime	32
1.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime	33
1.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime	34
1.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime	34

1.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek	34
1.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek	34
1.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek	35
1.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek.....	36
1.1.11. Birden Fazla Ek Alan Alıntı Kelimeler	37
1.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler	38
1.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar	41
1.2. ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ.....	44
1.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri.....	44
1.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri	46
1.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri	50
1.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri.....	51
1.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri	51
1.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri	51
1.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri	53
1.2.8. Eserde Geçen Alıntı Dini Terimler.....	53

II. BÖLÜM

2. HALİLOĞLU ALİ'NİN YÛSUF VE ZELİHA KISSASI.....	60
2.1. HALİLOĞLU ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI	60
2.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek.....	60
2.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek.....	61
2.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime	62
2.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime.....	63
2.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime.....	63
2.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime.....	63

2.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek	63
2.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek	63
2.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek	63
2.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek.....	64
2.1.11. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler	64
2.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler	65
2.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar	66
2.2. HALİLOĞLU ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ	67
2.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri.....	67
2.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri	68
2.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri	70
2.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri.....	71
2.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri	71
2.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri	71
2.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri	72
2.2.8. Dini Terimler	72

III. BÖLÜM

3. SÜLE FAKİH'İN YŪSUF VE ZELİHASI.....	78
3.1. SŪLE FAKİH'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI	78
3.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek.....	78
3.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek.....	80
3.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime.....	83
3.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime.....	84
3.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime.....	86
3.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime.....	87

3.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek	87
3.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek	87
3.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek	88
3.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek.....	88
3.1.11. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler	91
3.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler	91
3.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar	95
3.2. SÜLE FAKİH'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ.....	97
3.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri.....	97
3.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri	99
3.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri	103
3.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri.....	104
3.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri	105
3.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri	105
3.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri	107
3.2.8. Eserde Geçen Alıntı Dini Terimler.....	108

IV. BÖLÜM

4. ŞEYYĀD HAMZA'NIN YŪSUF u ZELĪHASI	117
4.1. ESERDE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI	117
4.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek.....	117
4.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek.....	119
4.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime.....	120
4.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime.....	120
4.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime.....	121
4.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime.....	121

4.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek	121
4.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek	121
4.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek	122
4.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek.....	122
4.1.11. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler	122
4.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler	123
4.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar	124
4.2. ESERDE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ.....	125
4.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri.....	125
4.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri	126
4.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri	129
4.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri.....	129
4.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri	129
4.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri	130
4.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri	130
4.2.8. Eserde Geçen Alıntı Dini Terimler.....	131
V. BÖLÜM	
5. SONUÇ	135
KAYNAKLAR	141
EKLER	145
Ek 1. ESERLERDEKİ ALINTI KELİMELERİN LİSTESİ	145
1. Ali'nin Kıssa-i Yüsuf'unda Geçen Alıntı Kelimeler	146
1.1. Arapça Kelimeler	146

1.2. Farsça Kelimeler	173
1.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler	179
2. Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā Kıssası'nda Geçen Alıntı Kelimeler.....	179
2.1. Arapça Kelimeler	179
2.2. Farsça Kelimeler	188
2.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler	191
3. Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sı'nda Geçen Alıntı Kelimeler.....	191
3.1. Arapça Kelimeler	191
3.2. Farsça Kelimeler	215
3.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler	226
4. Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihā'sı'nda Geçen Alıntı Kelimeler.....	226
4.1. Arapça Kelimeler	226
4.2. Farsça Kelimeler	237
4.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler	241
DİZİN.....	242

TABLÖLAR LİSTESİ

TABLO 1. Yapı bakımından eserlerdeki durum

TABLO 2. Eserlerdeki tasniflerde durum

KISALTMALAR LİSTESİ

- A. : Ali
Ar. : Arapça
bkz. : Bakınız
F. : Farsça
H. : Hicri
H.A : Haliloğlu Ali
e.b : Ekli biçim
İbr. : İbranice
ital. : İtalyanca
M. : Miladi
rus. : Rusça
s. : Sayfa
S.F : Süle Fakih
soğd. : Soğda
Ş.H : Şeyyād Hamza
T : Türkçe
TDK : Türk Dil Kurumu
yay. : Yayınları
yun. : Yunanca
yay : Yayınları
yy : Yüzyıl

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ا	a, e, ā
ب	b, p
ت	t
ث	s
ج	c, ç
ح	h
خ	h
د	d
ذ	z
ر	r
ز	z
س	s
ش	ş
ص	ş
ض	z, d
ط	t
ظ	z
ع	‘
غ	g
ف	f
ق	k
ك	k, g
ل	l
م	m
ن	n

و	v, u, ū, o, ō, ū
ه, ه	h
ی	y, i, ī, e, ē
’	hemze

GİRİŞ

1. 13.YY'DA YAZILMIŞ OLAN YÛSUF KISSALARI

1.1. Ali'nin Kıssa-i Yûsuf'u

“Türk edebiyatında ilk ‘Yûsuf u Züleyha’ hikayesi olduğu kabul edilen eser, ‘Ali’, ‘Harezmlî Ali’, ‘Kul Ali’, ‘Kul Gali’ adlarıyla tanınan şair tarafından XIII. yüzyılın ilk yarısında H. 630/M. 1232 yıllarında kaleme alınan “Kıssa-i Yûsuf” tur (Türkdoğan, 2011, 40).”

“Ali'nin bu eseriyle kendi adını ölümsüz kılmasının sebebi bir ilki gerçekleştirmesidir, bu yapıtla Yûsuf ile Züleyha hikâyesi Türk edebiyat dünyasına girmiştir (Yaman, 2007, 184).”

Eser, dörtlüklerden oluşur ve 12'li hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır. Fakat bu ölçü yer yer 9,10 ve 11'li hece olabildiği gibi, 13 ve 14' lü hece ölçüsü de olabilmektedir.

Eser üzerinde ilk çalışmayı, Houtsma¹ yapmıştır. Houtsma'dan sonra eser üzerinde ikinci ve daha kapsamlı çalışmayı yapan isim ise Brockelmann'dır.² Başka bir çalışma Hüseyin Kazım Kadri'ye³ aittir. Saadet Çağatay⁴ ise eserden metnin bir parçasını değerlendirmiştir. Diğer bir çalışma F.Fasayef'e aittir, “çalışmasında Kıssa-i Yûsuf'un hem Tatarcasını hem de Rusçasını sunmuştur (Cin, 2011,64).” Ayrıca hem Kiril hem Latin alfabesiyle çeşitli yayınlar yapan başka bir isim ise N. Hisamov'dur.⁵ Yûsuf'un Türk İslam Edebiyatındaki İlk Öyküsü" olarak tercüme edilebilecek başka bir

¹ Houtsma, "Zeitschrift der Deutschen Morgenliindischen Gesellschaft" (ZDMG) "Einalttürkisches Gedicht" s.43, 1889, s.69-98.

² Brockelmann, 'Ali's Qıssa'i Jusuf, Berlin,1917.

³ Hüseyin Kazım Kadri (Şey Muhsin Fani), "Mahdumgulu Divanı ve Yedi Asırlık Türkçe Bir Manzume", İstanbul 1340, s.56-64.

⁴ Saadet Çağatay, Türk Lehçeleri Örnekleri, TTK Yay. Ankara 1963, s.97-110.

⁵ N.Hisamov, Poema Kul Ali "Kıssa-i Yusuf" 1979; bk. Kul Gali, Yusuf Kıssası, Rennur Neşriyat Kazan2000; bk. Qul Qali, Qıssa-i Yusuf Kazan 1997

çalışma Steven West'in⁶ çalışmasıdır. Azerbaycanlı Elmeddin Elibeyzade ve Ebulfeyz Hüseyini⁷ tarafından da Ali'nin Yūsuf kıssası ile ilgili çalışmaları vardır.

Tüm bu çalışmaların dışında Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'u ile ilgili olarak edebiyat tarihi⁸ açısından da çalışmalar yapılmıştır.

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'unun müellif hattı bulunmamakla birlikte çeşitli nüshaları tespit edilmiştir. Bu nüshalar ; Yazma nüshalar, Berlin nüshası, Dresden nüshası, Kazan nüshası, Bakü nüshası, Leningrad nüshası, Molla İsmail nüshası, Milli Kütüphane nüshası, Matbu nüshalar, Manisa nüshası, İstanbul nüshası ve İstanbul Türkiyat nüshasıdır.

Ali'nin eserinin ait olduğu dil sahası üzerinde farklı görüşler vardır. Houtsma, Eski Anadolu Türkçesinin ilk ürünü ; Brockelmann ise Osmanlı Türkçesinin ilk ürünü olarak değerlendirir. F. Köprülü, Çağatay Türkçesinin edebi ürünü olarak görürken A. Caferoğlu karışık şive ile yazılan müşterek Orta Asya Türkçesi olarak görür.

1.2. Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā Kıssası

Kaynaklarda verilen bilgilere göre Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'undan sonra kronolojik olarak Kırımlı Mahmut'un Yūsuf ve Zelihā'sı gelir. Ancak Kırımlı Mahmut'a ait olan bu nüsha bulunamamıştır. Kırımlı Mahmut'un 'Deşt dili', 'Kırım dili' denilen şark Türkçesinde yazmış olduğu bu eseri Haliloğlu Ali Oğuz Türkleri tarafından kolayca anlaşılması için "Türki dile yani onüçüncü miladı asırda kullanılan Oğuz Türkçesine tercüme etmiştir (Ertaylan, 1960,19)." Haliloğlu Ali, Kırım'da yaşamış olan Mahmut isimli bir Türk şairinin yazmış olduğu Yūsuf kıssasını vezin ve dörtlük yapısını koruyarak Anadolu Türkçesine aktarmıştır.

Eser, dörtlüklerden oluşur ve 7'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

⁶ West, S.L.1983, "The Qıssa-i Yusuf of Ali" The First story of Joseph in turkic Literature, Acta Orientalia cilt. XXXVII. Fasciculi 1-3 Budapest.

⁷ Elmeddin Elibeyzade-Ebulfeyz Hüseyini, Gul Eli, Gisseyi Yusıf, Azerbaycan Devlet Neşriyatı, Bakı 1995, 185 s.

⁸ Köprülü Fuat, 1986, Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, s.235-236; A. BOMBACI, 1968, Histoire de la Litterature Turque, Paris; HOFMANN H.F., Turkish Literature A Bio-Bibliographical Survey, Section III, Utrecht 1969

Haliloğlu Ali'nin tercümesinin yazılış sahası ve tarihi kesin ve tam olarak belli değildir. Eserin dili üzerine de çeşitli görüşler ortaya konmuştur. Çeşitli kaynaklara göre Brockelmann, Azeri şivesine ait bulurken, Caferoğlu da Azeri şivesine eğilimli Dede Korkut dili özelliklerinde Oğuz Türkçesine ait olarak görür. İsmail Hikmet Ertaylan'a göre ise Azeri veya Osmanlı diye kesin bir isim vermek mümkün değildir.

Tercüme üzerindeki ilk çalışma P. Falev'e⁹ aittir. Türkiye'de de İsmail Hikmet Ertaylan¹⁰ çalışmıştır.

Eserin, Gotha, Raif Yelkenci (Agah Sırrı Levent nüshası ile aynı), İzmir Hisar Kütüphanesi ve Biblioteheque nüshası olmak üzere dört nüshası vardır.

1.3. Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sı

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sı XIII. yüzyılın sonu ile XIV. yüzyılın başında yazılmıştır. Mesnevi nazım şekli “fāilātün fāilātün fāilün” aruz vezni ile yazılan eserde Kazım Köktekin¹¹ sık sık vezin bozukluklarıyla da karşılaştığını ifade eder.

Şairin hayatı hakkında çok fazla bilgi olmadığı gibi ismi de Türk edebiyatında tam olarak kesinleşmemiştir. ‘Sula’, ‘Suli’ ya da ‘Süle’ mi olduğu tartışılmıştır. Yazmalarda farklı imlalarla yazılmış olduğundan farklı okunuşlar ortaya çıkmıştır.

Eser sade ve anlaşılır bir dille kaleme alınmıştır. Hem dil hem de edebiyat açısından özellikle “halk edebiyatı açısından önemli yanı, atasözleri ve deyimler gibi önemli dil malzemesini sunmasıdır. Mesnevide, ayrıca çok sayıda arkaik kelimenin varlığı da dilin Eski Anadolu Türkçesine yakınlığını göstermektedir (Türkdoğan, 2011, 64.).”

Eserin pek çok yazma nüshası vardır. Bunlar ; Raif Yelkenci, İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Bölümü No : 970, Dil Tarih Coğrafya

⁹ P.Falev,Zapiski Kollegii vostovedov, Leningrat (1925), I, 160.

¹⁰ İsmail Hikmet Ertaylan,Yusuf ile Züleyha, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1960.

¹¹ K. Köktekin, Süle Fakih'in Yusuf u Züleyhası, Doktora Tezi, Erzurum 1994.

Fakültesi Kütüphanesi, M. Con. 590, Milli Kütüphane, F. Bilge No.155, T.D.K. Kütüphanesi A140 477, Süleymaniye Kütüphanesi 46/1, Topkapı Sarayı Kütüphanesi No : 813, Konya Büyük Şehir Belediyesi Koyunoğlu Müzesi No:11403, Ankara, Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi 1965, Atatürk Üniversitesi Seyfettin Özege Kütüphanesi, Agah Sırrı Yzm. No:318.

1.4. Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihāsi

“Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihā adlı mesnevisi, Anadolu sahasında yazılan ilk eserlerimizdendir. (Demirci-Korkmaz, 2008, 16).” Eser, aruzun “fāilātün fāilātün fāilat” vezni ile yazılmıştır.

Eserin asıl nüshası kayıptır ancak asıl nüshadan yapılan istinsah esere ait olarak bilinen tek nüshadır ve tarih olarak hicri 925/ 1545 tarihi verilmektedir. Eser Abdurrahim İbn Kasım İbn Hasan tarafından istinsah edilmiştir. Raif Yelkenci nüshası olarak bilinen bu nüsha Türk Dil Kurumu kütüphanesinde yer alır.

“Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihā mesnevisi Eski Anadolu Türkçesinin kuruluş döneminin özelliklerini yansıtan eserlerin başında gelir (Demirci-Korkmaz, 2008, 19).” Eserin dili saf ve akıcı bir Türkçedir.

Eser, Dehri Dilçin¹² tarafından başında bir incelemeyle yayınlanmıştır. Eserin üzerine S. B. Thomas¹³, Osman Yıldız¹⁴ ve Ümit Özgür Demirci-Şenol Korkmaz'ın¹⁵ metin çalışmaları vardır.

2. TÜRKÇEDE ALINTI KELİME

¹² Dehri Dilçin, Şeyyad Hamza, Yusuf u Zeliha, Türk Dil Kurumu Yayınları, İstanbul, 1946.

¹³ S.B. Thomas, The Story Of Josep in İslamic Literature with an Annotated Translation of the Pre-Ottaman Destan-ı Yusuf by Şeyyad Hamza, Departman of Middle East Language and Cultures, Colombia University, 1992.

¹⁴ Osman Yıldız, Yusuf u Zeliha (Destan-ı Yusuf), Giriş-İnceleme-Metin-Dizin, Akçağ Yayınları, Ankara, 2008.

¹⁵ Ümit Özgür Demirci – Şenol Korkmaz, Yusuf u Zeliha, Kaknüs Yayınları, İstanbul, 2008.

“Bir dile çeşitli etkiler, özellikle kültür etkileri dolayısıyla yabancı dillerden ek ve kelime alınmasına (Korkmaz, 2017,70)” alıntı ve “bir dile başka dilden girmiş ve o dilde benimsenmiş olan kelimeye (Korkmaz, 2017,70)” de alıntı kelime denir. Yani ‘alıntı kelime’ terimi ile bir dile başka bir dilden geçmiş ve yerleşmiş olan kelimeler ifade edilmektedir.

Türkler kurdukları siyasal, kültürel ve ekonomik ilişkiler sebebiyle çeşitli dillerden kelime alışverişinde bulunmuştur. Türkçede farklı dönemlerde çeşitli dillerden geçmiş ve yerleşmiş olan alıntı kelimeler vardır.

Eski Türkçe dönemi için metinlerin kelime hazinesine bakıldığında Çince, Moğolca, Tibetçe, Soğdca kelimeler ve İslamiyet öncesi Budizm ve Maniheizmden kaynaklanan kelimeler Türkçeye girmiştir.

Türklerin İslamiyeti kabul etmesi ve Anadolu’ya yerleşmesi ile birlikte buradaki yaşayış şekli, dilde de etkisini göstermiştir. Ancak Farsça ve Türkçe ilişkisi Türkler İslamiyeti kabul etmeden önce coğrafi yakınlık sebebiyle başlamıştır. Türklerin, İslamiyeti Farslar vasıtasıyla öğrenmesi Türk dilinde dini kaynaklı alıntıların daha çok Farsçadan olmasına yol açmıştır. Tarihsel süreç içerisinde Arapça ve Farsçanın bilim ve edebiyat dili olarak kullanılması da etkili olmuştur.

İncelenen dört eseri göz önüne alarak Arapça ve Farsça dışında İbraniceden, Ruscadan, Yunancadan ve İtalyancadan da eserlerde az sayıda örnekler vardır.

Türkçedeki İbranice kelimelerin genellikle Tevrat kökenli ve Musevilik dinine ait kelimelerden oluştuğunu ifade edebiliriz.

Zeynep Korkmaz, Batı dillerinden gelen yabancı kaynaklı kelimeleri dört gruba ayırır. İlk grup Türklerin Anadolu’ya yerleşmesinden itibaren 17. yy’a kadar olan dönemdir. Bu alıntılar Anadolu’daki ortak yaşayışın bir getirisidir. Fakat İtalyanca alıntılar ise “ İtalyan siteleri durumundaki Venedik ve Cenevizli tüccarların Karadeniz ve

Akdeniz’deki ticaret ve denizcilik faaliyetlerinin getirdiği alıntılardır (Kormaz, 1995, 845).”

3. İNCELENEN ESERLERDE ALINTI KELİMELERİN YAPISI

Yūsuf ve Zelihā kıssasında dört farklı müellif esas alınarak incelenmiş alıntı kelimelerin yalın, türemiş ve birleşik şekilleri gruplandırılmıştır. Kelimenin alınmış olduğu yabancı dil üzerine getirilen ekler, birleşik kelimelerin oluşumu vb. açıdan inceleme yapılmıştır. Bu doğrultuda, incelenen eserlerdeki kelimelerin durumu aşağıdaki şekildedir :

- Arapça Kelime + Türkçe Ek
- Farsça Kelime + Türkçe Ek
- Farsça Ön Ek + Farsça Kelime
- Farsça Ön Ek + Arapça Kelime
- Arapça Ön Ek + Arapça Kelime
- Arapça Ön Ek + Farsça Kelime
- Arapça Kelime + Arapça Son Ek
- Farsça Kelime + Arapça Son Ek
- Arapça Kelime + Farsça Son Ek
- Farsça Kelime + Farsça Son Ek
- Birden Fazla Ek Alan Kelimeler
- Alıntı Birleşik Kelimeler
- Farsça ve Arapça Tamlamalar

3.1. Türkçe Ek Alan Alıntı Kelimeler

Alıntı kelimelerin Türkçe ek olarak genişlemesi durumu yapım ekleri bakımından incelemeye tabi tutulmuştur. Ali’ de 185, Haliloğlu Ali’ de 30, Süle Fakih’te 68, Şeyyād Hamza’da 36 adet Arapça ve Farsça kelime üzerine Türkçe ek getirilmiştir. Türkçe eklerin kullanımı eserden esere farklılık gösterir. Her ek her eserde bulunmamaktadır.

Kullanılan belli başlı yapım ekleri şunlardır :

İsimden İsim Yapma Ekleri

“İsimden isim yapma ekleri isim kök ve gövdelerinden isim yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler isim köklerine, isimden yapılmış isim gövdelerine ve fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenirler (Ergin, 2013, 159).”

Eserlerde en çok kullanılan isimden isim yapma ekleri :

+ **IIIk**, soyut isimler, sıfatlar, topluluk, yer, mekan, alet- edevat isimleri yapan bir ektir. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

+ **II**, en temel işlevi sahiplik ismi yapmak olan bu ek sıfat olarak kullanılan vasıf isimleri ve mensubiyet isimleri yapar. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

+ **sIz** eki, +II ekinin zıttı bir anlam ifade eder ve yokluk bildidir. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

+ **CI**, kullanım alanı geniş olan meslek ve taraftarlık ifade eden isimler yapar. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

+ **CA**, dil, lehçe, şive gibi isimler yapan bir ektir. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

+ **CIk**, acıma, sevgi, küçültme anlamlarında kelimeler yapan bir ektir. Sadece Süle Fakih'in eserinde tespit edilmiştir : cümlecük (Ar. + T) : 607, sâ' atcük (Ar. + T) : 2956.

+ **CIgAz**, zavallılık, sevgi ve küçültme ifade eden bir ektir. Sadece Süle Fakih'in eserinde tespit edilmiştir : cāncuğaz (F. + T) : 1466.

+ **CAk**, +**CAgIn**, sevgi, küçültme, zavallılık ifade eden eklerdir. Bu ekler sadece Süle Fakih'in eserinde tespit edilmiştir : t̄izcegin (F. + T) : 867, t̄izcek (F. + T) : 662.

+ **rAk**, üstünlük ve karşılaştırma ifade eden bir ektir. Süle Fakih ve Şeyyād Hamza'nın eserinde tespit edilmiştir : t̄izrek (F. + T) : 2798. (S. F), t̄izrek (F. + T) : 1515. (Ş. H).

İsimden Fiil Yapma Ekleri

“İsimden fiil yapma ekleri isim kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan eklerdir. Bu ekler isim köklerine, isimden yapılmış isim gövdelerine ve fiilden yapılmış isim gövdelerine eklenirler (Ergin, 2013, 179).”

Eserlerde tek örneği vardır :

+ **IA**, “yapma ve olma ifade eden (Ergin, 2013, 180)” fiiller yapan kullanım sahası geniş bir ektir. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

Bu ekin üzerine fiilden fiil yapma ekleri: -ş-, -n-, -t- getirilerek **-IAn**, **-IAt**, **-IAş** isimden fiil yapma ekleri elde edilir. Haliloğlu Ali hariç diğer incelenen eserlerde örnekleri vardır.

Fiilden Fiil Yapma Ekleri

“Fiilden fiil yapma ekleri fiil kök ve gövdelerinden fiil yapmak için kullanılan eklerdir (Timurtaş, 2013, 200).”

Ali'nin eserinde fiilden fiil yapma eki alan tek örnek vardır. Diğer incelenen eserlerde fiilden fiil yapma eki alan kelime yoktur.

-t-

rencüt- (F. + T) : İncitmek. K56v11.

Söz konusu kelime ile ilgili olarak Ali'nin kıssasının diğer nüshaları incelendiğinde “D57r2 yüncütdi... K56v11 rencütdi ... A50v1 yincütti... M77/18 incütdi... (Cin, 2011, 348)” ; ‘renc-ü-t’ kelimesi ‘incit-’ kelimesine benzetilerek kullanılmıştır.

3.2. Farsça Ön Ekler

“Farsçada Türkçeden farklı olarak yalnızca son ekler yoluyla değil, ön ekler yoluyla da kelimeler türetilir (Develi, 2013, 117).” Ön ekler ile Farsça isimlerden çok sayıda sıfatlar meydana getirilir.

İncelediğimiz eserlerin hepsinde Farsça ön ekler kullanılmıştır. Bu Farsça ön eklerin kullanımı her eserde aynı olmayıp eserden esere farklılık gösterir. Eserlerde kullanılan eklerin sayısı ; Ali ‘de 22, Haliloğlu Ali’de 2, Süle Fakih’ te 56, Şeyyād Hamza’da 8’dir.

Eserlerde kullanılan Farsça ön ekler şunlardır :

bi- , Türkçedeki + sIz ekinin muadili, yokluk ifade eden bir ektir. Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

nā⁻¹⁶ , eki de bi- eki ile aynı işlevde olumsuzluk ifade eden bir ektir. Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza’da bu ekin kullanımıyla ilgili örnek bulunurken Haliloğlu Ali’de bu ekin kullanımıyla ilgili örnek yoktur.

be- ~ **bā-** , Türkçedeki + II eki ile aynı işlevde kullanılan bir ektir. Sadece Süle Fakih’te bu ekin kullanımıyla ilgili örnek vardır : bā-ğuş (F. + F.) : 97, be-nām (F. + F.) : 64.

hem- , “birlik, ortaklık ve yakınlık”(Timurtaş, 2017, 283)” ifade eden bir ektir. Ali ve Süle Fakih’te bu ekin kullanımıyla ilgili örnekler vardır : hemrāh (F. + F.) : B16v1. (A), hem-rāh (F. +F.) : 1. (S.F).

¹⁶ “- bi ve - nā edatlarının kullanım ve anlamları biraz farklıdır, -bi eki, isimlere getirilir ve mutlak olarak -sız, -siz anlamını verir ; -nā eki ise, umumiyetle sıfatlara ve fiilden türemiş kelimelerin başına konur ve < olmayan> anlamını ifade eder, menfilik fiilinin vuku bulduğunu gösterir. (Timurtaş, 2017,282)”

ber- , ‘üzere, üzeri ‘ anlamını ifade eden, hem sıfat hem zarf işlevinde kelimeler türeten bir ektir. Süle Fakih ve Şeyyād Hamza’da bu ekin kullanımıyla ilgili örnekler yer alır : ber-güzīn (F. + F.) : 36. (S.F), ber-dār (F. + F.) : 640. (Ş.H).

der- , ‘içinde, içine’ anlamlarını ifade eden bir ektir. Ali ve Süle Fakih’te bu ekin kullanımıyla ilgili örnekler bulunur : derhāl (F. + Ar.) : B26r9. (A), der- güzēr (F. + F.) : 152. (S.F).

ez- , Türkçe +dAn anlamlarını ifade eden bir ektir. Sadece Süle Fakih’te bu ekin kullanımıyla ilgili örnek bulunmaktadır : ez-kitāb (F. + Ar.) : 5001.

pür- , Türkçe ‘de + II eki işlevinde daha çok ‘dolmuş’ anlamında kullanılır. ‘Farsça’da daha çok zarf gibi kullanılan bu kelime bir ön ek gibi bir çok kelimenin teşkilinde yer alabilmektedir (Develi, 2013, 124).’ Sadece Şeyyād Hamza’da bu ekin kullanımıyla ilgili örnekler yoktur.

3.3. Farsça Son Ekler

Farsça ön eklerde olduğu gibi son eklerle de türemiş isimler ve sıfatlar meydana getirilir. Farklı ekler kullanılarak isimlerden türemiş sıfatlar yapılır. Farsçada farklı ekler kullanılarak isimlerden türemiş sıfatlar yapıldığı gibi isimler de yapılır.

Farsça son ek kullanımı dört eserde de görülür. Ali ‘de 34, Haliloğlu Ali’de 5, Süle Fakih’ te 43, Şeyyād Hamza’da 8 Farsça son ek almış kelime vardır. Farsça son eklerin kullanımı eserden esere farklılık gösterir. Her ek her eserde yer almaz.

Eserlerde Kullanılan Farsça Son Ekler ;

-mend , -nāk, -vār, -ver, -gin, -mān, -in, Türkçedeki + II eki ile aynı işlevde kullanılan eklerdir. Sadece Ali ve Süle Fakih’te bu eklerin kullanımıyla ilgili örnekler vardır.

-ī , “daha çok memleket, aile, millet isimlerine gelerek onlara nisbeti bildirir (Timurtaş, 2017, 276).” Dört eserde de alıntı kelimelere eklenmek suretiyle kullanılmıştır.

-veş, - sar ekleriyle ‘gibi’ anlamı verilen sıfatlar yapılıdır. Sadece Ali ve Süle Fakih’te bu eklerin kullanımıyla ilgili örnekler vardır.

-āne, -vār ekleri uygunluk, layıklık belirten eklerdir. Sadece Ali ve Süle Fakih’te bu eklerin kullanımıyla ilgili örnekler yer alır.

-kār, - gār ekleri ile ‘yapan, eden’ anlamı taşıyan sıfatlar yapılıdır. Sadece Süle Fakih’te ve Haliloğlu Ali’de bu ekin kullanımıyla ilgili örnek yer alır.

-ter eki ise daha ve en anlamlarında üstünlük ve karşılaştırma ifade eden ektir. Sadece Haliloğlu Ali’de bu ekin kullanımıyla ilgili örnek bulunur.

-gūn renk ismi türeten bir ektir. Sadece Süle Fakih’te bu ekin kullanımıyla ilgili örnek vardır : gülgün (F.) : 839.

-gāh, - istān, - zār ekleri yer ve zaman ifade eden eklerdir. Sadece Şeyyād Hamza’da bu ekin kullanımıyla ilgili örneklere rastlanmamıştır.

-dān eki, alet edevat isimlerini ifade etmek için kullanılan bir ektir. Tek örneği mumluk anlamında ‘şemdān’ kelimesinde görülmektedir. Şeyyād Hamza’da ise bu kelime yoktur : şem‘ dān (Ar. + F.) : B60v5. (A), şem‘ dān (Ar. + F.) : 567. (H.A), şem‘ dān (Ar. + F.) : 1123. (S.F).

-bān, -vān, -gān ekleri sahiplik ve meslek isimlerini ifade etmek için kullanılan eklerdir. Ali, Haliloğlu Ali ve Süle Fakih’te bu ekle ilgili örnekler yer alırken Şeyyād Hamza’da bu ekin kullanımıyla ilgili örneklere rastlanmamıştır.

-**çe**, Türkçedeki +Cık eki anlamında küçültme ifade eden bir ektir. Ali ve Süle Fakih'in eserinde bu ekin örneği görülür : deriçe (F.) : Pencere, küçük kapı. B45r8. bağçe (F. bağçe) : 1680. (S.F)

-**ān**, Farsça çokluk ekidir. Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza'da örnekleri vardır. Bu örnekler sınırlı sayıdadır. Haliloğlu Ali de ise Farsça çokluk eki (-ān) nin örnekleri yoktur.

3.4. Arapça Ön Ekler

Eserlerde Farsça eklerin çok fazla kullanılmasına rağmen Arapça ek kullanımı fazla değildir. Bir kaç örnekte -zi ve -lā ekleri görülmektedir. Ali, Haliloğlu Ali ve Şeyyād Hamza'da Arapça ek kullanımıyla ilgili kelime bulunmazken Süle Fakih'te Arapça ön ekin kullanıldığı kelime örnekleri vardır.

zī¹⁷, önüne geldiği kelimeye '+II, sahip ' anlamını ifade eden bir ektir : zī-ḥarīf (Ar. + Ar.) : 4443, zu-fünūn (Ar. + Ar.) : 4368.

lā-, Türkçe'de yokluk ifade eden +sIz ekinin Arapça karşılığı olan bir ektir : lā-mekān (Ar. + Ar.) : 2705.

3.5. Arapça Son Ekler

Eserde kullanılan Arapça son ekler, Arapça -in ve -āt çokluk ekleridir. "Eklemeli çokluklar sālīm çokluk (cem-i sālīm) adını alır. +īn, + ūn ekleri müzekker (eril), +āt eki ise müennes (dişil) çokluklar yapar. Bunlar kurallı, düzenli çokluklar sayılır. (Develi, 2013, 28)."

Haliloğlu Ali'de Arapça son ek almış alıntı kelime örneği yoktur. Ali'de (6), Süle Fakih (7) ve Şeyyād Hamza'da (1) ise örnekler sınırlı sayıdadır.

¹⁷ "zū nun cerrli halidir (Timurtaş,2017,239)."

3.6. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler

Türkçe sondan eklemeli bir dil olarak üst üste ek alabilme özelliğine sahiptir. Türkçe kelimeler için bu özellik nasılsa alıntı kelimeler için de aynı durum söz konusudur.

Alıntı kelimelerin bir ya da birden fazla Türkçe, Farsça ve Arapça ekler aldığı durumlar vardır. Bir kelime üzerine birden fazla ek alan yapılar en çok Ali'nin eserinde görülmektedir.

Ali'de Arapça ve Farsça kelimeler üzerine birden fazla ek gelmesi diğer eserlere göre fazladır. Getirilen ekler Türkçe ve Farsçadır. Haliloğlu Ali'de Arapça kelime üzerine Türkçe ve Farsça ek almış 2 kelime vardır.

Süle Fakih'te Farsça ön ek üzerine Arapça kelime ve Türkçe ek alan, Farsça kelime üzerine Farsça ve Türkçe ek alan ve Arapça kelime üzerine Türkçe ek alan kelime örnekleri vardır.

Şeyyâd Hamza'da birden fazla ek almış alıntı kelime örneği bulunmamaktadır.

3.7. Alıntı Birleşik Kelimeler

Birleşik kelimelerle ifade edilen şey iki veya daha çok kelimedenden farklı yollarla yapılan birleşik isim ve birleşik sıfatlardır. “Bunların bir kısmı gerçek birleşik kelimelerdir, yani meydana gelen kelime yeni bir anlam taşımaktadır. Bir kısmında ise anlam değişikliği fazla değildir. Bazısında ise hemen hemen hiç bir anlam değişikliği yoktur (Timurtaş, 2017, 299).”

Alıntı birleşik kelimelerin sayısı eserden esere farklılık gösterir. Ali'de 52, Haliloğlu Ali'de 12, Süle Fakih'te 58, Şeyyâd Hamza'da 13 adet birleşik kelime yer alır.

Eserlerdeki birleşik kelimeler şu şekildedir ;

Yakın veya zıt anlamlı kelimeler bağlama edatıyla ‘u , ü’ bir araya gelerek birleşik kelimeler yapılır. Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih’te bağlama edatıyla yapılan birleşik kelimeler bulunurken, Şeyyād Hamza’da bağlama edatıyla yapılan birleşik kelime tespit edilmemiştir.

İki kelimenin bağlama edatı kullanılmadan bir araya gelmesiyle birleşik kelimeler yapılır. Dört eserde de iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimeler vardır. Ali’de diğer eserlerden farklı olarak iki kelime bir araya gelirken ünlü kaynaşmasının ortaya çıktığı bir örnek vardır : aqrabāş (Ar. + T aqrībā+eş) : D70v10.

-bā- , -cā- ve -tā- ön ekleri kullanılarak birleşik kelimeler yapılır. Ali ve Haliloğlu Ali’de bu ön eklerle yapılan birleşik kelimeler yer almazken Süle Fakih ve Şeyyād Hamza’da örnekleri vardır: cā-be-cā (F.) : 3259. (S.F), ser-te-ser (F.) : 1237. (S.F), ser-tā-ser (F.) : 1496. (Ş.H), dem be dem (F.) : 1006. (Ş.H).

İzafet kesresi kaldırılarak yapılan veya kısaltma grubu yapısında olan birleşik kelimeler vardır. Sayıları sınırlıdır. Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih’te bu yolla yapılan birleşik kelimeler yer alırken Şeyyād Hamza’da bu yolla yapılan birleşik kelime örneği yoktur.

“İsimlerden sonra şimdiki zaman ve geçmiş zaman partisipleri, geçmiş zaman partisipi gibi kullanılan geniş zaman gövdesi, ism-i fāil manası taşıyan emir gövdesi getirilmek suretiyle de birleşik sıfatlar yapılır. Bunlardan hususiyile emir gövdeleriyle yapılanlar çok kullanılmaktadır (Timurtaş, 2017, 305).” Dört eserde de bu yolla yapılan birleşik kelimeler yer alır.

Eserlerde birleşik kelime yapımında kullanılan Farsça fiillerin geniş zaman biçimleri :

-dār : dāştēn ‘tutmak’ fiilinden sahip, mālīk anlamını ifade eder. Dört eserde de bu ekle yapılan birleşik kelimeler ve çeşitli meslek isimleri vardır.

-perest : perestīden ‘tapmak’ fiilinden tapan anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : put-perest (F.) : 2286.

-gîr : giriften ‘yakalamak’ fiilinden zapteden, tutan anlamlarını ifade eder. Sadece Ali ve Süle Fakih’te örnekleri bulunur : destgîr (F. + F.) : M50/12. (A), çāšnīgîr (F. + F.) : 3738. (S.F).

-hār : horden ‘yemek, içmek’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye yapan, eden anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : ğam-hār (Ar. + F.) : 1901.

-sitān : sitaden ‘almak’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye alan anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : dil-sitān (F.) : 3724.

-efrūz : efrūhten ‘yakmak, parlatmak’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye yakan anlamını ifade eder. Sadece Ali’de örneği vardır : dil-efrūz (F. + F.) : B37v12.

-nüvāz : nevāhten ‘okşamak’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye okşayan anlamını ifade eder. Sadece Ali’de örneği vardır : ğarīb-nüvāz (Ar. + F.) : B57r12.

-gerdān : ‘gerdiden’ dönmek fiilinden, sonuna geldiği kelimeye dönen anlamını ifade eder. Sadece Ali ve Süle Fakih’te örnekleri vardır : ser-gerdān (F.) : B53v16. (A), ser-gerdān (F.) : 10. (S.F)

-ber : burden ‘götürmek’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye alan, götüren anlamını ifade eder. Dört eserde de bu ekle yapılan birleşik kelimeler vardır.

-rān : rānden ‘sürmek’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye süren anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : kām-rān (F.) : 2470.

-sāz : sāhten ‘yapmak’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye yapan anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : kār-sāz (F.) : 1942.

-bāz : bāhten ‘oyunmak’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye oynayan anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : pāk-bāz (F.) : 1240, şāh-bāz (F.) : 2014.

-**firāz** : efrāhten ‘yüksetmek’ fiilinden, sonuna geldiği kelimeye yükselten anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : ser-firāz (F.) : 31.

-**nümā** : numūden ‘göstermek’ fiilinden , sonuna geldiği kelimeye gösteren anlamını ifade eder. Sadece Süle Fakih’te örneği vardır : reh-nimūn (F.) : 155.

3.8. Farsça ve Arapça Tamlamalar

Farsça tamlamalarda Türkçe tamlamaların aksine tamlanan unsur başta bulunur. Tamlamalarda unsurlar Arapça, Farsça ya da Türkçe olabilir. Unsurlardan biri Arapça olabildiği gibi her iki unsur da Arapça olabilir ve Farsça tamlamalar izafet kesresi ile yapılır.

Eserlerde görülen Farsça tamlamaların sayısı eserden esere farklılık gösterir. Ali’de 24, Haliloğlu Ali’ de 6, Süle Fakih’te 3, Şeyyād Hamza’da 2 adet Farsça tamlama vardır. Eserlerdeki bu tamlamalar içinde Ali’in eserinde tamlayan unsuru Türkçe kelime olan Farsça tamlama tespit edilmiştir. Ali dışında diğer üç eserde bu şekilde tamlama yoktur : vezīr-i baş (Ar. + T) : MK53r9, kıatre-i yaş (Ar. + T) : A63r16.

Arapça tamlamalarda, Farsça tamlamlarda olduğu gibi tamlanan unsur başta bulunur. Farsça izafet kesresinin yerine elif + lam ‘ال’ harflerinden oluşan harf-i tarif vardır.

Eserlerde görülen Arapça tamlamaların sayısı eserden esere farklılık gösterir. Ali’de 24, Haliloğlu Ali’ de 6, Süle Fakih’te 3, Şeyyād Hamza’da 3 adet Arapça tamlama yer alır.

4. İNCELENEN ESERLERDE ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ

Eserlerde alıntı kelimelerin sınıflandırılması kişi isimleri, eşya isimleri, bitki ve hayvan isimleri, organ isimleri, meslek isimleri, yer isimleri ve dini terimler olarak yapılmıştır. Genel olarak isimler; “canlı, cansız bütün varlıkları ve mefhumları tek tek

veya cins cins karşılayan, varlıkların ve mefhumların adları olan kelimelerdir (Ergin, 2013, 218).” Eserlerdeki varlıkların ve kavramların isimleri olan bu alıntı kelimeler sınıflandırılarak listelenmiştir ve bu isimlerin sayısı eserden esere farklılık gösterir. Bunun sebebi bazı isimlerin, incelenen dört eserin hepsinde yer almamasından kaynaklanmaktadır.

Dini terimlerde kendi içinde Allah ile ilgili olan, melekler ile ilgili olan, peygamberlik ile ilgili olan, ibadetle ilgili olan ve diğer alıntı dini terimler olmak üzere bir sınıflandırmaya tabi tutularak listelenmiştir.

4.1. Eserlerdeki Alıntı Kişi İsimleri

Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza'nın eserlerinde geçen alıntı kişi isimleri sayısı eserden esere farklılık gösterir. En fazla kişi ismi Süle Fakih'in eserinde bulunur. Kişi isimlerinde Arapça'dan geçmiş isimler daha fazladır. Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza'da birer Farsça isim bulunurken Haliloğlu Ali'de Farsça isim yer almaz. Çok az sayıda İbranice kökenli isimler dört eserde de bulunur.

En dikkat çeken husus Yūsuf'un ismidir. Yūsuf, Yakup peygamberin oğlu, kıssanın da baş kahramanıdır. Ali, Süle Fakih Haliloğlu Ali ve Şeyyād Hamza'da bu vasıfla yer alır. Haliloğlu Ali'de ise Yakup peygamberin torunlarından birinin isminin de Yūsuf olduğu bilgisi vardır : Yūsuf (ibr.) :1080.

4.2. Eserlerdeki Alıntı Eşya İsimleri

İncelenen eserlerde alıntı eşya isimleri, eserlerde farklı sayıda bulunur. En fazla eşya ismi Süle Fakih'in eserinde bulunur. Alıntı eşya isimleri daha çok Arapça kökenlidir. Farsçadan geçen eşya isimlerinin sayısı azdır. Eserlerde Arapça ve Farsça dışında diğer dillerden geçen eşya ismi yoktur.

4.3. Eserlerdeki Alıntı Bitki İsimleri

İncelenen dört eserde yer alan alıntı bitki isimlerinin sayısı çok fazla değildir ve bu bitki isimleri her eserde farklı sayıdadır. Arapça ve Farsça dışında başka bir dilden geçen bitki ismi yoktur. Söz konusu eserlerde Arapça ve Farsça bitki isimlerinin sayısı birbirine yakındır. Ancak Süle Fakih’de Farsça bitki isimleri daha fazladır.

4.4. Eserlerdeki Alıntı Hayvan İsimleri

Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza’da bulunan Arapça ve Farsça hayvan isimleri çok sınırlı sayıdadır. Şeyyād Hamza’nın eserinde ise hayvan ismi yer almamaktadır.

4.5. Eserlerdeki Alıntı Organ İsimleri

Eserlerde alıntı organ isimleri, alıntı hayvan isimleri gibi en az kelimeye sahip gruptur. Dört eserden Şeyyād Hamza’nın eseri organ isimleri bakımından zengin bir çeşitliliğe sahiptir ve bu organ isimlerinin çoğu Farsçadır. İncelenen diğer eserlerde de Farsça organ isimleri Arapça organ isimlerine göre fazladır. Bu durum temel kelimelerde Farsçanın Arapçadan daha etkili olduğunu göstermesi bakımından önemli bir husustur.

4.6. Eserlerdeki Alıntı Meslek İsimleri

Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza’da geçen alıntı meslek isimleri sayısı her eserde farklıdır. En fazla meslek ismi Ali ve Süle Fakih’in eserinde bulunur. Alıntı meslek isimlerinin çoğu Arapçadan geçmiş isimlerdir. Bunun yanı sıra Farsça son ek (-bān, -vān, -gān) ve Farsça fiillerin geniş zaman biçimlerini (-dār, -gīr) alan meslek isimleri de vardır. Türkçe ek (-CI, -lik) eklerini alarak meslek ismi olan kelimeler ise sınırlı sayıda sadece Ali ve Süle Fakih’in eserinde yer alır.

4.7. Eserlerdeki Alıntı Yer İsimleri

İncelenen eserlerde alıntı yer isimleri, organ ve hayvan isimleri gibi az sayıda yer alır. Dört eserden Şeyyād Hamza'nın eseri yer isimleri bakımından diğer eserlere kıyasla daha fazladır. Bu alıntı yer isimlerinin çoğu Arapçadır. Birer örnekte Farsça olmak üzere, Arapça ve Farsça dışında birer örnekte İbranice yer isimleri de vardır.

4.8. Eserlerdeki Alıntı Dini Terimler

Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza'nın eserlerindeki dini terimler, Allah ile ilgili olan yani Allah'ın sıfatlarını ifade eden dini terimler, meleklerle ilgili olan dini terimler, peygamberlik, ibadet ve diğer dini terimler olarak bir sınıflandırılmıştır. İncelenen eserlerde ortak pek çok dini terim olmakla birlikte her dini terim her eserde yer almamaktadır.

Dört eserdeki dini terimlerin çoğu Arapça terimlerdir. Farsça dini terimlerde vardır ancak bunun sayısı Arapça kadar çok fazla değildir. Ali, Haliloğlu Ali, Süle Fakih ve Şeyyād Hamza'da Arapça ve Farsça dışında Soğdcadan geçmiş ikişer örnekte dini terim vardır.

5. İNCELENEN ESERLERDE ALINTI KELİMELERİN DURUMU

5.1. Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'u

Altı nüsha karşılaştırılarak hazırlanan Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'unda toplamda 1031 Arapça kelime, 233 adet de Farsça kelime tespit edilmiştir. Nüshalardan kaynaklanan yazılış farkları vardır. Bunlar nüsha kısaltmalarıyla gösterilmiştir. Ancak sayıları azdır. Diğer incelenen eserlerde böyle bir durum söz konusu değildir. Eserde Arapça ve Farsça dışında İbraniceden, Soğdcadan ve Rusçadan geçmiş sınırlı sayıda kelimeler de yer alır.

Rusçadan geçen kelime yaşlı kadın anlamında ‘**kemper (rus.)** : M35/20’ kelimesidir. Bu kelime sadece Ali’de yer alır.

Ali’nin Kıssa-i Yūsuf’unda diğer eserlerden farklı olarak dikkat çeken husus / w / ve / è / sesleridir. / e / ve / è / sesleri için “ bu ses değişiminin her ikisini metinde görmekle birlikte, yazmanın -e- > -è- değişmesinde è tarafında olduğunu söyleyebiliriz. (Cin , 2011, 71).” : emîn (Ar.) : B31v12. Ali Cin, / v / sesinin metinde (ؤ) ve (و) şeklinde yazıldığını ifade etmiştir : dewlet (Ar.) : B14r16.

5.2. Haliloğlu Ali’nin Yūsuf ve Zelihā Kıssası

351 adet Arapça, 108 adet de Farsça kelime tespit edilen eserde Arapça ve Farsça dışında az sayıda İbraniceden, Soğdçadan ve Yunancadan geçmiş kelime tespit edilmiştir.

Yunancadan geçmiş kelime ise sadece Haliloğlu Ali’de yer alır : **efendü (yun. ephendi)** : Sahip. 321.

Haliloğlu Ali’nin Yūsuf ve Zelihā kıssasında diğer eserlerden farklı olarak dikkat çeken husus ‘kāfile’ kelimesidir. / قافاه / şeklindeki yazılış yerine düzenli bir biçimde / قفاه / şeklinde bir yazılış söz konusudur. Bu da ‘kāfile’ kelimesinin ‘kafle’ şeklinde okunmasına sebep olmuştur. Bu yazım sadece bu kelime ile sınırlı kalmıştır. Alıntı kelimelerde ilk seste / a / okutan elif / ء / alan kelimeler incelendiğinde (cāriye gibi) mezkūr durumla karşılaşılmamıştır.

5.3. Süle Fakih’in Yūsuf ve Zelihā

957 adet Arapça kelime, 432 adet de Farsça kelime bulunan eserde Arapça ve Farsça dışında İbraniceden ve Soğdçadan geçmiş kelimeler de yer alır. Bunların sayısı azdır.

Ali, Haliloğlu Ali ve Şeyyād Hamza’nın aksine Arapça, Farsça, İbranice ve Soğdçadan başka herhangi bir dilden alınan kelime yoktur.

5.4. Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihāsı

420 adet Arapça kelime, 143 adet de Farsça kelime tespit edilen eserde Arapça ve Farsça dışında İbraniceden, Soğdiceden ve İtalyancadan geçmiş kelimeler vardır. Bunların sayısı Arapça ve Farsça kadar fazla değildir.

İtalyancadan geçen kelime : taraça, teras anlamında '**daraca (ital. terrazza) : 661.'** kelimesidir. Bu kelime sadece Şeyyād Hamza'da yer alır.

I.BÖLÜM

1. ALİ'NİN KISSA-I YÛSUF'U

1.1. ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI

1.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek

Ali'nin Kıssa-i Yûsuf' unda Arapça kelime üzerine Türkçe ek almış 138 adet kelime bulunur. İsimden isim yapma eki (+Ilk, +II, +sIz, +CI, +CA, +CIk), isimden fiil yapma eki (+IA) ve bu ekin üzerine fiilden fiil yapma ekleri (-ş-, -n-, -t-) getirilerek (-IAş, -IAn, -IAt) isimden fiil yapma eklerinin kullanımını vardır.

İsimden isim yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+Ilk

‘ācizlik (Ar. + T) : Acizlik . M63/15.

cefālīk(ġ) (Ar. + T) : Cefalık. B75v10.

dinārīk (Ar. + T) : Altın paralık. M86/3.

edebsizlik (Ar. + T) : Edebsizlik. B43r15.

ġammāzlık (Ar. + T) : Gammazlık. B41v5.

ḥayrānlık (Ar. + T) : Hayranlık. M79/12.

ḥürmetlik (Ar. + T) : Hürmetlik. M31/3.

‘ışıklık (Ar. + T) : Aşıklık. B27r12.

ken‘ānilik (Ar. + T) : Kenanlı. K33v11.

ken‘ānlik (Ar. + T) : Kenanlı. A26r2.

meliklik(g) (Ar. + T) : Meliklik. B45r5.

mu‘abbirlik (Ar. + T) : Muabbirlik. M65/12.

müselmānlık (Ar. + T) : Müslümanlık. B26r10.

rezzaqlık (ğ) (Ar. + T) : Bütün mahlukatın rızkını vericilik. M29/9.

risāletlik (Ar. + T) : Peygamberlik. K10r6.

şabırsızlık (Ar. + T) : Sabırsızlık. D13r8.

şabrılık (Ar. + T) : Sabırlık. MK32r5.

şabrsızlık (Ar. + T) : Sabırsızlık. M18/7.

şadıqlık (Ar. + T) : Sadık olmak. K35v14.

şafālık (Ar. + T) : Gönül rahatlığı, huzurluluğu. A66v14.

sākılık (Ar. + T) : Sakilik. B44v3.

seyyidlik (Ar. + T) : Hz.Hasan’ın soyundan olan. B23r6.

seyyitlik (Ar. + T) : D22r3.

şiddiklik (Ar. + T) : Dostluk. K35v14.

sultānlık (Ar. + T) : Sultanlık. B43v9.

tażarru‘lık (Ar. + T) : Yalvarma. B36v4.

tevāzu‘ hıg (Ar. + T) : Alçak gönüllülük. B5r5.

tevāzu‘ lık (Ar. + T) : B59v3.

zārılık (Ar. + T) : Ağlayıp inleme. MK56v11.

Eserdeki, āhiretlik (Ar. + T) , dünyalık (Ar. + T) , dünyalık (Ar. + T) , maḥbūslik (Ar. + T), mezkūrlik (Ar. + T), rāḥatlik (Ar. + T), salṭanatlik (Ar. + T) gibi kelimelerdeki örneklere bakıldığında eklerin uyum dışı kullanıldığı görülmektedir.

+İlk ekinin yazılışında imlada tutarlılık yoktur. Ekin kalınlık incelik uyumuna aykırı kullanımları vardır :

āhiretlik (Ar. + T) : Ahiretlik. D46r12.

āhıretlik (Ar. + T) : Ahiretlik. B47v15.

dünyālık (Ar. + T) : Dünyalık. D45v5.

dünyālik (Ar. + T) : Dünyalık. K46r9.

fırkatlık(ğ) (Ar. + T) : Ayrılık. D11v1.

helāllik (Ar. + T) : Helāllik. A66v14.

kāfirlik(ğ) (Ar. + T) : Kafirlik. B77r3.

ķāfirlik (Ar. + T) : Kafirlik. K72r5.

maħbūslik (Ar. + T) : Hapislik. M66/16.

rāhatlık(ğ) (Ar. + T) : Rahatlık. D3v11.

rāhatlik (Ar. + T) : B48r12.

sā'irlik (Ar. + T) : Bir şeyden kalan başka şey. B34r6.

salṭanatlik (Ar. + T) : Saltanatlık. A49v4.

ta'cillik (Ar. + T) : Acelecilik. D49v7.

za'iflik (Ar. + T) : Güçsüzlük. B45r15.

za'iflik (Ar. + T) : Zayıflık. M60/17.

Düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı kullanımlar da vardır :

‘āşıklık(ğ) (Ar. + T) : Aşıklık. MK51v1.

cühūdlıg (Ar. + T) : Yahudilik. B78r13.

mezķurlık (Ar. + T) : Anlatılmışlık. M4/6.

zulmlık (Ar. + T) : İşkencecilik. M86/16.

+İlk eki, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde genellikle düz ünlü olarak kullanılır.

Bu metinde ikili örnekler vardır :

‘āşıklık (Ar. + T) : Aşıklık. B34r7.

‘āşıklık(ğ) (Ar. + T) : Aşıklık. MK51v1.

mağbūnlık (Ar. + T) : Aldatılmışlık. B61v15.

mağbūnluḡ(ḡ) (Ar. + T) : Aldatılmışlık. B18r11.

maḥrūmlık (Ar. + T) : Yoksunluk. D59v4.

maḥrūmluḡ(ḡ) (Ar. + T) : M24/17.

maḥzūnluḡ(ḡ) (Ar. + T) : Mahzunluk. B72v9.

maḥzūnluḡ(ḡ) (Ar. + T) : MK16r15.

kerāmetlük (Ar. + T) : Kerametlik. MK20v10.

ḡulluḡ(ḡ) (Ar. + T) : Kulluk. B25v9.

+IU

‘ārlu (Ar. + T) : Utanmaklı. B23v12.

‘ayblu (Ar. + T) : Ayıplı, kusurlu. K9r16.

biżā‘atlu (Ar. + T) : Sermayeli. D57r12.

emānetlü (Ar. + T) : Emanetli. B30r16.

fasāḡatlu (Ar. + T) : Güzel ve açık konuşma. M79/20.

ḡārlu (Ar. + T) : Utanmaklı. D22v10.

ḡāḡırlu (Ar. + T) : Düşünceli. M59/1.

ḡulḡlu (Ar. + T) : Ahlaklı. M34/8.

ḡadarlı (Ar. + T) : Miktarlı. A43v15.

ḡadarlu (Ar. + T) : bkz. ḡadarlı. B65v14.

ken‘ānlı (Ar. + T) : Kenanlı. MK32r15.

ḡuvvetlü (Ar. + T) : Kuvvetli. B30r15.

maḡlaḡatlu (Ar. + T) : Önemli. B34v9.

mürüvvetlü (Ar. + T) : İyiliksever. B37r1.

mürüwwetlü (Ar. + T) : A22v11.

nūrlu (Ar. + T) : Nurlu. B38r6.

revālu (Ar. + T) : Uygun bir şekilde. D38v10.

şabırlu (Ar. + T) : Sabırlı. D27r4.

şabrlu (Ar. + T) : Sabırlı. M39/5.

şıfatlu (Ar. + T) : Suretli, şekilli. B25v14.

siyāsetlü (Ar. + T) : Siyasetli. B19r4.

sūretlü (Ar. + T) : Şekilli. MK28v8.

şāhidlü (Ar. + T) : Şahitli. M55/8.

şefā'atlu (Ar. + T) : Şefaati. B30r14.

şefkatlü (Ar. + T) : Şefkatli. M92/15.

şerīflü (Ar. + T) : Şeref sahibi. M10/15.

Ali'nin kıssasındaki edebli (Ar. + T) ,edeblü (Ar. + T) , emānetlü (Ar. + T) , hācetli (Ar. + T), heybetli (Ar. + T) , heybetlü (Ar. + T) gibi örneklerde +lı, +lu ekinin düzlük yuvarlaklık uyumumuna tam olarak uymadığı görülmektedir. Ekin yuvarlak ünlülü örnekleri daha çoktur.

Bu ekin ünlüsü Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde yuvarlaktır. Ali'nin eserinde ekin ikili kullanımları vardır :

edebli (Ar. + T) : Edepli. K55r14.

edeblü (Ar. + T) : bkz. edebli. D55v6.

devletli (Ar. + T) : Zengin. M33/8.

diyānetlü (Ar. + T.) : Diyanetli. B30r16.

hācetli (Ar. + T) : İhtiyaçlı. MK22r12.

hācetlü (Ar. + T) : bkz. hācetli. MK31r15.

halāvetlü (Ar. + T) : Tatlı. B37v9.

ḥasretli (Ar. + T) : Hasretli. MK44r15.

heybetli (Ar. + T) : Heybetli, gösterişli. MK18v5.

heybetlü (Ar. + T) : bkz. heybetli. B19r3.

kerāmetli (Ar. + T) : Kerametli. K23v15.

kerāmetlü (Ar. + T) : bkz. kerāmetli. D23v11.

maḳāmlı (Ar. + T) : Makamlı. D23r10.

maḳāmlu (Ar. + T) : bkz. maḳāmlı. MK21v17.

muḥtāch (Ar. + T) : İhtiyaçlı. M33/8.

rāḥatlı (Ar. + T) : A41v4.

rāḥatlu (Ar. + T) : B61v7.

+sIz

Ekin düz ünlülü örnekleri vardır ancak ‘**destürsuz (Ar. + T) :** İzinsiz. B47r4’ örneği düzlük yuvarlaklık uyumuna uydurulmuştur.

bizā‘ atsız (Ar. + T) : Sermayesiz, malsız, mülksüz. B59v2.

ḥaṭāsız (Ar. + T) : Hatasız. B20r14.

şabırsız (Ar. + T) : Sabırsız, aceleci. B13v14.

şeksiz (Ar. + T) : Şüphesiz. M84/19.

+CI

Ekin kullanımında uyum ve tutarlılık düzenli değildir.

ḥelvacı (Ar. + T) : Helvacı. MK23v17.

ḥelvaçı (Ar. + T) : bkz. ḥelvacı. M35/13.

ḥelwaçı (Ar. + T) : bkz ḥelvacı. B25r15.

ḥıdmetçi (Ar. + T) : Hizmetçi. A49r8.

ḥıdmetçü (Ar. + T) : bkz. ḥıdmetçi. B57v12.

+CA

‘ arabca (Ar. + T), ‘ arabça (Ar. + T) örneklerinde / c / ve / ç /’li kullanımlarla ekin kullanımında uyumsuzluk görülmektedir.

‘ arabca (Ar. + T) : Arapça. MK54r5.

‘ arabça (Ar. + T) : Arapça. B15v15.

‘ ibriçe (Ar. + T) : İbranice. M79/20.

sākīçe (Ar. + T) : Saki. A49r6.

zerreçe (Ar. + T) : En ufak parça. K31v15.

+CUk

zindāncuḡ(ḡ) : (Ar. + T) : Zindancık. MK47r12.

İsimden fiil yapma eki alan Arapça kelimeler**+IA**

‘ aceble- (Ar. + T) : Şaşırmak, hayret etmek. B22v1.

‘ ārḡıla- (Ar. + T) : Utanmak. A10v6.

‘ ayıbla- (Ar. + T) : Ayıplamak. B42r8.

‘ azīzle- (Ar. + T) : Azizlemek. D6v8.

cehdle- (Ar. + T) : Çabalamak, gayret etmek. K14v14.

da‘ vāla- (Ar. + T) : Davalamak. B9r3.

da‘ vetle- (Ar. + T) : Davetlemek. B42r10.

du‘ āla- (Ar. + T) : Dua etmek. K73v2.

ḡürmetle- (Ar. + T) : Hürmet göstermek. B22r12.

zindānla- (Ar. + T) : Zindana atmak. B41r5.

-IAş, -IAn, -IAt

‘ acebleş- (Ar. + T) : Şaşırmak. B30r2.

‘ayblaş- (Ar. + T) : Ayıblaşmak. B72v15.

‘ayıplaş- (Ar. + T) : Ayıplaşmak. A33v3.

da‘vālaş- (Ar. + T) : Davalaşmak. B51r6.

da‘vileş- (Ar. + T) : Davalaşmak. D42r12.

haberleş- (Ar. + T) : Haberleşmek. B14r1.

nevbetleş- (Ar. + T) : Nöbetleşmek. B6r12.

‘ārlan- (Ar. + T) : Utanmak. B18v8.

niyyetlen- (Ar. + T) : Niyetlenmek. B23r11.

zārlan- (Ar. + T) : Ağlamak, inelemek. K63v6.

hāzırlat- (Ar. + T) : Hazırlatmak. MK48r9.

1.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Farsça kelime üzerine Türkçe ek almış 47 adet kelime vardır. İsimden isim yapma eki (+IIk, +II, +sIz, +CI) , İsimden fiil yapma eki (+IA) ve bu ekin üzerine fiilden fiil yapma ekleri (-n-, -t-) getirilerek (-lAn) isimden fiil yapma eklerinin kullanımı vardır.

İsimden isim yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+IIk

behrebendlik (F. + T) : Pay, nasip. B79r4.

düşmānlık (F. + T) : Düşmanlık. A10r5.

erzanlık (F. + T) : Layıklık, uygunluk. M66/13.

ked-ḥudālīk (F. + T) : Kahyalık. D49v7.

mihrbānlık (F. + T) : Merhametlilik. B17r11.

nā-çārlıq (F. + T) : Çaresizlik. M88/19.

pādişāhlıq (F. + T) : Padişahlık. B51r13.

pişmānlıq (F. + T) : M15/9.

serlik (g) (F. + T) : Reislık, başkanlık. D23v5.

şād-kāmlıq (F. + T) : Sevinçli olma. K15r6.

şādliq(ğ) (F. + T) : Sevinçli, mutlu. B68v7.

şermsārliq (F. + T) : Utangaçlık. A3v9.

şermşārliq (F. + T) : bkz. şermsārliq. K10v16.

ümīdlik (F. + T) : Ümitlilik. A59v13.

zārliq (F. + T) : Ağlayıp, inlemeklik. MK5r17.

Eserdeki, dostlik (F. + T), pinhānlıq (F. + T), pinhānlıq (F. + T), serverlik (F. + T), serverliq (F.+T) gibi kelimelerdeki örneklere bakıldığında eklerin uyum dışı kullanıldığı görülmektedir.

+İlk ekinin yazılışında imlada tutarlılık yoktur. Ekin kalınlık incelik uyumuna aykırı kullanımları vardır :

peğambarliq (F. + T) : Peygamberlik. D10r4.

peğamberlik (F. + T) : Peygamberlik. K10r6.

peygambarliq (F. + T) : Peygamberlik. B10v6.

pinhānlıq (F. + T) : Gizlilik. M76/19.

pinhānlık (F. + T) : Gizlilik. M79/10.

Düzlük yuvarlaklık uyumuna aykırı kullanımlar da vardır :

dostlik (F. + T) : Dostluk. B51r7.

+İlk eki, Eski Anadolu Türkçesi metinlerinde genellikle düz ünlü olarak kullanılır. Bu metinde ikili örnekler vardır :

bendelik(g) (F. + T) : Kölelik. B19r13.

bendelük(g) (F. + T) : bkz. bendelik. MK17r10.

h orluğ (F. + T) : Değersizlik, hakirlik, itibarsızlık. B33r9.

hoşlığ (F. + T) : Hoşluk, iyilik. K72v9.

serverlik(g) (F. + T) : Başkanlık, reislik. B54r4.

serverl k(g) (F. + T) : MK50v6

+IU

Ali'nin kıssasındaki Farsça  rneklerde +lı, +lu ekinin d zl k yuvarlaklık uyumu tamdır. '**perdeli (F. + T) : M81/2** ', '**şadlı (F. + T) : Mutlu. MK58r4**'  rnekleri d zl k yuvarlaklık uyumuna uydurulmuştur. Ekin yuvarlak  nl l   rnekleri daha  oktur.

bağtlu (F. + T) : Talihli. MK60r4.

d d rlu (F. + T) : Y zl . B38r5.

d z rlu (F. + T) : bkz. d d rlu. MK35v7.

mihrb nlu (F. + T) : Merhametli. M92/15.

şadlığlu (F. + T) : Sevinçli. MK47v3.

+s z

bah s z (F. + T) :  cretsiz, bedava. B59r14.

g m ns z (F. + T) : ş phesiz. B14r10.

g n hs z (F. + T) : G nahs z. B13r8.

+CI

m jdecı (F. + T) : M93/4.

tem şacı (F. + T) : Seyirci. MK24v2.

 simden fiil yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+IA

 r la- (F. + T) : Arzulmak, istemek. B10r2.

kīnle- (F. + T) : Nefret etmek. MK3v17.

müjdele- (F. + T) : M20/17.

zinharla- (F. + T) : Yasaklamak. B16r7.

-lan

şādlan- (F. + T) : Sevinçlenmek. K62v12.

Fiilden fiil yapma eki alan Farsça kelimeler ;

Ali'nin eserinde fiilden fiil yapma eki alan tek vardır. Diğer incelenen eserlerde fiilden fiil yapma eki alan kelime yoktur.

Söz konusu kelime ile ilgili olarak Ali'nin kıssasının diğer nüshaları incelendiğinde “D57r2 yüncütdi... K56v11 rencütdi ... A50v1 yincütti... M77/18 incütdi... (Cin, 2011, 348)” ; ‘renc-ü-t’ kelimesi ‘incit-’ kelimesine benzetilerek kullanılmıştır.

-t-

rencüt- (F. + T) : İncitmek. K56v11.

1.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Farsça ön ek (bī-, nā-, hem-) üzerine Farsça kelime alan 9 adet kelime vardır.

bī-

bī-çāre (F. + F.) : Çaresiz B53v9.

bī-günāh (F. + F.) : Günahsız. B45v14.

bī-ḥod (F. + F.) : Kendinden geçmiş. B35v8.

bī-ḥöd (F. + F.) : bkz. bī-ḥod B27v11.

bī-huṣ (F.) : Akılsız. B23r14.

nā-

nā-çār (F. + F.) : Çaresiz. B5r13.

nā-hoş (F. + F.) : Hoşa gitmeyen. M47/20.

nā-hüb (F. + F.) : Kötü, çirkin. B69r12.

hem-

hemrāh (F. + F.) : Yoldaş. B16v1.

1.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Farsça ön ek (bī-, nā-, der-, ber-, pūr-) üzerine Arapça kelime alan 13 adet kelime yer alır.

bī-

bī-ķarār (F. + Ar.) : Kararsız. B33r12.

bī-ķiyās (F. + Ar.) : Sınırsız, ölçüsüz. D36v6.

bī-kitāb (F. + Ar.) : Kitapsız. MK46v5.

bī-şek (F. + Ar.) : Şüphesiz. M4/6.

bī-şerīk (F. + Ar.) : Ortaksız. B1v4.

bī-tefekkūr (F. + Ar.) : Düşünmeden. B40r16.

bī-te'vīl (F. + Ar.) : Yorumsuz. B49v11.

bī-vefā (F. + Ar.) : Vefasız. B41r8.

bī-zevāl (F. + Ar.) : Geçici olmayan, fani. B1v3.

nā-

nā-ħaķ (F. + Ar.) : Haksız. M10/17.

der-

derħāl (F. + Ar.) : O anda, Hemen. B26r9.

ber-

ber- taḥkīk (F. + Ar.) : Tahkik üzere. B2v13.

pür-

pür-nūr (F. + Ar.) : Nur dolu. B40r11.

1.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça ön ek almış kelime yoktur.

1.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça ön ek almış kelime bulunmamaktadır.

1.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça son ek (-in ve -āt) eklerini alan az sayıda kelime vardır.

-in, āt

āḥirīn (Ar.) : Son, son zamanlar. A46r14.

tābi'īn (Ar.) : Hz. Muhammed'i görüp ondan hadis dinlemiş olanlar. B2v5.

firāqat (Ar.) : Ayrılıklar. MK10v5.

ḥaṣerāt (Ar.) : Küçük böcekler. B9v14.

irsālāt (Ar.) : Gönderilen, yollanan. MK24r8.

maḥlūqāt (Ar.) : Mahluklar. M32/16.

mu'cizāt (Ar.) : Mucizeler. B3v11.

1.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Farsça kelime üzerine Arapça son ek alan kelime yoktur.

1.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça kelime üzerine Farsça son ek (-mend, -gin, -i, -āne, -var, -istān,-gāh, -dān) alan 19 adet kelime vardır.

-gin, -mend

ġamgiñ (Ar. + F.) : Gamlı, kederli. K10r8.

hācetmend (Ar. + F.) : Muhtaç. K32v10.

-i

ādemī (Ar.) : İnsan. B24V3.

‘arabī (Ar.) : Arap ırkından olan. B47r16.

a‘rābī (Ar.) : Çölde yaşayan arap. M60/9.

‘arşī (Ar.) : Kainatla ilgili. MK24v2.

evlādī (Ar.) : Benim evladım. D54r9.

habeşī (Ar.) : Habeşli. B19r3.

hātemī (Ar.) : Hatem ülkesinde. B28r9.

ken‘ānī (Ar.) : Kenan şehirli. K55v10.

mısrī (Ar.) : Mısırlı. MK22v13.

miskī (Ar.) : Misk gibi, güzel kokulu. MK58v3.

-āne, -var

‘arusāne (Ar. + F.) : Gelinlere layık. B36r2.

‘āşıkāne (Ar. + F.) : Aşıkça, aşıklığa yakışır bir şekilde. B36r15.

‘ışkkāne (Ar. + F.) : Aşıkça. D35v4.

şükrāne (Ar.) : İyilik, gönül borcu. D46r10.

mürüvvet-vār (Ar. + F.) : Mürüvvetli. B61r11.

-gāh, -istān,

dergāh (Ar.) : Dergah, saray. B37r12.

şehristān (Ar. + F.) : Büyük şehir. B76v12.

-dān

şem‘dān (Ar. + F.) : Mumluk. B60v5.

1.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Farsça kelime üzerine Farsça son ek (-mend, -vār, -mān, -ī, -sar, -ter, -istān, -bān, -çe) alan 12 adet kelime vardır. Farsça çoğul eki (-ān) eki alan 3 kelime de vardır.

-mend, -vār, -mān

ḥired-mend (F. + F.) : Akıllı, anlayışlı. D55v6.

sezā-var (F. + F.) : Münasip, uygun. M58/1.

ümīd-vār (F. + F.) : Ümitli. B4r12.

ferište-vār (F. + F.) : Meleğe benzer. K29v16.

şād-mān (F. + F.) : Sevinçli. B40v14.

-ī

ḥandānī (F.) : Sevinçli. D10v13.

-sar

şerm-sār (F. + F.) : Utangaç. B43r9.

-ter

beter (F. bed + F. -ter) : Kötü, fena. B7v11.

-istān

bīmāristan (F. + F.) : Hastahane. B27r13.

gūristan (F. + F.) : Mezarlık. B19r5.

-bān

mihrbān (F. + F.) : Şefkatli, merhametli. B12v15.

-çe

deriçe (F.) : Pencere, küçük kapı. B45r8.

-ān

hezārān (F.) : Binlerce, pek çok. B2v10.

hezārīn (F.) : bkz. hezārān. D2r6.

hūbān (F.) : Güzeller, iyiler. B36r3.

1.1.11. Birden Fazla Ek Alan Alıntı Kelimeler

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda, alıntı kelime üzerine birden fazla ek alan kelimelerin sayısı fazladır. Bu ekler genellikle Türkçe (-IIk, -II, -CU) ekleridir. -IIk eki en fazla kullanılan ektir. Bu kelimeler şöyledir :

Arapça kelime üzerine Farsça ve Türkçe ek alan kelimeler ;

hıdmet-kārcı (Ar. + F. + T) : Hizmet edici. MK54r6.

hıdmet-kārcı (Ar. + F. + T) : bkz. hıdmet-kārcı. D55v2.

ken' ānilik (Ar. + F. + T) : Kenanlı. K33v11.

Farsça ön ek Arapça kelime ve Türkçe ek alan kelimeler ;

bī-vefālīk (F. + Ar. + T) : Vefasızlık. A32v4.

Farsça kelime üzerine Farsça ve Türkçe ek alan kelimeler ;

mihrbānlık (F. + T) : Merhametlilik. B17r11.

mihrbānlu (F. + T) : Merhametli. M92/15.

şermsārlik (F. + T) : Utangaçlık. A3v9.

şermşārlik (F. + T) : bkz. şermsārlik. K10v16.

Arapça kelime üzerine Türkçe ek ve Farsça fillerin geniş zaman biçimi (-dār) alan kelimeler ;

mürüvvetlü-dār (Ar. + T. + F.) : İyilik sahibi. K58v9.

Arapça kelime üzerine birden fazla Türkçe ek alan kelimeler ;

edebtsizlik (Ar. + T + T) : Edebsizlik. B43r15.

şabırsızlık (Ar. + T + T) : Sabırsızlık. D13r8.

şabrsızlık (Ar. + T + T) : Sabırsızlık. M18/7.

1.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda çok sayıda alıntı birleşik kelimeler vardır. Bağlama edatı ve iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimelerin yanı sıra çok sayıda Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler de vardır. Bu birleşik kelimelerin bir kısmı meslek ismidir. Bağlama edatıyla yapılan birleşik kelimelerin bağlama grubu yapısında olduğu görülmektedir. Eserde alıntı birleşik kelimeler şöyledir:

Bağlama edatı kullanılarak yapılan birleşik kelimeler ;

dürr ü mercān (Ar.) : İnci mercan. B3r13.

fevz ü necāt (Ar.) : Kurtulma, kurtuluş. M65/20.

havf ü recā (Ar.) : Korku ve ümit. B37r12.

hamd ü şenā (Ar.) : Hamd ve övgü. B50r1.

ḥāş u ‘ām (Ar.) : Seçkin insanlar. B50v11.

‘ilm ü ḥikmet (Ar.) : İlim ve hikmet. B51r6.

kaşd ü töhmet (Ar.) : Kasıt niyet ve suçlama. B45v1.

medḥ ü şenā (Ar.) : Övgü. B36v15.

raḥmet ü ‘izzet (Ar.) : Rahmet ve izzet. B19r2.

şükr ü minnet (Ar.) : Şükür ve minnet. B32r13.

şükr ü şenā (Ar.) : Şükür ve övgü. B11r12.

şükr ü sipās (Ar.) : Şükür ve övgü. B50v12.

gül ü reyhan (F.) : Gül ve fesleğen. B3r13.

şād u ḥandān (F.) : Mutlu, sevinçli. D23v15.

İki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimeler ;

Aşağıdaki örnekler içerisinde ‘akrabāş’ kelimesinde akraba ve eş kelimeleri bir araya gelirken ünlü kaynaşması yaşanmıştır. Bu kelime hem Ali hem de diğer incelenen eserler içinde tek örnektir.

akrabāş (Ar. + T akribā+eş) : D70v10.

bed-nām (F.) : Adı kötüye çıkmış. B41r8.

fermān-berdār (F.) : Fermana uyan. M57/11.

bāzu-bend (F.) : Kolbağı. B61r15.

büt-ḥāne (F.) : Puthane. K21v9.

cevāb-nāme (Ar. + F.) : Cevap olarak yazılan yazı. B28r11.

gülāb (F.) : Gülsuyu. B5r16.

gümrah (F.) : Yolunu şaşırılmış. M13/10.

hemān-dem (F.) : O anda. B3v13.

pādişāh (F.) : Hükümdar. B3r10.

puṭhāne (F. būṭhāne) : Puthane. B22v11.

serencām (F. ser + Ar. encām) : Başına gelenler. B34r15.

serhenk (F. ser + heng) : Çavuş; yasakçı. B67r3.

şād-kām (F.) : Çok sevinçli. B16r1.

İzafet kesresi kaldırılarak yapılan veya kısaltma grubu yapısında olan birleşik kelimeler ;

dil-efzūn (F. + F.) : Gönlü çok, aşırı. K36v12.

ḳābe-ḳavseyn (Ar.) : İki makam. B1v6.

ḳubbe-terāk (Ar.) : Yarık kubbe, yarık ev. B46r9.

Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler ;

-dār

dīndār (Ar. + F.) : Allah’a inanan kimse. D2r2.

miḥnet-dār (Ar. + F.) : Sıkıntılı, eziyet çeken. K39r11.

mūnaḳḳaş-dār (Ar. + F.) : Nakışçı. D12r4.

mürüvvet-dār (Ar. + F.) : İyilik sahibi. D59r1.

naḳş-dār (Ar. + F.) : Nakış ve süs yapan. M16/17.

sebeb-dār (Ar. + F.) : Vesile olan. D49v4.

siyāset-dār (Ar. + F.) : Siyaset sahibi. B2r5.

şarāb-dār (Ar. + F.) : Şarapçı. B44r14.

dil-dār (F. + F.) : Sevgili. M46/5.

ḥazīne-dār (Ar. + F.) : Malı muhafazaya memur olan. B32r3.

ḥub-dār (F. + F.) : Güzellik sahibi. MK34v12.

taḥt-dār (F. + F.) : Taht sahibi. B40r16.

ümīd-dār (F. + F.) : Ümit sahibi. B55r9.

-gīr

hı̄şmgīrū (Ar. + F.) : Hiddetli bir şekilde. D1v11.

destgīr (F. + F.) : Yardımcı, elinde tutan. M50/12.

destgīri (F.+ F.) : Yardımcı, elinde tutan. B10v11.

-efrūz

dil-efrūz (F. + F.) : Gönül ı̄ştan. B37v12.

-nūvāz

ġarīb-nūvāz (Ar. + F.) : Kimsesizleri koruyan. B57r12.

-gerdān

ser-gerdān (F.) : Başı dönen, sersem. B53v16.

-ber

peġamber (F.) : Peygamber. B13v7.

peyġamber (F.) : Peygamber. B9v15.

1.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Farsça ve Arapça toplamda 48 adet tamlama yer alır. Bu tamlamalara genellikle kişi isimlerini ya da dini terimleri ifade etmek için ihtiyaç duyulmuştur. Eserde iki kelimededen oluşan tamlamalar vardır. Üç ya da daha fazla kelimeyle kurulmuş tamlama yoktur. Ayrıca dini terimler ve özel isimler dışında çok fazla örnek yoktur. Bu da eserin dini içerikli bir metin olmasına rağmen sade bir dille yazıldığıının gösterir.

1.1.13.1. Farsça Tamlamalar

Eserde toplam 24 adet Farsça tamlama vardır. Bunlardan bazıları kişi ismi niteliğinde bazıları ise dini terim niteliğindedir. Farsça tamlamaların kuruluşunda Arapça ve Farsça kelimeler vardır ancak ‘baş’ ve ‘yaş’ kelimeleriyle kurulan tamlayan unsuru Türkçe kelime ile yapılmış 2 adet tamlama da bulunmaktadır. Arapça ve Farsça tamlamaların kullanım sıklığı birbirine yakın orandadır.

Dini terim niteliğinde olan Farsça tamlamalar ;

ehl-i beyt (Ar.) : Yakın akrabalar. B76r4.

ehl-i cennet (Ar.) : Cennet ehli. B2v2.

hulefā-i rāşidīn (Ar.) : İlk dört halife. B2v5.

hūr-ı ‘īn (Ar.) : Güzel gözlü huri. B26v1.

kitāb-ı Yūsuf (Ar.) : Yūsuf kitabı. B1v1.

maḳām-ı ḫalvet (Ar.) : Yalnızlık makamı. M86/19.

rūkn-i islām (Ar.) : İslamın temel şartları. B2v9.

peyk-i cebrā‘īl (F. + Ar.) : Cebrail. A66r13.

peyk-i ḫazret (F. + Ar.) : Cebrail. B3v13.

Kişi isimleri niteliğinde olan Farsça tamlamalar ;

Nemrūd-ı cāḫil (Ar.) : bkz. Nemrūd. B9r12.

Tamlayan unsuru Türkçe kelime ile yapılan Farsça tamlamalar ;

vezīr-i baş (Ar. + T) : Baş vezir. MK53r9.

ḳatre-i yaş (Ar. + T) : Yaş damlası. A63r16.

Diğer Farsça tamlamalar ;

‘azīz-i mısır (Ar.) : Mısır hükümdarı. B28v4.

‘azīz-i mışrī (Ar.) : Mısır hükümdarı. K66r6.

ḫāl-i gurbet (Ar.) : Gurbet hali. B45r11.

ḳadd-i cevher-şerīf (Ar.) : Her şeyin özü. B40r3.

rūy-ı zemīn (Ar.) : Yeryüzü. B40r11.

re'y-i tedbīr (Ar.) : Çıkış yolu, tedbir düşüncesi. D46v6.

ray-ı tedbīr (Ar.) : bkz. re'y-i tedbīr. Tedbir düşüncesi, çıkış yolu. B5r3.

şadr-ı ma'ānī (Ar.) : Manaların en ayrıntılısı. D75r2.

şiddīk-ı şāhibgār (Ar.) : Sadakat sahibi. B1v7.

şāh-ı cihān (F.) : Cihan şahı. B28v14.

taht-ı zarīf (F.) : Zarif taht. K49v1.

‘ulemā-i şehīd (Ar.) : Şehit olan alimler. B2v5.

1.1.13.2. Arapça Tamlamalar

Eserde toplam 24 adet Arapça tamlama tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları kişi ismi niteliğinde bazıları ise dini terim niteliğinde olan tamlamalardır.

Dini terim niteliğinde olan Arapça tamlamalar ;

‘aleyhi's-selām (Ar.) : Üzerine selam olsun. B1v1.

bi-ḥamdi'l-lāh (Ar.) : Allah'a hamd olsun. B54v7.

bi'l-lāhi (Ar.) : Allah için. A62v12.

bismillāh (Ar.) : Bismillah. B69r11.

ḥāşā-li'llāh (Ar.) : Allah göstermesin. B13r6.

kerīmu'llāh (Ar. özel isim) : Kerem sahibi olan Allah. M98/13.

ma'āza'llāh (Ar.) : Allah korusun. B13v1.

erḥame'r-rāḥimīn (Ar.) : Allah'ın sıfatlarından; merhametlilerin merhametlisi.
B40r7.

rūḥu'l emīn (Ar.) : Cebrail kastedilmiştir. B60v7.

selāmu'llāh (Ar.) : Allah'ın selamı. B69r12.

vallāh (Ar.) : bkz. vAllāhi. K12v8.

vallāhi (Ar.) : Allah'a yemin ederim. B66r3.

zū'l-celāl (Ar.) : Celal sahibi; Allah. B1v4.

Kişi isimleri niteliğinde olan Arapça tamlamalar ;

isrā' il'ullāh (Ar. özel isim) : Hz. Yakup peygamberin lakabı. B69r11.

ḥalīlullāh (Ar. özel isim) : Hz. İbrahim peygamberin lakabı. B39v14.

Diğer Arapça tamlamalar ;

‘ale'd-devām (Ar.) : Devamlı. B10r7.

‘ale'l-ḥāl (Ar.) : Durum üzerine. B33r9.

‘ale'ş-şabāḥ (Ar.) : Sabah ile birlikte, erkenden. B6v4.

dārū'l-mahzūn (Ar.) : Mahzunluk yeri. B64r16.

fi'l-ḥāl (Ar.) : Şuan, şimdi. M42/14.

fi'l-ḥālī'z-zamān (Ar.) : Şu anda. B48v12.

ḥāsū'l-ḥās (Ar.) : En seçkin, özel. B50r7.

şehrū'l emīn (Ar.) : En güvenilir kimse. K71v17.

1.2. ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ

1.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça, Farsça ve İbranice olmak üzere toplamda 24 adet kişi ismi bulunur. Eserde en fazla Arapça kişi ismi yer alır. Bu isimler kıssa ile ilgilidir.

Eserde alıntı kişi isimleri olarak Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri, Yūsuf'un yakın çevresinde bulunan kişilerin isimleri, kıssada adı geçen peygamberlerin isimleri, halife ve ehl-i beyt isimleri yer alır.

Arapça kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

Aḥmed (Ar.) : Hz. Muhammed'in bir başka adı. B1v5.

Muḥammed (Ar.) : Hz. Muhammed. B3v9.

Mūsa (Ar.) : Hz. Musa peygamber. B77r4.

Mūsī kelīm (Ar.) : bkz. Mūsa. Hz. Musa peygamber. B77v13.

Muṣṭafā (Ar.) : Hz. Muhammed. A69r11.

Ya'ḳūb (Ar.) : Hz. Yakup peygamber. B13r9.

Yūnus (Ar.) : Yunus peygamber. K23v15.

Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri :

Dīne (Ar.) : Hz. Yakub'un kızı. B7r6.

Ferīd (Ar.) : İbni Yemen'in çocuklarından biri. B65r5.

Ġarīb (Ar.) : İbni Yemen'in çocuklarından biri. B65r5.

Ḳul (Ar.) : İbni Yemen'in çocuklarından biri. B65r6.

Halife ve ehl-i beyt isimleri :

Ḥasan (Ar.) : Hz. Ali'nin oğlu. B2v2.

Ḥüseyn (Ar.) : Hz. Ali'nin oğlu. B2v6.

Ömer (Ar.) : Hz. Ömer. K1v8.

Kıssadaki diğer önemli kişi isimleri :

Beşir (Ar.) : Yūsuf'u satın alan tacirin kölelerinden biri. B15v5.

Büşrā (Ar.) : Yūsuf' kova ile dışarı çıkarılan hizmetkar. B15v2.

Fir‘avn (Ar.) : Hz. Musa zamanında yaşamış Mısır hükümdarına verilen ad.
B77r6.

Nemrüd (Ar.) : Hz. İbrahim’i ateşe atan hükümdar. B69r15.

Züleyhā (Ar. Züleyhā) : Züleyha. B42r12.

Züleyhā (Ar.) : bkz. Züleyhā. B26r16.

Farsça kişi isimleri ;

Sāra (F.) : Hz. İbrahim peygamberin karısı. B76r6.

İbranice kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

İbrahim (ibr.) : Hz. İbrahim. B6v10.

İshāk (ibr.) : İshak peygamber. A11v5.

İsma‘il (ibr.) : İsmail peygamber. B69v2.

Süleymān (ibr.) : Süleyman peygamber. K23v16.

Yūsuf (ibr.) : Hz. Yūsuf peygamber. B30v7.

1.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri

Ali’nin Kıssa-i Yūsuf’ unda Arapça ve Farsça toplamda 55 adet eşya ismi tespit edilmiştir. Bu eşya isimlerinin çoğu Arapça’dan geçmiştir. Eserdeki eşya isimleri hem sayıca çok hem de mutfak eşyası veya kıyafet isimleri gibi farklı grupta eşya isimleri vardır.

Arapça eşya isimleri ;

Eserde geçen Arapça eşya isimleri, kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler; mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler; yazı ve müzik aletiyle ilgili olan isimler; savaş aletleri ile ilgili olan isimler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

‘**abā (Ar.)** : Yünden dövülerek yapılan, yakasız uzun üstlük. D58r17.

‘**akīk (Ar.)** : Kırmızı renkte, bir tür değerli taş. K34r14.

aṭlas (Ar.) : Üstü ipek altı pamuk kamuş. B30v14.

donbal (Ar.) : Bir çeşit kıyafet. B6v11.

dürr (Ar.) : İnci. B14r8.

dürr ü mercān (Ar.) : İnci mercan. B3r13.

ḥalḥāl (Ar.) : Ayak bileziği. B36r12.

ḥarīr (Ar.) : İpek. B28r7.

ḥil’at (Ar.) : Elbise. B50r3.

ḥülle (Ar.) : Cennet elbisesi. B11r8.

‘**imāme (Ar.)** : Sarık. B6v10.

ḳamīş (Ar.) : Gömlek. M55/20.

kefen (Ar.) : Kefen. B10v3.

kemer (Ar.) : Kemer, kuşak. B43r11.

ḳumaç (Ar. kumāş) : bkz. ḳumāş. K16r1.

ḳumāş (Ar.) : İpek ve yünden yapılan dokuma. B16v14.

libās (Ar.) : Elbise. B53v6.

lü’lü’ (Ar.) : İnci. B38r1.

mercān (Ar.) : Mercan. B14r8.

niḳāb (Ar.) : Peçe, yüz örtüsü. B42v2.

zünnār (Ar.) : Kemer. B22v6.

Mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler :

āftāb (Ar.) : Su kabı. B42r15.

cihāz (Ar.) : Çeyiz. B28r6.

firāş (Ar.) : Döşek, yatak. K34r12.

ķadeh (Ar.) : Kadeh, küçük bardak. B44r5.

ķandil (Ar.) : Kandil. B10r9.

kürsī (Ar.) : Oturulacak yüksekçe yer. B25r11.

meşrebe (Ar.) : Maşraba. B35v5.

meşrebe (Ar.) : bkz.meşrebe. A48v13.

mil (Ar.) : Altından ince metal. B79r9.

şā^c (Ar.) : Bin dirhemlik hububat ölçeği. MK61v3.

şāđ (Ar.) : bkz. şā^c. B68r6.

şanduķ (Ar.) : Sandık. B43v2.

şem^c dān (Ar. + F.) : Mumluk. B60v5.

tābūt (Ar.) : Tabut. B78r2.

taş (Ar.) : Tas. B42r15.

zenbil (Ar.) : Ağzı geniş kap. M8/10.

Yazı ve müzik aletiyle ilgili olan isimler :

devāt (Ar.) : Divit. B96r9.

divit (Ar. devāt) : Divit. M88/20.

ķalem (Ar.) : Kalem. K66r3.

ķitāb (Ar.) : Kitap. B3r16.

naķķāre (Ar.) : Çalgı aleti. B74r2.

Savaş aletleri ile ilgili olan isimler :

ķançer (Ar.) : Hançer. B37v4.

hançer (Ar. hançer) : bkz. hançer. MK35r11.

şür (Ar.) : Boynuzdan yapılmış boru. B68v7.

zülfekâr (Ar.) : Hz. Muhammed'in Hz. Ali'ye hediye ettiği ucu çatallı kılıç.
B2r6.

Farsça eşya isimleri ;

Eserde geçen Farsça eşya isimleri; kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler; ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

bāzu-bend (F.) : Kolbağı. B61r15.

billür (F.) : Parlak, değerli bir taş. D34r14.

destār (F.) : Sarık, tülbent. D69r6.

kāle (F.) : Kumaş. K16r1.

palās (F.) : Elbise. B19r1.

sürme (F.) : Göze sürülen siyah toz. B6v9.

tāc (F.) : Taç. B11v8.

tāç (F.) : bkz. tāc. B25v4.

Ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler :

çādır (F.) : Çadır. B39v10.

çādūr (F.) : bkz çadır. M53/18.

neşter (F.) : Bıçak. B33r8.

nişter (F.) : bkz. neşter. M46/11.

perde (F.) : Perde, örtü. B58v2.

taht (F.) : Taht. B11v8.

zencir (F.) : Zincir. B19r10.

kāğaz (F.) : Kağıt. B96r9.

1.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça ve Farsça toplamda 10 adet bitki ismi yer alır. Bitki isimlerinin çoğu Arapça kökenlidir. Arapça 'kerenç' yani turunç bitkisi hem Arapça hem Farsça olarak eserde geçmektedir. Ayrıca Arapça 'dahıl' ve 'zaḥl' kelimeleri bir arada kullanılmıştır.

Arapça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

kerenç (Ar.) : Turunç. B42v16.

dahıl (Ar.) : Buğday. D55v17.

nār (Ar.) : Nar. B10r9.

zaḥl (Ar. taḥıl) : Buğday. D49v8.

Çiçek ve ağaç ile ilgili olan isimler :

şandal (Ar.) : Sandal ağacı. B35r12.

sünbül (Ar.) : Sünbül. B48v8.

Farsça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

şeker (F.) : Şeker. B29r4.

turunç (F.) : Turunç. D41r10.

Çiçek ve ağaç ile ilgili olan isimler :

gül (F.) : Gül. B35r12.

gül ü reyhan (F.) : Gül ve fesleğen. B3r13.

1.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri

Ali'nin eserinde Arapça hayvan ismi geçmemektedir. Farsça 'tazi' hayvan ismi vardır. Bu isim ise nüshalardan kaynaklı yazılış farkı ile yer alır.

Farsça hayvan isimleri ;

tazı (F. tāzī) : Saf kan arap atı. B74r2.

tazi (F.) : bkz. tazı. B52r15.

tazu (F.) : bkz. tazı. D21v16.

1.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça ve Farsça toplamda 4 adet organ ismi yer alır. Farsça organ isimleri Arapça organ isimlerine göre daha fazladır. Eserde bu temel kelimelerin Farsçadan alınmış şekillerinin bulunması temel kelimelerde Farsçanın Arapçadan daha etkili olduğunu göstermesi bakımından önemlidir.

Arapça organ isimleri ;

şadr (Ar.) : Göğüs. B69v9.

Farsça organ isimleri ;

dīdār (F.) : Yüz, çehre. B40v1.

dīzār (F. dīdār) : bkz. dīdār. MK37v17.

leb (F.) : Dudak. M52/1.

zülüf (F. zülḫ) : Saç. D35r7.

1.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Türkçe ek almış, Farsça fillerin geniş zaman biçimlerini (-dār) almış, Arapça ve Farsça toplamda 18 adet meslek ismi yer alır. Eserde daha çok Arapça meslek ismi geçmektedir.

Arapça meslek isimleri ;

cemmāl (Ar.) : Deve sürücüsü. B43v3.

ḥabbāz (Ar.) : Ekmekçi. B43v15.

ḥaccām (Ar.) : Hacamatçı. B33r8.

imām (Ar.) : İmam. D2r5.

kaşşār (Ar.) : Temizlikçi; halı vb. şeyler için çırpıcı, dövücü. MK23v17.

ḳazzāz (Ar.) : İpekçi, ipek işleyen satan. B25r15.

münādī (Ar.) : Tellāl, bağiran, ilan eden. B25r12.

neccār (Ar.) : Marangoz. B43v2.

sākī (Ar.) : Saki. B44r4.

ṭabīb (Ar.) : Hekim. B34r9.

tācīr (Ar.) : Ticaretle uğraşan. B30v8.

Farsça meslek isimleri ;

ked-ḥudā (F.) : Kahya. MK48r9.

Türkçe ek almış meslek isimleri ;

ḥelvacı (Ar. + T) : Helvacı. MK23v17.

ḥelvaçı (Ar. + T) : bkz. ḥelvacı. M35/13.

ḥelwaçı (Ar. + T) : bkz ḥelvacı. B25r15.

ked-ḥudālīḳ (F. + T) : Kahyalık. D49v7.

Farsça fillerin geniş zaman biçimleri (-dār) ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan meslek isimleri ;

hazîne-dār (Ar. + F.) : Malı muhafazaya memur olan. B32r3.

münakkaş-dār (Ar. + F.) : Nakışçı. D12r4.

nakş-dār (Ar. +F.) : Nakış ve süs yapan. M16/17.

şarāb-dār (Ar. + F.) : Şarapçı. B44r14.

1.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda 4 adet Arapça, bir adet İbranice yer ismi bulunur. Eserdeki yer isimleri genellikle kıssa ile ilgili bölgelerdir. Bu isimler ;

Ken'ān (ibr.) : Kenan şehri. B34v1.

Ḳudūs (Ar.) : Kudüs. K20v17.

Mıṣır (Ar.) : Mısır. B3r10.

Nīl (Ar.) : Nil nehri. B24r4.

Yemen (Ar.) : Yemen şehri. B43v14.

1.2.8. Eserde Geçen Alıntı Dini Terimler

Ali'nin Kıssa-i Yūsuf' unda Arapça, Farsça ve Soğd kökenli dini terimler vardır. Soğd kökenli dini terimler nüshalardan kaynaklı yazılış farkı ile yer alır. Dini terimler daha çok Arapçadan geçmiştir. Farsçadan geçen dini terimler de vardır. Fakat bunların sayısı Arapça kadar fazla değildir.

1.2.8.1. Arapça Dini Terimler ;

Ali'nin kıssasındaki Arapça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grupta dini terimler daha çok esma'ül- hüsnā denilen Allah'ın 99 isimlerinden bazılarının yer aldığı kelimelerdir. Bunun yanı sıra Ey Allah'ım 'ilāhī, ilāhünā' gibi hitap kelimeleri de az sayıda bulunur.

Allah'ın doğrudan isimleri :

Aḥad (Ar. özel isim) : Bir, tek ; Allah için kullanılır. B3v14.

Allāh (Ar. özel isim) : Allah. B61v14.

Cabbār (Ar. özel isim) : Her şeye gücü yeten Allah. B2r3.

Dayyān (Ar. özel isim) : Allah'ın sıfatı. B48v2.

Eḥad (Ar. özel isim) : Bir ve tek olan Allah. B3v14.

Erḥam (Ar. özel isim) : Rahim, merhametli. B77r13.

Ġaffar (Ar. özel isim) : Kullarının günahlarını affeden Allah. B70v4.

Ġafūr (Ar. özel isim) : Mağfiret eden, suç bağışlayan. B19r14.

Ḥaḳḳ (Ar. özel isim) : Hak, Allah; doğru. B13v1.

Ḥālīḳ (Ar. özel isim) : Yaratan, yaratıcı Hz. Allah. B2v4.

Ḥannān (Ar. özel isim) : Acıyan, Allah'ın sıfatlarından. B10v7.

Ḥazret (Ar. özel isim) : Allah, tanrı;huzur, kat. B78r8.

İlāh (Ar. özel isim) : Allah. B20r5.

Ḳādir (Ar. özel isim) : Allah. B8v3.

Kerīm (Ar. özel isim) : Çok cömert olan Allah. B10v7.

Kerīmu'llāh (Ar. özel isim) : Kerem sahibi olan Allah. M98/13.

Melīk (Ar. özel isim) : Hükümdar; Allah. B15v2.

Melīk Sübhān (Ar. özel isim) : Allah. B21r15.

Mennān (Ar. özel isim) : İhsan edici; Allah'ın sıfatlarından. B10v7.

Mevlā (Ar. özel isim) : Sahip, Allah. MK3v3.

Mevlī (Ar. özel isim) : Allah. B4r11.

Mevlü (Ar. özel isim) : bkz. Mevlā. A11r12.

Mewlā (Ar. özel isim) : bkz. Mevlā. A7r14.

Mewlī (Ar. özel isim) : bkz. Mevlā. K73v15.

Rabb (Ar. özel isim) : Allah. B20v7.

Rahmān (Ar. özel isim) : Acıyan, esirgeyen; Allah. B10v11.

Rezzāḳ (Ar. özel isim) : Her şeyin rızzkını veren Allah. B221v10.

Sübḫan (Ar. özel isim) : Allah. B74v13.

Tevvāb (Ar. özel isim) : Kulların tövbesini kabul eden Allah. B6v3.

Hitap unsuru olarak kullanılan dini terimler :

İlāhī (Ar. özel isim) : Ey Allahım. MK18r5.

İlāhünā (Ar.) özel isim : Ey Allahım. B10v7

Melekler ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grup meleklerin genel isminin ve özel isminin yer aldığı gruptur. Arapça ‘melek’ genel isminin yanı sıra insanların canını almakla yükümlü olan melek ve peygamberler ve Allah arasında elçi vazifesiyle yükümlü melek isimleri de vardır. Ayrıca kötü vasıfla bilinen melek ismi ‘iblis’ ve ‘şeytan’ bu grup içerisinde.

‘azrā’īl (Ar.) : İnsanların canını almakla görevli melek. MK64r1.

cebrā’īl (Ar.) : Cebrail. B11r10.

iblis (Ar.) : Şeytan. B7v14.

melā’ik (Ar.) : Melekler. B10v13.

melek (Ar.) : Melek. D21r5.

şeytān (Ar.) : Şeytan. B4v5.

Peygamberlik ile ilgili olan dini terimler ;

Bu gruptaki dini terimler az sayıdadır ve peygamberlik vazifesinin genel isimlerinin Arapça karşılığı şeklindedir.

nebī (Ar.) : Peygamber. B3r11.

nübüvvet (Ar.) : Peygamberlik. B3v12.

resūl (Ar.) : Resul. B3v11.

risālet (Ar.) : Peygamberlik. B10v16.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

İbadetle ilgili olan Arapça dini terimler dua, tövbe, ibadet edilen yer anlamlarında kelimeleri içermektedir.

Dua, tövbe, yakarış isimleri :

bismillāh (Ar.) : Bismillah. B69r11.

āmīn (Ar.) : Öyle olsun. B73v15.

du‘ā (Ar.) : Dua. B50r1.

tevbe (Ar.) : Tövbe. B6v2.

Dini mekan isimleri :

mescid (Ar.) : Mescid. B2r2.

şavmağ (Ar. şavma‘ a) : İbadet yeri. B26r12.

İbadet esaslarıyla ilgili isimler :

‘ābid (Ar.) : İbadet eden, tapınan. M12/16.

ma‘būd (Ar.) : İbadet edilen. B39v9.

secde (Ar.) : Secde. B3v3.

sücūd (Ar.) : Secde. B13r6.

tā‘at (Ar.) : İbadet. B10r8.

Diğer dini terimler ;

Eserdeki diğer dini terimler grubunda cennet, cehennem, ahiret, din, islam, helal, haram, ayet, gibi dini kavramlar yer alır. Aynı anlamda hem cennet hem firdevs kelimeleri, hem mümin hem de müslüman kelimeleri eserde geçmektedir.

āhīr (Ar.) : Ahiret. B8v7.

āhīret (Ar.) : Ahiret. B47v16.

āyet (Ar.) : Ayet. B39r15.

cennet (Ar.) : Cennet. B48r2.

cihād (Ar.) : Din uğruna yapılan savaş. MK13v16.

dīn (Ar.) : Din. B2v1.

dīndār (Ar. + F.) : Allah'a inanan kimse. D2r2.

firdevs (Ar.) : Cennet. B36r12.

ḥarām (Ar.) : Haram. B13v7.

ḥūr (Ar.) : Cennet kızları. B36v5.

ḥūri (Ar.) : Cennet kızı. MK24v17.

īmān (Ar.) : İman. B40v6.

islām (Ar.) : İslam. B2v7.

kıyāmet (Ar.) : Kıyamet. B4r15.

ḳur'ān (Ar.) : Kuran. B2r3.

mü'min (Ar.) : İman eden. B21v13.

müselmān (Ar.) : Müslüman. B3v16.

şanem (Ar.) : Put. B22v9.

şerī'at (Ar.) : Şeriat. B66v12.

zāhid (Ar.) : Zahid, sofu. B10r1.

1.2.8.2. Farsça Dini Terimler

Ali'nin kıssasındaki Farsça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır. Farsça dini terimlerin sayısı Arapça dini terimler kadar fazla değildir.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grupta Farsça 'Hudā' ve Hudā'ya sesleniş olarak yer alan hitap unsuru olan kelimeleri vardır.

Allah'ın doğrudan isimleri :

Ḥudāvend (F. özel isim) : Allah. B19v9.

Ḥudāvendā (F. özel isim) : Ey Allahım. B36r13.

Ḥudāvenden (F. özel isim) : Ey Allahım. MK19r8.

Ḥudāvendigār (F. özel isim) : Hükümdar (Allah için). B39r4.

Hitap unsuru olarak kullanılan dini terimler :

Ḥudāyā (F.) : Ey Allahım. M26/19.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

Tek örnekte Arapça 'melek' kelimesinin Farsça karşılığı 'ferište' örneği vardır.

ferište (F.) : Melek. B39r11.

Peygamberlik ile ilgili olan dini terimler ;

Arapça 'nebi' kelimesinin Farsça karşılığı tek örnek olarak bu grup içerisinde yer alır.

peğamber (F.) : Peygamber. B13v7.

peygamber (F.) : Peygamber. B9v15.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

İbadetle ilgili Farsça dini terimler namaz ve islami inancın dışında yer alan ibadet yeri ve ‘put’ gibi kavramları içerir.

buṭ (F.) : Put. MK25r3.

büt-ḥāne (F. + F.) : Puthane. K21v9.

namāz (F.) : Namaz. B76r5.

puṭhāne (F. bütḥāne) : Puthane. B22v11.

put (F. büt) : Put. B22v6.

Diğer dini terimler ;

Farsça diğer dini terimler grubu az sayıda kelimeye sahiptir.

günāh (F.) : Günah. B20v14.

ḥāc (F. < ḥāc < erm. ḥāç) : Haç. B21v15.

ḥaç (F. < ḥāc < erm. ḥāç) : bkz ḥāc. A19r6.

1.2.8.3. Diğer Dillerden Geçen Dini Terimler

Arapça ve Farsça dışında başka bir dilden geçen dini terimler sınırlı sayıdadır. Bunlar cennet ve cehennem anlamındaki kelimelerdir. Bu kelimeler nüshalardan kaynaklanan farklı yazımlarla yer alır.

tamu (soğd.) : Cehennem. K17r9.

ṭamu (soğd.) : Cehennem. B9r9.

tamuḡ (soğd.) : Cehennem. B43r8.

ṭamuḡ (soğd.) : Cehennem. M24/11.

uçmaḡ (ğ) (soğd. uṣtmaḡ) : Cennet. B76r2.

uçmaḡ (soğd. uṣtmaḡ) : Cennet. B9r9.

II.BÖLÜM

2. HALİLOĞLU ALİ'NİN YŪSUF VE ZELİHA KISSASI

2.1. HALİLOĞLU ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI

2.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça kelime üzerine Türkçe ek almış 21 adet kelime vardır. İsimden isim yapma eki (+IIk, +II, +CI, +CA,) İsimden fiil yapma eki (+IA) eklerinin kullanıldığı kelimeler bulunmaktadır.

Eski Anadolu Türkçesinde genellikle düz ünlü olarak kullanılan +IIk ve yuvarlak ünlü olarak kullanılan +II eklerinin Ali'nin eserinde uyum dışı örnekleri vardır. Haliloğlu Ali'nin eserinde ise +IIk ekinin yuvarlak ünlü şekilleri ve +II ekinin düz ünlü şekilleri yoktur.

İsimden isim yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+IIk

Ekin kullanımında uyum dışı örnekler yoktur.

‘**ādillik** (Ar. + T) : Adaletlilik. 1127.

cāhillik (Ar. + T) : Bilgisizlik. 48.

edebsizlik (Ar. + T) : 432.

fitnelik (Ar. + T) : Fesatlık. 45.

rişvetlik (Ar. + T) : 606.

+IU

Ekin yuvarlak ünlülü örnekleri vardır.

‘**ayblu** (Ar. + T) : Ayıplı. 243.

binālu (Ar. + T) : Bina gibi. 1315.

devletlü (Ar. + T) : Makam sahibi, bahtlı. 192.

emānetlü (Ar. + T) : 461.

ħallu (Ar. + T) : Durumda. 5.

ħürmetlü (Ar. +T) : 290.

‘ibretlü (Ar. + T) : 391.

ķiyetlü (Ar. + T) : Değerli. 1015.

ķuvvetlü (Ar. + T) : Güçlü. 461.

mürüvetlü (Ar. + T) : 461.

siyāsetlü (Ar. + T) : 867.

şöhretlü (Ar. + T) : 867.

+CI

ta‘birci (Ar. + T) : Yorumlayan. 195.

+CA

‘imrānice (Ar. + T) : 963.

‘imrānce (Ar. + T) : 1024.

İsimden fiil yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+IA

‘aceble- (Ar. + T) : Şaşırmak. 2.

2.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā' sında Farsça kelime üzerine Türkçe ek almış 9 adet kelime vardır. İsimden isim yapma eki (+IIk, +II, +CI) tespit edilmiştir.

İsimden isim yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+Ik

Ekin kullanımında düzlük yuvarlaklık uyumu tamdır.

düşmānlık (F. + T) : Düşmanlık. 58.

pādişāhlık (F. + T) : Hükümdarlık. 205.

şāhlık (F. + T) : Şahlık. 103.

+IU

Ekin yuvarlak ünlülü kullanımları vardır.

arzulu (F. + T) : İstekli. 112.

bahtlu (F. + T) : Şanslı. 486.

hulu (F. + T) : Huylu. 193

huylu (F. + T) : Mizaçlı, tabiatlı. 73.

nacāklı (F. nāçeh + T) : Baltalı. 866.

+CI

zindāncı (F. + T) : 1130.

2.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime

Eserde Farsça ön ek kullanımı Ali'nin eseri ve diğer incelenen eserlere kıyasla sınırlı saydadır. Farsça ve Arapça kelime üzerine birer örnekte Farsça ön ek kullanımı vardır.

Farsça ön ek (bī-) üzerine Farsça kelime alan bir adet kelime tespit edilmiştir.

bī-

bī- günāh (F.) : Günahsız. 22b/1.

2.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ön ek (pür-) üzerine Arapça kelime alan bir adet kelime tespit edilmiştir.

pür-

pür-ḥasret (F. + Ar.) : Hasretle dolu. 32.

2.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ön ek alan kelime bulunmamaktadır.

2.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ön ek alan kelime yoktur.

2.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça kelime üzerine Arapça son ek alan kelime yoktur.

2.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça kelime üzerine Arapça son ek alan kelime bulunmamaktadır.

2.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek

Eserde Arapça kelime üzerine Farsça son ek (-kār, -ī, gāh, -gān, -dān) alan kelime Ali'nin ve Süle Fakih'in eserine göre azdır. Eklerin birer örneği vardır.

-kār

hizmetkār (Ar. + F) : Hizmet eden kimse. 1412.

-ī

‘imrānī (Ar.) : İmran dili. 370.

-gāh

dergāh (F.) : Allah'ın huzuru. 345.

-gān

bāzīrgān (F.) : Tüccar. 192.

-dān

şem‘ dān (Ar. + F.) : Muamluk. 567.

2.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça kelime üzerine Farsça son ek alan kelime tespit edilmemiştir.

2.1.11. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında birden fazla ek alan kelime sayısı sınırlıdır. Türkçe -sız, -lik eklerini alan bir kelime ve Arapça kelime üzerine Farsça ve Türkçe ek alan bir kelime vardır.

Arapça kelime üzerine birden fazla Türkçe ek alan kelimeler ;

edepsizlik (Ar. + T + T) : Edepsizlik. 432.

Arapça kelime üzerine Farsça ve Türkçe ek alan kelimeler ;

‘imrānice (Ar. + F. + T) : 963.

2.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zeliḥā'sında alıntı birleşik kelimelerin sayısı fazla değildir. Eserdeki alıntı birleşik kelimeler şöyledir :

Bağlama edatı kullanılarak yapılan birleşik kelimeler ;

ḥaṣ u ‘ām (Ar.) : Herkes, halk. 863.

‘ud u ‘anber (Ar.) : Koku. 568.

İki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimeler ;

bednām (F.) : Şöhreti kötü olan kimse. 654.

gülāb (F.) : Gülsuyu. 251.

puṭhāne (F.) : 312.

ser-ağāz (F.) : Başlangıç. 387.

timārḥāne (F.) : Akıl hastahanesi. 405.

İzafet kesresi kaldırılarak yapılan veya kısaltma grubu yapısında olan birleşik kelimeler ;

rū-siyāh (F.) : Yüzü kara, ayıplı. 22b/2.

Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler ;

-dār

ḥaznedār (Ar. ḥazīne + F. dār) : Hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse. 468.

silāhdār (Ar. + F.) : Koruma, muhafız. 822.

şarābdār (Ar. + F.) : Şarap sunan kimse. 702.

-ber

peygamber (F.) : Peygamber. 4 .

2.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ve Arapça toplamda 12 adet tamlama yer alır. Bu tamlamalardan bazıları dini terimleri bazıları da kişi isimlerini karşılar. Arapça ve Farsça tamlamaların sayısı eşittir.

2.1.13.1. Farsça Tamlamalar

Eserde 6 adet Farsça tamlama tespit edilmiştir ;

‘azm-i sefer (Ar.) : Yola koyulmak. 298.

bedr- i tamām (Ar.) : Dolunay. 225.

ehl-i zindan (Ar.) : Zindan ehli. 691.

seyyid-i sultān (Ar.) : Sultanların efendisi. 320.

şehr-i kıuds (Ar.) : Kudus şehri. 298.

ibn-i Yāmin (Ar.) : Yamin, Hz. Yakub'un oğlu. 1061.

2.1.13.2. Arapça Tamlamalar

Eserde 6 adet Arapça tamlama tespit edilmiştir. Bunlardan dini terim niteliğinde ve kişi ismi niteliğinde Arapça da tamlama yer alır.

Dini terim niteliğinde olan tamlamalar ;

bismillah (Ar.) : Bismillâhirrahmânirrahim sözünün kısaltılmış şekli. 1.

selleme'llāh (Ar.) : Allah'ın selameti. 1196.

Kişi ismi niteliğinde olan tamlamalar ;

isrāilu'llah (Ar.) : Hz. Yakup peygamberin lakabı. 1196.

Diğer tamlamalar ;

cedd'l-enām (Ar.) : Mahlukatların atası. 225.

hāze'l-gulām (Ar.) : Tam bir delikanlı. 225.

müstecābü'd-da've (Ar.) : Duası geri çevrilmeyen. 484.

2.2. HALİLOĞLU ALİ'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ

2.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve İbranice olmak üzere toplamda 17 adet kişi ismi vardır. Arapça kişi isimlerinin sayısı çoğunluktadır. Farsça kişi ismi ise eserde tespit edilmemiştir.

Eserde alıntı kişi isimleri olarak Yūsuf'un yakın çevresinde bulunan kişilerin isimleri, Haliloğlu Ali'nin kıssasında adı geçen peygamberlerin isimleri vardır. Ayrıca eserin müellifi Kırımlı Mahmut'un ve eseri Anadolu Türkçesine aktaran Haliloğlu Ali'nin isimleri de yer alır : '**Ali (Ar.)** : Haliloğlu Ali. 1412 , **Ḥaliloğlu 'Ali (Ar.)** : Haliloğlu Ali. 1411 , **Maḥmūd (Ar.)** : Kırımlı Mahmud 1408.

Haliloğlu Ali'nin eserinde diğer eserlerden farklı olarak Yakup peygamberin oğlu Yūsuf'un ismi aynı zamanda torunlarından birinin de ismidir. **Yūsuf (ibr.)** : Hz. Yakub'un torunlarından birinin ismi. 1080.

Arapça kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

Ḥalīl (Ar.) : Hz. İbrahim peygamber. 123.

Muḥammed (Ar.) : Hz Muhammed. 1407.

Ya' kūb (Ar.) : Hz. Yakup peygamber. 3.

Yūnus (Ar.) : Hz. Yunus peygamber. 346.

Kıssadaki diğer önemli kişi isimleri :

Beşîr (Ar.) : 1.Yûsuf'un satın aldığı köle. 1259.

2. Malik'in hizmetkarı. 216.

Kâmil (Ar.) : Malik'in hizmetkarı. 216.

Nemrûd (Ar.) : Hz. İbrâhim'i ateşe attıran ve Bâbil'in kurucusu olduğu söylenen hükümdarın ismi. 123.

Reyyân (Ar.) : Kutayfer'in kardeşi. 676.

Zelihâ (Ar.) : Zelihâ, Züleyha. 387.

İbranice kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

Süleyman (ibr.) : Hz. Süleyman Peygamber. 346.

İbrâhim (ibr.) : Hz. İbrahim peygamber. 614.

İşhâk (ibr.) : İshak peygamber. 480.

İsmâ' il (ibr.) : Hz. İbrahim peygamberin oğlu. 124.

Yûsuf (ibr.) : Hz. Yûsuf peygamber. 3.

2.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri

Haliloğlu Ali'nin Yûsuf ve Zelihâ'sında Arapça ve Farsça toplam 29 adet eşya ismi tespit edilmiştir. Arapça eşya isimlerinin sayısı Farsça eşya isimlerine kıyasla daha fazladır.

Arapça eşya isimleri ;

Eserde geçen Arapça eşya isimleri, kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler; ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler; yazı aletiyle ilgili olan isimler şeklinde

sınıflandırılmıştır. Mutfak eşyası, savaş ve müzik aleti ile ilgili alıntı eşya ismi eserde yoktur.

Kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

atlās (Ar.) : Kumaş. 491.

dür (Ar. durr) : İnci. 203.

ḥarīr (Ar.) : İpek. 572.

ḥil' āt (Ar.) : Kıymetli kaftan. 687.

ḥulle (Ar.) : Cennette giyilecek elbise. 347.

kefen (Ar.) : Kefen. 1348.

ḳumaş (Ar.) : Kumaş. 241.

mercān (Ar.<ibr.) : Mercan. 203.

niḳāb (Ar.) : Örtü. 1067.

şadef (Ar.) : Sedef. 598.

yaḳūt (Ar. yāḳūt <yun.) : Değerli taş. 570.

zeberced (Ar.) : Süs taşı. 563.

Ev eşyaları ve evle ile ilgili olan isimler :

ḳandil (Ar.<Lat. candela) : 568.

kürsi (Ar.) : Taht. 573.

mermer (Ar.<yun. marmaro.) : Mermer. 1144.

şanduk (Ar.<yun.) : Sandık. 199.

şā^c (Ar.) : Tahıl ölçęęi. 1097.

şem^c dān (Ar. + F.) : Mumluk. 567.

tābut (Ar.) : 1398.

Yazı aletiyle ilgili olan isimler :

divit (Ar. devāt) : Eski tip kalemlik. 1195.

ķalem (Ar. < yun. kalamos) : Kalem. 1195.

Farsça eşya isimleri ;

Eserde geçen Farsça eşya isimleri, kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler; ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler olarak sınıflandırılmıştır.

Kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

ķaftan (F.) : Kaftan. 510.

kemhā (F.< çin.) : Bir kumaş türü. 687.

tāc (F.) : Taç. 415.

Ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler :

çuval (F.) : Çuval. 998.

mıķ (F.) : Çivi. 683.

mil (F.) : Metal çubuk. 1224.

taht (F.) : Taht. 412.

zencir (F.) : Zencir. 275.

2.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri

Halilođlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve Farsça toplamda 6 adet bitki ismi yer alır. Arapça'dan geçen bitki isimleri Farsça'ya göre çođunluktur.

Arapça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

taķıl (Ar. daķıl) : Tahıl. 800.

zeytün (Ar.) : Zeytin. 566.

Çiçek ve ağaç ile ilgili olan isimler :

‘ud (Ar.) : Öd ağacı. 568.

şandāl (Ar. < Fars. sendel < Sans.) : Bir ağaç türü. 569.

Farsça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

şeker (F. < hint.) : Şeker. 421.

turunç (F.) : Turunç. 659.

2.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça hayvan ismi yoktur. Farsça'dan geçen çok az sayıda hayvan ismi bulunur.

Farsça hayvan isimleri ;

bülbül (F.) : Bir kuş türü. 596.

tavūs (F.tāus < Ar. ta'ūs < Yun.) : Bir kuş türü. 570.

2.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında bir adet Arapça organ ismi vardır. Farsça'dan geçen organ ismi ise yer almaz.

ketf (Ar.) : Omuz. 617.

2.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça meslek ismi ve Farsça fiillerin geniş zaman biçimleri (-dār) ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler grubunda yer alan meslek isimleri de vardır.

Arapça meslek isimleri ;

ḥabbāz (Ar.) : Ekmekçi. 721.

kātib (Ar.) : Yazıcı. 1412.

ṭābib (Ar.) : Doktor. 541.

dellal (Ar.) : Tellal. 444.

Farsça fiillerin geniş zaman biçimleri yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan meslek isimleri ;

ḥaznedār (Ar. ḥazīne + F. dār) : Hazineyi korumak ve yönetmekle görevli kimse. 468.

silāhdār (Ar. + F.) : Koruma, muhafız. 822.

şarābdār (Ar. + F.) : Şarap sunan kimse. 702.

2.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında 3 adet Arapça, bir adet Farsça ve bir adet İbranice yer ismi vardır. Alıntı yer isimleri eserde geçen bölgelerin isimleri olup kıssa ile ilgili kelimelerdir. Bu isimler ;

Mışır (Ar.) : 192.

Nil (Ar.) : 1400.

Rüm (Ar.) : Anadolu. 703.

Şām (F.) : Şam şehri. 1063.

Ken'ān (ibr.) : Kenan ili. 184.

2.2.8. Dini Terimler

Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça, Farsça ve Soğd kökenli dini terimler vardır. Soğd kökenli dini terimler çok azdır. Dini terimler daha çok Arapça'dan

geçmiştir. Farsça'dan geçen dini terimler de yer alır. Ancak bunların sayısı Arapça dini terimler kadar fazla değildir.

2.2.8.1. Arapça Dini Terimler

Haliloğlu Ali'nin kıssasındaki Arapça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grupta dini terimler daha çok esma'ül- hüsnâ denilen Allah'ın 99 isimlerinden den bazılarının yer aldığı kelimelerdir.

Allah (Ar. özel isim) : Allah. 1.

Celîl (Ar. özel isim) : Allah. 123.

Cemîl (Ar. özel isim) : Allah. 124.

Ġani (Ar.özel isim) : Cömert olan Allah. 29.

Ġufrân (Ar.özel isim) : Allah. 349.

Ġudret (Ar.) : Allah'ın gücü. 140.

ĠaĠĠ (Ar. özel isim) : Allah. 7.

İlâh (Ar. özel isim) : Allah. 22b/3.

Mevlâ (Ar.özel isim) : Allah. 1020.

Rabb (Ar. özel isim) : Allah. 669.

Rabbena (Ar.) : Ey Allahım. 669.

RaĠmân (Ar.özel isim.) : Allah. 630.

Şamed (Ar. özel isim) : Allah. 1298.

Settâr (Ar. özel isim) : Allah. 591.

SubĠân (Ar.özel isim) : Allah. 349.

Sūbhān (Ar. özel isim) : Allah. 113.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

Haliloğlu Ali’de meleklerle ilgili Arapça dini terimlerde meleklerin genel ismi ve özel ismi yer alır.. Arapça ‘melek’ genel isminin yanı sıra insanların canını almakla yükümlü olan melek ve peygamberler ve Allah arasında elçi vazifesiyle yükümlü melek isimleri de vardır. Ayrıca aynı anlamda hem ‘iblis’ hem de ‘şeytan’ kelimeleri de vardır.

‘azrā’īl (Ar. özel isim) : Azrail, ölüm meleği. 1173

cebrāīl (Ar. cebrā’īl. özel isim) : 141.

iblis (Ar.<ibr.) : Şeytan. 671.

şeytān (Ar. < İbr. şāṭān) : Şeytan. 784.

Peygamberlik ile ilgili olan dini terimler ;

Farsça ‘peygamber’ kelimesinin Arapça karşılığı olarak tek örneği vardır.

nebi (Ar.) : Peygamber. 480.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

İbadetle ilgili olan Arapça dini terimler ibadet, secde, tövbe gibi kelimeleri içermektedir. Dua ve münacat kelimeleri de eş anlamlı kelimeler olarak bu grup içerisinde yer alır.

du’a (Ar.) : Allah’a niyaz, yakarış. 8.

‘ibādet (Ar.) : İbadet. 736.

fātihā (Ar.) : Fatiha suresi. 1414.

münācāt (Ar.) : Yakarış, dua. 28.

şalavāt (Ar.) : Hz. Muhammed’e selam. 2.

secde (Ar.) : Secde. 52.

tevbe (Ar.) : Tövbe. 69.

Diğer dini terimler ;

Eserdeki diğer dini terimler grubunda sevap, ahiret, din, iman, nur, kıyamet gibi dini terimler yer alır. Aynı anlamdaki mümin ve müslüman, kafir ve münkir kelimeleri de diğer dini terimler içerisinde bulunur.

hiret (Ar.) : 604.

yet (Ar.) : Ayet. 612.

bismillah (Ar.) : Bismillhirrahmnirrahim sözünün kısaltılmış Şekli. 1

din (Ar.) : Din. 461.

fşık (Ar.) : Günahkar. 930.

all (Ar.) : Helal. 5.

ell (Ar.) : bkz. all. Helal. 449.

ri (Ar.) : 594.

imn (Ar.) : İman. 317.

fir (Ar.) : İnkâr eden. 131.

kıyāmet (Ar.) : Kıyamet. 674.

mnfık (Ar.) : İki yzl. 1167.

mnkir (Ar.) : Reddeden. 1265.

m'min (Ar.) : İnanan. 1167.

mslman (Ar. Muslman) : İslam dininden olan kimse. 28.

nr (Ar.) : Manevi ışık. 32.

şanem (Ar.) : Put. 517.

şevb (Ar.) : 1. İyi, doğru. 76.

2. Mkafat. 1414.

tadir (Ar.) : Alın yazısı. 50.

tevrat (Ar.) : Musevilerin dini kitabı. 133.

vaḥy (Ar.) : Vahiy. 124.

2.2.8.2. Farsça Dini Terimler

Haliloğlu Ali'nin kıssasındaki Farsça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır. Farsça dini terimlerin kelime hazinesi Arapça dini terimler kadar fazla değildir.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Farsça tek örnek olarak 'hūdā' kelimesi vardır.

Hūdā (F.) : Allah. 139.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

Tek örnekte Arapça 'melek' kelimesinin Farsça karşılığı 'ferište'örneği vardır.

ferište (F.) : Melek. 218.

Peygamberlik ile ilgili olan dini terimler ;

Arapça 'nebi' kelimesinin Farsça karşılığı tek örnek olarak bu grup içerisinde yer alır.

peygamber (F.) : Peygamber. 4 .

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

İbadetle ilgili Farsça dini terimler namaz ve islami inancın dışında yer alan ibadet yeri ve 'put' gibi kavramları içerir.

nemāz (F.) : Namaz. 170.

put (F. but < Soğd. < Sans.) : 311.

puthāne (F.) : 312.

Diğer dini terimler ;

Farsça diğer dini terimler grubu az sayıda kelimeye sahiptir.

dergāh (F.) : Allah'ın huzuru. 345.

günāh (F.) : Günah. 103.

haç (F. < hāc < erm. hāç) : 297.

2.2.8.3. Diğer Dillerden Geçen Dini Terimler

Arapça ve Farsça dışında başka bir dilden geçen dini terimler sınırlı sayıdadır. Bunlar cennet ve cehennem anlamındaki kelimelerdir.

ṭamu (soğd.) : Cehennem. 122.

uçmaḳ (soğd. uṣtmaḳ) : Cennet. 388

III.BÖLÜM

3. SÜLE FAKİH'İN YÛSUF VE ZELİHASI

3.1. SÜLE FAKİH'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI

3.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zeliḥā'sında Arapça kelime üzerine Türkçe ek almış 39 adet kelime vardır. İsimden isim yapma eki (+IIk, +II, +sIz, +CI, +CA, +CIk) ,isimden fiil yapma eki (+IA) ve bu ekin üzerine fiilden fiil yapma ekleri (-n-) getirilerek (-IAn) isimden fiil yapma eklerinin kullanımı vardır.

İsimden isim yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+IIk

Süle Fakih'te Arapça kelimelerde +IIk ekinin düz ünlü şekilleri vardır. Farsça kelimelerde ise düz ünlü örneklerin yanında yuvarlak ünlü örnekler de vardır.

‘āşıklık (Ar. + T) : Aşık olma hali. 1489.

dünyelik (Ar. + T) : Dünyalık. 138.

ferahlık (Ar. +T) : Gönül ferahlığı, iç huzuru. 2463.

ğammāzlık (Ar. + T) : Münafıklık, koğuculuk. 1330.

helāllik (Ar. + T) : Hakkımı helal etmesini dilemek. 661.

ḥıyanetlik (Ar. + T) : Hainlik. 327.

sākīlik (Ar. + T) : Sakilik. 2110.

sultānlık (Ar. + T) : Padişahlık. 564.

+IU

Bu ek diğer eserlere göre daha düzenli kullanılmıştır. Süle Fakih'te daha çok yuvarlak ünlülü örnekleriyle yer alır. Düz nl şekli sadece bir örnekte vardır : **mışırlı** (Ar. + T) : Mışırlı. 4600.

devletl (Ar. + T) : Bahtlı, saadetli. 1238.

feşahatlı (Ar. + T) : Doğru szl. 1235.

hll (Ar. + T) : Yerli yerince. 1411.

heybetl (Ar. + T) : Heybetli. 1232.

hrmetl (Ar. + T) : Saygılı. 3444.

kermetl (Ar. + T) : İyilik sahibi. 3156.

kereml (Ar. + T) : Merhametli, iyilik sever. 3266.

kıymetl (Ar. + T) : Değerli. 3444.

kuvvetl (Ar. + T) : Kuvvetli. 1238.

mllu (Ar. + T) : Varlıklı. 916.

maşlahatlı (Ar. + T) : İyi dşnen. 1055.

melhatlı (Ar. + T) : Gzel, şirin. 1235.

nrl (Ar. + T) : Nurlu. 4320.

şabırlı (Ar. + T) : Sabırlı. 2761.

şretl (Ar. + T) : Biimli, yzl. 3455.

şrl (Ar. + T) : şehirli. 4576.

+sIz

Bu ekin Sle Fakih'in kıssasında daha ok yuvarlak nll rnekleri vardır.

‘**rsuz** (Ar. + T) : Utanmaz, arsız. 1877.

mededsz (Ar. + T) : Yardımsız. 1242.

şabırsuz (Ar. + T) : Sabırsız. 2761.

+CI

du‘ācı (Ar. + T) : Dua eden. 151.

ta‘birci (Ar. + T) : Yorumcu. 2501.

+CA

‘imrānīce (Ar. + T) : İmran dili. 936.

zerrece (Ar. + T) : Küçücük. 3061.

+CUk

Bu ek eserde hem sınırlı sayıdaadır hem de yuvarlak ünlülü örnekleri vardır.

cümlecük (Ar. + T) : Hepsi, cümlesi. 607.

sā‘atcük (Ar. + T) : Kısa bir zaman. 2956.

İsimden fiil yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+IA

‘izzetle- (Ar. + T) : Yüceltmek. 4584.

kefenle- (Ar. + T) : Kefenlemek. 4757.

-IAn-

ferāhlan- (Ar. + T) : Sevinmek. 4389.

nūrlan- (Ar. + T) : Nurlanmak. 4320.

3.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek

Süle Fakih’in Yūsuf ve Zelihā’sında Farsça kelime üzerine Türkçe ek almış 29 adet kelime yer alır. İsimden isim yapma eki (+Ilk, +II, +sIz, +CI, +C1gAz, +CAk, +CAgIn, +rAk), İsimden fiil yapma eki (+IA) eklerinin kullanıldığı kelimeler vardır.

İsimden isim yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+IIk

Bu ekin kullanımında genellikle düz ünlülü örnekleri vardır. ‘hüblik’ , ‘hoşluk’ örneklerinde düzlük yuvarlaklık uyumuna uydurulmuştur. Arapça kelimelerde +IIk eki düzenli olarak düz ünlü kullanılmıştır. Farsça kelimelerde ise ek, uyuma girmiştir.

āsinālik (F. + T) : Bildik, tanıyan. 3317.

hastalık (F. + T) : Hastalık. 1452.

hoşluk (F. + T) : İyi olma durumu. 4671.

hüblük (F. + T) : Güzellik. 975.

hüblük (F. + T) : bkz. hüblük. 2273.

pādişāhlik (F. + T) : Sultanlık. 163.

şādīlik (F. + T) : Sevinçlilik. 2310.

şermsārlık (F. + T) : Utanma duygusu. 1782.

zārīlik (F. + T) : Ağlayış, inleyiş. 4039.

+IU

Bu ek Süle Fakih’te düzenli olarak yuvarlak ünlülü örnekleriyle yer alır.

dertlü (F. + T) : Dertli. 1892.

girdelü (F. + T) : Açılmış yufkadan. 3110.

hūlu (F. + T) : bkz. hūylu. 986.

hūylu (F. + T) : 622.

kebinlü (F. + T) : Nikahlı. 65.

renclü (F. + T) : Sıkıntılı. 3395.

+sIz

Bu ekin Süle Fakih’in kıssasında daha çok yuvarlak ünlülü örnekleri vardır.

cānsuz (F. + T) : Cansız. 1889.

çāresüz (F. + T) : Yardımsız. 3330.

fersüz (F. + T) : Kuvvetsiz, güçsüz. 4118.

+CI

zindāncı (F. + T) : Zindan bekçisi. 2153.

+CA

hoşça (F. + T) : Hoş bir biçimde. 968.

+CIgAz

cāncuğaz (F. + T) : Cancağız. 1466.

+CAk, +CAgIn

tizcegin (F. + T) : Çabucak. 867.

tizcek (F. + T) : Çabucak. 662.

+rAk

tizrek (F. + T) : Derhal. 2798.

İsimden fiil yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+IA

azārla- (F. + T) : Azarlamak. 4535.

horla- (F. + T) : Aşağılamak. 2820.

sürmele- (F. + T) : Sürme çekmek. 277.

tīmārla- (F. + T) : Tımarlamak. 1436.

yağmāla- (F. + T) : 2615.

3.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ön ek (bī-, nā-, be- ~ bā-, hem-, ber-, der-, pür-) üzerine Farsça kelime alan 21 adet kelime vardır. Eserde en fazla kullanılan ön ek 'bī-' ekidir. 'hem-', 'ber-', 'der-', 'pür' eklerinin ise birer örnekleri vardır.

bī-

- bī-çāre (F. + F.)** : Çaresiz. 1448.
- bī-dermān (F. + F.)** : Gücsüz. 2851.
- bī-fāyide (F. + F.)** : Yararsız, faydasız. 4628.
- bī-gümān (F. + F.)** : Şüphesiz. 2111.
- bī-günāh (F. + F.)** : Günahsız. 1949
- bī-ḥod (F. + F.)** : Kendinden geçmiş. 740.
- bī-ḥūş (F. + F.)** : Akılsız, anlayışsız. 456.
- bī-hūde (F. + F.)** : Boş, faydasız. 3421.
- bī-niyāz (F. + F.)** : İhtiyacı olmayan. 126.
- bī-ser (F. + F.)** : Perişan, sefil. 834.
- bī-şümār (F. + F.)** : Sayısız, hesapsız. 2715.
- bī-ümīd (F. + F.)** : Ümitsiz. 2910.

nā-

- nā-bekār (F. + F.)** : İşsiz, işe yaramaz. 2067.
- nā-çār (F. + F.)** : Çaresiz. 3998.
- nā-tüvān (F. + F.)** : Zayıf, kuvvetsiz. 87.

be- ~ bā-

bā-ğuş (F. + F.) : Kulakla. 97.

be-nām (F. + F.) : Meşhur. 64.

hem-

hem-rāh (F.) : Yoldaş. 1.

ber-

ber-güzīn (F. + F.) : Seçilmişçesine. 36.

der-

der- güzer (F. + F.) : Geçişde, geçmede. 152.

pür-

pür-hüner (F. + F.) : Hünerli. 968.

3.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ön ek (bī-,nā-, be- ~ bā-, ber-, der-, ez-, pür-) üzerine Arapça kelime alan 35 adet kelime vardır. 'pür-' ekinin Farsça kelimelerde bir örneği varken Arapça kelimelerde örneği çoktur.

bī-

bī-‘aql (F. + Ar.) : Akılsız. 834.

bī- başar (F. + Ar.) : Göremeyen. 4464.

bī-dīn (F. + Ar.) : Dinsiz. 1241.

bī-edeb (F. + Ar.) : Edepsiz, terbiyesiz. 1133.

bī-ḥaber (F. +Ar.) : Habersiz. 104.

bī-ḥayā (F. + Ar.) : Hayasız, utanmaz. 2609.

bī-ḥisāb (F. + Ar.) : Hesapsız, sayısız. 1822.

bī-ḳarar (F. + Ar.) : Kararsız. 93.

bī-melāl (F. +Ar.) : Usanmadan. 103.

bī-naẓīr (F. +Ar.) : Benzersiz. 3692.

bī-riyā (F. +Ar.) : Riyasız, iki yüzlü. 4204

bī-şek (F. +Ar.) : Şüphesiz. 4213.

bī-şerīk (F. + Ar.) : Ortağı olmayan. 2451.

bī-vefā (F. +Ar.) : Vefasız. 2173.

bī-zevāl (F. + Ar.) : Daim, baki. 2296.

nā-

nā-ḥaḳ (F. + Ar.) : Haksız olarak. 1754.

be- ~ bā-

bā- ḥāber (F. + Ar.) : Haberi olan, tedbirli. 28.

bā-şafā (F.+ Ar.) : Safa ile, safalı. 42.

bā-vefā (F. + Ar.) : Vefa ile, vefalı. 42.

ber-

ber-ḥavaş (F. + Ar.) : Saygınlıkla. 33.

ber-kemāl (F. + Ar.) : Mükemmel. 101.

der-

der-niḳāb (F. +Ar.) : Örtülü. 105.

ez-

ez-kitāb (F. + Ar.) : Kitaptan. 5001.

pür-

pür-^cacāyib (F. + Ar.) : Tuhafliklarla dolu. 369.

pür-^caṭā (F. + Ar.) : Çok bağışlayıcı. 4554.

pür-edeb (F. + Ar.) : Çok edepli. 1325.

pür-fiten (F. +Ar.) : Fitneci. 1757.

pür-ḥayāl (F. + Ar.) : Hayalci. 103.

pür-‘iber (F. + Ar.) : İbretlerle dolu. 369.

pür-kerem (F. +Ar.) : Çok cömert.4862.

pür-mezīd (F. + Ar.) : Fazla. 46.

pür-şafā (F. + Ar.) : Çok eğlenceli. 1372.

pür-selīm (F. + Ar.) : Çok sağlam. 4397.

pür-sitem (F. + Ar.) : Sitem dolu. 1642.

pür- uşul (F. + Ar.) : Çok düzenli. 3536.

3.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ön ek (lā-, zī-) üzerine Arapça kelime almış 5 adet kelime vardır.

Ali, Haliloğlu Ali ve Şeyyad Hamza'nın eserlerinde hem Arapça hem Farsça kelimelerde Arapça ön ek almış kelime örneği yoktur.

lā-

lā-mekān (Ar. + Ar.) : Mekansız. 2705.

zī-

zī-ḥarīf (Ar. + Ar.) : Adi, değersiz kimse. 4443.

zī-hayif (Ar. + Ar.) : Yazık, vah. 1143.

zī-şafā (Ar. + Ar.) : Safalı, şenlik. 3447.

zu-fünūn (Ar. + Ar.) : Alim, ilim sahibi. 4368.

3.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ön ek (zī-) üzerine Farsça kelime almış bir adet kelime bulunmaktadır.

-zī

zī-hüner (Ar. + F.) : Hüner sahibi. 1237.

3.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça kelime üzerine Arapça son ek (-īn, -āt) alan az sayıda kelime vardır.

-īn, -āt

āhirīn (Ar.) : Sonrakiler. 98.

evvelīn (Ar.) : Öncekiler. 38.

mü'minīn (Ar.) : Müminler. 2130.

mu'cizāt (Ar.) : Mucizeler. 4316.

semāvāt (Ar.) : Gökler. 1154.

taḥiyyāt (Ar.) : Selam, dua. 2569.

zulümāt (Ar.) : Karanlıklar. 2241.

3.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça kelime üzerine Arapça son ek alan kelime yoktur.

3.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek

Eserde Arapça kelime üzerine Farsça son ek (-vār, -gin, -mān, -ī, -dān) alan 13 adet kelime yer alır.

-vār, -gin, -mān

ġam-gīn (Ar. + F.) : Kederli, hüznü. 88.

ra‘de-vār (Ar. + F.) : Gök gürlemesi gibi. 4084.

-ī

‘arabī (Ar.) : Arap olan, arapla ilgili. 2388.

cevherī (Ar.) : Değerli taşa ait. 1380.

cinnī (Ar.) : Cine ait, cinne ilgili. 1893.

dımışkī (Ar.) : bkz. tımışk Şamla ilgili, Şam’a ait. 4183.

halebī (Ar.) : Halepli. 4971.

hayvānī (Ar.) : Hayvana ait. 2632.

‘imrānī (Ar.) : 1. İmran sülalesinden olan. 3335.

2. İmranice. 3334.

haşekī (Ar.) : Padişah gözdesi. 2785.

ruhānī (Ar.) : Ruhla ilgili. 4730.

şeytānī (Ar.) : Şeytanla ilgili. 2484.

-dān

şem‘dān (Ar. + F.) : Mumluk. 1123.

3.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zeliḥā'sında Farsça kelime üzerine Farsça son ek (nāk, -ver, -vār, -mān, -āne, -ī, -veş, -sār, -kār, -gār, -ter, -gün, -istān, -zār, -şen, -ān, -gāh, -bān, -vān, -gān, -çe) alan ve Farsça -ān çokluk eki alan toplam 32 adet kelime vardır.

-nāk, -ver, -vār, -mān

cān-ver (F. + F.) : Canlı, yaşayan. 871.

merdāne-vār (F. + F.) : Yiğit bir şekilde. 250.

nem-nāk (F. + F.) : Nemli. 3387.

nevmiḍ-vār (F. + F.) : Ümitsiz bir şekilde. 4761.

şād-mān (F.) : Sevinçli. 2013.

-āne

pādişāhāne (F.) : Padişaha yakışır bir şekilde. 3148.

-ī

ḥānegī (F.) : Eve ait. 766.

-veş, -sār

māh-veş (F.) : Ay gibi. 3732.

şermsār (F.) : Utangaç. 1724.

-kār, -gār

günāhkār (F.) : Günah işleyen. 2294.

kird-gār (F. özel isim) : Allah. 122.

perverdigār (F. özel isim) : Allah. 122.

-ter

biter (F. bed + F. -ter) : Daha kötü. 4004.

-gün

gülgün (F.) : Gül renkli. 839.

-istān, -zār, -şen, -ān, -gāh

beyābān (F.) : Çöl, sahra. 3324.

dergāh (F.) : Tekke, kapı yeri. 2392.

Firengistān (F. yer ismi) : Avrupa.

gülistān (F.) : Gül bahçesi. 22.

gülşen (F.) : Gül bahçesi. 49.

gül-zār (F.) : Gül bahçesi. 322.

-bān, -vān, -gān

bağbān (F.) : Bahçıvan. 1438.

bağvān (F.) : bkz. bağbān. 3025.

bāzirgān (F.) : Tacir. 4367.

mihribān (F.) : Şefkat sahibi. 78.

sayvān (F. sāye-bān) : Gölgecik.

zindan- vān (F.) : bkz. zindāncı. 2157.

-çe

bağçe (F. bağçe) : Bahçe. 168.

-ān

dostān (F.) : Dostlar, arkadaşlar. 124.

hezārān (F.) : Binlerce. 1249.

hübān (F.) : Güzeller. 1545.

merdümān (F.) : İnsanlar, adamlar. 241.

yārān (F.) : Dostlar.

3.1.11. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında iki örnekte birden fazla ek alan kelime vardır. Eserde birden fazla ek alan kelime örneklerinde sadece Türkçe +IIk ekinin kullanımı vardır. +IIk ekinden başka bir ek örneği yoktur. Bu kelimeler şöyledir :

Farsça ön ek üzerine Arapça kelime ve Türkçe ek alan kelimeler ;

bī-edeblilik (F. + Ar. + T) : Edebsizlik. 2654.

Farsça kelime üzerine Farsça ve Türkçe ek alan kelimeler ;

şermsārılık (F. + F. + T) : Utangaçlık 1782.

Arapça kelime üzerine Türkçe ek alan kelimeler ;

‘ārsuzlık (Ar. + T) : Arsızlık, utanmazlık. 1834.

3.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında çok sayıda alıntı birleşik kelimeler vardır. Bağlama edatı ve iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimelerin yanı sıra çok sayıda Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler vardır. Bu birleşik kelimelerin bir kısmı meslek ismidir. Ayrıca az sayıda farsça ön eklerle yapılan birleşik kelimelerde yer alır. Eserde alıntı birleşik kelimeler şöyledir :

Bağlama edatı kullanılarak yapılan birleşik kelimeler ;

hānumān (F.) : Ev sahibi. 2733.

ķīl u ķāl (Ar.) : Dedikodu. 3439.

İki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimeler ;

bed-nām (F.) : Kötü ad. 2489.

ciger-gūşe (F.) : Evlat. 165.

ķābūk-sūvār (F.) : İyi at süren. 2152.

dest-bus (F.) : El öpme, 3251.

dü-nīm (F.) : İki parça. 35.

ḥarmühre (F.) : Katır boncuğu. 54.

māverd (Ar.) : Gül suyu. 1138.

meyḥāne (F.) : İçki içilen yer. 1493.

nev-cüvān (F.) : Taze, genç. 2196.

nīk-merd (F.) : İyi insan. 2709.

pādišāh (F.) : Sultan, melik. 934.

put-ḥāne (F.) : Tapınak. 776.

seyl-āb (F.) : Su taşkını, (mec.) gözyaşı. 3196.

şād-kām (F.) : Halinden memnun. 3161.

ten-dürüst (F.) : Kuvvetli, çok sağlam. 2456.

İzafet kesresi kaldırılarak yapılan veya kısaltma grubu yapısında olan birleşik kelimeler ;

dil-şād (F.) : Gönlü hoş. 3723.

gül-ruḥ (F.) . Gül yanaklı. 982.

gül-‘izār (F. + Ar.) : Al yanak. 2194.

ḥüb-rūy (F.) : Güzel yüz. 1522.

māh-rū (F.) : Ay yüzlü. 4149.

māh-tāb (F.) : Ay ışığı, mehtap. mec; çok güzel. 3044.

pāk-dīn (F. + Ar.) : Dini temiz. 3020.

pāk-nūr (F. + Ar.) : Temiz nurlu. 3905.

pāk-zāt (F. + Ar.) : Temiz asıllı. 3500.

pāy-māl (F.) : Ayak altında kalmış. 1381.

pīṣ-vāh (F. pīṣ-vā) : Önder, lider. 37.

ṣāhib-dil (Ar. + F.) : Gönül sahibi. 3644.

ṣāhib-ġaraż (Ar.) : Gizli düşmanlık. 3820.

ṣāhib-ma‘rifet (Ar.) : Hünerli. 164.

ṣād-emīn (F. + Ar.) : Mutlu ve korkusuz. 12.

ṣād-kām (F.) : Halinden memnun. 3161.

ṣehinṣāh (F.) : Hükümdarlar.

teng-dil (F.) : Yüreği dar. 102.

ḥuri-sıfat (Ar.) : Huri yüzlü. 1008.

-bā- ve -cā- ön ekleri kullanılarak yapılan birleşik kelimeler ;

cā-be-cā (F.) : Yer yer. 3259.

ser-te-ser (F.) : Baştan başa. 1237.

Farsça fiillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler ;

-dār

dildār (F.) : Gönül tutan. 1620.

dīndār (Ar. + F.) : Allah’a bağlanmış kimse. 47.

ḥaznedār (Ar. + F.) : Bir hazineyi bekleyen kimse. 1342.

nām-dār (F. + F.) : Ünlü. 2800.

ṣarāb-dār (Ar. + F.) : İçki sunan. 2050.

-ḥār

ġam-ḥār (Ar. + F.) : Kederlenen. 1901.

-ber

peygāmbet (F.) : Nebi. 3174.

dilber (F.) : Sevgili. 3465.

-perest

put-perest (F.) : Puta tapan. 2286.

-gîr

çāšnīgîr (F. + F.) : Yemeklerin tadına bakan kimse. 3738.

dād-gîr (F. özel isim) : Allah. 24.

dest-gîr (F. + F.) : Yardımcı. 4434.

-sitân

dil-sitân (F.) : Gönül alan. 3724.

-gerdân

ser-gerdân (F.) : Sersem. 10.

-rân

kām-rân (F.) : Mutlu. 2470.

-sâz

kâr-sâz (F.) : Becerikli. 1942.

-bâz

pāk-bâz (F.) : Vefalı. 1240.

şâh-bâz (F.) : Kahraman. 2014.

-firâz

ser-firâz (F.) : Başını yükselten, mümtaz. 31.

-nimā

reh-nimūn (F.) : Kılavuzlar. 155.

3.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ve Arapça toplamda 32 adet tamlama yer alır. Arapça tamlamaların sayısı Farsça tamlamalara kıyasla daha fazladır. Bu tamlamaların bazıları kişi isimlerini, bazıları dini terimleri karşılar.

3.1.13.1. Farsça Tamlamalar

Eserde kişi isimleri niteliğinde 3 adet Farsça tamlama yer alır.

‘ibn-i ‘Abbās (Ar.) : Hz. Muhammed'in en küçük amcasının oğlu. 97.

mālik-i Reyṯān (Ar.) : Mısır maliklerinden biri. 4939.

melik-i Reyṯān (Ar.) : bkz. Mālik Reyṯān, Mālik-i Reyṯān, Melik Reyṯān. 2688.

3.1.13.2. Arapça Tamlamalar

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında toplam 20 adet Arapça tamlama tespit edilmiştir. Bunlardan bazıları kişi ismi niteliğinde bazıları ise dini terim niteliğinde Allah, peygamberler, melekler ve cenneti ifade etmektedir.

Dini terim niteliğinde olan Arapça tamlamalar;

dārü's-selām (Ar.) : Cennet. 1532.

ḥabībullāh (Ar. özel isim) : Allah'ın sevgilisi; Hz. Muhammed. 28.

ḥalīlullāh (Ar. özel isim) : Hz. İbrahim peygamberin lakabı. 2176.

ilāhe'l-‘ālemīn (Ar.özel isim) : Alemlerin Rabbi. 2219.

inşāallāh (Ar.) : Allah isterse. 3081.

inşallāh (Ar.) : bkz. 4872.

kelāmullāh (Ar.) : Allah'ın sözü; Kuran. 141.

mālikü'l-mülk (Ar. özel isim) : Allah. 2284.

melekü'l-mevt (Ar. özel isim) : Azrail, ölüm meleği. 4040.

rabbe'l-verā (Ar. özel isim) : Ötelerin ötesinin Rabbi. 4029.

rabbü'l- 'alā (Ar. özel isim) : Çok yüce olan. 4435.

rabbü'l-celīl (Ar. özel isim) : Yüce olan Allah. 121.

rabbü'l- enām (Ar.özel isim) : Beşerin Rabbi. 44.

rabbü'l-vedüd (Ar. özel isim) : Müşfik olan Allah. 423.

raẓıyallāh (Ar.) : Allah razı olsun. 47.

resülullāh (Ar.) : Allah resulü. 486.

zū'l-celāl (Ar. özel isim) : Yücelik sahibi olan Allah. 2449.

Kişi ismi niteliğinde olan Arapça tamlamalar ;

'aliyyü'l-ḥaydar (Ar.) : Hz. Ali. 3455.

'aliyyü'l-murtezā (Ar.) : Hz. Ali. 43.

ebu'l ḳāri' a. (Ar.) : bkz. ḳāri' a 925.

'ibn-i 'Abbās (Ar.) : Hz. Muhammed'in en küçük amcasının oğlu. 97.

dīnū'l-beşer (Ar.) : Hz. Muhammed. 28.

Diğer tamlamalar ;

beytü'l- aḥzān (Ar.) : Hüzünler evi. 4035.

faḥrū'l-enām (Ar.) : Halkın efendisi. 2521.

imāmü'l-ḳavm (Ar.) : Milletin imamı. 164.

ma' deni'l-esrār (Ar.) : Sırların kaynağı. 189.

resülü'l-mürselīn (Ar.) : Peygamberler peygamberi. 145.

ve's-selām (Ar.) : İşte o kadar, artı bitti. 190.

zātü'l-îmād (Ar.) : Direkler üzerine kurulmuş bina. 368.

3.2. SÜLE FAKİH'DE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ

3.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça, Farsça ve İbranice olmak üzere toplamda 33 adet kişi ismi yer alır. Farsça bir adet kişi ismi bulunurken Arapça kişi isimlerinin sayısı fazladır.

Bu isimler kıssa ile ilgili olan peygamberlerin, Yakup peygamber ve Yūsuf'un aile mensuplarının, ehl-i beyt ve kıssada yer alan önemli kişilerin isimleridir. Ayrıca eserde müellifin ismi de yer alır : **Fakī (Ar. fakīh)** : Bu eserin şairi. bkz. Süle Faķī. 878.

Arapça kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

Ādem (Ar.) : Hz. Adem. 3791.

Aḥmed (Ar.) : Hz. Muhammed'in diğer adı. 130.

Dāvud (Ar.) : Hz. Davut peygamber. 453.

Ḥalīl (Ar.) : Hz. İbrahim'in lakabı. 352.

Muḥammed (Ar.) : Hz. Muhammed. 129.

Muḥammed Muṣṭafā (Ar.) : bkz. Muḥammed. 148.

Mūsā (Ar.) : Hz. Musa.

Mūsī (Ar.) : bkz. Mūsā. 32.

Muṣṭafā (Ar.) : bkz. Muḥammed, Muḥammed Muṣṭafā. 45.

Ya' kūb (Ar.) : Hz. Yakup peygamber. 88.

Yūnus (Ar.) : Hz. Yunus peygamber. 869.

Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri :

Dīne (Ar.) : Hz. Yakub'un kızı. 3687.

Dünyā (Ar.) : bkz. dīne. 282. (Hz. Yakub'un kızı.)

Halife ve ehl-i beyt isimleri :

‘**Āyişe (Ar.)** : Hz. Ayşe. 143.

Ebu Bekr (Ar.) : Hz. Ebu Bekir. 40

‘**Oşmān (Ar.)** : Hz. Osman. 42.

‘**Ömer (Ar.)** : Hz. Ömer. 41.

Kıssadaki diğer önemli kişi isimleri :

Beşîr (Ar.) : Yūsuf Peygamberin kölesi. 70.

Havva (Ar.) : Hz. Adem'in eşi. 21.

Hızr (Ar.) : Halk inancına göre ölümsüzlüğe kavuşmuş yüce zat. 457.

Ķāri‘a (Ar.) : bkz. Ebu'l Ķāri‘a. 925.

Ķārūn (Ar.) : Zenginliği ile meşhur zat. 1334.

Mālik Reyyān (Ar.) : bkz. mālik-i Reyyān. 4827.

Manşūr (Ar.) : Hallac-ı Mansur. 186.

Melik Reyyān (Ar.) : bkz. Mālik Reyyān, Mālik-i Reyyān, Melik-i Reyyān. 49

Nemrūd (Ar.) : Babil hükümdarı Nemrut. 353.

Zelhā (Ar.) : bkz. Zelihā. 967.

Zeliha (Ar.) : Yūsuf ile Zelihā hikayesinin kadın kahramanı. 43b.

Farsça kişi isimleri ;

Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri :

Levend (F.) : Hz. Yakub'un oğullarından biri. 70.

İbranice kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

İbrāhīm (ibr.) : Hz. İbrahim. 3804.

İsā (ibr.) : Hz. İsa peygamber. 34.

İshāk (ibr.) : Hz. İshak peygamber. 4765.

İsmā' il (ibr.) : Hz. İsmail peygamber. 62.

Süleyman (ibr.) : Hz. Süleyman peygamber. 33.

Yūsuf (ibr.) : Hz. Yūsuf peygamber. 155a.

3.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri

En fazla eşya ismine sahip olan Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve Farsça toplamda 72 adet eşya ismi tespit edilmiştir. Bu eşya isimlerinin çoğunluğu Arapça'dan geçmiştir.

Arapça eşya isimleri ;

Eserde geçen Arapça eşya isimleri, kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler; mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler; yazı ve müzik aletiyle ilgili olan isimler; savaş aletleri ile ilgili olan isimler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

aṭlas (Ar.) : Üstü ipek, altı pamuk kumaş. 732.

burka' (Ar.) : Yaşmak, yüz örtüsü. 927.

dürr (Ar.) : İnci. 35.

ḥarīr (Ar.) : İpek. 4638.

ḥil' at (Ar.) : Padişahların ödüllendirmek için birine giydirdikleri kaftan. 1556.

ḥulle (Ar.) : Bir çeşit giyecek. 889.

istebraḳ (Ar.) : Kaba kumaş. 836.

kefen (Ar.) : Ölüye sarılan bez. 1970.

la'1 (Ar.) : Kırmızı ve değerli taş. 3425.

lü 'lü (Ar.) : İnci. 72.

mercān (Ar.) : Mercan. 177.

niķāb (Ar.) : Örtü. 2417.

şadef (Ar.) : Sadeş, inci kabuğu. 35.

sündüs (Ar.) : İpek kumaş. 836.

şāl (Ar.) : Şal. 1542.

zebercet (Ar. zebeced) : Zümrüt kadar değeri olmayan bir süs taşı. 1511.

zümrüd (Ar.) : Zümrüt. 1529.

Mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler :

cihiz (Ar. cihāz.) : Çeyiz, eşya. 1097.

feriş (Ar. ferş) : Döşeme; halı. 23.

ķadeķ (Ar.) : İçki bardağı. 2091.

ķandīl (Ar.) : Kandil. 390.

kīle (Ar.) : Ölçek. 3708.

ķürsī (Ar.) : Oturulacak yüksekçe yer. 2651.

mermer (Ar. < Yun. marmaron) : Mermer. 1513.

mīl (Ar.) : İğne gibi uzun ve ince alet. 4185.

sele (Ar. se'le) : Yayvan sepet. 2101.

şabūn (Ar.) : Sabun. 4404.

şandūķ (Ar.) : İçin etürlü şeyler konulan ev eşyası. 1274.

şūf (Ar.) : Yün yapađı. 628.

şem' dān (Ar. + F.) : Mumluk. 1123.

şem' (Ar.) : Mum. 1385.

tabağ (Ar.) : Tabak. 4675.

tābūt (Ar.) : Tabut. 4912.

tās (Ar.) : Tas. 4207.

Yazı ve müzik aletiyle ilgili olan isimler :

def (Ar.) : Çalgı aleti. 2645.

defter (Ar.) : Defter. 2856.

dīvid (Ar.) : Yazı yazmaya yarayan kalem 4098.

ķalem (Ar.) : Kalem. 2606.

ķānūn (Ar.) : Çalgı aleti. 1090.

ķitāb (Ar.) : Kitap. 371.

nefir (Ar.) : Asker toplamak için ķalınan boru. 2804.

ķabl (Ar.) : Davul.

Savaş aletleri ile ilgili olan isimler :

ķanķer (Ar. ķancer) : Ucu sivri, iki yanı keskin bıķak. 1042.

ķilāķ (Ar.) : Silah. 3930.

Farsķa eşya isimleri ;

Eserde geķen Farsķa eşya isimleri, kıyafet, kumaş ve sūs eşyası ile ilgili olan isimler; mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler; müzik aletiyle ilgili olan isimler; şekilde sınıflandırılmıştır.

Kıyafet, kumaş ve sūs eşyası ile ilgili olan isimler :

dibā (F.) : İpekli kumaş. 628.

dūlbend (F.) : Tūlbent. 3347.

ebrüşüm (F. ebrîşüm) : İbrişim, bükülmüş ipek. 1518.

kemhâ (F.) : İpek kumaş. 628.

külâh (F.) : Başa giyilen başlık. 1815.

pirûze (F.) : Mavi renkli değerli taş. 1530.

sîm (F.) : Gümüş. 4060.

sürme (F.) : Sürme. 1640.

tâc (F.) : Tac. 565.

Mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler :

bâliş (F.) : Yastık. 3482.

büngah (F.) : İçine çeşitli eşya konulan çadır. 136.

çağa (F. çağâne) : Bir çeşit çalgı. 1090.

çardağ (F.) : Dört köşe çadır. 2314.

çetr (F.) : Çadır. 1108.

halı (F. kalî) : Halı. 1518.

harmühre (F.) : Katır boncuğu. 54.

mum (F.) : Mum. 1123.

pālân (F.) : Semer.. 2441.

palās (F.) : Eski kilim, aba, çul. 3646.

pül (F.) : Akça, pul, para. 2617.

sînî (F.) : Büyük tepsi.

zer (F.) : Altın; para. 1264.

Müzik aletiyle ilgili olan isimler :

çeng (F.) : Kanuna benzeyen bir çeşit saz. 1090.

dühül (F.) : Davul. 1976.

kūs (F.) : Büyük davul. 4577.

naķāre (F.) : Davul. 1976.

ney (F.) : Kamış, ney. 2645.

zūrnā (F.sūrnāy) : Zurna. 4577.

3.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında hem Arapça hem Farsça toplamda 18 adet bitki ismi yer alır. Bu isimlerin çoğu Farsça'dır.

Arapça bitki isimleri ;

Çiçek ve ağaç ile ilgili olan isimler :

‘ar‘ar (Ar.) : Dağ selvisi. 3449.

şandāl (Ar.) : Kerestesi sert ve kokulu bir ağaç. 1527.

za‘firān (Ar. za‘ferān) : Safran. 992.

Farsça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

durunc (F. turunç) : bkz. turunc. Portakala benzeyen meyve. 1844.

nār (F.) : Meyve. 387.

pirinç (F.) : Bitki. 4664.

şeftalü (F.) : Şeftali. 1692.

şeker (F. < hint.) : bkz. şeker. 1233.

şekker (F. < hint.) : Şeker. 977.

turunc (F.) : bkz. durunc. Portakala benzeyen meyve. 1857.

Çiçek ve ağaç ile ilgili olan isimler :

benefşe (F.) : Menekşe. 3026.

çınar (F.) : Çınar ağacı. 976.

çimen (F.) : Çimen, çayır. 2727.

gül (F.) : Çiçek. 2700.

mīşe (F.) : Meşe ağacı. 221.

nergis (F.) : Bir tür çiçek. mec; göz. 4773.

şanevber (F.) : Çam fıstığı ağacı. 976.

sünbül (F.) : Bir çeşit çiçek. 221.

yāsemīn (F.) : Yasemin. 4732.

3.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında toplamda 9 adet hayvan ismi bulunur. Hem Arapça hem Farsça hayvan isimlerinin sayısı birbirine yakındır.

Arapça hayvan isimleri ;

‘ankebūt (Ar.) : Örümcek. 19.

būlbūl (Ar.) : Güzel öten kuş. 340.

fīl (Ar.) : Çok iri hayvan. 254.

ṭayr (Ar.) : Kuş. 20.

ṭuyūr (Ar.) : Kuşlar. 709.

Farsça hayvan isimleri ;

ejdehā (F.) : Ejderha. 253.

gergedān (F.) : Saldırgan bir hayvan. 254.

şīr (F.) : Arslan. 2639.

tavūs (F.tāus < Ar. ʔa'ūs < Yun.) : Tavus kuşu. 1529.

3.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve Farsça toplamda 10 adet organ ismi yer alır. Farsça'dan geçen organ isimleri daha fazladır. Bu tür temel kelime alıntılarında Farsçanın Arapçadan daha fazla etkili olduğu görülmektedir.

Arapça organ isimleri ;

kaḫā (Ar.) : Baş. 2260.

şadr (Ar.) : Kalp, göğüs. 19.

Farsça organ isimleri ;

çeşm (F.) : Göz. 1148.

çişm (F.) : bkz. çeşm. 2703.

didār (F.) : Yüz, çehre. 1366.

gūş (F.) : Kulak. 4694.

leb (F.) : Dudak. 972.

rūḫ (F.) : Yanak, yüz. 2703.

zehre (F.) : Öd, safra. 605.

zülḫ (F.) : Saç. 1637.

3.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri

Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve Farsça , Türkçe / Farsça ek almış, Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yapılan meslek isimleri ile toplamda 19 adet meslek ismi vardır. Farsça bir adet meslek ismi yer alırken Arapça meslek isimleri sayısı çoğunluktadır.

Arapça meslek isimleri ;

cellād (Ar.) : İnsanı asan, kesen kimse. 4242.

dellāl (Ar.) : Tellal, Satılacak şeyi satan. 908.

ferrāş (Ar.) : Döşeyen, hizmetçi. 23.

ḥabbāz (Ar.) : Ekmekçi. 2099.

ḥamāl (Ar.) : Taşıyıcı. 1937.

hātif (Ar.) : Seslenici, bağırıcı. 1815.

ḥekīm (Ar.) : Doktor. 1454.

imām (Ar.) : İmam. 3862.

kātīb (Ar.) : Sekreter, yazıcı. 5000.

ṭabīb (Ar.) : Doktor. 1455.

Farsça meslek isimleri ;

dürger (F. derüger) : Kapı ve pencere dışındaki kısımları yapan sanatkar,
dülger 1934.

Türkçe / Farsça ek almış meslek isimleri ;

-lık, -ci

sākīlik (Ar. + T) : Sakilik. 2110.

zindāncı (F. + T) : Zindan bekçisi. 2153.

-bān, -vān, -gān

bağbān (F.) : Bahçıvan. 1438.

bağvān (F.) : bkz. bağbān. 3025.

bāzirgān (F.) : Bezirgan, tacir. 4367.

zindan- vān (F. + F.) : bkz. zindāncı. 2157.

Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan meslek isimleri ;

haznedār (Ar. + F.) : Bir hazineyi bekleyen kimse. 1342.

çāšnīgīr (F. + F.) : Yemeklerin tadına bakan kimse. 3738.

3.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri

Süle Fakih’in Yūsuf ve Zelihā’sında 10 adet Arapça, bir adet Farsça yer ismi bulunur. Yer isimleri kıssa ile ilgili olan isimlerdir. Bu yer isimlerinin bir kısmı Mekke ve Medine gibi kutsal topraklar olarak bilinen yerlerdir. Arapça yer isimleri fazladır. Farsça yer ismi ise Avrupa anlamına gelen ‘Firengistān’ kelimesidir. Eserdeki yer isimleri şöyledir ;

‘Arafat (Ar.) : Mekke civarında bulunan mukaddes dağ. 3793.

Ḥarameyn (Ar.) : Mekke ve Medine. 4852.

Ḳa‘be (Ar.) : Kabe. 3790.

Ḳāf (Ar.) : Rivayet edilen dağ. 708.

Medīne (Ar.) : Medine şehri. 133.

Mekke (Ar.) : Mekke şehri. 134.

Mıṣr (Ar.) : Mısır şehri. 1233.

Mīnā (Ar.) : Arabistanda bir bölge. 3793.

Nīl (Ar.) : Mısırdan geçip Akdenize dökülen nehir. 4954.

Rūm (Ar.) : Anadolu; Osmanlı. 2038.

Firengistān (F.) : Avrupa.

3.2.8. Eserde Geçen Alıntı Dini Terimler

Süle Fakih'in Yüsuf ve Zelihâ'sında Arapça, Farsça ve Soğd kökenli dini terimler vardır. Dini terimler daha çok Arapçadan geçmiştir. Farsça'dan geçen dini terimler de vardır. Fakat bunların sayısı Arapça kadar fazla değildir.

Süle Fakih'in eseri dini terimler bakımından hem fazla hem de diğer eserlere kıyasla daha çeşitlidir.

3.2.8.1. Arapça Dini Terimler

Süle Fakih'in kıssasındaki Arapça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grupta dini terimler daha çok esma'ül- hüsnâ dedilen Allah'ın 99 isimlerinden bazılarının yer aldığı kelimelerdir. Bunun yanı sıra Ey Allah'ım 'ilâhî,' gibi hitap kelimeleri de az sayıda bulunur.

Allah'ın doğrudan isimleri :

'**Alîm (Ar.özel isim) :** Çok bilen; Allah. 3689.

Allâh (Ar.özel isim) : Allah. 279.

Celîl (Ar. özel isim) : Büyük; Allah. 232.

Ġaffâr (Ar.özel isim) : Günahları bağışlayan; Allah. 2290.

Ġafûr (Ar. özel isim) : Suç bağışlayan; Allah. 2290.

ĤakĤ (Ar. ĤakĤĤ , özel isim) : Allah. 91.

Ĥakîm (Ar. özel isim) : Her şeyi bilen, Allah. 4508.

ĤâhĤ (Ar. özel isim) : Yaratan; Allah. 2107.

İlāh (Ar. özel isim) : Allah. 2166.

Ḳādir (Ar.özel isim) : Kuvvet sahibi; Allah. 1410.

Kerīm (Ar.özel isim) : Allah. 2275.

Ḳudret (Ar.özel isim) : İktidar; Allah'ın ezeli gücü. 2686.

Ma' būd (Ar. özel isim) : Kendisine ibadet edilen; Allah. 2904.

Mevlī (Ar. özel isim) : Allah. 188.

Mu' in (Ar. özel isim) : Yardımcı; Allah. 4351.

Nāzır (Ar. özel isim) : Gözeten; Allah. 1767.

Rabb (Ar. özel isim) : Allah. 112.

Rabbānī (Ar. özel isim) : Allah, ilahi. 2172.

Raḥīm (Ar. özel isim) : Merhamet eden; Allah. 703.

Raḥmān (Ar. özel isim) : Herkese merhamet eden Allah. 4684.

Ra' ūf (Ar. özel isim) : Çok merhametli; Allah. 4798.

Sübḥān (Ar. özel isim) : Allah. 1588.

Vedūd (Ar. özel isim) : Muhabbetli ; Allah. 25.

Hitap unsuru olarak kullanılan dini terimler :

İlāhī (Ar.özel isim) : Allahım. 1808.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

Bu grup meleklerin genel isminin ve özel isminin yer aldığı gruptur. Arapça 'melek' genel isminin yanı sıra insanların canını almakla yükümlü olan melek ve peygamberler ve Allah arasında elçi vazifesiyle yükümlü melek isimleri de vardır. Ayrıca 'şeytan' olarak kötü vasıfla bilinen melek ismi ve şeytan vasfını almadan önceki ismi de Süle Fakih'te yer alır.

'azāzil (Ar. özel isim) : Şeytanın melek bulunduğu sıradaki adı. 245.

Diğer eserlerden farklı olarak ; **'kirāmen kātibīn (Ar.)** : Kiramen katibin meleği. 5000', sadece Süle Fakih'te yer alır. Bu melekler islamiyete göre insanların iyi ve kötü davranışlarını yazmakla görevli meleklerdir.

'azrā'il (Ar. özel isim) : Ölüm meleği. 4042.

cebre'il (Ar.özel isim) : Cebrail. Peygamberlere emir ve vahye vasıta olan melek. 131.

iblis (Ar.) : Şeytan. 3239.

melāyik (Ar.) : Melekler. 58.

melek (Ar.) : Melek. 2200.

şeytān (Ar.) : Şeytan. 80.

Peygamberlikle ilgili olan dini terimler ;

Bu gruptaki dini terimler az sayıdadır ve peygamberlik vazifesinin genel isimlerinin Arapça karşılığı şeklindedir. Eserde **'mesīh (Ar. özel isim)** : Hz. İsa. 34' kelimesi Hz. İsa'nın lakabı olarak Süle Fakih'in kıssasında geçmektedir.

enbiyā (Ar.) : Peygamberler. 26.

nebī (Ar.) : Peygamber. 4585.

nübüvvet (Ar.) : Peygamberlik. 1230.

resül (Ar.) : Peygamber. 374.

resülullāh (Ar.) : Allah resulü. 486.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

İbadetle ilgili olan Arapça dini terimlerde dua, tesbih, tahiyat, zikir, Arapça namaz ve oruç gibi kavramlar yer alır. Süle Fakih'te ibadetle ilgili dini terimler diğer incelenen eserlere kıyasla daha çeşitlidir. Örneğin ; **'salāt (Ar.)** : Namaz. 325', **şavm (Ar.)** : Oruç. 325', **'hāc (Ar. hacc)** : Hacca giden, hacı. 2351', **'zıkr (Ar.)** : Anma, zikir. 2708', **'tesbīh (Ar.)** : Allah'ı takdis etme. 2631' gibi kelimeler diğer eserlerde yer almaz.

Dua, tövbe, yakarış isimleri :

du‘ ā (Ar.) : Dua. 867.

münācāt (Ar.) : Yalvarma, dua. 125.

taḥiyyāt (Ar.) : Selam, dua. 2569.

tevbe (Ar.) : Pişman olma. 1785.

fātiḥa (Ar.) : Kuran-ı Kerim’in birinci suresi. 5003.

inşāillāh (Ar.) : Allah isterse. 3081.

inşallāh (Ar.) : bkz. 4872.

istiğfār (Ar.) : Tövbe. 2835.

rażiyallāh (Ar.) : Allah razı olsun. 47.

salavāt (Ar.) : Hz. Muhammed’e edilen dualar. 4982.

şāllah (Ar.) : İnşallah. 4095.

Dini mekan isimleri :

ma‘bed (Ar.) : İbadet edilecek yer. 204.

mescid (Ar.) : Namaz kılınan yer. 4768.

İbadet esaslarıyla ilgili isimler :

farz (Ar.) : Emir, lüzumlu. 4687.

kıble (Ar.) : Namaza başlarken yönelinen taraf. 4763.

secde (Ar.) : Secde. 194.

sünnet (Ar.) : Hz. Muhammed’in müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu sözlerin tümü. 4994.

sücüd (Ar.) : Secde, yüzü yere sürme. 58.

şehādet (Ar.) : İslama girme. 2914.

ṭā' at (Ar.) : İtikat, ibadet. 963.

vācib (Ar.) : Vacip. 3804.

Diğer dini terimler ;

Eserdeki diğer dini terimler grubunda cennet, cehennem, ahiret, din, islam, helal, haram, sünnet gibi dini terimler yer alır. Aynı anlama gelen 'cennet- firdevs' gibi kelimeler de vardır. İncelenen diğer eserlerden farklı olarak dört büyük kitaptan Hz. Musa'ya indirilen kitap '**tevrāt (Ar.)** : 122' kelimesi de Süle Fakih'in kıssasında yer alır.

āḥiret (Ar.) : Öbür dünya. 1909.

āyet (Ar.) : Ayet. 1697.

cehennem (Ar.) : Azap yeri, tamu. 1804.

cennet (Ar.) : Günahkar olmayan kulların gideceği mekan. 4996.

cinān (Ar.) : Cennetler. 4647.

dīn (Ar.) : Din. 38.

fāsiḳ (Ar.) : Günahkar. 1888.

fisḳ (Ar.) : Hak yoldan çıkma, dinsizlik. 327.

firdevs (Ar.) : Cennet. 1365.

ḥadīṣ (Ar.) : Hz. Muhammed'in kutsal sözü. 324.

ḥarām (Ar.) : Helal olmayan. 3495.

ḥelāl (Ar.) : Haram olmayan. 1833.

ḥūr (Ar.) : bkz. hūrī. 22.

ḥūrī (Ar.) : Huri. 1655.

īmān (Ar.) : İnanma, inanç. 2114.

imām (Ar.) : İmam. 3862.

islām (Ar.) : İslamiyet. 2915.

ḳabẓ (Ar.) : Alma; Azrail tarafından ruhun yeslim alınması. 4911.

ḳadr (Ar.) : Kadir gecesi. 3461.

kāfir (Ar.) : Allah'ın varlığını kabul etmeyen. 2252.

kelāmullāh (Ar.) : Allah'ın sözü; Kuran. 141.

kevşer (Ar.) : Cennette bulunan su. 3459.

ḳur'ān (Ar.) : Kuran- kerim. 147.

küfr (Ar.) : Allah'a ortak koşma. 2241.

maḥşer (Ar.) : Kıyamette ölülerin dirilip toplanacakları yer. 329.

mübāh (Ar.) : İşlenmesinde sevap veya günah olmayan şey. 1607.

mü'min (Ar.) : Müslüman, iman etmiş. 2254.

mü'minīn (Ar.) : Müminler. 2130.

mümkir (Ar.) : İnkâr eden, dinsiz. 3448.

müslimān (Ar.) : Müslüman. 4935.

müsülmān (Ar.) : bkz. müslimān. 4806.

şalā (Ar.) : Davet etme, çağırma. 3739.

şanem (Ar.) : Put; (mec) sevgili. 1395.

şevāb (Ar.) : Sevap, mükafat. 1822.

süre (Ar.) : Kuran-ı Kerim'in bölümleri. 145.

şefā'at (Ar.) : Şefaât. 1713.

terse (F.) : bkz. tersā. 770.

taḳdīr (Ar.) : Beğenme; Allah'ın uygun görmesi. 4378.

tevekkül (Ar.) : Allah'a bırakma. 506.

zāhid (Ar.) : Dindar, sofu. 1888.

3.2.8.2. Farsça Dini Terimler

Süle Fakih'in kıssasındaki Farsça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır. Farsça dini terimlerin kelime hazinesi Arapça dini terimler kadar geniş değildir.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grupta Farsça 'Hudā' ve Hudā'ya sesleniş olarak yer alan hitap unsuru kelimeler vardır. Ayrıca Farsça fiillerin geniş zaman biçimi (-gīr) ve Farsça son ek (-gār) eki ile de Arapça Allah kelimesinin Farsça karşılıkları vardır.

Allah'ın doğrudan isimleri :

dād-gīr (F. özel isim) : Allah. 24.

Ḥudā (F.) : Allah. 2451.

Ḥudāvend (F.) : Allah. 96.

kird-gār (F. özel isim) : Allah. 122.

perverdigār (F. özel isim) : Allah. 122.

Hitap unsuru olarak kullanılan dini terimler :

Ḥudāyā (F.) : Ey Allahım. 3692.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

Tek örnekte Arapça 'melek' kelimesinin Farsça karşılığı 'ferište'örneği vardır. Ayrıca Farsça haber getirip götürme anlamında kullanılan 'peyk' kelimesi ile Cebrail ifade edilmiştir.

ferište (F.) : Melek. 935.

peyk (F. özel isim) : Haber getirip götürme ,Cebrail. 2271.

Peygamberlikle ilgili olan dini terimler ;

Arapça ‘nebi’ kelimesinin Farsça karşılığı tek örnek olarak bu grup içerisinde yer alır.

peygāber (F.) : Nebi. 3174.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

İbadetle ilgili Farsça dini terimler namaz ve islami inancın dışında yer alan ibadet yeri ‘**kilise (F.)** : Hıristiyanların ibadet yeri. 4806’ ve ‘put’ gibi kavramları içerir. ‘Kilise’ kelimesi gibi ‘**oruç (F.)** : Oruç. 845’ kelimesi de sadece Süle Fakih’de yer almaktadır.

dürūd (F.) : Dua. 1074.

namāz (F.) : Namaz. 245.

put (F.) : Put, sanem. 1408.

put-hāne (F.) : Tapınak. 776.

Diğer dini terimler ;

Farsça diğer dini terimler grubu az sayıda kelimeye sahiptir. İncelenen diğer eserlerden farklı olarak ‘**tersā (F.)** : Hristiyan. 949’ kelimesi Süle Fakih’in kıssasında görülmektedir.

dūzaḥ (F.) : Cehennem. 1592.

duzaḥ (F. dūzaḥ) : 1542.

günāh (F.) : Günah, dini suç. 1949.

ḥaç (F. < ḥāc< erm. ḥāç) : Haç, salip. 4815.

put-perest (F.) : Puta tapan. 2286.

terse (F.) : bkz. tersā. 770.

tuzaḥ / dūzaḥ (F.) : Cehennem. 1504.

3.2.8.3. Diğer Dillerden Geçen Dini Terimler

Arapça ve Farsça dışında başka bir dilden geçen dini terimler sınırlı sayıda
Bunlar cennet ve cehennem anlamındaki kelimelerdir.

ṭamu (soğd. tmw) : Cehennem. 1895.

uçmaḫ (soğd. uṣtmaḫ) : Cennet. 964.

IV.BÖLÜM

4. ŞEYYĀD HAMZA'NIN YŪSUF u ZELĪHASI

4.1. ESERDE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN YAPISI

4.1.1. Arapça Kelime + Türkçe Ek

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça kelime üzerine Türkçe ek almış 19 adet kelime vardır. İsimden isim yapma eki (+IIk, +II, +sIz, +CI, +CA,) İsimden fiil yapma eki (+IA) ve bu ekin üzerine fiilden fiil yapma ekleri (-n-, -ş-) getirilerek (-IAN, -IAş) isimden fiil yapma eklerinin kullanımı vardır.

İsimden isim yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+IIk

Eski Anadolu Türkçesinde genellikle düz ünlü olarak kullanılan ek eserde düzenli olarak düz ünlülü kullanılmıştır. Ali'nin eserindeki uyumsuzluklar Şeyyad Hamza'nın eserinde yoktur.

ğammāzlık (Ar. + T) : Laf taşıma. 398.

ħalāşlık (Ar. + T) : Kurtulma. 699.

sulṭānlık (Ar. + T) : Sultanlık. 610.

+II

Eski Anadolu Türkçesinde yuvarlak ünlü olarak kullanılan ek eserde yuvarlak ünlülü örnekleriyle yer alır.

devletlü (Ar. + T) : Talihli. 1469.

dīnlü (Ar. + T) : İnançlı. 948.

īmānlu (Ar. + T) : İnanan.

mıŝırlu (Ar. + T) : Mısır halkı. 858.

şıfatlu (Ar. + T) : Özellikli. 675.

+sİz

Eski Anadolu Türkçesinde daima yuvarlak olarak kullanılan bu ekin eserde hem düz hem yuvarlak ünlü örneği vardır.

kıymetsüz (Ar. + T) : Değersiz. 215.

ŝübhesiz (Ar. + T) : Şüphesiz. 845.

+CI

ŝefā' atçi (Ar. + T) : Ŝefaatheden kimse. 818.

+CA

‘imrānıce (Ar. + T) : İbrance. 1053.

İsimden fiil yapma eki alan Arapça kelimeler ;

+IA

‘aceble- (Ar. + T) : Şaşırmak. 378.

ķavla- (Ar. + T) : Arkadan konuşmak. 576.

taŝdīkle- (Ar. + T) : Onaylamak. 1252.

-IAş

‘acebleş- (Ar. + T) : Şaşırmak. 32.

ittifāklaŝ- (Ar. + T) : Anlaşmak. 620.

ķavlaŝ- (Ar. + T) : 1. Arkadan konuşmak. 569.

-IAn

‘arlan- (Ar. + T) : Utanmak. 807.

4.1.2. Farsça Kelime + Türkçe Ek

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça kelime üzerine Türkçe ek almış 17 adet kelime bulunmaktadır. İsimden isim yapma eki (+IIk, +II, +rAk) İsimden fiil yapma eki (+IA) ve bu ekin üzerine fiilden fiil yapma ekleri (-n-) getirilerek (-IAn) isimden fiil yapma eklerinin kullanımı vardır.

İsimden isim yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+IIk

Ekin düz ünlülü örnekleri vardır.

cömerdlik (F. + T) : 1419.

hoşlık (F. + T) : Hoş olma durumu. 636.

körlik (F. + T) : Körlük. 995.

pādişāhlik (F. + T) : Padişahlık. 126.

peygāMBERlik (F. + T) : Peygamberlik. 1476.

zārīlik (F. + T) : Ağlamak. 1114.

+II

Ekin yuvarlak ünlülü örnekleri vardır.

bahtlu (F. + T) : Talihli. 77.

dertlü (F. + T) : Sıkıntılı. 624.

günāhlu (F. + T) : Günahkār. 768.

hūlu (F. + T) : Huylu, yaratılışlı. 1372.

şehrlü (F. + T) : Şehirli. 369.

+rAk

tüzrek (F. + T) : Çabucak. 1515.

İsimden fiil yapma eki alan Farsça kelimeler ;

+IA

ārzūla- (F. + T) : İstemek. 111.

fermānla- (F. + T) : İzin almak. 616.

tīmārla- (F. + T) : Yetiştirmek. 1154.

-IAn

çüftlen- (F. cüft + T) : Evlenmek. 904.

zārlan- (F. + T) : Ağlamak. 807.

4.1.3. Farsça Ön Ek + Farsça Kelime

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ön ek (bī-, nā-, ber-) üzerine Farsça kelime alan 6 adet kelime yer alır.

bī-

bī-çāre (F. + F.) : Çaresiz. 460.

bī-gümān (F. + F.) : Şüphesiz. 1495.

bī-nevā (F. + F.) : Zavallı. 870.

nā-

nā-çare (F. + F.) : Çaresiz. 1025.

nā-hod (F. + F.) : Kendisi de bilmez. 1027.

ber-

ber-dār (F. + F.) : Asmak. 640.

4.1.4. Farsça Ön Ek + Arapça Kelime

Eserde Farsça ön ek (bī-) üzerine Arapça kelime alan 2 adet kelime vardır.

bī-

bī-naẓīr (F. + Ar.) : Benzersiz. 843.

bī-riyā (F. + Ar.) : Yalansız. 263.

4.1.5. Arapça Ön Ek + Arapça Kelime

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ön ek alan kelime bulunmamaktadır.

4.1.6. Arapça Ön Ek + Farsça Kelime

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ön ek alan kelime yoktur.

4.1.7. Arapça Kelime + Arapça Son Ek

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında sadece bir örnekte Arapça kelime üzerine Arapça son ek alan kelime vardır. Haliloğlu Ali'nin eserinde Arapça ön ek kullanımı yoktur. Ali ve Süle Fakih'te ise az sayıda örnekler vardır.

-āt

mu'cizāt (Ar.) : Mucizeler. 414.

4.1.8. Farsça Kelime + Arapça Son Ek

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça kelime üzerine Arapça son ek alan kelime yoktur.

4.1.9. Arapça Kelime + Farsça Son Ek

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça kelime üzerine Farsça son ek Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında (-ī) alan 4 adet kelime vardır.

-ī

‘**arabī** (Ar.) : Araba ait. 681.

‘**habeşī** (Ar.) : Habeşli. 240.

‘**imranī** (Ar.) : İmran soyundan olan. 227.

‘**mısrī** (Ar.) : Mısır'a ait. 670.

4.1.10. Farsça Kelime + Farsça Son Ek

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça kelime üzerine Farsça son ek (-ī, -ter) alan ve Farsça -ān çokluk eki alan az sayıda kelime vardır.

-ī

‘**şadī** (F.) : Sevinçli.

-ter

beter (F. bed + F. ter) : Çok kötü. 1152.

kemter (F. kem + F. ter) : Zavallı. 483.

-ān

yārān (F.) : Dostlar. 12.

4.1.11. Birden Fazla Ek Alan Kelimeler

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında birden fazla ek almış kelime yoktur. Haliloğlu Ali ve Süle Fakih'in eserinde az sayıda örnekler varken Ali'nin eserinde birden fazla ek alan kelime örneği diğerlerine göre fazladır.

4.1.12. Alıntı Birleşik Kelimeler

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında alıntı birleşik kelimelerin sayısı çok fazla değildir Bağlama edatı ve iki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimelerin yanı sıra az sayıda Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler vardır. Bu birleşik kelimelerin bir kısmı meslek ismidir. Ayrıca az sayıda iki örnekte Farsça ön eklerle yapılan birleşik kelimelerde yer alır.

Diğer eserlerden farklı olarak ‘padişah’ kelimesi temel anlamının yanında ‘Allah’ ismini karşılamak için de kullanılmıştır : **pādişāh (F.)** : Allah. 1526.

Eserde alıntı birleşik kelimeler şöyledir :

İki kelimenin bir araya gelmesiyle oluşan birleşik kelimeler ;

büt-hāne (F.) : Puthane. 284.

ḥalvet-hāne (Ar. + F.) : Dinlenme yeri. 1108.

ḥon-salār (F.) : Sofracıbaşı. 620.

mā-cerā (Ar.) : Yaşanan olaylar. 902.

mā-verd (F.) : Gül suyu. 53.

pādişāh (F.) : 1. Padişah. 357.

pādşāh (F.) : bkz. pādişāh. 1266.

-bā- ve -tā- ön ekleri kullanılarak yapılan birleşik kelimeler ;

ser-tā-ser (F.) : Baştan başa. 1496.

dem be dem (F.) : Sık sık. 1006.

Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan birleşik kelimeler ;

-dār

ḥaznedār (Ar. + F.) : Hazine memuru. 405.

şarabdār (Ar. + F.) : Şarap sunan. 712.

dildār (F. + F.) : Sevgili. 698.

-ber

peygāmbēr (F.) : Peygamber. 18.

4.1.13. Farsça ve Arapça Tamlamalar

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Farsça ve Arapça toplamda 6 adet tamlama yer alır. Arapça tamlamalar daha fazladır. Arapça ve Farsça bu tamlamaların bazıları dini terimleri karşılar.

4.1.13.1. Farsça Tamlamalar

Eserde 2 adet Farsça tamlama bulunmaktadır. Bu tamlamalardan biri dini terim niteliğinde melekleri ifade etmektedir.

Dini terim niteliğinde olan Farsça tamlama ;

mālik-i dārī^c (Ar.) : Cehennem hakimi ve kapıcısı olan melek. 783.

Diğer Farsça tamlamalar ;

bedr-i tamām (Ar.) : Dolunay. 199.

4.1.13.2. Arapça Tamlamalar

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında 4 adet Arapça tamlama yer alır. Bunlardan 3'ü dini terim niteliğindedir.

Dini terim niteliğinde olan Arapça tamlamalar ;

bismillāh (Ar.) : Allah'ın adı ile. 2.

rūḥül-emīn (Ar. özel isim) : Cebrail. 1473.

resūl-ullah (Ar.) : Hz. Muhammed. 790.

Diğer Arapça tamlamalar ;

‘**aleyhi’s-selām (Ar.)** : Ona selam olsun. 117.

4.2. ESERDE GEÇEN ALINTI KELİMELERİN TASNİFİ

4.2.1. Eserde Geçen Alıntı Kişi İsimleri

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça, Farsça ve İbranice olmak üzere toplamda 18 adet kişi ismi yer alır. Eserde Farsça bir adet kişi ismi vardır. Eserdeki kişi isimleri daha çok Arapça'dan geçmiştir.

Eserdeki kişi isimleri kıssa ile ilgili olan isimlerdir. Kıssada geçen peygamberlerin isimleri, Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri ayrıca eserin müellifinin ismi de eserde yer alır : **Şeyyādi Ḥamza (Ar.)** : Şeyyād Hamza. 1527.

Arapça kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

Aḥmed (Ar.) : Hz. Muhammed. 10.

Muḥammed (Ar.) : Hz. Muhammed. 792.

Mūsā (Ar.) : Musa peygamber. 1513.

Muṣṭafā (Ar.) : Hz. Muhammed. 810.

Ya'ḳūb (Ar.) : Hz. Yakup peygamber. 18.

Yūnus (Ar.) : Yunus peygamber. 322.

Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri :

Dünyā ḥatun (Ar.) : Yakup peygamberin üvey kızı.1117.

Dünye (Ar.) : bkz. dünya hatun. 65.

Dünye hatun (Ar.) : bkz. dünyā hatun. 61.

Kıssadaki diğer önemli kişi isimleri :

Beşir (Ar.) : Beşir . 187.

Mālik Reyyān (Ar.) : bkz. Melik Reyyān. 750.

Melik Reyyān (Ar.) : Mısır hükümdarı Malik Reyyan. 622.

Reyyān (Ar.) : bkz. Melik Reyyān. 606.

Zelīhā (Ar.) : Yūsuf peygambere aşık, Taymus'un kızı züleyha. 326.

Farsça kişi isimleri ;

Sārā (F.) : Hz. İbrahim'in eşi. 1469.

İbranice kişi isimleri ;

Peygamber isimleri :

Yūsuf (ibr.) : Yūsuf peygamber. 1107.

Süleymān (ibr.) : Süleyman peygamber. 322.

İbrāhīm (ibr.) : Hz. İbrahim. 394.

İshāk (ibr.) : İshak peygamber. 394.

Yakup peygamberin aile fertlerinin isimleri :

Bünyāmīn (ibr.) : Yakup peygamberin en küçük oğlu. 1025.

4.2.2. Eserde Geçen Alıntı Eşya İsimleri

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve Farsça toplamda 34 adet eşya ismi tespit edilmiştir. Arapça'dan geçmiş eşya isimlerinin sayısı Farsça'ya göre çoğunluktadır.

Arapça eşya isimleri ;

Eserde geçen Arapça eşya isimleri, kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler; mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler; yazı aletiyle ilgili olan isimler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kıyafet, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

‘**abā** (Ar. ‘**abā**’) : Kumaş ve giysi. 1029.

‘**akīk** (Ar.) : Kırmızı renkli değerli taş. 467.

‘**amāim** (Ar. ‘**amāi**’m) : Sarık. 1029.

aṭlas (Ar. **atles**) : İpekli kumaş. 472.

burqa‘ (Ar.) : Örtü, peçe. 359.

demlūc (Ar.) : Bilezik. 679.

destār (F.) : Sarık. 1328.

dürr (Ar.) : İnci. 168.

ḥil’at (Ar.) : Kıymetli elbise, kaftan. 635.

ḥulle (Ar.) : Cennet elbisesi. 103.

kefen (Ar.) : Kefen. 97.

ḳumāṣ (Ar.) : Kumaş. 185.

niḳāb (Ar.) : Örtü, peçe. 1130.

yākūt (Ar.) : Değerli taş. 470.

zeberced (Ar.) : Süs taşı. 465.

Mutfak, ev eşyaları ve evle ilgili olan isimler :

ḳadeḥ (Ar.) : İçki bardağı. 1462.

ḳandīl (Ar. < lat. **candela**) : Kandil. 116.

kitāb (Ar.) : 1. Kitap, eser. 120.

kürsî (Ar.) : Taht. 751.

mermer (Ar.) : Mermer. 462.

mîl (Ar.) : Metal çubuk. 1286.

şac (Ar.) : Tahıl ölççeği. 1140.

şanduk (Ar.) : Sandık. 1268.

tâbüt (Ar.) : Tabut. 1502.

zücâc (Ar.) : Sırça, cam. 466.

Yazı aletiyle ilgili olan isimler :

düvîd (Ar. devât) : Divit, yazı takımı. 1237.

ķalem (Ar. < yun. kalamos) : Kalem. 1237.

Farsça eşya isimleri ;

Eserde geçen Farsça eşya isimleri, kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler ; ev eşyası ile ilgili olan isimler şeklinde sınıflandırılmıştır.

Kumaş ve süs eşyası ile ilgili olan isimler :

kalâ (F.) : Kumaş. 216.

pîrûze (F.) : Açık mavi renkli taş. 466.

Ev eşyası ile ilgili olan isimler :

kilim (F. gîlîm) : Kilim. 870.

perde (F.) : Perde. 315.

taht (F.) : Taht. 469.

zincîr (F.) : Zincir. 788.

kâğıd (F. kâğad) : Kağıt. 225.

4.2.3. Eserde Geçen Alıntı Bitki İsimleri

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça ve Farsça toplamda 6 adet bitki ismi yer alır. Bitki isimlerinin çoğu Farsça'dan geçmiştir.

Arapça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

taḥīl (Ar. daḥl) : Tahıl. 828.

Çiçek ve ağaçla ilgili olan isimler :

zakḳūm (Ar.) : Zakkum ağacı. 782.

Farsça bitki isimleri ;

Yiyecek ile ilgili olan isimler :

nār (F. enār) : Nar meyvesi. 116.

şekker (F.) : Şeker. 17.

turunç (F. turunc) : Turunç. 581.

Çiçek ve ağaçla ilgili olan isimler :

sūnbūl (F.) : Sūnbūl çiçeği. 708.

4.2.4. Eserde Geçen Alıntı Hayvan İsimleri

Şeyyād Hamza'nın eserinde hayvan ismi yer almamaktadır.

4.2.5. Eserde Geçen Alıntı Organ İsimleri

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında bir adet Farsça bir adet Arapça organ ismi yer alır.

dīdār (F.) : Yüz. 815.

sem' (Ar.) : Kulak. 1293.

4.2.6. Eserde Geçen Alıntı Meslek İsimleri

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça meslek isimleri çoğunluktadır. Farsça ek almış ve Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yapılan meslek isimleri ise az sayıdadır. Toplamda 11 adet meslek ismi vardır.

Arapça meslek isimleri ;

ḥekīm (Ar.) : Doktor. 449.

imām (Ar.) : İmam. 12.

münādī (Ar.) : Tellal. 369.

nāḳḳaş (Ar.) : Nakkaş. 473.

sākī (Ar.) : İçki sunan kişi. 625.

ṭabīb (Ar.) : Doktor. 449.

tenūr (Ar.) : Fırıncı. 628.

Farsça ek almış meslek isimleri ;

bāzergān (F.) : Tüccar, bezirgan. 165.

ḥon-salār (F.) : Sofracıbaşı. 620.

Farsça fillerin geniş zaman biçimleri ile yani “partisipler (Timurtaş, 2017, 305)” ile yapılan meslek isimleri ;

ḥaznedār (Ar. + F.) : Hazine memuru. 405.

şarabdār (Ar. + F.) : Şarap sunan. 712.

4.2.7. Eserde Geçen Alıntı Yer İsimleri

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında 4 adet Arapça bir adet İbranice yer ismi bulunur. Eserdeki yer isimleri kıssa ile ilgili olan bölgelerdir. Bunlar ;

Ken'ān (ibr.) : Filistin'in tarihi adı. 167.

Mağrib (Ar.) : Metinde Zelihā'nın babası Taymus'un meliki olduğu ülke. 326.

Mışır (Ar.) : Mısır ülkesi. 302.

Mışr (Ar.) : bkz. Mışır. 568.

Nīl (Ar.) : Nīl nehri. 313.

Rūm (Ar.) : Anadolu. 618.

4.2.8. Eserde Geçen Alıntı Dini Terimler

Şeyyād Hamza'nın Yūsuf ve Zelihā'sında Arapça, Farsça ve Soğd kökenli dini terimler vardır. Arapça dini terimlerin sayısı daha fazladır. Fakat Şeyyād Hamza'daki dini terimler diğer eserlerdeki kadar fazla değildir.

4.2.8.1. Arapça Dini Terimler

Şeyyād Hamza'nın kıssasındaki Arapça dini terimler ; Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler, melekler ile ilgili olan dini terimler , peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır.

Allah'ın sıfatları ile ilgili olan dini terimler ;

Bu grupta dini terimler daha çok esma'ül- hüsnā dedilen Allah'ın 99 isimlerinden bazılarının yer aldığı kelimelerdir.

Allah (Ar.özel isim) : Allah. 445.

Celīl (Ar. özel isim) : Yüce Allah. 413.

Ġanī (Ar.özel isim) : Mutlak zengin olan Allah. 699.

Ġufrān (Ar.özel isim) : Bağışlayan Allah. 3.

Ḥaḳ (Ar. Ḥaḳḳ, özel isim) : Allah. 657.

Ḥālik (Ar.özel isim) : Allah.

Ḳadir (Ar.özel isim) : Kudret sahibi Allah. 232.

Kerīm (Ar.özel isim) : Cömertlik sahibi Allah. 847.

Rab (Ar. Rabb , özel isim) : Allah. 112.

Rabbenā (Ar. özel isim) : Ey Allahım. 1341.

Raḥīm (Ar. özel isim) : Merhamet eden Allah. 6.

Raḥmān (Ar. özel isim) : Merhamet eden Allah. 1.

Sūbhān (Ar. özel isim) : Her türlü kusurdan uzak olan Allah. 190.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

Eserde insanların canını almakla yükümlü olan melek ve peygamberler ve Allah arasında elçi vazifesiyle yükümlü melek isimleri vardır. Ayrıca kötü vasıfla bilinen melek ismi ‘şeytan’ ve aynı anlama gelen ‘iblis’ kelimeleri de eserde yer alır.

‘azrā’il (Ar.özel isim) : Azrail. 1212.

cebrā’il (Ar.özel isim) : Cebrail. 102.

iblis (Ar.) : Şeytan. 506.

şeytān (Ar.) : Şeytan. 1387.

Peygamberlik ile ilgili olan dini terimler ;

Bu gruptaki dini terimler az sayıdadır ve peygamberlik vazifesinin genel isimlerinin Arapça karşılığı şeklindedir.

resūl (Ar.) : Peygamber. 162.

resūl-ullah (Ar.) : Hz. Muhammed. 790.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

Eserde badetle ilgili olan Arapça dini terimler az sayıdadır.

du‘ā (Ar.) : Dua. 1258.

şalavāt (Ar.) : Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenlere saygı için okunan dua. 1529.

secde (Ar.) : Secde. 24.

tesbīh (Ar.) : Allah’ı anma. 190.

Diğer dini terimler ;

Eserdeki diğer dini terimler grubunda cennet, din, kıyamet, haram, gibi dini kavramlar yer alır.

bismillāh (Ar.) : Allah’ın adı ile. 2.

cennet (Ar.) : Cennet. 845.

dīn (Ar.) : Din, inanç. 988.

ḥarām (Ar.) : Haram. 1168.

ḥūrī (Ar.) : Huri. 8.

imām (Ar.) : İmam. 12.

īmān (Ar.) : İnanma. 264.

islām (Ar.) : İslam dini. 1006.

kıyāmet (Ar.) : Kıyamet. 1420.

ḳur‘ān (Ar.) : Hz. Muhammd’e gönderilen kitap. 16.

müsülmān (Ar.) : Müslüman. 1493.

şanem (Ar.) : Put. 433.

4.2.8.2. Farsça Dini Terimler

Şeyyād Hamza’nın kıssasındaki Farsça dini terimler ; melekler ile ilgili olan dini terimler, peygamberlik ile ilgili olan dini terimler, ibadetle ilgili olan dini terimler ve diğer dini terimler olarak sınıflandırılmıştır. Farsça dini terimlerin kelime hazinesi Arapça

dini terimler kadar geniş değildir. Farsça Allah'ın sıfatları niteliğinde kelime eserde yoktur.

Meleklerle ilgili olan dini terimler ;

ferište (F.) : Melek. 544.

Peygamberlik ile ilgili olan dini terimler ;

peygâmbër (F.) : Peygamber. 18.

İbadetle ilgili olan dini terimler ;

namâz (F.) : Namaz. 1504.

Diğer dini terimler ;

behişt (F.) : Cennet. 804.

dūzaḥ (F.) : Cehennem. 781.

günāh (F.) : Günah. 1526.

ḥāç (F.< ḥāc < Erm. ḥāç.) : Haç. 1477.

müzd (F.) : Sevap. 577.

4.2.8.3. Diğer Dillerden Geçen Dini Terimler

Arapça ve Farsça dışında başka bir dilden geçen dini dini terimler sınırlı sayıdadır. Bunlar cennet ve cehennem anlamındaki kelimelerdir.

ṭamu (soğd.tmw) : Cehennem. 89.

uçmaḥ (soğd. uṣtmaḥ) : Cennet. 804.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ

13. yy'da yazılmış olan Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'u, Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā kıssası, Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihā'sı ve Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihāsındaki alıntı kelimeler tespit edilmiştir. Tespit edilen bu alıntı kelimeler hem çeşitli açılardan sınıflandırılmış hem de Türkçe ek kullanımı, Arapça ve Farsça ek kullanımı, birden fazla ek kullanımı, birleşik kelimeler ve tamlamalar olarak incelenmiştir.

1. İncelenen eserlerde alıntı kelime sayıları aşağıdaki şekildedir :

	Ali :	Haliloğlu Ali :	Süle Fakih :	Şeyyād Hamza :
Ar.	1031	351	957	420
F.	233	108	432	143
ibr.	5	6	6	6
soğd.	2	2	2	2
rus.	1	-	-	-
yun.	-	1	-	-
ital.	-	-	-	1

Eserlerde Arapça kelimelerin sayısı Farsça kelimelerden daha çoktur. En fazla alıntı kelimeye sahip olan eser Ali'nin eseridir. İkinci sırada ise Süle Fakih'in eseri vardır. Arapça ve Farsça dışında çok sınırlı sayıda diğer dillerden alıntılar vardır.

Ali'de Rusça : kemper (rus.) : M35/20 , Haliloğlu Ali'de Yunanca : efendü (yun. ephendi) : 321 , Şeyyād Hamza'da İtalyanca : daraca (ital. terrazza) : 661 kelimeleri yer alır. Süle Fakih'in kıssasında batı dillerinden alıntı bir kelime yoktur.

2. Yapı bakımından eserlerdeki alıntı kelimelerin durumu aşağıdaki gibidir :

	ALİ	HALİLOĞLU ALİ	SÜLE FAKİH	ŞEYYĀD HAMZA
Türkçe ek kullanımı	185	30	68	36
Farsça ön ek kullanımı	22	2	56	7
Arapça ön ek kullanımı	-	-	6	-
Arapça son ek kullanımı	7	-	7	1
Farsça son ek kullanımı	34	5	45	8
Birden fazla ek alma durumu	12	2	3	-
Alıntı birleşik kelimeler	52	12	58	13
Farsça tamlamalar	24	6	3	2
Arapça tamlamalar	26	6	29	4

TABLO 1. Yapı bakımından eserlerdeki durum

Eserlerde en fazla Türkçe ek kullanımı Ali'nin eserindedir. Süle Fakih'in eseri ikinci sıradadır. Farsça ön ekler Süle Fakih'te en fazladır. Ali'nin eseri Farsça ön ek kullanımında ikinci sıradadır. Arapça ön ekler sınırlı sayıda sadece Süle Fakih'in eserinde yer alır. Arapça son ekler Haliloğlu Ali'de bulunmazken diğerlerinde az sayıda yer alır. Farsça son ekler Süle Fakih ve Ali'de Haliloğlu Ali ve Şeyyâd Hamza'ya göre daha fazla kullanılmıştır.

Eserlerde isimden isim yapan ekler ve isimden fiil yapan eklerin kullanımı vardır. Fiilden fiil yapma ekinin yer aldığı tek eser Ali'nin eseridir. Diğer incelenen eserlerde fiilden fiil yapma eki alan kelime yoktur. Söz konusu kelime ile ilgili olarak Ali'nin kıssasının diğer nüshaları incelendiğinde “D57r2 yücütdi... K56v11 rencütdi ... A50v1 yincütti... M77/18 incütdi... (Cin, 2011, 348)” ; ‘renc-ü-t’ kelimesi ‘incit-’ kelimesine benzetilerek kullanılmıştır : rencüt- (F. + T) : İncitmek. K56v11.

Birden fazla ek alan kelimelerin sayısı Ali'de daha fazladır. Haliloğlu Ali ve Süle Fakih'te çok az sayıda bulunurken Şeyyâd Hamza'da birden fazla ek alan kelime yoktur.

Alıntı birleşik kelimeler, Ali ve Süle Fakih'in eserinde Haliloğlu Ali ve Şeyyâd Hamza'ya kıyasla fazladır.

Ali'nin kıssasında en fazla Farsça tamlamalar yer alırken Ali ve Süle Fakih'in kıssasında Arapça tamlamalar fazladır. Eserlerdeki tamlamalar içinde Ali'in eserinde tamlayan unsuru Türkçe kelime olan Farsça tamlama tespit edilmiştir. Ali dışında diğer üç eserde bu şekilde tamlama yoktur : vezîr-i baş (Ar. + T) : MK53r9, kıatre-i yaş (Ar. + T) : A63r16.

3. İncelenen eserlerdeki alıntı kelimelerde tasniflerin durumu şöyledir :

	ALİ	HALİLOĞLU ALİ	SÜLE FAKİH	ŞEYYÂD HAMZA
Kişi İsimleri	Ar. 18 F. 1 ibr. 5	Ar. 12 F. - ibr. 5	Ar. 26 F. 1 ibr. 6	Ar. 12 F. 1 ibr. 5
Eşya İsimleri	Ar. 52 F. 13	Ar. 21 F. 8	Ar. 44 F. 28	Ar. 27 F. 7
Bitki İsimleri	Ar. 6 F. 4	Ar. 4 F. 2	Ar. 3 F. 15	Ar. 2 F. 4
Hayvan İsimleri	Ar. - F. 1	Ar. - F. 2	Ar. 5 F. 4	Ar. - F. -
Organ İsimleri	Ar. 1 F. 3	Ar. 1 F. -	Ar. 2 F. 7	Ar. 1 F. 1
Meslek İsimleri	Ar. 11 F. 1 e.b 6	Ar. 4 F. - e.b 3	Ar. 10 F. 1 e.b 6	Ar. 7 F. - e.b -
Yer İsimleri	Ar. 4 F. - ibr. 1	Ar. 3 F. 1 ibr. 1	Ar. 10 F. 1 ibr. -	Ar. 4 F. - ibr. 1
Dini Terimler	Ar. 67 F. 11 soğd. 2	Ar. 49 F. 9 soğd. 2	Ar. 103 F. 22 soğd. 2	Ar. 35 F. 8 soğd. 2

TABLO 2. Eserlerdeki tasniflerde durum

İncelenen eserlerde Arapça kişi isimleri Farsça ve İbranice isimlerinden fazladır. En fazla kişi ismi Süle Fakih'in kıssasında yer alır.

Eserlerdeki Arapça eşya isimleri Farsça eşya isimlerinden fazladır. Arapça ve Farsça dışında başka bir dilden geçen eşya ismi yoktur. En fazla eşya ismi Ali ve Süle Fakih'in kıssalarında görülmektedir.

Bitki isimleri, eserlerde az sayıda yer alır. Arapçadan ve Farsçadan geçen bitki isimleri vardır. Süle Fakih'in kıssasında Farsça bitki isimleri çoğunluktadır ve diğer kıssalara kıyasla daha çeşitlidir.

Eserlerde hayvan isimleri diğer kelimelere oranla azdır. Şeyyād Hamza'da hayvan ismi yer almaz. Diğer incelenen kıssalarda ise Arapça ve Farsça sınırlı sayıda hayvan adı geçmektedir.

İncelenen kıssalarda organ isimleri, hayvan isimleri gibi az sayıdadır. Süle Fakih'in kıssasında organ isimleri diğerlerine kıyasla fazladır ve bu organ isimlerinin çoğu Farsçadır.

Kıssalarda Arapça ve Farsça geçen meslek isimleri vardır. Arapça meslek isimlerinin sayısı Farsça meslek isimlerine göre daha fazladır. Bunun yanı sıra Farsça son ek (-bān, -vān, -gān) ve Farsça fiillerin geniş zaman biçimlerini (-dār, -gīr) alan meslek isimleri dört eserde de vardır. Türkçe ek (-CI, IIk) eklerini alarak meslek ismi olan kelimeler ise sınırlı sayıda sadece Ali ve Süle Fakih'in eserinde yer alır : helvacı (Ar. + T) : Helvacı. MK23v17. (A), sākīlik (Ar. + T) : Sakilik. 2110. (S.F) , zindāncı (F. + T) : Zindan bekçisi. 2153. (S.F).

Yer isimleri de bitki, hayvan ve organ isimleri gibi azdır. Arapça'dan geçen yer isimleri eserlerde çoğunluktadır. Haliloğlu Ali ve Süle Fakih'in kıssalarında birer örnekte Farsça yer ismi vardır. Diğer kıssalarda ise yoktur.

İncelenen kıssalarda dini terimler kişi, eşya, bitki, hayvan, organ, meslek ve yer isimlerine göre fazladır. Dini terimlerin çoğu Arapça kökenlidir. Farsça dini terimler az sayıdadır. En fazla dini terim Süle Fakih'in eserinde geçmektedir. Farsça Allah'ın isimleriyle ilgili dini terim diğer eserlerde bulunurken Şeyyad Hamza'da yoktur.

İncelenen eserlerde Arapça kelimelerin sayısının Farsça kelimelerden fazla olduğu görülmüştür. Alıntı kelimelerin önemli bir kısmı dini terimlerden oluşur. Bu yüzden eserlerde alıntıların pek çoğu dini kaynaklı ve Arapça'dan geçmiş kelimelerdir. Dini kelime ve terimlerin fazla oluşu eserlerde işlenen konunun kutsal kitaplarda geçen bir kısza olmasından kaynaklanmaktadır.

Bu alıntı kelimeler ve alıntı kelimelerin yapı bakımından durumlarına bakıldığında Haliloğlu Ali ve Őeyyād Hamza'nın kıssaları diğerlerine göre daha sade bir dil yapısına sahiptir. Bu konuda bir sıralama yapılacak olursa sadelik bakımından ilk sırada Haliloğlu Ali'nin eseri ikinci sırada Şeyyad Hamza'nın eseri üçüncü sırada Süle Fakih dördüncü sırada Ali'nin eserinin geldiği söylenebilir. Ali'nin eserinin diğerlerine göre daha zengin bir kelime hazinesine sahip oluşu bu eserin Doğu Türkçesinin izlerini taşımasına ve yerleşik bir muhitte yazılmasına bağlanabilir.

KAYNAKLAR

Argunşah, Mustafa (2013), “*Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihāsi ve Dili Üzerine Yeni Görüşler*” , Uluslararası Eski Anadolu Türkçesi Araştırmaları Çalıştayı Bildirileri. İstanbul Üniversitesi yay. s. 24-38.

Caferoğlu, Ahmet (2011), *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*. Ankara : TDK yay.

Cin, Ali (2011), *Türk Edebiyatının İlk Yūsuf ve Zelihā Hikayesi, Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'u*. Ankara : TDK yay.

Demirci, Ümit Özgür – Korkmaz Şenol (2008), *Şeyyād Hamza, Yūsuf u Zelihā*. İstanbul : Kaknüs yay.

Deniz, Rasim (1998) , *Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā Kıssası*, Doktora Tezi. Elazığ : Fırat Üniversitesi.

Develi, Hayati (2013) , *Osmanlı Türkçesi Klavuzu*. İstanbul : Kesit Yay.

Devellioğlu, Ferit (2013) , *Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara : Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilçin, Cem (2013), *Yeni Tarama Sözlüğü*. Ankara : TDK yay.

Durmuş, Oğuzhan (2004), “*Alıntı Kelimeler Bakımından Türkçe Sözlük*” Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi Sayı : 26. Erzurum. s. 1-21.

Eren, Hasan (1999), *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*. Ankara : Bizim Büro Basım Evi.

Ergene Oğuz (2011) , “*Türkiye Türkçesinde Çok Dilli Sözcükler ve Türkçe Sözcüklerin Alıntı Ögeleriyle Birleşim Yolları*” Dokuz Eylül Üniversitesi Dil Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi, Türkçe Öğretimi Üzerine Çalışmalar. İzmir : s. 302-316.

Ertaylan, İsmail Hikmet (1960) , *Yūsuf ile Züleyha*. İstanbul : İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi.

Gülensoy, Tuncer (2007), *Türkiye Türkçesindeki Türkçe Sözcüklerin Köken Bilgisi Sözlüğü*, Ankara : TDK yay.

Gülsevin, Gürer (2007) , *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara : TDK yay.

Kanar, Mehmet (2015) , *Farsça Türkçe Sözlük*. İstanbul : Say Yayınları.

Karaağaç, Günay (2015) , *Türkçenin Alıntılar Sözlüğü*. Ankara : Akçağ Yayınları.

Karaağaç, Günay (2017) , *Dil Tarih ve İnsan*. İstanbul : Kesit yay.

Korkmaz, Zeynep (1995), “*Batı Kaynaklı Yabancı Kelimeler ve Dilimiz Üzerindeki Etkileri*” Türk Dili , Ankara : TDK yay. s. 843-858.

Korkmaz, Zeynep (2017) , *Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü*. Ankara : TDK yay.

Köktekin, Kazım (1994) , *Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihāsi (İnceleme-Metin-Dizin)*, Doktora Tezi. Erzurum : Atatürk Üniversitesi.

Mazıoğlu, Hasibe (2003), “*Yūsuf u Züleyha Yazarı Sülü Fakih'in Adı Sorunu*”. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 47(1999), 168/176.

Mutçalı, Serdar (2004), *Arapça-Türkçe Sözlük*. İstanbul : Dağarcık yay.

Parlatır, İsmail (2012) , *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Ankara : Yargı Yayınevi.

Redhouse, Sır James W. (2011) , *Turkish and English Lexicon* : İstanbul : Çağrı Yayınları.

Sami, Şemsettin (2015), *Kamus-ı Türkî*. Ankara : TDK yay.

Seçkin Pelin-Çoşar Mevhibe (2017), “*Türkçede Alıntılardan Kelime Türetmede Kullanılan Ekler*” Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. Sayı : 6. s. 1399-1407.

TDK (2009), *Derleme Sözlüğü*. Ankara : TDK yay.

TDK (2015), *Türkçede Batı Kökenli Kelimeler Sözlüğü*. Ankara : TDK yay.

TDK (2011), *Türkçe Sözlük*. Ankara : TDK yay.

Tekin, Talat (1983) “*Türkçedeki En Eski Ödünç Sözler*” Türk Dili, Ankara : TDK yay. s. 526-529.

Tezcan, Semih (1994) , “*Anadolu Türk Yazınının Başlangıç Döneminde Bir Yazar ve Çarh-name'nin Tarihlendirilmesi Üzerine*” . Türk Dilleri Araştırmaları, 75-88.

Timurtaş, Faruk Kadri (2017) , *Osmanlı Türkçesi Grameri III*. İstanbul : Alfa yay.

Tulum, Mertol (2014) , *Osmanlı Türkçesine Giriş I-II*. Eskişehir : Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Türkdoğan, Melike Gökcan (2011), *Klasik Türk Edebiyatında Yūsuf u Züleyha Mesnevileri Üzerine Mukayeseli Bir Çalışma*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, e-kitap, pdf.

Yaman, Hakan (2007), “*Ali'nin Kıssa-ı Yusuf'unda Söz Varlığı Üzerine*”, Türk Bilig, Sayı : 14, s. 184-199.

www.lugatim.com (7-10-11-14-16-19-20-20-24-25-27 Şubat 2019 ve 3-4-8-10-13-15-17-1-20-23-26 Mart 2019 tarihlerinde erişildi.)

www.tdk.gov.tr (25 Ocak 2019, 7-9-10-11-12-13-15-24-27 Şubat 2019, 3-9-14-17 Mart 2019, 13 Nisan 2019 tarihlerinde erişildi.)

EKLER

Ek 1. ESERLERDEKİ ALINTI KELİMELERİN LİSTESİ

1. Ali'nin Kıssa-i Yūsuf'unda Geçen Alıntı Kelimeler

1.1. Arapça Kelimeler

A

‘**abā (Ar.)** : Yünden dövülerek yapılan, yakasız uzun üstlük. D58r17.

‘**ābid (Ar.)** : İbadet eden, tapınan. M12/16.

‘**acāyib (Ar.)** : Tuhaf, garip. B3v2.

‘**acāyibe (Ar.)** : Şaşırılacak durum. B35v7.

‘**acāyiben (Ar.)** : Şaşkınlık hali. B71v16.

‘**aceb (Ar.)** : Hayret, şaşkınlık. B10v4.

‘**acem (Ar.)** : Acem. B78v6.

‘**ācil (Ar.)** : Acil. D33r10.

‘**āciz (Ar.)** : Aciz, güçsüz, kuvvetsiz. B30v15.

‘**ād (Ar.)** : Eski Arap kavimlerinden biri. B9v11.

ādem (Ar.) : İnsan, kişi. B22r7

ādemī (Ar.) : İnsan. B24V3.

‘**ādet (Ar.)** Huy. B52r15.

‘**ādil (Ar.)** : Adil. B51v2.

‘**adl (Ar.)** : Adalet. B2r1.

āferīn (Ar.) : Beğenme, alkış. B2v10.

āfet (Ar.) : Büyük felaket, bela. B13r6.

āftāb (Ar.) : Su kabı. B42r15.

‘**afv (Ar.)** : Bağışlama. B73v9.

Aḥad (Ar. özel isim) : Bir, tek ; Allah için kullanılır. B3v14.

aḥbār (Ar.) : Haberler. M84/8.

‘**ahd (Ar.)** : Ant, yemin. B9r4.

aḥī/āḥī (Ar.) : Kardeş. B71v14.

āḥir (Ar.) : Ahiret. B8v7.

āḥiret (Ar.) : Ahiret. B47v16.

āḥirīn (Ar.) : Son, son zamanlar. A46r14.

aḥmak (Ar.) : Akılsız, sersem, şaşkın. B78v2.

Aḥmed (Ar. kişi ismi) : Hz.

Muhammed'in bir başka adı. B1v5.

‘**amud (Ar.)** : Bir yıldız adı. B4r6.

aḥvāl (Ar.) : Haller, durumlar. B3r9.

‘**aḥab (Ar.)** : Arka, sırt. D17r16.

‘**aḥār (Ar.)** : Para getiren mülk. K49v15.

‘**aḥd (Ar.)** : Anlaşma, sözleşme. B40v7.

- ‘**āḳıbet** (Ar.) : Nihayet, son. B3v5.
- ‘**āḳıķ** (Ar.) : Kırmızı renkte, bir tür değerli taş. K34r14.
- ‘**āḳķ** (Ar.) : İnatçı, isyan etmiş, lanetlenmiş. B63r1.
- ‘**akl** (Ar.) : Akıl, us. B78v8.
- akrabā** (Ar. **akribā**) : Akraba. M94/15.
- ‘**aks** (Ar.) : Aks, ters yansıma. K49r10.
- ‘**alāmet** (Ar.) : Alamet, iz, nişan. B20r14.
- a‘lem** (Ar.) : Bilmek. B15v2.
- ‘**alem** (Ar.) : Alem, bayrak. B52v7.
- ‘**ālem** (Ar.) : Dünya. B2r1.
- ‘**ali** (Ar.) : Ali, yüce B79r16.
- ‘**alim** (Ar.) : Çok bilen. B20r8.
- Allāh** (Ar. özel isim) : Allah. B61v14.
- ālūde** (Ar.) : Bitişik, yapışık, birlikte. K39r9.
- ‘**am** (Ar.) : Amca. D55r15.
- ‘**ām** (Ar.) : Herkes, halk. MK47v8.
- ama** (Ar.) : bkz. ammā. Ama, ancak. K15v14.
- a‘mām** (Ar.) : Amcalar. D74r13.
- ‘**amel** (Ar.) : İş, hareket, çalışma. B9r8.
- āmīn** (Ar.) : Öyle olsun. B73v15.
- ammā** (Ar.) : Ama, yalnız, sadece. A37v10.
- ‘**amme** (Ar.) : Hala. B66v4.
- ‘**amud** (Ar.) : Bir yıldız adı. B4r6.
- ‘**amü** (Ar.) : Amca. B66r13.
- ‘**anber** (Ar.) : Anber, koku, güzel koku. B30v14.
- ‘**ār** (Ar.) : Haya, utanma. B5r1.
- ‘**arab** (Ar.) : Arap. B45r9.
- ‘**arabī** (Ar.) : Arap ırkıdan olan. B47r16.
- a‘rab** (Ar.) : Çöl arapları. K44r9.
- a‘rābī** (Ar.) : Çölde yaşayan arap. M60/9.
- ‘**arş** (Ar.) : Arş, kainat. B20v12.
- ‘**arşī** (Ar.) : Kinatla ilgili. MK24v2.
- ‘**arż** (Ar.) : Sunma; önüne B27r14.
- aşı** (Ar.) : Altın ve değer ölçüsü. D44v8.
- ‘**āşī** (Ar.) : Asi, günahkar. B78v13.
- ‘**asker** (Ar.) : Asker. B2r5.
- aşl** (Ar.) : Asıl, esas. B51v7.
- aşlā** (Ar.) : Hiçbir zaman. M12/5.
- aşlī** (Ar.) : Asli olarak. K49v11.
- āsmān** (Ar.) : Gökyüzü. MK59v9.

āsūde (Ar.) : Rahat. A64r1.

‘**āşık (Ar.)** : Aşık. B34v8.

‘**aṭā (Ar.)** : İhsan, bağış. B40v6.

aṭlas (Ar.) : Üstü ipek altı pamuk kamuş. B30v14.

‘**aṭṭār (Ar.)** : Aktar. B25r15.

ayā (Ar.) : Ey. B28v14.

‘**ayān (Ar.)** : Açık, belli. B57r9.

‘**ayb (Ar.)** : Ayıp, günah, suç. B16v5.

‘**ayıb (Ar.)** : bkz. ‘ayb. B42r5.

āyet (Ar.) : Ayet. B39r15.

‘**ayıb (Ar.)** : bkz. ‘ayb. B42r5.

a‘zā (Ar.) : Vücut uzuvları, organlar. B12r7.

‘**azāb (Ar.)** : Azap, eziyet, işkence. B37r11.

‘**azīm (Ar.)** : Büyük, çok kötü. B49v13.

‘**aziz (Ar.)** : Ulu, yüce ; hükümdar. B8r5.

‘**azm (Ar.)** : Kararlılık, gayret. B56r12.

āzmāyiş (Ar.) : Tecrübe, sınaama. B54v9.

‘**azrā’ıl (Ar.)** : İnsanların canını almakla görevli melek. MK64r1.

B

ba‘d-ez-în (Ar.) : Bundan sonra. M96/20.

ba‘d-ez-ān (Ar.) : Ondan sonra. B11v6.

baḥr (Ar.) : Deniz. B24r4.

bāḳī (Ar.) : Kalan, geride kalan; edebi. B1v4.

bānī (Ar.) : Bina yapan. A53v10.

bāṭıl (Ar.) : Boş, beyhude. B4v15.

bāṭın (Ar.) : İç, iç yüz. B24r2.

ba‘zı (Ar.) : Bazı. B40r15.

bedel (Ar.) : Bedel, karşılık. B7v5.

beḡāyet (Ar.) : Aşırı, çok fazla. B7r13.

belā (Ar.) : Kötülük. B34v5.

belī (Ar.) : Evet. B15r11.

belki (Ar.) : Belki. A19r11.

benī (Ar.) : Oğullar. D45r8.

bereket (Ar.) : Bolluk, bereket. B32r7.

beşāret (Ar.) : Uzak düşünce, derin düşünce. B6r8.

besī (Ar.) : Çok, fazlalık. K9r12.

beşāret (Ar.) : Müjde. B4v1.

beşer (Ar.) : İnsan. B23v3.

Beşir (Ar. kişi ismi) : Yūsuf’u satın alan tacirin kölelerinden biri. B15v5.

bey (Ar.) : Satış yapmak. B17r14.

beyān (Ar.) : Anlatma, söyletme, bildirme. B7r16.

bezaḥ (Ar.) : Fiyat veya bir ölçek. B58r4.

bid' ad (Ar. **bid' at**) : Sapıklık, sonradan ortaya çıkan. B8r1.

bid' at (Ar.) : bkz. bid' ad. B76v1.

bid' gat (Ar. **bid' at**) : bkz. bid' ad. M96/12.

bikr (Ar.) : Bakire. K53r16.

bilā (Ar.) : Arapça olumsuzluk edatı, aız,sızın. M2/4.

binā (Ar.) : Bina. B35r1.

bismillāh (Ar.) : Bismillah B69r11.

bizā' at (Ar.) : Sermaye, mal, mülk. B59r9.

būhtān (Ar.) : İftira etmek. B41v5.

būrhān (Ar.) : Delil, ispat. B40r15.

Büşrā (Ar. **kişi ismi**) : Yūsuf' kova ile dışarı çıkararak hizmetkar. B15v2.

C

Cabbār (Ar. **özel isim**) : Her şeye gücü yeten Allah. B2r3.

cāfi (Ar.) : Eziyet eden. M82/6.

cāh (Ar.) : Makam, mevki. M73/1.

cāhil (Ar.) : Cahil, bilgisiz. B69r15.

cāsus (Ar.) : Casus. K42v12.

cāyiz (Ar. **cā'iz**) : Caiz, olabilen, olur. B70r11.

cebrā' il (Ar.) : Cebrail. B11r10.

cefā (Ar.) : Eziyet, cefa. B63r2.

cehd (Ar.) : Gayret, çabalama. B19v3.

cem' (Ar.) : Toplama. M67/11.

cemā' at (Ar.) : Topluluk, cemaat. A7v10.

cemāl (Ar.) : Yüz güzelliği. B21v8.

cemi' (Ar.) : Hep, cümle, bütün. B2r4.

cemil (Ar.) : Güzел; iyilikle anma. B36r14.

cemmāl (Ar.) : Deve sürücüsü. B43v3.

cennet (Ar.) : Cennet. B48r2.

cerāḥat (Ar.) : İrin. B61v16.

cevāb (Ar.) : Cevap, yanıt. B3v8.

cevelān (Ar.) : Dolaşma. B23v2.

cevr (Ar.) : Cefa, eziyet. B19v3.

cezā (Ar.) : Ceza. B8r1.

cihād (Ar.) : Din uğruna yapılan savaş. MK13v16.

cihāz (Ar.) : Çeyiz. B28r6.

cilve (Ar.) : Cilve, naz. D41r9.

cin (Ar.) : Cin. B29v3.

cins (Ar.) : Tür. A22r12.

cühūdi (Ar.) : Yahudi. K3r5.

cümle (Ar.) : Bütün, hep. B10r16.

cürm (Ar.) : Suç, günah. K37v7.

cürüm (Ar.) : Suç, günah. K7v11

D

dād (Ar.) : Adalet, doğruluk. B51v2.

dara (Ar. dā'ire) : Çevre. A6v5.

da' vā (Ar.) : Dava, iddia. bkz. da' vi.
B55r1.

da' vet (Ar.) : Davet. B55v6.

da' vi (Ar.) : Dava. B3v11.

dāye (Ar.) : Süt annesi. B66v1.

dāyim (Ar. da'im) : Daima, devamlı.
B22r6.

dāyire (Ar. dā'ire) : Çevre. K13v10.

Dayyān (Ar. özel isim) : Allah'ın sıfatı.
B48v2.

defn (Ar.) : Gömme, mezara koyma.
B77v9.

delil (Ar.) : Kanıt, nişan. B2v15.

dere (Ar.) : Kapı veya kapının yanında
oturulacak bir yer. B42r11.

dergāh (Ar.) : Dergah, saray. B37r12.

destān (Ar.) : Söz. M9/20.

destūr (Ar.) : İzin. B68v5.

devā (Ar.) : Deva, ilaç. D27r6.

devām (Ar.) : Devam. M20/15.

devāt (Ar.) : Divit. B96r9.

devlet (Ar.) : Zenginlik. MK22r10.

devr (Ar.) : Zaman. B9v13.

dewlet (Ar.) : B14r16.

dikkat (Ar.) : Dikkat. M2/12.

dīn (Ar.) : Din. B2v1.

dīnār (Ar.) : Dinar, altın para. B24v14.

dīndār (Ar.) : Allah'a inanan kimse.
D2r2.

Dīne (Ar. kişi ismi) : Hz. Yakub'un
kızı. B7r6.

divit (Ar. devāt) : Divit. M88/20.

donbal (Ar.) : Bir çeşit kıyafet. B6v11.

du' ā (Ar.) : Dua. B50r1.

dūfān (Ar. tūfān) : Tufan. MK18v6.

dünya (Ar.) : Dünya. B14v2.

dürbe (Ar. türbe) : Türbe. K62r8.

dürr (Ar.) : İnci. B14r8.

dürr ü mercān (Ar.) : İnci mercan.
B3r13.

E

ebeti (Ar.) : Babacığım. B3v4.

ecel (Ar.) : Ecel. B11v2.

eczā (Ar.) : Kısımlar, parçalar. M72/5.

edeb (Ar.) : Edep. B22r14.

ef'āl (Ar.) : Fiil, yapılanlar, ameller.

MK34v16.

efgān (Ar.) : Acı çekerek, bağırıp

çağırarak. M59/3.

Eḥad (Ar. özel isim) : Bir ve tek olan

Allah. B3v14.

ehl (Ar.) : Sahip, malik. B77v7.

elvān (Ar.) : Çeşitli. B35v3.

elvān alvān (Ar.) : Çeşit çeşit. B49v12.

emānet (Ar.) : Emanet. B6v14.

emīn (Ar.) : Emin B76r14.

ēmīn (Ar.) : bkz. Emin. B31v12.

emir (Ar.) : Emir. B24r7.

emr (Ar.) : Emir, buyruk. B55v2.

emvāl (Ar.) : Mallar, mülkler. M58/10.

ene (Ar.) : Ben. B71v14.

Erḥam (Ar. özel isim) : Rahim,

merhametli. B77r13.

erkān (Ar.) : Esaslar. MK2r5.

eşer (Ar.) : Etki, belirti, alamet.

B34r2.

esir (Ar.) : Esir. B54v13.

esrār (Ar.) : Gizlenen veya

bilinmeyen şeyler. M46/20.

eṭbbā^c (Ar.) : Hekimler. M38/20.

eṭkīyā (Ar.) : Günah işlemekten uzzak

duran. B2v6.

eṭrāf (Ar.) : Etraf. M48/14.

evlād (Ar.) : Çocuklar. B56r9.

evlādī (Ar.) : Benim evladım. D54r9.

evvel (Ar.) : Evvel, önce, ilk. B4v10.

ewlād (Ar.) : bkz evlād. B77r14.

ewliyā (Ar.) : Keramet sahibi olanlar,

erenler. B2v6.

ezgi (Ar.) : Makam. B2r3.

F

faḥr (Ar.) : Övme, övünme. B78r7.

faḫat (Ar.) : Yalnız, ancak, lakin

K38v10.

faḫīr (Ar.) : Fakir. B25r14.

fāl (Ar.) : Fal, uğur, talih. B28v16.

fāni (Ar.) : Fani, geçici, yok olucu.

B47v16.

fāriğ (Ar.) : Bitmiş, tamamlanmış.

M37/3.

faşih (Ar.) : Güzel, açık ve düzgün söz söyleyen. B4r2.

fāzıl (Ar.) : Erdemli. B50r4.

fazl (Ar.) : İhsan, iyilik. B39v5.

fedā (Ar.) : Uğruna verme. MK51r3.

fehm (Ar.) : Anlama, anlayış B2v14.

ferah (Ar.) : Ferahlık, esenlik. B19v8.

fer' i (Ar.) : İkinci derecede olan, asılla ilgili olmayan. B39r14.

Ferīd (Ar. kişi ismi) : İbni Yemen'in çocuklarından biri. B65r5.

ferih (Ar.) : bkz. ferruh. Bir yıldız adı. MK3r17.

ferruh (Ar.) : Bir yıldız adı. B4r8.

Fir'avn (Ar. kişi ismi) : Hz. Musa zamanında yaşamış Mısır hükümdarına verilen ad. B77r6.

fersah (Ar.) : Ölçü, değişik mesafelere karşılık gelen uzunluk ölçüsü. MK47r11.

ferseñ (Ar.) : Fersah B50v2.

ferş (Ar.) : Halı, taş vb. döşetme. B35r3.

feryād (Ar.) : Bağırıp çağırma. B20v4.

fesād (Ar.) : Fesat. B38v8.

fevz ü necāt (Ar.) : Kurtulma, kurtuluş. M65/20.

fevzi (Ar.) : Selamet, kurtuluş. B46v15.

fısq (Ar.) : Doğru yoldan sapma. B53r1.

fidā (Ar.) : bkz. fedā. K28r8.

fiğan (Ar.) : Acıyla bağırıp çağırma. B44r12.

fikr (Ar.) : Düşünme. B52r1.

fi' l (Ar.) : İş, davranış, hareket. B37r8.

firāk (Ar.) : Ayrılık. B18v16.

firākāt (Ar.) : Ayrılıklar. MK10v5.

firāş (Ar.) : Döşek, yatak. K34r12.

firāvān (Ar.) : Çok, bol, fazla. B76v13.

firdevs (Ar.) : Cennet. B36r12.

firqāt (Ar.) : Ayrılık. B12r4.

fitne (Ar.) : Fitne, fesat, bela. B36r14.

furqān (Ar.) : İyi ile kötüyü ayırt edebilen. MK37r3.

G

Ġaffar (Ar. özel isim) : Kullarının günahlarını affeden Allah. B70v4.

ġāfil (Ar.) : Gaflette bulunan, ihmal eden. B19v6.

Ġafūr (Ar. özel isim) : Mağfiret eden, suç bağışlayan. B19r14.

ġalat (Ar. ġalaṭ) : Yanlış, yanılma. B28v16.

ġalaṭ (Ar.) : Yanlış. B16v4.

ġālib (Ar.) : Kazanan, üstün gelen. B33v16.

ġam (Ar.) : Keder, üzüntü. B3r3.

ġammāz (Ar.) : Birine iftira ederek zarar veren. B31v11.

ġamze (Ar.) : Süzgün bakış. B37v12.

ġanī (Ar.) : Zengin, varlıklı. M74/13.

ġār (Ar.) : Mağara. B1v7.

ġāret (Ar.) : Yağma, çapul. B27r1.

Ġarīb (Ar.) : 1. Kimsesiz, zavallı. B54r2. 2. **(kişi ismi)**. İbni Yemen'in çocuklarından biri. B65r5.

ġarb (Ar.) : Batı. MK3v5.

ġāsī (Ar.) : Asi. M27/10.

ġayb (Ar.) : Belirsiz, bilinmeyen. MK62r11.

ġāyet (Ar.) : Çok fazla. B59r6.

ġāyib (Ar.) : Yok olan, kayıp. B46r16.

ġayrı (Ar.) : Diğer. M9/19.

ġazāb (Ar.) : Azap. M88/1.

ġazīz (Ar.) : Aziz, yüce. M18/7.

ġillet (Ar.) : İlet. D4v9.

ġına (Ar.) : Bıkkınlık. B69r14.

ġıyāş (Ar.) : Yardım. B40v12.

ġufrān (Ar.) : Merhamet etme. B40r5.

ġurbet (Ar.) : Gurbet, yad el. B16r13.

ġusl (Ar.) : Gusül. B24r10.

ġuşşa (Ar.) : Kaygı, keder. B53r9.

G

ġulām (Ar.) : Köle. M20/14.

H

ġabbāz (Ar.) : Ekmekçi. B43v15.

ġaber (Ar.) : Haber. B77v5.

ġabeş (Ar.) : Habeş. MK17r5.

ġabeşī (Ar.) : Habeşli. B19r3.

ġabīb (Ar.) : Arkadaş, dost. B2v3.

ġabs (Ar.) : Hapis, alıkoyma. K42r6.

ġacālet (Ar.) : Utanma. M57/13.

ġaccām (Ar.) : Hacamatçı. B33r8.

ġācet (Ar.) : İhtiyaç. B29r11.

ġācib (Ar.) : Vezir. B75v6.

ġacil (Ar.) : Utanmış, utancından yüzü kızarmış. B42r6.

ḥadd (Ar.) : Sınır, derece. D52v13.

ḥādīm (Ar.) : Hizmet eden. B43v7.

ḥafīyye (Ar.) : Gizli. B16r1.

ḥavf ü recā (Ar.) : Korku ve ümit.
B37r12.

ḥā'if (Ar.) : Korkan, korkak. M51/6.

ḥā'in (Ar.) : Hain. B67v5.

Ḥaḳḳ (Ar. özel isim) : Hak, Allah;
doğru. B13v1.

ḥaḳīkat (Ar.) : Gerçek, doğru. B5r15.

ḥaḳīr (Ar.) : İtibarsız, değersiz. B54r9.

Ḥaḳḳ (Ar.) : Kişinin hakkı, payı. B10v2.

ḥāl (Ar.) : Durum. B8r3.

ḥāl ü ahvālin (Ar.) : Hal, durum. B14r1.

ḥālā (Ar.) : Şimdi. M10/14.

ḥalāş (Ar.) : Kurtulmak. B44v11.

ḥalāvet (Ar.) : Tatlılık, şirinlik.
MK35r16.

ḥalāyīḳ (Ar. ḥalā'ik) : Kullar, insanlar.
B51v2.

ḥalḫāl (Ar.) : Ayak bileziği. B36r12.

Ḥālīḳ (Ar. özel isim) : Yaratıcı, yaratıcı
Hz. Allah. B2v4.

ḥāli (Ar.) : Boş. B32r7.

ḥalīl (Ar.) : Dost. B9r14.

Ḥalīl zebīḫ dewleti (Ar.) : Hz. İbrahim
peygamber zamanı. B4r15.

ḥalḳ (Ar.) : Halk, insanlar. B41r8.

ḥalḳa (Ar.) : Halka. M20/21.

ḥalvet (Ar.) : Tenha, yalnız ortam.
B56v16.

ḥamd (Ar.) : Hamd, şükür. B4v3.

ḥamd ü şenā (Ar.) : Hamd ve övgü.
B50r1.

ḥamle (Ar.) : Saldırma. B8r15.

ḥançer (Ar.) : Hançer. B37v4.

Ḥannān (Ar. özel isim) : Acıyan,
Allah'ın sıfatlarından. B10v7.

ḥarāc (Ar.) : Haraç. B34v13.

ḥarām (Ar.) : Haram. B13v7.

ḥarb (Ar.) : Harp. B77v6.

ḥarc (Ar.) : Harcama, gider. MK40v10.

ḥarīr (Ar.) : İpek. B28r7.

ḥarīs (Ar.) : Hırslı, tamahkār. D10v3.

Ḥasan (Ar. kişi ismi) : Hz. Ali'nin
oğlu. B2v2.

ḥāş (Ar. ḥāşş) : Has, seçkin. K25v17.

ḥāş u 'ām (Ar.) : Seçkin insanlar.
B50v11.

ḥased (Ar.) : Haset. B11v9.

- ḥaşıl (Ar.)** : Elde edilen, kazanç. B36v2.
- ḥaşım (Ar.)** : Düşman. D71r11.
- ḥasīs (Ar.)** : Kötü huylu, alçak. B7v15.
- ḥasret (Ar.)** : İç sıkıntısı, keder. B15r3.
- ḥasūd (Ar.)** : Kıskanç. M15/8.
- ḥaşem (Ar.)** : Maiyet, yanında bulunanlar;aile. B74r5.
- ḥaşerāt (Ar.)** : Küçük böcekler. B9v14.
- ḥaṭ (Ar.)** :Yazı. M35/10.
- ḥaṭā (Ar.)** : Hata, yanlış, günah. B8v7.
- ḥaṭemī (Ar.)** : Hatem ülkesinde. B28r9.
- ḥaṭır (Ar.)** : Hatır, gönül, düşünce, fikir, his. B27r9.
- ḥaṭṭ (Ar.)** : Yazı, ferman. B71r3.
- hava (Ar.)** : Hava. B12r1.
- ḥavf (Ar.)** : Korku. D38r12.
- ḥayā (Ar.)** : Utanma, af. D38v8.
- ḥayf (Ar.)** : Haksızlık;heyhāt, vay. K22r11.
- ḥayr (Ar.)** : Hayır. K53v1.
- ḥayrān (Ar.)** : Şaşırıp kalmak. B25r1.
- hāzā (Ar.)** : Bu. B1v1.
- ḥazar (Ar.)** : Kır, bahçe. K5r11.
- ḥāzır (Ar.)** : Hazır. B8v5.
- ḥazīne (Ar.)** : Hazine. B25v16.
- Ḥazret (Ar. özel isim)** : Allah, tanrı;huzur, kat. B78r8.
- hedāye (Ar.)** : Hediye. B51r9.
- hediye (Ar.)** : Hediye. K49r14.
- helāk (Ar.)** : Mahvolma, Çok acı çekme. B13r3.
- hemīşe (Ar.)** : Daima, her vakit. B44v13.
- ḥesāb (Ar.)** : Hesap. B38v7.
- heybet (Ar.)** : Heybet, ihtişam, gösteriş. B20v2.
- ḥıdmet (Ar.)** : Hizmet. B5v4.
- ḥıyānet (Ar.)** : Hiyanet. B30r16.
- hidāyet (Ar.)** : Hak yolu. MK47v17.
- ḥikmet (Ar.)** : Hikmet, sebep. B3r1.
- hilāl (Ar.)** : Hilal. B37v7.
- ḥil‘at (Ar.)** : Elbise. B50r3.
- ḥile (Ar.)** : Hile. B25r17.
- himmet (Ar.)** : Gayret, emek. D8r11.
- ḥisār (Ar.)** : Kale. B69r4.
- ḥulḳ (Ar.)** : Huy, tabiat. B30v1.
- ḥūr (Ar.)** : Cennet kızları. B36v5.
- ḥurār (Ar.)** : Ahu gözlüler. MK34r5.
- ḥūri (Ar.)** : Cennet kızı. MK24v17.

huy (Ar.) : Ahlak, mizaç. B37r9.

huzūr (Ar.) : Yan, kat. K47k7.

hüküm (Ar.) : Hüküm, emir. B25r10.

hülle (Ar.) : Cennet elbisesi. B11r8.

hümām (Ar.) : Hikmet sahibi. B2v9.

hüner (Ar.) : Mağrifet, ustalık.
MK28v3.

hürāmet (Ar.) : B32v11.

hürmet (Ar.) : Hürmet, saygı. B32v12..

Hüseyn (Ar. kişi ismi) : Hz. Ali'nin
oğlu. B2v6.

hüsn (Ar.) : Güzellik. K66r15.

hüzn (Ar.) : Hüzün. B96v5.

I

ıışk (Ar.) : Aşk. B54v5.

ıyāl (Ar.) : Çoluk çocuk. MK22r13.

İ

iblis (Ar.) : Şeytan. B7v14.

ibn (Ar.) : Oğul. B4v2.

ıibret (Ar.) : İbret. B17v10.

ıibrı (Ar.) : İbrani, yahudi. M63/14.

ıibtidā (Ar.) : Başlangıç, ilk. B4v7.

ıibtidāen (Ar.) : Başlangıç olarak. D4r1.

ıicāb (Ar.) : Lazım gelme, gerek. B16v8.

ıicābet (Ar.) : Kabul etme, kabul edilme.
B33v16.

ıicāzet (Ar.) : İzin, ruhsat. K46r17.

ıifnā (Ar.) : Yok olma, tükenme.
A18v16.

ııglām (Ar. ıı' lām) : Bildirme. M44/9.

ııhşān (Ar.) : Bağış yapmak, ihşanda
bulunmak. B96v13.

ııhtirām (Ar.) : Saygı, hürmet. B50r5.

ııhtiyār (Ar.) : Kendi arzusuyla hareket
etme, akıl sahibi. B2v3.

ııhtiyāt (Ar.) : Sakınma, tedbirli
davranma. B15v13.

ııhvān (Ar.) : Kardeş, samimi dostlar.
B77r14.

ııkrām (Ar.) : İkrām. B49v2.

ııkrār (Ar.) : Açıktan söylemek, kabul ve
tasdik etmek. B6r10.

ıılāh (Ar. özel isim) : Allah. B20r5.

ıılāhı (Ar. özel isim) : Ey Allahım.
MK18r5.

ıılāhünā (Ar.) özel isim : Ey Allahım.
B10v7.

ıı' lām (Ar.) : Bildirme, bildirilme.
MK58v14.

ıılhām (Ar.) : İlham, telkin. B3r4.

illā (Ar.) : Ancak. K16r3.

‘**illet (Ar.)** : İlet, hastalıklı, yalan. B5r15.

‘**ilm ü hikmet (Ar.)** : İlim ve hikmet. B51r6.

imām (Ar.) : İmam. D2r5.

‘**imāme (Ar.)** : Sarık. B6v10.

īmān (Ar.) : İman. B40v6.

imtiḥān (Ar.) : İmtihan. M72/21.

‘**inān (Ar.)** : Dizgin, idare etme, yürütme. B55r5.

‘**inayet (Ar.)** : İnayet, lütuf, ihsan. B11r5.

ins ü cin (Ar.) : İnsan ve cin. B23v7.

insan (Ar.) : İnsan. M55/10.

inşā’āllāh (Ar.) : Allah izin verirse. B46v16.

intikāl (Ar.) : İntikal. B59r6.

irsāl (Ar.) : Gönderme, yollama. B28r11.

irsālāt (Ar.) : Gönderilen, yollanan. MK24r8.

isim (Ar.) : Ad. M97/2.

islām (Ar.) : İslam. B2v7.

‘**ismet (Ar.)** : Günahtan arınma. B36v8.

isrāf (Ar.) : Sarf, harcama. M48/10.

isrā’īl (Ar. özel isim) : Hz. yakup peygamberin lakabı. A58v7.

isti’ānet (Ar.) : Yardım isteme. M50/12.

istiğfār (Ar.) : Af dileme. B9v2.

istirāḥat (Ar.) : Dinlenme, rahat etme. M63/5.

‘**isyān (Ar.)** : İsyen etme. B43r1.

işāret (Ar.) : İşaret. B40v9.

‘**işret (Ar.)** : İçme. B64r14.

i’ tibār (Ar.) : Değer. D49v16.

i’ zāz (Ar.) : Aziz kılma, saygı gösterme. M30/4.

iẓhār (Ar.) : Gösterme, meydana çıkarma. M46/15.

izin (Ar.) : İzin. K6r5.

‘**izzet (Ar.)** : İtibar, şeref. B4r11.

K

ķabāla (Ar.) : Toptan götürü olarak yapılan iş. B17r16.

ķabr (Ar.) : Kabir. mezar. K39r16.

ķabūl (Ar.) : Kabul. B31v5.

ķābus (Ar.) : Bir yıldız adı. B4r5.

ķadar (Ar.) : Kadar. B65v14.

ķadd (Ar.) : Boy. B30r12.

kağim (Ar.) : Eskiden. MK23v12.

kağir (Ar. özel isim) : Allah. B8v3.

kağr (Ar.) : Kıymet,değer. B32v8.

kağile (Ar.) : Kafiye. B19v16.

kağir (Ar.) : İman etmeyen. B9v11.

kaç kaç (Ar.) : Yüksek sesle gülme.
B8r15.

kağr (Ar.) : Zorla bir iş gördürme;
helāk. M28/2.

kaç il (Ar.) : Söyleyen. B78v11.

kağem (Ar.) : Kalem. K66r3.

kağmet (Ar.) : Boy, pos; kıymet, değer.
B65v14.

kağmil (Ar.) : Kemal, olgunluk. B51r6.

kağmiş (Ar.) : Gömlek. M55/20.

kağnçer (Ar. hañçer) : bkz. hañçer.
MK35r11.

kağnil (Ar.) : Kandil. B10r9.

kađrār (Ar.) : Karar, sabit olma. B38r3.

kağığ (Ar.) : Bile bile yapma. B40r2.

kağığ ü töhmet (Ar.) : Kasıt niyet ve
suçlama. B45v1.

kađıđār (Ar.) : Temizlikçi; halı vb.
şeyler için çırpıcı, dövücü. MK23v17.

kağat (Ar.) : Durma, durduran. D36v2.

kađfir (Ar.) : Yūsuf'un vezirlik yaptığı
hükümdar. M40/20.

kağtre (Ar.) : Damla. D69r14.

kađvī (Ar.) : Güçlü. B41r13.

kağv(i)l (Ar.) : Söz. B4r1.

kağvm (Ar.) : Kavim. B20r14.

kađzzāz (Ar.) : İpekçi, ipek işleyen
satan. B25r15.

kađzā (Ar.) : Kaza, Allah'ın yazgısı.
B49r15.

kađbīr (Ar.) : Büyük. D55v9.

kağfen (Ar.) : Kefen. B10v3.

kađlām (Ar.) : Kelam. B37v13.

kađlīm (Ar. özel isim) : Hz.Musa.
D74v2.

kağlime (Ar.) : Kelime. K27r12.

kađmāl (Ar.) : Olgunluk. B57v8.

kağmer (Ar.) : Kemer, kuşak. B43r11.

kağen'ān (Ar. yer ismi) : Kenan şehri.
B34v1.

kağen'ānī (Ar.) : Kenan şehirli. K55v10.

kađerāmet (Ar.) : Keramet. B32r7.

kağere (Ar.) : Defa. MK48v9.

kağerem (Ar.) : Cömertlik. B59r10.

kađereñç (Ar.) : Turunç. B42v16.

Kerīm (Ar. özel isim) : Çok cömert olan Allah. B10v7.

Kerīmu'llāh (Ar. özel isim) : Kerem sahibi olan Allah. M98/13.

kerrār (Ar.) : Savaşta döne döne saldıran. K1v14.

kervān (Ar.) : Kervan. B15v7.

kerwān (Ar.) : bkz. kervān. B19v15.

keyd (Ar.) : Hile. B43r12.

kezālik (Ar.) : Bu, bu da öyle. D8r9.

ķışsa (Ar.) : Kıssa. B3r16.

ķiyāmet (Ar.) : Kıyamet. B4r15.

ķiyās (Ar.) : Kıyas, mukayese. B8v2.

ķiymet (Ar.) : Değer. B32v6.

ķitāb (Ar.) : Kitap. B3r16.

ķubbe (Ar.) : Kubbe. B24r9.

ķudret (Ar.) : Güç. B40v11.

ķudūs (Ar. yer ismi) : Kudūs. K20v17.

ķul (Ar.) : 1. Kul. B2v15. 2.(**ķiři ismi**) İbni Yemen'in çocuklarından biri. B65r6.

ķumaç (Ar. kumāş) : bkz. ķumāş. K16r1.

ķumāş (Ar.) : İpek ve yünden yapılan dokuma. B16v14.

ķur'an (Ar.) : Kuran. B2r3.

ķurbān (Ar.) : Kurban. K8v3.

ķuvvet (Ar.) : Kuvvet. B79r11.

ķüf(ü)r (Ar.) : bkz. ķüfür. B14v1.

ķürsī (Ar.) : Oturulacak yüksekçe yer. B25r11.

L

lābūd (Ar.) : Olmalı. M7/13.

lābūdde (Ar.) : Olmalı. B6r9.

lā-cerem (Ar.) : Şüphesiz. B75r3.

lafz (Ar.) : Söz, kelime. B49r5.

lahze (Ar.) : Göz ucuyla bakıncaya kadark, zaman. B37v5.

la'ın (Ar.) : Lanetlenmiş. B77r6.

lākin (Ar.) : Fakat. A22v14.

lañif (Ar.) : Güzel, hoş. B2v14.

lāyık (Ar.) : Uygun, münasip. B5r3.

lāzım (Ar.) : Gerekli. M66/19.

levn (Ar.) : Renk. A34r7.

lezzet (Ar.) : Lezzet. B24v6.

libās (Ar.) : Elbise. B53v6.**lisān (Ar.) :** Dil, konuşma. B41r12.

loķma (Ar.) : Yiyecek. B23r1.

luñf (Ar.) : İyilik, sevgi. B40v10.

luṭuf (Ar.) : bkz. luṭf. B37v15.

lügat (Ar.) : Dil. B50v13.

lü'lü' (Ar.) : İnci. B38r1.

M

ma' būd (Ar.) : İbadet edilen. B39v9.

mağara (Ar.) : Mağara. B65r4.

mağbūn (Ar.) : Kandırılmış,
aldatılmış. B53v14.

mağfiret (Ar.) : Bağışlama. B26r13.

mağlūl (Ar.) : Bağlanmış. MK40v15.

mağmūm (Ar.) : Gamlı, kederli.
B8r10.

mağrib (Ar.) : Batı. B27v10.

mağrup (Ar.) : bkz. mağrib. D50v9.

māh (Ar.) : Ay. B51v1.

maḥbūb (Ar.) : Sevilen, dost. B45v13.

maḥbūs (Ar.) : Hapsedilmiş. B47v4.

maḥlūḳ (Ar.) : Yaratılmış. B39v11.

maḥlūḳāt (Ar.) : Mahluklar. M32/16.

maḥrūm (Ar.) : Yoksun. B8r8.

maḥzūn (Ar.) : Kaygılı, tasalı. B51v7.

maḳam (Ar.) : Makam. B9v13.

muḳırr (Ar.) : İnanılan, doğru
söylenen. B78v2.

maḳbūl (Ar.) : Makbul. M44/20.

maḳhūr (Ar.) : Allah'ın gazabına
uğramış. B74r7.

maḳşūd (Ar.) : Amaç, gaye. A51r5.

māl (Ar.) : Mal, mülk. B25v16.

mālik(g) : Malik. M18/13.

ma' lūl (Ar.) : Hastalıklı, sakat. K42r8.

ma' lūm (Ar.) : Bilinen. B18v13.

ma' nā (Ar.) : Anlam;sebepe, neden.
A61r13.

ma' nī (Ar.) : bkz. ma' nā. B32r6.

māni ' (Ar.) : Engel. M12/5.

manşıb (Ar.) : Makam, mevki.
M28/19.

ma' rūf (Ar.) : Bilinen. B96r15.

ma' şiyet (Ar.) : Günah, suç. B39r1.

maşlahat (Ar.) : İş; önemli. B15v14.

maşrık (Ar.) : Doğu. B4r14.

ma' şūḳ (Ar.) : Sevgili. B34v5.

ma' yūb (Ar.) : Ayıplanmış. D40v17.

mağyūb (Ar.) : bkz. ma' yūb. B32v15.

maẓlūm (Ar.) : Zulüm görmüş. B8r10.

mecāz (Ar.) : Gerçek olmayan. B37r7.

meclis (Ar.) : Meclis. D22r7.

mecmūʿ (Ar.) : Bütün, hep, tamamı.
M34/19.

mecūbe (Ar.) : Cevap. D47r14.

mecrūḥ (Ar.) : Yaralı, yaralanmış.
B20v3.

meded (Ar.) : Yardım. B10v8.

medet (Ar.) : bkz. meded. K2r9.

medfen (Ar.) : Defnedilecek yer.
A68v2.

medfūn (Ar.) : Defnedilmiş. K72r16.

medḥ (Ar.) : Övgü, övme. B50v14.

medḥ ü ſenā (Ar.) : Övgü. B36v15.

medḥāl (Ar.) : Dahil olacak yer.
K72v15.

meflūl (Ar.) : Kilitli, kapalı. A34v13.

mehcūr (Ar.) : Uzaklaşmış, ayrılmış.
B47v4.

mekīn (Ar.) : Oturan, yerleşen.
B51r13.

mekr (Ar.) : Hile, aldatma. B7v9.

mektūb (Ar.) : Yazılmış. B69r13.

melāʾik (Ar.) : Melekler. B10v13.

melāl (Ar.) : Üzüntü. M81/4.

melek (Ar.) : Melek. D21r5.

melḥūḻ (Ar.) : Hatırdan geçen,
düşünülen. B11r10.

melīḥ (Ar.) : Güzel, şirin. B27v9.

Melīk (Ar. özel isim) : Hükümdar;
Allah. B15v2.

Melīk Sübhān (Ar. özel isim) : Allah.
B21r15.

melʿūn (Ar.) : Lanetlenmiş. M9/20.

memleket (Ar.) : Memleket. B11v8.

memlūk (Ar.) : Köle. B21r10.

memnūʿ (Ar.) : Yasak. M53/10.

menʿ (Ar.) : Yasaklama. B39r8.

menfeʿ āt (Ar.) : Menfaat, fayda. D523.

Mennān (Ar. özel isim) : İhsan edici;
Allah'ın sıfatlarından. B10v7.

menşūr (Ar.) : Duyulmak üzere
yazılan ferman. D9v16.

menzil (Ar.) : Konaklama yeri.
B65v15.

menzūl (Ar.) : bkz. menzil. K57r8.

mercān (Ar.) : Mercan. B14r8.

merḥāle (Ar.) : Menzil, konak.
A27v13.

merhem (Ar.) : Merhem. B61v16.

mertebe (Ar.) : Mertebe. B50r6.

mescid (Ar.) : Mescid. B2r2.

mes'ele (Ar.) : Mesele. B78r10.

meşakkat (Ar.) : Sıkıntı. MK49v13.

meşhūr (Ar.) : Meşhur olmak. B59r10.

meşrebe (Ar.) : Maşraba. B35v5.

meşrebe (Ar.) : bkz.meşrebe. A48v13.

meşveret (Ar.) : Danışma. K64r7.

metā' (Ar.) : Satılacak mal, eşya.
MK48v1.

Mevlā (Ar. özel isim) : Sahip, Allah.
MK3v3.

Mevlī (Ar. özel isim) : Allah. B4r11.

Mevlū (Ar. özel isim) : bkz. Mevlā.
A11r12.

Mewlā (Ar. özel isim) : bkz. Mevlā.
A7r14.

Mewlī (Ar. özel isim) : bkz. Mevlā.
K73v15.

meydān (Ar.) : Meydan, alan. B29v15.

meyyān (Ar.) : Bir yıldız adı. A56r9.

mezkūr (Ar.) : Zikredilen. K47r15.

Mışır (Ar. yer ismi) : Mısır. B3r10.

Mışr (Ar. yer ismi) : Mısır. B24v8.

mışrī (Ar.) : Mısır. MK22v13.

miḥnet (Ar.) : Sıkıntı. B21r6.

miḥrāb (Ar.) : Namaz kılınan özel bölme. B69r2.

mil (Ar.) : Altından ince metal. B79r9.

millet (Ar.) : Millet. B60r3.

minnet (Ar.) : Gönül borcu. B56r2.

mişāl (Ar.) : Benzer (Ar.) : B41v1.

miskī (Ar.) : Misk ggibi, güzel kokulu.
MK58v3.

mişl (Ar.) : Benzer. D40r10.

mu'abbir (Ar.) : Tabir eden,
yorumlayan. B14r10.

mu'āf (Ar.) : Ayrı tutulmuş,
affolunmuş. B72r14.

mu'allak (Ar.) : Asılı, asılmış. B11r4.

mu'aṭṭar (Ar.) : Güzel kokulu.
B35r16.

mu'ayyen (Ar.) : Belirli, ortada.
B14r7.

mūcib (Ar. mu'cib) : İcap eden.
B50v7.

mu'cizāt (Ar.) : Mucizeler. B3v11.

muğāf (Ar. mu'āf) : Muaf. M66/3.

Muḥammed (Ar. kişi ismi) : Hz.
Muhammed. B3v9.

muḥiṣ (Ar.) : Bir yıldız adı. B4r6.

muḥkem (Ar.) : Sağlam. B6r11.

muḥliş (Ar.) : Samimi, içten. B21v13.

muḥtāc (Ar.) : İhtiyacı olan. B59r9.

muḥtāc (Ar.) : Muhtaç. MK37v12.

muḥterem (Ar.) : Saygın. B59r8.

mu'īd (Ar.) : Yardımcı. B68v15.

muḫarreb (Ar.) : Yakın. B24v4.

muḫırr (Ar.) : İkrar eden. B57r8.

muḫīm (Ar.) : İkamet eden. B75v7.

muḫtedā (Ar.) : Kendisi örnek alınan.
A59v16.

muḫtedir (Ar.) : Gücü yeten. D66r6.

murād (Ar.) : İstek, dilek. B2v12.

muraşşā' (Ar.) : Kıymetli taşlarla
süslenmiş. B36r1.

murāt (Ar.) : bkz. murād. B36v8.

Mūsa (Ar. kişi ismi) : Hz. Musa
peygamber. B77r4.

Mūsī kelīm (Ar. kişi ismi) : bkz.
Mūsa. Hz. Musa peygamber. B77v13.

Muḫtafā (Ar. kişi ismi) : Hz.
Muhammed. A69r11.

mutāva'at (Ar.) : İtaat etme. D55v2.

mu' teber (Ar.) : Hatırı sayılır.
B14r11.

muṭī' (Ar.) : İtaat. B43r6.

muṭlaḫ (Ar.) : Kesin, bütün. B30v13.

mübārek (Ar.) : Kutlu. B4r10.

mübtelā (Ar.) : Belaya uğramış.
B40r14.

müdām (Ar.) : Devamlı. B6v3.

müdde'ī (Ar.) : Rakip. B51r6.

müddet (Ar.) : Zaman. B29r14.

müferraḫ (Ar.) : Ferahlanmış. B79r6.

müferriḫ (Ar.) : Ferahlanıcı. B65v1.

müfessir (Ar.) : Dini konularda yorum
getiren. B40r15.

müflis (Ar.) : Zarara uğramış. M45/9.

müfsid (Ar.) : Bozguna. B40r10.

mühr (Ar.) : Mühür. B17v1.

mükellel (Ar.) : Süslü, parlak. B35v4.

mükerrem (Ar.) : Saygıdeğer.
B63v12.

mükerrer (Ar.) : Tekrar. M51/8.

mülevven (Ar.) : Renkli. B36r3.

mülk (Ar.) : Mülk. B1v3.

mülket (Ar.) : Mülkler. B1v4.

mü'min (Ar.) : İman eden. B21v13.

mü'mināt (Ar.) : İnananlar, müminler.
B75v4.

münācāt (Ar.) : Yalvarma, dua etme.
B79r7.

münādī (Ar.) : Tellāl, bağırان, ilan eden. B25r12.

münakkaş (Ar.) : Nakşedilmiş. B36r3.

münevver (Ar.) : Aydınlanmış.
B23v11.

münkād (Ar.) : Boyun eğme. M32/13.

münker (Ar.) : Kötü şey. M90/13.

mürsel (Ar.) : Gönderilmiş;
peygamber. B33v3.

mürüvvet (Ar.) : İyilik, cömertlik.
B2v1.

müselmān (Ar.) : Müslüman. B3v16.

müstaḥliş (Ar.) : Kurtarıcı. B69v14.

müstecāb (Ar.) : Kabul olan, kabul edilen. B13r7.

müstegāş (Ar.) : Yardım dileyen.
B40v12.

müşābiğ (Ar. müşābih) : Benzeyen.
D34v5.

müşabih (Ar.) : Benzeyen. B35r14.

müşebbehe (Ar.) : Benzetilen.
MK33r10.

müşfik (Ar.) : Şefkatli. B57v7.

müşg (Ar.) : Misk. B30v14.

müşkil (Ar.) : Zor, güç. M46/9.

müşṭāk (Ar.) : Can atan, özleyen.
B47v5.

müşṭerī (Ar.) : Alıcı. B15r14.

mütāba‘at (Ar.) : Uygunluk gösterme.
B57v5.

müteḥayyir (Ar.) : Şaşmış. B61r6.

müvaḥḥid (Ar.) : Allah'ın birliğine inanan. D52v10.

müyesser (Ar.) : Kolay olan. D33v13.

müzeyyen (Ar.) : Süslenmiş. B2v7.

müzṇib (Ar.) : Günah işleyen.
B78v11.

N

nāfi‘ (Ar.) : Yararlı. B3r14.

naḥif (Ar.) : Zayıf. M3/8.

naḫış (Ar.) : Süs. M32/13.

naḫḫār (Ar.) : Çalgı, müzik. B53v13.

naḫḫāre (Ar.) : Çalgı aleti. B74r2.

naḫḫāş (Ar.) : Süsleme ustası. B35v15.

naḫl (Ar.) : Nakl etme. B75v5.

naḫş (Ar.) : Süs. B37r3.

nār (Ar.) : Nar. B10r9.

na‘ra (Ar.) : Bağırmak, çağırarak.
B15v11.

- narḥ (Ar.)** : Fiyat. K55v8.
- nārin (Ar.)** : İnce, nazik. A51v6.
- naşīb (Ar.)** : Kısmet. B55r8.
- naşihat (Ar.)** : Nasihat. D53r10.
- nażar (Ar.)** : Bakma, bakış. B12v4.
- nażım (Ar.)** : Şiir, nazım. B3r10.
- nāzır (Ar.)** : Gözeten, gözetleyen. D33r4.
- nāzık (Ar.)** : Nazik. A46r3.
- nażm (Ar.)** : Şiir. B78v4.
- nebāt (Ar.)** : Bitki. B51v6.
- nebī (Ar.)** : Peygamber. B3r11.
- necāt (Ar.)** : Kurtuluş, kurtulma. B36v8.
- neccār (Ar.)** : Marangoz. B43v2.
- nedāmet (Ar.)** : Pişmanlık. B11v10.
- nedīm (Ar.)** : Sohbet arkadaşı. D50v8.
- nef^c (Ar.)** : Fayda. M61/20.
- nefes (Ar.)** : Soluk. B79r6.
- nefis (Ar.)** : Güzel, hoş. B40r14.
- nefs (Ar.)** : Can, ruh. B6r13.
- nehās (Ar.)** : Esir pazarı. B25r11
- Nemrūd (Ar. kişi ismi)** : Hz. İbrahim'i ateşe atan hükümdar. B69r15.
- nehy (Ar.)** : Yasak. B53r15.
- nesl (Ar.)** : Soy, sop. B56r14.
- neşv (Ar.)** : Canlının büyümesi. MK38r1.
- nev^c (Ar.)** : Çeşit, sınıf, cins. B67v14.
- nevbet (Ar.)** : Nöbet, sıra. B40v3.
- nevḥa (Ar.)** : Yüksek sesle ağlama. B8v1.
- neẓr (Ar.)** : Adak. B53v8.
- nidā (Ar.)** : Ses, çağırma. D38r12.
- niḳāb (Ar.)** : Peçe, yüz örtüsü. B42v2.
- nikāḥ (Ar.)** : Evlenme. B40v7.
- Nīl (Ar. yer ismi)** : Nil nehri. B24r4.
- ni^cmet (Ar.)** : Nimet. B4r12.
- nişār (Ar.)** : Serpme, dapıtma. B50v1.
- nişān (Ar.)** : İz, belirti. B3v15.
- niyyet (Ar.)** : Niyet etmek. B74r6.
- noḳşān (Ar.)** : Eksik. B69v3.
- nūr (Ar.)** : Aydınlık, ışık. B11r6.
- nūrānī (Ar.)** : Nurlu. B74v14.
- nuşret (Ar.)** : Yardım. B79r9.
- nübüvvet (Ar.)** : Peygamberlik. B3v12.

‘**Ösmān (Ar. kişi ismi)** : Hz. Osman.
B2r3.

Ö

‘**Ömer (Ar. kişi ismi)** : Hz. Ömer.
K1v8.

‘**ömr (Ar.)** : Ömür. B56r3.

‘**özr (Ar.)** : Özür. B20v15.

P

peveste (Ar.) : Devamlı. K69v7.

R

Rabb (Ar. özel isim) : Allah. B20v7.

rācī (Ar.) : Rica eden, yalvaran.
M51/6.

rāḥat (Ar.) : Rahat. B44v9.

raḥim (Ar.) : Merhamet. B10v7.

Raḥmān (Ar. özel isim) : Acıyan,
esirgeyen; Allah. B10v11.

raḥmet (Ar.) : Acıma, esirgeme.
B3r5.

raḥmet ü ‘izzet (Ar.) : Rahmet ve
izzet. B19r2.

raḫam (Ar.) : Rakam. B79r3.

raḫım (Ar.) : bkz. raḫam. K73v13.

raḫīk (Ar.) : İnce. B38r8.

rāşid (Ar.) : Hak yolunu kabul etmiş.
MKv14.

rāvī (Ar.) : Rivayet eden, söyleyen.
B62r15.

ravza (Ar.) : Bahçe. MK4v9.

rawza (Ar.) : bkz. ravza. B5v8.

rāwi (Ar.) : bkz. rāvī. A18r3.

rāy (Ar.) : Tedbir, fikir. D8v9.

rāzī (Ar.) : Razi olmak. B30v10.

recā (Ar.) : Umma, umut etme; dilek
istek. K38v7.

recep (Ar.) : Recep ayı. B79r9.

recīm (Ar.) : Taşlanmış, lanetlenmiş.
B36v6.

recm (Ar.) : Taşlama. K41v11.

refik (Ar.) : Arkadaş, yoldaş. D37v8.

remz (Ar.) : İşaret. B34r9.

resül (Ar.) : Resul. B3v11.

reşid (Ar.) : Doğru yolu tutan. B2v1.

revā (Ar.) : Uygun, yerinde. B5v4.

revān (Ar.) : Yürüyen, giden. B53v4.

Reyyān (Ar.) : 1. Mısır hükümdarı.
B44r9. 2. Bir yıldız adı. B4r4.

Rezzāk (Ar. özel isim) : Her şeyin
rızzkını veren Allah. B221v10.

rızā (Ar.) : Rız olma. B70r12.

rızķ (Ar.) : Allah'ın bahşettiği nimet. B21v11.

ricāl (Ar.) : Mevki sahibi. MK35r3.

rif' at (Ar.) : Yücelik. B2r4.

riķķat (Ar.) : Merhamet. D7r2.

risālet (Ar.) : Peygamberlik. B10v16.

rivāyet (Ar.) : Rivayet. B25v1.

rubāđı (Ar.) : bkz. rubā'ī. B79r2.

rubā' ī (Ar.) : Rubai, dörtlü. D75v3.

rūh (Ar.) : Canlılık, his. M67/2.

ruhsat (Ar.) : İzin. B73v4.

ruzķ (Ar.) : bkz. rızķ. D9r13.

rücū' (Ar.) : Geri dönme. D8r15.

rücūđ (Ar.) : bkz. rücū'. B38v9.

rüşvet (Ar.) : Rüşvet. B43v14.

S

şā' (Ar.) : Bin dirhemlik hububat ölçeği. MK61v3.

sā' at (Ar.) : Vakit, an. B76r3.

şabāh (Ar.) : Sabah. B72v11.

şabır (Ar.) : bk. Sabr. B27v4.

şābit (Ar.) : 1. Sabit. D23r13.

2. Bir yıldız adı. B4r5.

şabr (Ar.) : Sabır. B18v2.

sādıķ (Ar.) : Sadakat sahibi. B36v9.

şadr (Ar.) : Göğüs. B69v9.

sāf (Ar.) : Saf. B35r9.

şafā (Ar.) : Gönül rahatlığı. B31v12..

sāfi (Ar.) : Saflık, temizlik. B61r16.

şāđ (Ar.) : bkz. şā'. B68r6.

şahīh (Ar.) : Gerçek, doğru. B3r6.

şahra (Ar.) : Çöl. B5v8.

şaht (Ar.) : Katı, sert. B51r3.

şahv (Ar.) : Ayrılma. D22r8.

şaķf (Ar.) : Tavan. B35v6.

sāķıķ (Ar.) : Düşmüş, hükümsüz. B9r4.

sāķī (Ar.) : Saki. B44r4.

sākin (Ar.) : Sakin. B39r12.

şaliķ (Ar.) : Doğru, iyi. B70r5.

sālik (Ar.) : Bir yola giren. B22v5.

salţanat (Ar.) : Sultanlık. B4v2.

sāmi' (Ar.) : İşiten, dinleyen. B78v11.

şandal (Ar.) : Sandal ağacı. B35r12.

şanduk (Ar.) : Sandık. B43v2.

şanem (Ar.) : Put. B22v9.

şanī^c (Ar.) : Yapan, işleyen. B35v13.

sarāy (Ar.) : Saray. B35r1.

şāriḥ (Ar.) : Bir yıldız adı. B4r7.

şavāb (Ar.) : Doğru, iyi. B23r9.

şavmağ (Ar. şavma^c a) : İbadet yeri.
B26r12.

sāz (Ar.) : Sıra, düzen. B58r5.

sebeb (Ar.) : Neden, vesile. B29r10.

seb^c in (Ar.) : Yetmiş. B12r1.

secde (Ar.) : Secde. B3v3.

sefer (Ar.) : Sefer. B11r7.

sehv (Ar.) : Yanlışlık. B3r5.

selām (Ar.) : Selam. B11v4.

selāmet (Ar.) : Kurtulma, huzura erme.
B40v14.

selāmu'llāh (Ar.) : Allah'ın selamı.
B69r12.

selīm (Ar.) : Selamet. B21r7.

şenā (Ar.) : Övme, medih. B3r5.

sevdā (Ar.) : Sevda. M22/9.

seyr (Ar.) : Yolculuk. M78/12.

seyrān (Ar.) : Gezinme. B52v8.

seyyid (Ar.) : Efendi, bey. B23r4.

şiddik (Ar.) : Dost. B1v8.

şıfat (Ar.) : Hal, keyfiyet, suret.
K25v5.

şıḥḥat (Ar.) : Sağlık, geçerlilik.
B15v12.

sırr (Ar.) : Sır. B4v9.

siret (Ar.) : Ahlak, ruh. B25r6.

sitem (Ar.) : Zulüm, haksızlık. K49r12.

siyāset (Ar.) : Siyaset. M91/4.

su 'āl (Ar.) : Soru. B3v8.

şubḥ (Ar.) : Sabah, şafak. B72v7.

şudā^c (Ar.) : Baş ağrısı. K64v12.

şulḥ (Ar.) : Barış. B77v7.

sulṭān (Ar.) : Sultan. B74r8.

şun^c (Ar.) : Yapma, meydana getirme.
B26r5.

şūr (Ar.) : Boynuzdan yapılmış boru.
B68v7.

şūret (Ar.) : Şekil, tarz, görünüş.
B38r14.

Sübḥan (Ar. özel isim) : Allah.
B74v13.

sücūd (Ar.) : Secde. B13r6.

sünbül (Ar.) : Sünbül. B48v8.

Ş

şāhid (Ar.) : Tanık, şahid. M55/8.

şākir (Ar.) : Şükreden. B70r12.

şarāb (Ar.) : Şarap. B24v6.

şark (Ar.) : Doğu. MK3v5.

şart (Ar.) : Şart, elzem. B30v16.

şavķ (Ar.) : Şiddetli arzu. B10v4.

şebāb (Ar.) : Gençlik, civanlık. B2v2.

şefā' at (Ar.) : Şefaaf. B53r12.

şefķat (Ar.) : Acıma, merhamet. B10v6.

şehīd (Ar.) : Şehit. B2v2.

şem' i (Ar.) : Mum. B3r2.

şerbet (Ar.) : Şerbet. D72v11.

şerī' at (Ar.) : Şeriat. B66v12.

şerīf (Ar.) : Şerefli, yüce. B51r1.

şerīk (Ar.) : Ortak. MK12v12.

şevķ (Ar.) : İstek, arzu. B38v10.

şevket (Ar.) : Büyüklük, heybet.

M76/11.

şeydā (Ar.) : Deli, divane. D40v17.

şeytān (Ar.) : Şeytan. B4v5.

şiddet (Ar. şidded) : Sertlik, katılık.

B70r13.

şirket (Ar.) : Ortaklık. B14v1.

şükr (Ar.) : Şükür. B56r2.

şükr Allāh (Ar.) : Allah'a şükür.

B11r16.

şükr ü minnet (Ar.) : Şükür ve minnet.

B32r13.

şükr ü şenā (Ar.) : Şükür ve övgü.

B11r12.

şükr ü sipās (Ar.) : Şükür ve övgü.

B50v12.

şükrāne (Ar.) : İyilik, gönül borcu.

D46r10.

şüküh (Ar.) : Ululuk. M57/17.

şükür (Ar.) : bkz. şükr. MK37v5.

T

ta' accül (Ar.) : Acele. B40r9.

ta' ām (Ar.) : Yemek, yiyecek. B13v9.

ta' at (Ar.) : İbadet. B10r8.

taḃīb (Ar.) : Hekim. B34r9.

tāḃī' in (Ar.) : Hz. Muhammed'i görüp

ondan hadis dinlemiş olanlar. B2v5.

ta' bīr (Ar.) : Tabir, yorum. B44r2.

tāḃūt (Ar.) : Tabut. B78r2.

ta' cīl (Ar.) : Acele. B70v3.

tācīr (Ar.) : Ticaretle uğraşan. B30v8.

tafşīl (Ar.) : Ayrıntılı bildirme. M37/3.

taḃam (Ar. ta' ām) : Yemek. B59v3.

taḥṣus (Ar.) : Hususi, mahsus olma.
K7r4.

taḥkīk (Ar.) : Doğru ve gerçeği
araştırma. B31r13.

taḥsīn (Ar.) : Güzel bulma. B70v2.

tā'ife (Ar.) : Bölük, grup, takım. B25r7.

tākat (Ar.) : Güç, kuvvet. B34v6.

taḫdīr (Ar.) : Ezelden Allah'ın
olmasını istediği. B25r10.

ṭaleb (Ar.) : Talep. B77v14.

ṭalīb (Ar.) : İsteyen, istekli. B46v10.

ṭama' (Ar.) : Açgözlülük. B25r15.

ṭa'n (Ar.) : Sövme, yerme, ayıplama.
M11/9.

ṭaraf (Ar.) : Yan, taraf. A51v13.

ṭaraf (Ar.) : Taraf. B68v2.

tārīḥ (Ar.) : Tarih. B79r10.

ṭarīḫ (Ar.) : 1. Yol. B38v16.

2. Bir yıldız adı. B4r3.

ṭas (Ar.) : Tas. B42r15.

ṭaşarruf (Ar.) : Sarf. MK32v11.

ṭaşdīk (Ar.) : Doğrulama, gerçek.
B59r7.

ṭazarru' (Ar.) : Yalvarma. B55r11.

ta' zīm (Ar.) : Saygı gösterme,
yüceltme. M67/1.

tebessüm (Ar.) : Gülümseme. B39r5.

techīz (Ar.) : Donatma, gerekli şeyleri
tamamlama. B77r14.

tecribe (Ar.) : Tecrübe. MK45v14.

tedbīr (Ar.) : Tedbir. B51v1.

tefekür (Ar.) : Düşünme. B3v13.

teferrüc (Ar.) : Gezinti. B6r5.

tehdīd (Ar.) : Tehdit. B66r2.

tekellūf (Ar.) : Külfetli, zahmetli.
B57r10.

teklīf (Ar.) : Birinden külfetli fakat,
faydalı bir şey isteme. MK35v5.

telḥ (Ar.) : Acı söz. D62r8.

temām (Ar.) : Tamam. B3v1.

temāmen (Ar.) : Tamam olarak.
A49r15.

temelluḫ (Ar.) : Yaltaklanma,
dalkavukluk. MK55v10.

temliḫ (Ar.) : Mülk olarak verme.
MK4r7.

terāzū (Ar.) : Pencere. MK42r14.

terāzū (Ar.) : Terazi, ölçü. B30v11.

tercümān (Ar.) : Tercüman. B63r8.

teslīm (Ar.) : Teslim. B32v9.

teşrīf (Ar.) : Şereflendirme. B57r4.

tevāzu‘ (Ar.) : Alçak gönüllülük.
B37r16.

tevbe (Ar.) : Tövbe. B6v2.

tevfīk (Ar.) : Yardım. B2v13.

te’vīl (Ar.) : Sözü çevirme. B49v6.

Tevvāb (Ar. özel isim) : Kulların
tövbelerini kabul eden Allah. B6v3.

ṭif(i)l (Ar.) : Çocuk. B66r13.

toḥm (Ar.) : Tohum. M3/16.

töhmet (Ar.) : Birine isnad edilen suç.
B69v12.

ṭufān (Ar.) : Tufan. B20v7.

ṭurab (Ar. tūrāb) : Cennet toprağı.
D46r15.

ṭurfe (Ar.) : Taze, yeni. B37v9.

tūrāb (Ar.) : bkz. ṭurab. B48r2.

türbet (Ar.) : Türbe, mezar. B19v4.

U

‘ubūdiyyet (Ar.) : Kulluk, kölelik.
B54r6.

‘ucb (Ar.) : Kibirleşme, kendini
beğenmişlik. B23v15.

‘ūd (Ar.) : Öd ağacı. B35r16.

‘uryān (Ar.) : Çıplak. D9v6.

‘uzlet (Ar.) : İnziva, yalnızlık. B76v10.

Ü

ümm (Ar.) : Anne. B68v8.

üstād (Ar.) : Mahir, usta. B35v15.

V

va‘d (Ar.) : Verilen söz. B72v2.

va‘de (Ar.) : Vaat edilen süre. B55r9.

vah (Ar.) : Vah, yazık. D37r3.

vah veyl (Ar.) : Vah, yazık. D5r9.

vaḥy (Ar.) : Vahiy. B23v13.

vaḳit (Ar.) : Vakit, zaman. B73v13.

vaḳt (Ar.) : Vakit, zaman. B77v13.

vallāh (Ar.) : bkz. vAllāhi. K12v8.

vallāhi (Ar.) : Allah’a yemin ederim.
B66r3.

vaşf (Ar.) : Vasıf. B35r12.

vaşıyyet (Ar.) : Vasiyet. B75v9.

vāveylā (Ar.) : Eyvah, yazık. M24/14.

vebāl (Ar.) : Vebal. B9r8.

vefā (Ar.) : Vefa. B47r8.

vefāt (Ar.) : Ölüm. B77r10.

velākin (Ar.) : Fakat, lakin. B4v4.

vezīr (Ar.) : Vezir. B57r1.

virān (Ar.) : Yıkık, yaralı gönül.
M27/20.

vişāl (Ar.) : Kavuşma. B64v12.

vuşlat (Ar.) : Ulaşma, kavuşma.
B77r13.

Y

yā (Ar.) : Ey. B4v2.

yāḥud (Ar.) : Yahut, veya. A32v2.

Ya'ḳūb (Ar. kişi ismi) : Hz. Yakup
peygamber. B13r9.

yaḳūt (Ar.) : Yakut. B30v14.

ya'ni (Ar.) : Yani. B32v14.

Yemen (Ar. yer ismi) : Yemen şehri.
B43v14.

Yūnus (Ar. kişi ismi) : Yunus
peygamber. K23v15.

Z

zafer (Ar.) : Zafer. B96r8.

zāhid (Ar.) : Zahid, sofu. B10r1.

zāhir (Ar.) : Görünen, açık, belli.
B2v8.

zaḥl (Ar. taḥl) : Buğday. D49v8.

za'if (Ar.) : Güçsüz, kuvvetsiz, takatsiz.
B78v12.

zālālet (Ar.) : Sapıklık, kötü yola
sapma. B39v13.

zālim (Ar.) : Zalim, zulümkar. B20r6.

zamān (Ar.) : Vakit, zaman, devir,
dönem. B45r7.

zāmin (Ar.) : Tazmine olan kefil.
B77v16.

zarār (Ar. zarar) : Zarar, ziyan.
A61v8.

zarb (Ar.) : Dövme, vurma. B53v13.

zarīf (Ar.) : İnce, kibar. B8v4.

zāyi' (Ar.) : Kayıp, yitik. B29r1.

zēbiḥ (Ar. özel isim) : Hz. İsmail'in
lakabı. K6v2.

zelīl (Ar.) : Zelil, hakir. B13v14.

zenbil (Ar.) : Ağzı geniş kap. M8/10.

zevce (Ar.) : Eş. M40/20.

zevḳ (Ar.) : Zevk. K37v13.

zībā (Ar.) : Süslü, yakışıklı. B29v13.

zīfā (Ar.) : bkz. zībā. K34v6.

zihī (Ar.) : Güzel, hoş. B10v4.

zillet (Ar.) : Hakirlik, horluk. B36v8.

zindān (Ar.) : Zindan. B43r1.

zīnet (Ar.) : Süs. M49/19.

zīrā (Ar.) : Çünkü. B33r16.

zirā'at (Ar.) : Çiftçilik. M68/8.

ziyāret (Ar.) : Ziyaret. B68r14.

zūlm (Ar.) : Zulüm, işkence. B13v11.

zūlmet (Ar.) : Karanlık. B20v5.

Züleyhā (Ar. Züleyhā, kişi ismi) :

Züleyha. B42r12.

Züleyhā (Ar.) : bkz. Züleyhā. B26r16.

zūlfekār (Ar.) : Hz. Muhammed'in Hz.

Ali'ye hediye ettiği ucu çatallı kılıç.

B2r6.

zūnnār (Ar.) : Kemer. B22v6.

1.2. Farsça Kelimeler

A

ambār (F.) : Ambar. MK48v6.

anbār (F.) : bkz. ambar. A50v11.

āreste (F.) : Süslenmiş, bezenmiş.

B74r15.

arşın (F.) : Arşın. B62v5.

arşun (F.) : bkz. arşın. D60r9.

ārzū (F.) : İstek, arzu. B54v8.

āvāz (F.) : Ses, çığlık. B12r4.

āwāz (F. āvāz) : bkz. āvāz. A4r4.

āzād (F.) : Hür, serbest. B19r8.

āzār (F.) : Azar, incitme. B20v9.

āzāt (F.) : bkz. āzād. MK16r16.

B

bahā (F.) : Değer, fiyat, kıymet.

B65v14.

baḥş (F.) : Bağış, ihsan. K53v8.

baḥşiş (F.) : İhsan, bağış. B17r2.

baḥt (F.) : Talih. B51r2.

bāver (F.) : İnanma, tasdik. B71r11.

bāzār (F.) : Pazar. B54r9.

bāzu-bend (F.) : Kolbağı. B61r15.

becīd (F. becīdd) : Gerçek. B46v13.

bed (F.) : Fena, kötü. M89/4.

billūr (F.) : Parlak, değerli bir taş.

D34r14.

bende (F.) : Kul, köle. B2v16.

bīmār (F.) : Hasta. D27r6.

birūn (F. bīrūn) : Uzak. B20r13.

bisyār (F.) : Çok. M98/10.

bīzār (F.) : Bezmiş, usanmış.

B3v16. **buṭ (F.)** : Put. MK25r3.

C

cān (F.) : Hayat, yaşayış. B20v8.

cāy (F.) : Yer. K55r11.

ciger (F.) : Ciğer, yürek. B68v11.

cihān (F.) : Dünya. B21r8.

cūmert (F. Cūmerd) : Eli açık.
MK54r13.

cūmerd (F. Cūmerd) : Eli açık.
A49r13.

cūrmerd (F. Cūmerd) : bkz. cūmerd.
B58r3.

cūş (F.) : Kaynama, çoşma. M7/20.

cüdā (F.) : Ayrı. B69r6.

Ç

çādır (F.) : Çadır. B39v10.

çādur (F.) : bkz çadır. M53/18.

çāre (F.) : Çare, yol. B15r16.

çendān (F.) : O kadar. B11r9.

çü (F.) : Madem ki, öyle. B55r3.

çün (F.) : Çünkü. B23v15.

çünki (F.) : Çünkü. K37v4.

D

dariğa (F.) : Yazık. A2v3.

dārū (F.) : İlaç. B27r13.

dem (F.) : Zaman. B6r6.

dēm (F.) : bkz. dem. D18r3.

derd (F.) : Dert. B34v7.

deriçe (F.) : Pencere, küçük kapı.
B45r8.

dermān (F.) : Derman, çare. B34r6.

dermānde (F.) : Çaresiz kalmış.
B10v11.

dervīş (F.) : Derviş, miskin. B28v5.

dest (F.) : El. M89/9.

destār (F.) : Sarık, tülbent. D69r6.

dīdār (F.) : Yüz, çehre. B40v1.

dirīğa (F.) : Eyvah, yazık. B8r11.

dişvār (F. düşvār) : Zor, güç. B8r10.

dīvār (F.) : Duvar. B62v9.

dīzār (F. dīdār) : bkz. dīdār. MK37v17.

dost (F.) : Dost. B62r7.

dufar (F.) : Duvar. B35v1.

dürūd (F.) : Dua, metih, selam. bkz.
dürūt. B40r13.

dürūt (F.) : bkz. dürūd. B1v6.

dürüst (F.) : Dürüst, doğru. B3v8.

düşmān (F.) : Düşman. B8v5.

düşmen (F. duşmān) : bkz. düşmān.
B40v4.

düşvār (F.) : bkz. dişvār. B38v4.

E

endām (F.) : Vücudun bir parçası.
B38v1.

endāşe (F. endīşe) : Derin düşünce.
A44r9.

endīše (F.) : Derin düşünce. B46r2.

eger (F.) : Eğer. B4v16.

F

fāk (F. pāk) : Pak, temiz. MK56r11.

ferište (F.) : Melek. B39r11.

fermān (F.) : Emir buyurmak. B13r14.

ferzend (F.) : Çocuk, oğul. M33/8.

G

ğāram (F.) : Rahat, huzur. B75r11.

G

gāh (F.) : Bazen, arasıra. K11v6.

genc (F.) : Hazine. B54v10.

ger (F.) : Eğer. B2v16.

gerçi (F.) : Gerçi. M71/16.

gevher (F.) : Mücevher. K73v9.

gewher (F.) : Mücevher. B78v14.

girift (F.) : Tutma, yakalama. K64r11.

giriftār (F.) : Tutulmuş. B40v5.

giryān (F.) : Ağlayan. B46v1.

gūr (F.) : Mezar. B75v8.

güher (F.) : bkz. gevher. B30v14.

gül (F.) : Gül. B35r12.

gül ü reyhan (F.) : Gül ve fesleğen. B3r13.

gülāb (F.) : Gülsuyu. B5r16.

gümān (F.) : Şüphes, kuşku. B16v4.

gümrah (F.) : Yolunu şaşırması. M13/10.

günāh (F.) : Günah. B20v14.

güzīde (F.) : Gözde, seçkin, en beğenilen. B1v5.

H

hāc (F. < hāc < erm. hāç) : Haç. B21v15.

hāce (F.) : Hoca. M27/4.

hāç (F. < hāc < erm. hāç) : bkz hāc. A19r6.

handān (F.) : Gülen, sevinçli. B11v10.

handānī (F.) : Sevinçli. D10v13.

hazān (F.) : Sıkıntı, üzüntü. B45r12.

hem (F.) : Hem, ve. B7r5.

hemān (F.) : Hemen. B71r9.

heme (F.) : Bütün. D2r2.

hemen (F.) : Hemen. B17r7.

hemīn (F.) : Hemen, işte bu. B2v10.

hemme (F.) : bkz. heme. A47v15.

henüz (F.) : Şimdi. M31/13.

hezār (F.) : Bin. B2r5.

hezārān (F.) : Binlerce, pek çok. B2v10.

hezārīn (F.) : Binlerce. D2r6.

hiç (F.) : Yok denecek kadar az olan.
B2v4.

hiş (F. hiç) : bkz. hiç. MK11v16.

hoca (F. hāce) : bkz. hāce Hoca,koca.
B74v14.

hoca (F. hāce) : bkz. hāce. B19v15.

hoş (F.) : Hoş. B72r14.

hoşnūd (F.) : Memnun. M28/6.

hūb (F.) : Güzel. B54v11.

hūbā (F.) : Güzel, iyi. K35r9.

hūbān (F.) : Güzeller, iyiler. B36r3..

Ḥudāvend (F. özel isim) : Allah. B19v9.

Ḥudāvendā (F. özel isim) : Ey Allahım.
B36r13.

Ḥudāvenden (F. özel isim) : Ey
Allahım. MK19r8.

Ḥudāvendigār (F. özel isim) : Hükümdar
(Allah için). B39r4.

Ḥudāyā (F.) : Ey Allahım. M26/19.

hurrem (F.) : Şen, sevinçli, neşeli.
B62r3.

hurşid (F.) : Güneş. B51v1.

hūş (F.) : Akıl, fikir. A64r16.

K

kāfur (F.) : Güzel koku, misk. B38r2.

kāgaz (F.) : Kağıt. B96r9.

kāle (F.) : Kumaş. K16r1.

kār (F.) : İş yapmak. B27r12.

kāşki (F.) : Keşke. D15v16.

ked-bānu (F.) : Bir daireyi idare eden
kadın. M47/19.

keḡ-bānu (F.) : bkz. ked-bānu. D33v16.

ked-ḡudā (F.) : Kahya. MK48r9.

kem (F.) : Kötü, fena. B17v13.

kenci (F.) : Hazine. MK51r11.

kes (F.) : Kişi, kimse. D23r11.

kīne (F.) : Kin, düşmanlık. MK3v17.

köşk (F.) : Köşk. MK33v10.

köşk (F.) : Köşk. B35v16.

L

leb (F.) : Dudak. M52/1.

leşker (F.) : Asker. B23r13.

M

meger (F.) : Yoksa, sadece. B19r14.

mihr (F.) : Sevgi. B8v14.

mihrbān (F.) : Şefkatli, merhametli.
B12v15.

müjde (F.) : Müjde. M14/4.

N

nāgāh (F.) : Ansızın. B67r10.

nāliš (F.) : İnleyiş. D5v9.

namāz (F.) : Namaz. B76r5.

nān (F.) : Ekmek. B66v5.

neşter (F.) : Bıçak. B33r8.

nevmīd (F.) : Ümitsiz. B68v16.

nevmīz (F.) : Ümitsiz. MK64r17.

niğār (F.) : Sevgili. B6r13.

nihān (F.) : Gizli, saklı. B37v9.

nişter (F.) : bkz. neşter. M46/11.

P

pādişāh (F.) : Hükümdar. B3r10.

pādşā (F.) : Hükümdar. A43v13.

pāk (F.) : Pak, temiz. B60r5.

palās (F.) : Elbise. B19r1.

para (F.) : Para. D15v17.

pāre (F.) : Parça. B54r9.

pāre pāre (F.) : Parça parça. B69r6.

peğām (F. peygām) : Haber. D45r12.

peğamber (F.) : Peygamber. B13v7.

penāh (F.) : Sığınma, sığınılacak yer. B20r8.

pend (F.) : Nasihat. B78v4.

perdā (F.) : Perde, bölüm. B31v11.

perde (F.) : Perde, örtü. B58v2.

perī (F.) : Peri. B22r7.

pes (F.) : Sonra, öylece. B6v16.

peşimān (F.) : Pişman. M25/6.

peygamber (F.) : Peygamber. B9v15.

peyk (F.) : Haber getirip götüren. K50r13.

peyveste (F.) : Devamlı. B28r8.

pinhān (F.) : Gizli. B58v2.

pişimān (F.) : bkz. peşimān. M45/8.

pişmān (F.) : bkz. peşimān. B11v10.

pul (F.) : Para, pul. D15v15.

put (F. büt) : Put. B22v6.

R

rāst (F.) : Doğru, gerçek, dürüst. B34v9.

rāz (F.) : Sır, gizli. B4v8.

renc (F.) : Sıkıntı, eziyet. B34r9.

renç (F.) : bkz. renc. A25v6.

rūşen (F.) : Parlak, aydınlık. B2v14.

rūz (F.) : bkz. rāz. A26r1.

rūzī (F.) : Rızık, nasip, kısmet. B4r12.

rūsvā (F.) : Rezil. K40r2.

rüsvay (F.) : bkz. rüsvā. B41r8.

rüzgār (F.) : Rüzgar. B75r4.

S

Sāra (F. kişi ismi) : Hz. İbrahim peygamberin karısı. B76r6.

server (F.) : Başkan, reis. B2v9.

sezā (F.) : Münasip, uygun. B43v1.

sürme (F.) : Göze sürülen siyah toz. B6v9.

Ş

şād (F.) : Sevinç, mutluluk. B62r3.

şād u ḥandān (F.) : Mutlu, sevinçli. D23v15.

şādān (F.) : Sevinçli. M67/12.

şādī (F.) : Mutluluk. B72v9.

şāh (F.) : Padişah. B68r5.

şāyed (F.) : Eğer. A27r11.

şāyeste (F.) : Yaraşır, uygun. B78v13.

şehir (F.) : Şehir. B76v14.

şehir (F.) : bkz. şehir. B77r2.

şeker (F.) : Şeker. B29r4.

şirīn (F.) : Tatlı. B21v1.

T

tāc (F.) : Taç. B11v8.

tāç (F.) : bkz. tāc. B25v4.

taht (F.) : Taht. B11v8.

tazı (F. tāzī) : Saf kan arap atı. B74r2.

tazi (F.) : bkz. tazı. B52r15.

tazu (F.) : bkz. tazı. D21v16.

tāvus (F. ṭā'ūs < Ar. ṭa'ūs < Yun.) : Cebrail kasedilmiştir. B10v13.

ten (F.) : Ten, vücut, beden. B20v3.

tīmār (F.) : Birine bakma. B6v15.

turunç (F.) : Turunç. D41r10.

U

u (F.) : Ve. B58r5.

Ü

ü (F.) : Ve. B56r2.

ümīd (F.) : Ümit. B19v9.

ümüḍ (F.) : B48r1.

ümīt (F.) : K61v8.

ümiz (F.) : MK64r14.

Y

ya (F.) : Ya, ya da, veya. B67r11.

yād (F.) : Anma, hatıra getirme. B79r12.

yādgar (F.) : Yadigar, hatıra. B46v12.

yār (F.) : Sevgili, dost. B25v11.

yārān (F.) : Dostlar, ahbablar. K2r1.

yārī (F.) : Yardım. K2r9.

yāru (F.) : bkz. yārī. B32v12.

Z

zār (F.) : Ağlama, feryad, figan.

B10r15.

zārı (F. zārī) : Ağlayıp sızlama. B6v6.

zencīr (F.) : Zincir. B19r10.

zinhār (F.) : Sakın, asla. D33v9.

zīrek (F.) : Zeki, uyanık. B16r1.

zülūf (F. zūlf) : Saç. D35r7.

1.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler

İbrahim (ibr. kişi ismi) : Hz. İbrahim.

B6v10.

İshāk (ibr. kişi ismi) : İshak peygamber.

A11v5.

İsma‘īl (ibr. kişi ismi) : İsmail

peygamber. B69v2.

Süleymān (ibr. kişi ismi) : Süleyman

peygamber. K23v16.

Yūsuf (ibr. kişi ismi) : Hz. Yūsuf

peygamber. B30v7.

tamu (soğd.) : Cehennem. K17r9.

ṭamu (soğd.) : Cehennem. B9r9.

tamuğ (soğd.) : Cehennem. B43r8.

ṭamuğ (soğd.) : Cehennem. M24/11.

uçmağ (ğ) (soğd. uşmağ) : Cennet.

B76r2.

uçmağ (soğd. uşmağ) : Cennet. B9r9.

kemper (rus.) : İhtiyar, yaşlı kadın.

M35/20.

2. Haliloğlu Ali'nin Yūsuf ve Zelihā

Kıssası'nda Geçen Alıntı

Kelimeler

2.1. Arapça Kelimeler

A

ādem (Ar.) : İnsan, beşer. 184.

āgāh (Ar.) : Uyanık olma. 70.

āḥīr (Ar.) : 1. Sonra. 4.

2. Son. 933.

āḥīret (Ar.) : 604.

aḥvāl (Ar.) : Durumlar. 144.

Allah (Ar. özel isim) : Allah. 1.

aşl (Ar.) : Esas, kök. 131.

atlās (Ar.) : Kumaş. 491.

āyet (Ar.) : 612.

‘aceb (Ar.) : 1. Acayip. 59.

2. Şaşırma. 138.

‘**āciz** (Ar.) : Güçsüz. 138.

‘**adet** (Ar.) : 1. Usul, erkan. 77.

2. Huy. 659.

‘**aķıl** (Ar.) : Düşünce, us. 128.

‘**aķıl** (Ar.) : Anlama, kavrama. 49.

‘**ālāmet** (Ar.) : Belirti. 719.

‘**ālem** (Ar.) : Dünya. 654.

‘**Ali** (Ar. kişi ismi) : Haliloğlu Ali. 1412.

‘**anber** (Ar.) : Koku. 570.

‘**ār** (Ar.) : Utanma, haya. 104.

‘**arab** (Ar.) : Arap kavminden olan. 738.

‘**āşi** (Ar.) : İsyân eden. 125.

‘**aşık** (Ar.) : 395.

‘**avrat** (Ar.) : 1. Beşir ’in annesi kastedilmiştir. 1268. 2. Kadın. 549. 3. Zevce, eş. 5.

‘**ayān** (Ar.) : Açık, belli. 1324.

‘**ayb** (Ar.) : Ayıp. 243.

‘**azīm** (Ar.) : Büyük, önemli. 1139.

‘**azīz** (Ar.) : 1. Hz. Yūsuf kastedilmiştir. 1221. 2. Kutayfer kastedilmiştir. 591. 3. Mısır’ın Azizi. 940. 4. Yüce, değerli. 2.

‘**azrā’ıl** (Ar. özel isim) : Azrail, ölüm meleği. 1173.

B

bāķi (Ar.) : Ebedi. 188.

Başīr (Ar. özel isim) : Allah. 22b/4.

başiret (Ar.) : İleriye görme. 61.

belā (Ar.) : Sıkıntı, keder. 30.

benü (Ar. beni) : Oğullar. 1311.

beşāret (Ar.) : Müjde. 1304

Beşīr (Ar. kişi ismi) : 1. Yūsuf’un satın aldığı köle. 1259. 2. Malik’in hizmetkarı. 216.

beyān (Ar.) : Açıklama, anlatma. 57.

bismillah (Ar.) :

Bismillāhirrahmānirrahim sözünün kısaltılmış şekli. 1

bünyād (Ar.) : Temel, esas. 1406.

C

cāriye (Ar.) : 1. Hizmetli. 433.

2. Yūsuf’un süt annesi kastedilmiştir. 13.

cāsūs (Ar.) : Casus. 703.

cebrāil (Ar. cebrā’ıl. özel isim) : 141.

cefā (Ar.) : Sıkıntı. 268.

Celīl (Ar. özel isim) : Allah. 123.

cemīl (Ar. özel isim) : Allah. 124.

cem' (Ar.) : Toplanma. 360.

cevāb (Ar.) : Yanıt, karşılık. 163.

cümle (Ar.) : Bütün, hepsi. 202.

D

dāim (Ar. dā'im) : Daima. 11.

dāimā (Ar.) : Her vakit. 768.

dāyim (Ar.) : bkz. dāim. Devam eden.
702.

dellal (Ar.) : Tellal. 444.

devlet (Ar.) : Devlet, makam. 980.

devr (Ar.) : Zaman. 192.

din (Ar.) : Din. 461.

divit (Ar. devāt) : Eski tip kalemlik.
1195.

du'a (Ar.) : Allah'a niyaz, yakarış. 8.

dükkān (Ar.) : Dükkan. 195.

dünya (Ar.) : Yeryüzü, cihan. 10.

dür (Ar. durr) : İnci. 203.

E

ecel (Ar.) : Ölüm. 689.

edeb (Ar.) : Terbiye, nezaket. 48.

ehl (Ar.) : 1. Soy. 1294. 2. Bir topluluğun halkından olanlar. 1136.

emān (Ar.) : Yardım, afv. 1239.

emānet (Ar.) : 553.

emr (Ar.) : Emir. 661.

endām (F.) : Vücut. 1243.

eşer (Ar.) : İz, nişan. 409.

evvel (Ar.) : Önce. 1.

ezel (Ar.) : Önce. 226.

ey (Ar.) : Seslenme edatı. 2.

F

fāriğ (Ar.) : El çekmiş, vazgeçmiş. 763.

fāsık (Ar.) : Günahkar. 930.

fātihā (Ar.) : Fatıha suresi. 1414.

fażl (Ar.) : Cömertlik, iyilik. 1.

fersāh (Ar.) : Uzaklık ölçüsü. 817.

ferş (Ar.) : Yayma, yayılma. 515.

fikir (Ar. fikr) : Düşünce. 26.

fi'l (Ar.) : Davranış, eylem. 1039.

furqāt (Ar.) : Ayrılık. 31.

fūlan (Ar.) : Falan, filan. 313.

G

ğaiḅ (Ar.) : Kayıp. 736.

ğammāz (Ar.) : Söz taşıyan. 488.

ğani (Ar. özel isim) : Cömert olan Allah. 29.

ğarīb (Ar.) : Zavallı, kimsesiz. 266.

ğarip (Ar.) : Çaresiz, zavvalı. 16.

ğayet (Ar.) : Pek, çok, son derece. 193.

ğayib (Ar. gāib) : 1. Gözle görünmeyen bilinmeyen. 524. 2. bkz. ğaib. Kayıp. 181.

ğayr (Ar.) : Başka. 190.

ğayri (Ar.) : Başkası. 417.

Ğufrān (Ar. özel isim) : Allah. 349.

H

ħabbāz (Ar.) : Ekmekçi. 721.

ħaber (Ar.) : Bilgi. 62.

ħabīb (Ar.) : Dost, sevgili. 1058.

ħācet (Ar.) : 1. İhtiyaç duyulan şey. 30.
2. İstek, dilek. 135.

ħadīm (Ar.) : Yardımcı. 453.

Ĥaĥĥ (Ar.) : 1. (özel isim). Allah. 7.
2. Hisse, pay. 267.

ħaĥĥa (Ar.) : Gerçekten, doğrusu. 4.

ħāl (Ar.) : Durum. 3.

ħalāl (Ar.) : Helal. 5 .

ħalāş (Ar.) : Kurtulma. 283.

ħalāyık (Ar.) : Halk. 338.

Ĥālık (Ar.) : Allah. 918.

Ĥalīl (Ar. kişi ismi) : Hz. İbrahim peygamber. 123.

Ĥalilođlu ‘Ali (Ar. kişi ismi) : 1411.

ħalk (Ar.) : Topluluk. 134.

ħalvet (Ar.) : Tenha ve kapalı yer. 66.

ħarac (Ar.) : Haraç. 415.

ħarb (Ar.) : Savaş. 866.

ħarç (Ar.) : Para, masruf. 907.

ħarīr (Ar.) : İpek. 572.

ħaş (Ar. ĥaşş) : Hususi, özel. 17.

ħaş u ‘ām (Ar.) : Herkes, halk. 863.

ħased (Ar.) : Kıskançlık. 168.

ħasıl (Ar.) : Meydana gelme. 135.

ħasret (Ar.) : Özlem. 181.

ħaşem (Ar.) : Maiyet. 1299.

ħatm (Ar.) : 1406.

ħatā (Ar.) : yanlış. 193.

ħatır (Ar.) : 1. Gönül, duygu. 115.
2. Hal, durumi vaziyet. 282.

ħayāl (Ar.) : Düş. 89.

ħayl (Ar.) : Güruh. 1299.

ħayr (Ar.) : İyilik. 715.

ħayrān (Ar.) : Beğenme. 138

.hazır (Ar.) : Bir yerde mevcut olan, hazır bulunan. 141.

hazne (Ar.) : Hazine. 426.

helāk (Ar.) : Mahvetmek, yok etmek. 69.

helāl (Ar.) : bkz. hālal. Helal. 449.

heybet (Ar.) : Ululuk. 865.

hikāyet (Ar.) : Hikaye. 2.

hikmet (Ar.) : Bilgelik. 35.

hile (Ar.) : Kandırma, aldatma, oyun. 80.

hil'āt (Ar.) : Kıymetli kaftan. 687.

hisāb (Ar.) : Hesap. 193.

hiṭāb (Ar.) : Hitap. 340.

hizmet (Ar.) : Birinin işini görme. 513.

hulle (Ar.) : Cennette giyilecek elbise. 347.

hūri (Ar.) : 594.

hüccet (Ar.) : Delil. 77.

hüküm (Ar. hukm) : Karar, yargı. 634.

hürmet (Ar.) : Değer verme, saygı. 38.

I

‘ışk (Ar.) : Aşk. 191.

İ

iblis (Ar.<ibr.) : Şeytan. 671.

iklim (Ar.) : Ülke. 299.

ikrār (Ar.) : 1. Kabul etme. 1239.

2. Söyleme. 811. 3. Tekrar. 382.

İlāh (Ar. özel isim) : Allah. 22b/3.

illā (Ar.) : Ne olursa olsun, muhakkak. 57.

imān (Ar.) : İman. 317.

‘imrān (Ar.) : İmran dili. 280.

‘imrānī (Ar.) : İmran dili. 370.

in‘ām (Ar.) : Lütuf. 732.

isrāilu’llah (Ar.) : Hz. Yakup peygamberin lakabı. 1196.

istiğfār (Ar.) : Tövbe. 875.

‘ibādet (Ar.) : İbadet. 736.

‘ibret (Ar.) : Uyarıcı ders. 139.

‘ilāç (Ar. ‘ilāc) : İlaç. 141.

‘ilm (Ar.) : Bilme. 35.

‘imāret (Ar.) : Medrese. 384.

‘ināyet (Ar.) : 1. İyilik, lütuf. 1.
2. Yardım. 185.

‘izz (Ar. ‘izzet) : Hürmet. 22b/1.

K

ḳabr (Ar.) : Mezar. 265.

ḳabül (Ar.) : Razı olma. 8.

Ḳādir (Ar.) : Allah. 618.

ḳadr (Ar.) : Değer, kıymet. 378.

ḳāfir (Ar.) : İnkâr eden. 131.

ḳafle (Ar. ḳafîle) : Birlikte yolculuk eden topluluk. 230.

ḳāfir (Ar.) : Koku. 142.

ḳahr (Ar.) : 1. Perişan, mahv. 34.

2. Sıkıntı. 115.

ḳalem (Ar. < yun. kalamos) : Kalem. 1195.

Kāmil (Ar. ḳişi ismi) : Malik'in hizmetkarı. 216.

ḳandil (Ar.< Lat. candela) : Kandil. 568.

ḳarār (Ar.) : Ölçü, miktar. 452.

ḳaşd (Ar.) : Niyet, istek. 371.

ḳātib (Ar.) : Yazıcı. 1412.

ḳavil (Ar.) : bkz. ḳavl. 84.

ḳavl (Ar.) : Söz. 118.

ḳavm (Ar.) : Topluluk. 287.

ḳāyil (Ar. ḳa'il) : Söyleyen. 245.

kefen (Ar.) : 1348.

kerem (Ar.) : Cömertlik. 345.

ketf (Ar.) : Omuz. 617.

ḳismet (Ar.) : Nasip. 22b/3.

ḳışsa (Ar.) : İbret verici hikaye. 2.

ḳiyāmet (Ar.) : Kıyamet. 674.

ḳiyās (Ar.) : Karşılaştırma. 221.

ḳitāb (Ar.) : Kitap. 47.

ḳudret (Ar.) : Allah'ın gücü. 140.

ḳumaş (Ar.) : Kumaş. 241.

ḳurbān (Ar.) : Feda etmek. 124.

ḳürsi (Ar.) : Taht. 573.

L

lā-cerem (Ar.) : Kesinlikle. 890.

lāyık (Ar.) : Uygun, yaraşır. 256.

M

mağrib (Ar.) : Batı. 389.

maḥlūḳ (Ar.) : Yaratılmış. 137.

Maḥmūd (Ar. ḳişi ismi) : Kıırlılı Mahmud. 1408.

maḥrem (Ar.) : Gizli. 432.

maḳam (Ar.) : Mekan. 183.

maḳşud (Ar.) : Amaç, niyet. 135.

māl (Ar.) : Varlık. 149.

mālîk (Ar.) : 190. 201.

maḥşib (Ar.) : Makam. 883.

ma'lūm (Ar.) : Bilinen. 22b/4.

ma'ni (Ar.) : Anlam. 55.

ma'şūk (Ar.) : Sevilen. 560.

mecāl (Ar.) : Güç, kuvvet. 476.

meclis (Ar.) : Sohbet etmek amacıyla bir araya gelmiş arkadaş topluluğu. 64.

meded (Ar.) : Yardım. 22b/7.

mekr (Ar.) : Hile. 671.

mektüb (Ar.) : Mektup. 1208.

mel' ūn (Ar.) : Lanetlenmiş. 390.

melül (Ar.) : Üzgün. 1265.

menzil (Ar.) : Yol. 322.

mercān (Ar.<ibr.) : Mercan. 203.

mergüb (Ar.) : Rağbet edenler. 702.

mermer (Ar.<yun. marmaro.) : Mermer. 1144.

mevc (Ar.) : Dalga. 532.

Mevlā (Ar.özel isim) : Allah. 1020.

Mışır (Ar. yer ismi) : 192.

miḥnet (Ar.) : Sıkıntı. 114.

miḥrāb (Ar.) : Secde. 1179.

miskin (Ar.) : Aciz. 144.

mişl (Ar.) : Eş, benzer. 192.

Muḥammed (Ar. kişi ismi) : Hz Muhammed. 1407.

mühtāç (Ar.) : 878.

müḥtar (Ar.) : Hz. Yakup kasedilmişti. 1159.

murād (Ar.) : İstek. 389.

muti' (Ar.) : Uyan. 290.

müdām (Ar.) : Devamlı. 1207.

müddet (Ar.) : Süre. 212.

mülk (Ar.) : Ülke. 264.

mülket (Ar.) : Ülke. 149.

münācāt (Ar.) : Yakarış, dua. 28.

münāfıķ (Ar.) : İki yüzlü. 1167.

münkir (Ar.) : Reddeden. 1265.

mü'min (Ar.) : İnanan. 1167.

müslüman (Ar. muslīman) : İslam dininden olan kimse. 28.

N

naķaş (Ar. naķkaş) : Yazı. 569.

naķş (Ar.) : 1051.

nāmus (Ar.<yun. nomos.) : 472.

nażar (Ar.) : Bakma, bakış. 145.

nebāt (Ar.) : Bitki. 842.

nebi (Ar.) : Peygamber. 480.

nefes (Ar.) : An. 39.

Nemrūd (Ar. kişi ismi) : Hz. İbrāhim'i ateşe attıran ve Bâbil'in kurucusu olduğu söylenen hükümdarın ismi. 123.

nidā (Ar.) : Ses. 134.

niḳāb (Ar.) : Örtü. 1067.

Nil (Ar. yer ismi) : 1400.

ni‘met (Ar.) : 291.

nūr (Ar.) : Manevi ışık. 32.

Ö

‘ömr (Ar.) : Hayat. 1413.

‘öşür (Ar. ‘öşr) : Onda bir, vergi. 835.

‘özür (Ar.) : Afv dileme. 1295.

R

Rabb (Ar. özel isim) : Allah. 669.

Rabbena (Ar.) : Ey Allahım. 669.

rağbet (Ar.) : İstek, arzu. 695.

rāḫat (Ar.) : Sıkıntısız olma durumu.

56.

Raḫmān (Ar.özel isim.) : Allah. 630.

raḫmet (Ar.) : Merhamet. 918.

ra‘iyyet (Ar.) : Halk. 836.

rāzı (Ar.) : Kabul etme. 127.

Reyyān (Ar. kişi ismi) : Kutayfer’in kardeşi. 676.

Rūm (Ar. yer ismi) : Anadolu. 703.

S

şabaḫ (Ar.) : Günün başlangıcı. 27.

şabr (Ar.) : Sabır. 212.

şadef (Ar.) : Sedef. 598.

şafi (Ar.) : Temiz, katıksız. 595.

şahrā (Ar.) : 277.

sākin (Ar.) : Sakinleşmek. 47.

şalavāt (Ar.) : Hz. Muhammed’e selam.
2.

Şamed (Ar. özel isim) : Allah. 1298.

şandāl (Ar. < Fars. sendel < Sans.) :
Bir ağaç türü. 569.

şanduk (Ar. <yun.) : Sandık. 199.

şanem (Ar.) : Put. 517.

şā‘ (Ar.) : Tahıl ölççeği. 1097.

sa‘ādet (Ar.) : Mutlu olma. 77.

sa‘āt (Ar.) : Vakit. 286.

seb‘in (Ar.) : Yetmiş. 152.

secde (Ar.) : Secde. 52.

sefer (Ar.) : Yolculuk. 413.

sehl (Ar.) : Kolaylık. 149.

selām (Ar.) : Selam. 79.

selleme’llah (Ar.) : Allah’ın selameti. 1196.

Settār (Ar. özel isim) : Allah. 591.

şevāb (Ar.) : 1. İyi, doğru. 76.

2. Mükafat. 1414.

seyrān (Ar.) : Dolaşma, gezinti. 880.

şiddik (Ar.) : Sadık. 728.

şifat (Ar.) : Nitelik, vasıf. 130.

sırr (Ar.) : 638.

Subhān (Ar. özel isim) : Allah. 349.

sultān (Ar.) : 1. Hükümdar. 56.

2. Hz. Yūsuf. 1303.

su'āl (Ar.) : Soru. 726.

şūret (Ar.) : Şekil. 130.

Sühān (Ar. özel isim) : Allah. 113.

Ş

şefkat (Ar.) : Sevgi, merhamet. 116.

şehvet (Ar.) : 617.

şer (Ar. şerr) : Kötülük. 795.

şerīf (Ar.) : Soyu temiz. 972.

şeyh (Ar.) : Yaşlı, ihtiyar. 1333.

şeytān (Ar. < İbr. şāṭān) : Şeytan. 784.

şükür (Ar.) : Şükür. 26.

T

tābut (Ar.) : 1398.

taḥl (Ar. daḥl) : 800.

taḥkik (Ar.) : 1155.

taḥkik (Ar.) : Araştırma. 342.

taḥdir (Ar.) : 1. Alla'nın takdiri, alın yazısı. 50. 2. Beğenme. 476.

taḥrir (Ar. takrīr) : Anlatma, beyan etme. 61.

ta'bir (Ar.) : Anlam, mana. 199.

ta'cil (Ar.) : Acele. 207.

tedbir (Ar.) : Önlem. 126.

teferrüc (Ar.) : İç açılması. 357.

tefsir (Ar.) : 1403.

tekye (Ar.) : Tekke. 951.

temām (Ar.) : Zaman ve yer bildiren kelimelerle anlamı kesinleştirir. 50.

tennūr (Ar.) : Tandır, fırın. 711.

teşviş (Ar.) : Karışıklık. 183.

tevbe (Ar.) : Tövbe. 69.

tevat (Ar.) : Musevilerin dini kitabı. 133.

töhmet (Ar.) : Suçlama. 1201.

tābib (Ar.) : Doktor. 541.

tākat (Ar.) : Derman, kuvvet. 1169.

ṭama' (Ar.) : Aç gözlülük. 17.

U

'ud u 'anber (Ar.) : Koku. 568.

Ü

vaḥy (Ar.) : Vahiy. 124.

vaḳt (Ar.) : Zaman. 132.

va‘de (Ar.) : Ölüm vakti. 145.

vaṣiyyet (Ar.) : Nasihat, öğüt. 754.

vāveylā (Ar.) : Eyvah, yazık. 156.

vezīr (Ar.) : Vezir. 856.

Y

yā (Ar.) : Ey. 669.

yaḳūt (Ar. yāḳūt < yun.) : 570.

Ya‘kūb (Ar. kişi ismi) : Hz. Yakup
peygamber. 3.

ya‘ni (Ar.) : Demek ki. 45.

Yūnus (Ar. kişi ismi) : Hz. Yunus
peygamber. 346.

Z

zaḥmet (Ar.) : Sıkıntı, eziyet. 26.

za‘if (Ar.) : Güçsüz, zayıf. 538.

zeberced (Ar.) : Süs taşı. 563.

Zeliḥā (Ar. kişi ismi) : 387.

zemān (Ar.) : Zaman. 184.

zevāl (Ar.) : Öğle vakti. 1345.

zevḳ (Ar.) : 1405.

zeytūn (Ar.) : Zeytin. 566.

zīnet (Ar.) : Süs. 584.

ẓulm (Ar.) : Haksızlık. 1202.

ẓulūm (Ar.) : bkz. ẓulm. 22.

2.2. Farsça Kelimeler

A

anbār (F. < Ar.) : Anbar. 837.

āṣikār (F.) : Belli, açık. 89.

āzād (F.) : Serbest, hür. 228.

B

bağ (F.) : Bahçe. 533.

bahā (F. behā) : Değer, kıymet. 17.

bāzar (F. bāzār) : Pazar. 18.

bāzīrgān (F.) : Tüccar. 192.

bednām (F.) : 654.

bīgāne (F.) : Yabancı. 184.

bostān (F.) : Bahçe. 123.

būlbūl (F.) : Bir kuş türü. 596.

C

cān (F.) : Dost. 483.

cihān (F.) : Kainat. 40.

cömerd (F.) : Eli açık. 967.

Ç

çare (F.) : Çare. 471.

çarşu (F.) : Çarşı. 352.

çuval (F.) : 998.

çün (F.) : Çünkü. 13.

çünki (F.) : Şundan dolayı. 28.

D

dāye (F.) : Süt anne, dadı. 87.

dem (F.) : 1. An. 51.

2. Çağ. 1059.

derd (F.) : Derd. 22b/3.

dergāh (F.) : Allah'ın huzuru. 345.

dermān (F.) : 545.

destur (F. destūr) : İzin.44.

deşt (F.) : Bozkır. 1411.

divān (F.) : Mecmua. 1411.

dīvār (F.) : Duvar. 571.

düşmān (F.) : Düşman. 113.

düşvār (F.) : Zor, güç. 163.

E

efsün (F.) : Sihir. 1088.

eger (F.) : Şayet. 69.

endām (F.) : Vücut. 1243.

eyā (F.) : Ey. 788.

F

ferište (F.) : Melek. 218.

fermān (F.) : Emir, buyruk. 175.

feryād (F.) : Haykırış, figan. 22b/7.

G

güher (F.) : Cevher. 596.

gülāb (F.) : Gülsuyu. 251.

günāh (F.) : Günah. 103.

güvāh (F.) : Şahit, delil. 22b/4.

H

haç (F. < hāc < erm. hāç) : 297.

hastā (F.) : 542.

hem (F.) : Üstelik, zaten, bir de. 1 .

hemān (F.) : Hemen. 743.

hergiz (F.) : Asla, hiç bir şekilde. 88.

hiç (F.) : 1. En azından. 25.

2. Asla. 59.

hoş (F.) : Güzel, iyi. 2.

hoşnūd (F.) : 605.

hüb (F.) : Güzel. 133.

Hūdā (F.) : Allah. 139.

hüner (F.) : Maharet. 459.

K

kaftan (F.) : 510.

kāh (F.) : Bazı, bazen. 106.

kār (F.) : Fayda. 560.

kemhā (F.< çin.) : Bir Kumaş türü. 687.

köşk (F.) : Köşk. 949.

L

leşker (F.): Asker. 322.

M

meger (F.) : Halbuki, oysa ki. 51.

mıh (F.) : Çivi. 683.

mil (F.) : Metal çubuk. 1224.

N

nāgāh (F.) : Ansızın. 45.

nāgehān (F.) : Ansızın. 445.

nāz (F.) : Naz. 22b/1.

nemāz (F.) : Namaz. 170.

niğāh (F.) : Bakma, bakış. 145.

nişān (F.) : Belirti. 719.

niyāz (F.) : Yalvarma. 668.

P

pāre (F.) : Parça. 198.

peri (F.) : Peri. 304.

pes (F.) : Şu halde, şimdi. 74.

peşimān (F.) : bkz. pişmān. 490.

peygamber (F.) : Peygamber. 4 .

pir (F.) : Yaşlı. 1332.

pişmān (F. peşimān) : Pişman. 258.

put (F. but < Soğd. < Sans.) : 311.

puthāne (F.) : 312.

R

rām (F.) : İtaat eden. 697.

rūzigār (F.) : Rüzgar. 444.

rüsvā (F.) : Rezil. 654.

rüsvāy (F.) : bkz. rüsvā. 663.

S

sarāy (F.) : Saray. 314.

şeker (F. < hint.) : Şeker. 421.

ser-ağāz (F.) : Başlangıç. 387.

Ş

şād (F.) : Sevinç. 205.

şāh (F.) : Hükümdar. 149.

Şām (F. yer ismi) : Şam şehri. 1063.

şār (F.) : Şehir. 296.

şehr (F.) : Şehir. 192.

T

tāc (F.) : Taç. 415.

tāç (F.) : bkz. tāc. 83.

taht (F.) : Taht. 412.

tāze (F.) : Taze. 819.

terāzū (F.) : Terazi. 468.

tīmār (F.) : Bakım, bakma, ilgilenme. 84.

timār (F.) : bkz. tīmār. 506.

timārḥāne (F.) : Akıl hastahanesi. 405.

turunç (F.) : Turunç. 659.

ṭavūs (F.tāus < Ar. ṭa'ūs < Yun.) : Bir kuş türü. 570.

U

u (F.) : Ve. 568.

Ü

ü (F.) : Ve. 35.

ümid (F.) : 1128.

üztād (F. ustād) : 562.

Y

yāḥūd (F.) : Veya. 449.

yār (F.) : Dost. 11.

yāri (F.) : Yardım. 1176.

Z

zārī (F.) : Ağlama, inleme. 885.

zencir (F.) : Zencir. 275.

zinhār (F.) : Sakın, asla. 57.

2.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler

İbrāhim (ibr. kişi ismi) : Hz. İbrahim peygamber. 614.

İshāk (ibr. kişi ismi) : İshak peygamber. 480.

İsmā' il (ibr. kişi ismi) : Hz. İbrahim peygamberin oğlu. 124.

Süleyman (ibr. kişi ismi) : Hz. Süleyman Peygamber. 346.

Yūsuf (ibr. kişi ismi) : 1 .Hz. Yūsuf peygamber. 3.

2. Hz.Yakub'un torunlarından biri. 1080.

Ken' ān (ibr. yer ismi) : Kenan ili. 184.

ṭamu (soğd.) : Cehennem. 122.

uçmaḳ (soğd. uşmaḳ) : 388.

efendü (yun. ephendi) : Sahip. 321.

3. Süle Fakih'in Yūsuf ve Zelihāsı'nda Geçen Alıntı Kelimeler

3.1. Arapça Kelimeler

A

aba (Ar.) : Baba. 3584.

‘**abā** (Ar.) : Yünden yapılmış kaba kumaş. 3118.

‘**abd** (Ar.) : Kul. 4369.

‘**abeş** (Ar.) : Boş, saçma. 6.

‘**ābid** (Ar.) : Kul. 522.

‘**acabā** (Ar.) : Şüphe ve tereddüt bildiren edat. 422.

‘**acāyib** (Ar.) : Tuhaf. 4162.

‘**aceb** (Ar.) : Şaşkınlık ifadesi. 445.

‘**āciz** (Ar.) : Güçsüz. 3374.

‘**ād** (Ar.) : Yemen taraflarında bulunan ve sonradan yok edilen bir kavim. 3450.

‘**aded** (Ar.) : Sayı, adet. 806.

ādem (Ar.) : 1. (**kişi ismi**). Hz. Adem. 3791. 2. İnsan. 31.

ādemī (Ar.) : bkz. ādem. 935.

‘**ādet** (Ar.) : Tabiat, alışkanlık. 2793.

‘**ādil** (Ar.) : Doğruluk gösteren, doğru. 4509.

‘**adl** (Ar.) : Doğruluk. 4901.

āftāb (Ar.) : Güneş; güzel. 105.

‘**afv** (Ar.) : Bağışlama, afv. 395.

āgyār (Ar.) : Başkaları, diğerleri. 2626.

Aḥad (Ar.) : Kişi, kimse. 2906.

aḥbār (Ar.) : Haberler. 1083.ḥ

‘**aḥd** (Ar.) : Söz verme, yemin. 347.

aḥī (Ar.) : Kardeş, dost. 314.

āḥir (Ar.) : Son, nihayet. 35.

āḥiret (Ar.) : Öbür dünya. 1909.

āḥirīn (Ar.) : Sonrakiler. 98.

aḥmaḳ (Ar.) : Akılsız. 2629.

Aḥmed (Ar. **kişi ismi**) : Hz.

Muhammed’in diğer adı. 130.

aḥvāl (Ar.) : Durumlar, haller. 1298.

‘**ākıl** (Ar.) : Akıllı, anlayışlı. 1630.

‘**ākıbet** (Ar.) : Son nihayet. 6.

‘**aḳıḳ** (Ar.) : Kırmızı renkli değerli taş. 1512.

‘**aḳl** / ‘**aḳıl** (Ar.) : Akıl, us. 471.

ālāt (Ar.) : Araçlar, aletler. 1514.

‘**alem** (Ar.) : Nişan; bayrak. 427.

‘**ālem** (Ar.) : Dünya, cihan. 944.

‘**ālī** (Ar.) : Yüksek, yüce, ulu. 1528.

‘**Alīm** (Ar. **özel isim**) : Çok bilen; Allah. 3689.

Allāh (Ar. **özel isim**) : Allah. 279.

‘**ām** (Ar.) : Genel, herkese ait. 825.

amān (Ar.) : Korkusuzluk; bağışlama. 2111.

‘**ammü** (Ar.) : bkz. ‘ amü. 3571.

- ‘amü (Ar.) : Amca. 2116.
- ān (Ar.) : Pek az bir zaman. 2788.
- ‘anber (Ar.) : Güzel kuku. 1523.
- ‘ankebūt (Ar.) : Örümcek. 19.
- ‘anūd (Ar.) : İnatçı. 955.
- ‘ār (Ar.) : Utanma. 2689.
- ‘arab (Ar.) : Arap. 2319.
- ‘arabī (Ar.) : Arap olan, arapla ilgili. 2388.
- ‘Arafat (Ar. yer ismi) : Mekke civarında bulunan mukaddes dağ. 3793.
- ārām (Ar.) : Rahat. 4036.
- ‘ar‘ar (Ar.) : Dağ selvisi. 3449.
- ‘ārız (Ar.) : Yanak. 972.
- ‘arif (Ar.) : Bilgili, irfan sahibi. 3062.
- ‘arş (Ar.) : Gökyüzü. 950.
- arż (Ar.) : Sunma, arz, gösterme. 3817.
- ‘arża (Ar.) : bkz. ‘arż. 1846.
- ‘aşı (Ar.) : Karşı gelen, isyankar. 1629.
- aşl (Ar.) : Asıl, esas; kök. 1307.
- ‘aşr (Ar.) : Asır, yüzyıl. 4956.
- ‘āşık (Ar.) : Aşık. 1631.
- aşlas (Ar.) : Üstü ipek, altı pamuk kumaş. 732.
- ‘atūf (Ar.) : Birbirine sevgisi olan. 2451.
- ‘avām (Ar.) : Herkes, halk. 3062.
- ‘avret (Ar.) : Kadın, zevce. 195.
- ‘ayāl (Ar. ‘iyāl) : Çoluk çocuk. 3055.
- ‘ayb / ‘ayıb (Ar.) : Utanılacak şey. 1894.
- āyet (Ar.) : Ayet. 1697.
- ‘Āyişe (Ar. kişi ismi) : Hz. Ayşe. 143.
- ‘azāb (Ar.) : İşkence, keder. 1929.
- ‘azāzil (Ar. özel isim) : Şeytanın melek bulunduğu sıradaki adı. 245.
- ‘azīm (Ar.) : Büyük, ulu. 3639.
- ‘aziz (Ar.) : Yüce, ulu; sevgili. 4262.
- ‘azm (Ar.) : Niyet, karar. 3310.
- ‘azrā’il (Ar. özel isim) : Ölüm meleği. 4042.

B

- bāb (Ar.) : Kapı. 29.
- baħr (Ar.) : Deniz. 1230.
- baħş (Ar.) : Konuşulan söz, tartışma. 75.
- baħiş (Ar.) : bkz. baħş 117.
- bāķi (Ar.) : Baki, kalıcı. 2238.
- başir (Ar.) : Gören, görücü. 24.

ba'zı (Ar.) : Bir kısmı; kimi, bazı. 4934.

becid (Ar.) : Gerçek; gerçekten. 1029.

beden (Ar.) : Gövde, vücut, beden. 4626.

bed-nām (F.) : Kötü ad. 2489.

bedr (Ar.) : Dolunay. 2136.

beğayet (Ar.) : Pek çok, aşırı. 1451.

belā (Ar.) : Afet, ceza, bela. 4805.

beni İsrā'îl (Ar.) : İsrail oğulları. 3056.

berekāt (Ar.) : Bereketler, bolluklar. 540.

bereket (Ar.) : Bereket, bolluk. 4946.

beşāret (Ar.) : Müjde. 586.

beşer (Ar.) : İnsan, beşer. 146.

Beşîr (Ar. kişi ismi) : Yūsuf Peygamberin kölesi. 70.

beyān (Ar.) : Anlatma, açıklama. 139.

beyt (Ar.) : 1. İki mısra. 1004.

2. Ev, hane. 4566.

binā (Ar.) : Bina, yapı. 1561.

burc (Ar.) : Burc, kale, hisar. 4852.

burka' (Ar.) : Yaşmak, yüz örtüsü. 927.

bühtān (Ar.) : Yalan, iftira. 3895.

bülbül (Ar.) : Güzel öten kuş. 340.

bünyād (Ar.) : Asıl, temel; bina, yapı. 4849.

bürhān (Ar.) : Delil, tanık. 2941.

C

cāhil (Ar.) : Bilgisiz, cahil. 3446.

ceb (Ar. ceyb) : Cep. 1079.

cebr (Ar.) : Zor, zorlama. 1938.

cebre'îl (Ar. özel isim) : Cebrail. Peygamberlere emir ve vahye vasıta olan melek. 131.

cefā (Ar.) : Eziyet. 167.

cehd (Ar.) : Çalışma, çabalama. 3847.

cehennem (Ar.) : Azap yeri, tamu. 1804.

cehl (Ar.) : Bilmezlik, bilgisizlik. 4999.

Celîl (Ar. özel isim) : Büyük; Allah. 232.

cellād (Ar.) : İnsanı asan, kesen kimse. 4242.

cem' (Ar.) : Toplama, yığma. 2784.

cemā'at (Ar.) : Topluluk. 116.

cemāl (Ar.) : Güzellik; yüz güzelliği. 833.

cennet (Ar.) : Günahkar olmayan kulların gideceği mekan. 4996.

cevāb (Ar.) : Cevap, yanıt. 1453.

cavāhir (Ar.) : Mücevherler. 2439.

cevher (Ar.) : Mücevher. 1104.

cevherī (Ar.) : Değerli taşa ait. 1380.

cevr (Ar.) : Eziyet, zulüm. 1594.

cezā (Ar.) : Ceza. 1775.

cihiz (Ar. cihāz.) : Çeyiz, eşya. 1097.

cinān (Ar.) : Cennetler. 4647.

cinn (Ar.) : Cin. 3453.

cinnī (Ar.) : Cine ait, cinne ilgili. 1893.

cirāhat (Ar.) : Yara. 2205.

cism (Ar.) : Cisim, beden. 1422.

cum‘a (Ar.) : Cuma günü. 1366.

cühelā (Ar.) : Cahiller. 910.

cühūd (Ar.) : Yahudi. 117.

cümle (Ar.) : Her şey; bütün, tamamıyla. 56.

cünūn (Ar.) : Delilik. 1134.

D

dāhīl (Ar.) : İç, içinde. 5002.

dā‘im (Ar.) : Devamlı, sürekli. 1523.

dā‘imā (Ar.) : Her vakit, her düzeyde. 502.

da‘n (Ar. ʔa‘n) : Yerme, ayıplama. 81b.

da‘vā (Ar.) : Şikayetçi olarak mahkemeye başvurma. 4683.

da‘vet (Ar.) : Çağırma, çağrı. 4804.

da‘vī (Ar.) : bkz. da‘vā. 4682.

Dāvud (Ar. kişi ismi) : Hz. Davut peygamber. 453.

dāyim (Ar.) : bkz. dā‘im. 2.

dāyima (Ar.) : bkz. da‘ima. 326.

def (Ar.) : Çalgı aleti. 2645.

defn (Ar.) : Gömme. 4766.

defter (Ar.) : Defter. 2856.

dellāl (Ar.) : Tellal, Satılacak şeyi satan. 908.

derece (Ar.) : Basamak, rütbe. 4742.

devlet (Ar.) : Baht, saadet. 33.

devr (Ar.) : Devir, zaman. 2542.

devrān (Ar.) : Dünya, talih. 1250.

devür (Ar.) : bkz. devr. 975.

deyr (Ar.) : Kilise. 1394.

dımışkī (Ar.) : bkz. ʔımışk Şamla ilgili, Şam’a ait. 4183.

dīn (Ar.) : Din. 38.

dīnār (Ar.) : Altın para. 2768.

Dīne (Ar. kişi ismi) : Hz. Yakub’un kızı. 3687.

dirhem (Ar.) : Eski okkanın dört yüzde biri. 2033.

dīvid (Ar.) : Yazı yazmaya yarayan kalem 4098.

du‘ā (Ar.) : Dua. 867.

Dünyā (Ar. kişi ismi) : bkz. dīne. 282.
(Hz. Yakub’un kızı.)

dünyā (Ar.) : İçinde yaşadığımız alem. 4490.

dürr (Ar.) : İnci. 35.

E

ebed (Ar.) : Sonsuz. 3551.

ebī (Ar.) : Baba. 4075.

ebter (Ar.) : Faydası, boş. 4976.

Ebu Bekr (Ar. kişi ismi) : Hz. Ebu Bekir. 40

ecel (Ar.) : Hayatın sonu. 4800.

ecma‘in (Ar.) : Hepsi, cümlesi. 4783.

edeb (Ar.) : Terbiye. 186.

ef‘āl (Ar.) : İşler, ameller. 2708.

ehl (Ar.) : Sahip; becerikli bir şeyle uğraşan. 4566.

eķall (Ar.) : Pek, daha, en az. 2701.

ekşer (Ar.) : Pek çok. 2701.

eltāf (Ar.) : İyilikler. 2283.

emānet (Ar.) : Emanet. 325.

emīn (Ar.) : Güvenen ve güvenilen. 2298.

emr (Ar.) : Emir, buyruk. 242.

enār (Ar.) : Nurlu. 1147.

enbiyā (Ar.) : Peygamberler. 26.

envār (Ar.) : Nurlar. 2663.

erkān (Ar.) : Esaslar; adaplar, rütbeliler. 4481.

ervāḥ (Ar.) : Canlar, ruhlar. 709.

esbāb (Ar.) : Vasıtalar, sebepler. 137.

eshāb (Ar.) : Sahabeler. 44.

esīr (Ar.) : Tutsak, köle. 2775.

esrār (Ar.) : Bilinmeyen şeyler, sırlar. 2663.

evlād (Ar.) : Çocuklar. 44.

evliyā (Ar.) : Erenler, veliler. 59.

evvel (Ar.) : Önce, ilk. 1.

evvelīn (Ar.) : Öncekiler. 38.

ey (Ar.) : Ey, seslenme edatı. 26.

eyā (Ar.) : bkz. ey. 123.

F

faḥr (Ar.) : Övgü. 3459.

fā‘ide (Ar.) : Fayda, yarar. 3063.

fā' il (Ar.) : İşleyen, yapan. 3447.

fā' ilāt (Ar.) : Aruz cümlelerinden biri. 4999.

fā' ilātün (Ar.) : Aruz cümlelerinden biri. 4999.

fa' l (Ar.) : İş, amel. 22.

Faķī (Ar. faķīh, kişi ismi) : Bu eserin şairi. bkz. Süle Faķī. 878.

faķir (Ar.) : Fakir, yoksul. 841.

fānī (Ar.) : Yok olan. 1662.

fāriĝ (Ar.) : Kurtulmuş, vazgeçmiş. 1616.

farz (Ar.) : Emir, lüzumlu. 4687.

fāsıķ (Ar.) : Günahkar. 1888.

fāsıd (Ar.) : Bozuk. 331.

faşih (Ar.) : Geniş, açık. 485.

fātiha (Ar.) : Kuran-ı Kerim'in birinci suresi. 5003.

fāyide (Ar.) : bkz. fā'ide. 1191.

fāzıl (Ar.) : Faziletli. 524.

fażl (Ar.) : Fazilet. 2456.

feh m (Ar.) : Anlama, anlayış. 1816.

felek (Ar.) : Gökyüzü; alem, baht. 2200.

fenā (Ar.) : Yok olma, yokluk. 10.

ferāh (Ar.) : Gönül açıklığı, sevinç. 4749.

ferd (Ar.) : Eşi bulunmayan, tek. 112.

ferec (Ar.) : Teselli, zafer. 565.

feres (Ar. fers) : Döşeme; halı. 23.

ferrāş (Ar.) : Döşeyen, hizmetçi. 23.

fersah (Ar.) : Bir uzunluk ölçüsü. 2644.

feşāhat (Ar.) : Doğru konuşma. 33.

feth (Ar.) : Açma, açılma. 29.

fettān (Ar.) : Fitne ve fesata teşvik eden. 1603.

fevk (Ar.) : Yukarı, üstün. 709.

fışķ (Ar.) : Hak yoldan çıkma, dinsizlik. 327.

fidā (Ar.) : Kurban. 1657.

fıkr (Ar.) : Fikir, düşünce. 182.

fıl (Ar.) : Çok iri hayvan. 254.

fı' l (Ar.) : İş, amel. 1503.

fırāk (Ar.) : Ayrılık. 2206.

fırdevs (Ar.) : Cennet. 1365.

fırķat (Ar.) : Ayrılış. 2166.

fitne (Ar.) : Fesat, karışıklık. 174.

fursat (Ar.) : Fırsat. 1727.

fuzül (Ar.) : Lüzumsuz, fazla. 3861.

fülān (Ar.) : Herhangi bir şahıs. 3344.

G

ġāfil (Ar.) : Gaflette bulunan. 267.

Ġaffār (Ar. özel isim) : Günahları bağışlayan; Allah. 2290.

ġaflet (Ar.) : Boş bulunma, dalgınlık. 4872.

Ġafūr (Ar. özel isim) : Suç bağışlayan; Allah. 2290.

ġālib (Ar.) : Üstün gelen, yenen. 1392.

ġaltān (F.) : Yuvarlanan, yuvarlanıcı. 4025.

ġam (Ar.) : Keder, tasa, dert. 3944.

ġanī (Ar.) : Zengin, varlıklı. 2370.

ġarāz (Ar.) : İstek, maksat, hedef. 1435.

ġarīb (Ar.) : Kimsesiz, zavallı. 3331.

ġarḳ (Ar.) : Boğma, boğulma. 2622.

ġavġa (Ar.) : Kavga, döğüş. 1225.

ġavvās (Ar.) : Dalgıç. 51.

ġayb (Ar.) : Kayıp, belirsiz. 1001.

ġāyet (Ar.) : Pek, çok, pek çok. 551.

ġayrı (Ar.) : Başka, başkası. 1000.

ġevher (Ar.) : Değerli taş. 56.

ġidā (Ar.) : İnsanı besleyen şeyler. 2708.

ġufrān (Ar.) : Merhamet etme. 4867.

ġulū (Ar.) : Hücum, haddi aşma. 80.

ġurbet (Ar.) : Gariplik, yabancılık. 4453.

ġusl (Ar.) : Yıkanma, temizlenme. 880.

ġuşşa (Ar.) : Keder, tasa. 4063.

H

ḡabbāz (Ar.) : Ekmekçi. 2099.

ḡaber (Ar.) : Bigi. 120.

ḡabīb (Ar.) : Sevgili, seven. 147.

ḡabībullāh (Ar. özel isim) : Allah'ın sevgilisi; Hz. Muhammed. 28.

ḡābs (Ar.) : Alıkoyma, hapis. 3993.

ḡāc (Ar. ḡacc) : Hacca giden, hacı. 2351.

ḡacer (Ar.) : Taş. 3791.

ḡācāt (Ar.) : İhtiyaçlar. 125.

ḡacet (Ar.) : İhtiyaç. 2909.

ḡacīl (Ar.) : Utanmış. 102.

ḡaclet (Ar.) : Utanma, şaşırma. 4273.

ḡādīm (Ar.) : Hizmetçi. 2141.

ḡadīş (Ar.) : Hz. Muhammed'in kutsal sözü. 324.

Ḥaḳ (Ar. **Ḥaḳḳ**) : (özel isim) : 1. Allah.
91. 2. Hak, hisse. 1773.

ḥaḳīḳat (Ar.) : Gerçek. 305.

ḥākim (Ar.) : Hükmeden. 494.

Ḥakīm (Ar. özel isim) : Her şeyi bilen,
Allah. 4508.

ḥaḳīr (Ar.) : Aşağı görülen, değersiz.
3128.

ḥāl (Ar.) : Durum, vaziyet. 1765.

ḥalās (Ar.) : Kurtuluş, kurtulma. 2433.

ḥalāyīḳ (Ar.) : Halk, insanlar. 780.

ḥalebī (Ar.) : Halepli. 4971.

ḥalet (Ar.) : Durum, vaziyet. 876.

Ḥālīḳ (Ar. özel isim) : Yaratan; Allah.
2107.

ḥalīf (Ar.) : Yemin ederek birbiriyle
sözleşen adamlardan her biri. 4443.

Ḥalīl (Ar.) : 1. Dost, yar. 232.

2. (kişi ismi) : Hz. İbrahim'in lakabı.
352.

Ḥalīlullāh (Ar.özel isim) : Hz. İbrahim
peygamberin lakabı. 2176.

ḥalḳ (Ar.) : İnsanlar, halk. 181.

ḥalḳa (Ar.) : Çember biçiminde
sıralanmış topluluk. 198.

ḥalvet (Ar.) : Yalnız kalma. 4904.

ḥamāl (Ar.) : Taşıyıcı. 1937.

ḥamām (Ar.) : Yıkanılacak yer. 2837.

ḥamd (Ar.) : Övgü, sena. 788.

ḥançer (Ar. ḥancer) : Ucu sivri, iki
yanı keskin bıçak. 1042.

ḥarām (Ar.) : Helal olmayan. 3495.

Ḥarameyn (Ar. yer ismi) : Mekke ve
Medine. 4852.

ḥarf (Ar.) : Alfabeyi meydana getiren
işaretlerden herbiri. 440.

ḥarīr (Ar.) : İpek. 4638.

ḥāş (Ar.) : Özel, halis. 33.

ḥased (Ar.) : Kıskanma, çekememe.
109.

ḥāşıl (Ar.) : Ortaya çıkan. 193.

ḥāsīd (Ar.) : Hasetçi. 649.

ḥasret (Ar.) : Özlem. 4432.

ḥāşā (Ar.) : Allah göstermesin. 695.

ḥaṭā (Ar.) : Kusur, ayıp. 704.

ḥaṭar (Ar.) : Tehlike, emniyetsizlik.
4004.

ḥāṭır (Ar.) : Fikir; hal. 3042.

ḥāṭif (Ar.) : Seslenici, bağırıcı. 1815.

ḥatm (Ar.) : Tükenme, sona erme.
4361.

- ḥaṭṭ (Ar.)** : Çizgi, satır. 5005.
- havü (Ar.)** : Hava. 2102.
- Havva (Ar. kişi ismi)** : Hz. Adem'in eşi. 21.
- ḥayā (Ar.)** : Utanma, sıkılma. 2609.
- ḥayāl (Ar.)** : Hayal. 2627.
- ḥayāt (Ar.)** : Hayat. 4999.
- ḥayf (Ar.)** : Haksızlık; yazık. 4536.
- hāyil (Ar.)** : Korkunç. 2146.
- ḥāyin (Ar.)** : Hain. 1241.
- ḥayr (Ar.)** : İyilik, sevap. 4099.
- ḥayrān (Ar.)** : Şaşkın. 1426.
- ḥayvān (Ar.)** : Hayvan. 1889.
- ḥayvānī (Ar.)** : Hayvana ait. 2632.
- Ḥayy (Ar. özel isim)** : Allahın sıfatlarından; diri. 2694.
- ḥāzır (Ar.)** : Hazır. 1410.
- ḥazīn (Ar.)** : Hüzünlü. 2298.
- ḥazīne (Ar.)** : Para konan veya saklanan yer. 1336.
- ḥazne (Ar.)** : bkz. ḥazīne. 1346.
- ḥazret (Ar.)** : Yüce zat. 4685.
- hebā (Ar.)** : Boş, beyhude. 1920.
- ḥekīm (Ar.)** : Doktor. 1454.
- helāk (Ar.)** : Ölme, mahv olma. 3450.
- ḥelāl (Ar.)** : Haram olmayan. 1833.
- ḥelvā (Ar.)** : Helva. 3129.
- heybet (Ar.)** : Gösteriş. 3956.
- ḥışm (Ar.)** : Öfke, kızgınlık. 1406.
- ḥıyānet (Ar.)** : Hainlik. 1613.
- Ḥızr (Ar. kişi ismi)** : Halk inancına göre ölümsüzlüğe kavuşmuş yüce zat.457.
- ḥicret (Ar.)** : Hz. Muhammed'in Mekke'den Medine'ye göçü. 133.
- ḥikāyet (Ar.)** : Hikaye, nakil. 12b.
- ḥikmet (Ar.)** : 1. Gizli, sır. 464.
2. Felsefe ilmi. 25.
- hilāl (Ar.)** : Yeni ay. 3005.
- ḥil'at (Ar.)** : Padişahların ödüllendirmek için birine giydirdikleri kaftan. 1556.
- ḥile (Ar.)** : Oyun. 3856.
- ḥisāb (Ar.)** : Sayı, hesap. 2807.
- ḥitāb (Ar.)** : Konuşma. 4436.
- ḥizmet (Ar.)** : Hizmet. 3766.
- ḥulḳ (Ar.)** : Huy. 3413.
- ḥulle (Ar.)** : Bir çeşit giyecek. 889.
- ḥūr (Ar.)** : bkz. hūrī. 22.

hūrī (Ar.) : Huri. 1655.

hūrī-şifat (Ar.) : Huri yüzlü. 1008.

hüküm (Ar.) : Hüküm, emir. 154.

hümām (Ar.) : Himmət sahibi. 652.

hürmet (Ar.) : Saygı. 4143.

hüsn (Ar.) : Güzellik, iyilik. 372.

I

‘ışk (Ar.) : Aşk. 994.

İ

iblis (Ar.) : Şeytan. 3239.

‘ibn-i ‘Abbās (Ar. kişi ismi) : Hz. Muhammed’in en küçük amcasının oğlu. 97.

iftirā (Ar.) : Birine yapmadığı bir şeyi isnat etmek. 4161.

ihrāc (Ar.) : Çıkarma. 196.

ihsān (Ar.) : Lütuf, bağış. 2967.

ihtilāf (Ar.) : Ayrılık, anlaşmazlık. 4619.

ihtiyāc (Ar.) : Muhtaçlık. 1320.

iḥvān (Ar.) : Candan dostlar. 3409.

ikbāl (Ar.) : Baht, talih. 32.

iklīm (Ar.) : Ülke, memleket. 2697.

ikrār (Ar.) : Söylemek. 641.

ikrām (Ar.) : Saygı gösterme. 260.

İlāh (Ar. özel isim) : Allah. 2166.

İlāhī (Ar.özel isim) : Allahım. 1808.

i‘lām (Ar.) : Bildirme, anlatma. 4837.

‘ilm (Ar.) : İlim. 4999.

iltifāt (Ar.) : Yakınlık, iltifat. 4667.

ilzām (Ar.) : Susturma. 148b.

imām (Ar.) : İmam. 3862.

īmān (Ar.) : İnanma, inanç. 2114.

‘imāret (Ar.) : Onarma, bayındır. 2719.

‘imrān (Ar.) : 1. İmran’ın sülalesi. 3363. 2. Hz. Yakub’un oğullarından biri. 69.

‘imrānī (Ar.) : 1. İmran sülalesinden olan. 3335. 2. İmranice. 3334.

in‘ām (Ar.) : İyilik etme. 91.

‘ināyet (Ar.) : Yardım. 3690.

inkār (Ar.) : Tanımama. 4182.

ins (Ar.) : İnsan. 1893.

inşāf (Ar.) : Merhamet. 828.

insān (Ar.) : İnsan. 16.

inşāallāh (Ar.) : Allah isterse. 3081.

inşallāh (Ar.) : bkz. 4872.

intizār (Ar.) : Bekleme. 1862.

islām (Ar.) : İslamiyet. 2915.

ism (Ar.) : İsim, ad. 3679.

isneyn (Ar.) : İki, pazartesi. 5001.

istebraḳ (Ar.) : Kaba kumaş. 836.

istiḡfār (Ar.) : Tövbe. 2835.

istima‘ (Ar.) : Dinleme, işitme. 1371.

‘isyān (Ar.) : Günah işleme. 3868.

‘iṣ (Ar.) : Zevk ve sefa. 1107.

iṣāret (Ar.) : Gösterme, nişan. 586.

‘iṣret (Ar.) : İçki. 1580.

iṣtiyāk (Ar.) : Şevklenme. 2206.

‘itāb (Ar.) : Azarlama. 2215.

ittifāk (Ar.) : Anlaşmak, uyuşmak. 1828.

‘ivāz (Ar.) : Bedel, karşılık. 3820.

i‘zāz (Ar.) : Saygı gösterme. 100.

‘izz (Ar.) : Yüce. 39.

‘izzet (Ar.) : Değer, kıymet. 3146.

K

Ḳa‘be (Ar. yer ismi) : Kabe. 3790.

ḳabile (Ar.) : İnsan topluluğu. 554.

ḳabūl (Ar.) : Razı olma. 2304.

ḳabz (Ar.) : Alma; Azrail tarafından ruhun yeslim alınması. 4911.

ḳadar (Ar.) : Ölçüsünde, büyüklüğünde. 939.

ḳadāyif (Ar. ḳaṭā‘if) : Bir çeşit tatlı. 766.

ḳadd (Ar.) : Boy. 414.

ḳadeḥ (Ar.) : İçki bardağı. 2091.

ḳadem (Ar.) : 1. Ayak; uğur. 3910.
2. Zaman, an. 1242.

ḳādīm (Ar.) : Eski. 4975.

Ḳādir (Ar. özel isim) : Kuvvet sahibi; Allah. 1410.

ḳadr (Ar.) : Kadir gecesi. 3461.

Ḳāf (Ar. yer ismi) : Rivayet edilen dağ. 708.

ḳafā (Ar.) : Baş. 2260.

ḳafes (Ar.) : Kafes. 3260.

ḳāfile (Ar.) : Birlikte yolculuk eden topluluk. 595.

ḳāfir (Ar.) : Allah’ın varlığını kabul etmeyen. 2252.

ḳāfūr (Ar.) : Bir çeşit ağaçtan elde edilen kokulu madde. 972.

ḳāhil (Ar.) : Erişkin. 239.

ḳahḳaha (Ar.) : Gülerken çıkan ses. 345.

ḳahr (Ar.) : Perişan etme. 17.

- ḳal'a (Ar.)** : Kale. 3954.
- ḳalem (Ar.)** : Kalem. 2606.
- ḳallāş (Ar.)** : Kalleş, döneş. 4203.
- ḳāmet (Ar.)** : Boy. 1649.
- ḳanā'at (Ar.)** : Yetinme. 4680.
- ḳand (Ar.)** : Şeker. 2137.
- ḳandīl (Ar.)** : Kandil. 390.
- ḳānūn (Ar.)** : Çalgı aleti. 1090
- ḳara (Ar. ḳarrā)** : Yeryüzünün denizle örtülü olmayan kısmı. 2040.
- ḳarār (Ar.)** : Tam ölçüsünde. 950.
- Ḳāri'a (Ar. kişi ismi)** : bkz. Ebu'l Ḳāri'a. 925.
- ḳarīb (Ar.)** : Yakın dost. 3440.
- ḳarīn (Ar.)** : Yakın. 74.
- ḳaşaş (Ar.)** : Hikaye etme, anlatma. 141.
- Ḳārūn (Ar. kişi ismi)** : Zenginliđi ile meşhur zat. 1334.
- ḳaşd (Ar.)** : Niyet, bile bile yapma. 1747.
- kāsīd (Ar.)** : Geçmez, aranmaz. 974.
- ḳaşr (Ar.)** : Köşş, saray. 1564.
- kātīb (Ar.)** : Sekreter, yazıcı. 5000.
- ḳatī (Ar.)** : Öldürme. 1776.
- ḳaṭrān (Ar.)** : Katran. 837.
- ḳaṭre (Ar.)** : Damla. 190.
- ḳavīl (Ar. ḳavī)** : Söz. 4622.
- ḳavm (Ar.)** : Kavim. 2454.
- ḳavūm (Ar.)** : bkz. ḳavm. 4662.
- ḳazā (Ar.)** : Kaza, kader. 495.
- kebāb (Ar.)** : Kebap. 5001.
- kefen (Ar.)** : Ölüye sarılan bez. 1970.
- kelām (Ar.)** : Söz. 2435.
- kelāmullāh (Ar.)** : Allah'ın sözü; Kuran. 141.
- kelīm (Ar. özel isim)** : Hz. Musa'nın lakabı. 32.
- kemīn (Ar.)** : Pusu. 3318.
- kerāmet (Ar.)** : Harikulade hal. 2009.
- kerem (Ar.)** : Lutūf, merhamet. 2900.
- Kerīm (Ar.)** : 1.(özel isim). Allah. 2275. 2. Cömert. 4776.
- kerre (Ar.)** : Kez, defa. 3299.
- kevneyn (Ar.)** : Dünya ve ahiret. 323.
- kevşer (Ar.)** : Cennette bulunan su. 3459.
- ḳible (Ar.)** : Namaza başlarken yönelinen taraf. 4763.
- ḳışaş (Ar.)** : Hikayeler. 4984.

kısmet (Ar.) : Nasip, kader. 3038.

kıssa (Ar.) : Hikaye. 2460.

kıyām (Ar.) : Kalkma, ayakta durma.
3350.

kıymet (Ar.) : Değer, bedel. 1181.

kibr (Ar.) : Büyüklenme. 1916.

kīle (Ar.) : Ölçek. 3708.

ķil u ķāl (Ar.) : Dedikodu. 3439.

kirām (Ar.) : Soyu şerefliiler. 44.

kirāmen kātībīn (Ar.) : Kiramen
katibin meleği. 5000.

kitāb (Ar.) : Kitap. 371.

ķudret (Ar.özel isim) : İktidar;
Allah'ın ezeli gücü. 2686.

ķuds (Ar.) : Kutsallık. 4971.

ķur'ān (Ar.) : Kuran- kerim. 147.

ķurbān (Ar.) : Bir uğurda feda olma.
356

ķusūr (Ar.) : Çok, fazla. 3459.

ķuvvet / ķuvet (Ar.) : Güç. 809.

ķüfr (Ar.) : Allah'a ortak koşma. 2241.

ķüllī (Ar.) : Bütün. 320.

ķürsī (Ar.) : Oturulacak yüksekçe yer.
2651.

L

lā-būd (Ar.) : Lazım, gerekli. 1535.

lā-cerem (Ar.) : Şüphesiz, elbette.
3690.

la'īn (Ar.) : Lanetlenmiş. 2055.

la'l (Ar.) : Kırmızı ve değerli taş. 3425.

la'net (Ar.) : Allah'ın mağfiretinden
mahrumluk. 2898.

laķif (Ar.) : Hoş, güzel. 2144.

laķife (Ar.) : Güzel söz ve hikaye. 969.

lāyık (Ar.) : Yakışan, uygun. 2088.

levķ (Ar.) : Levha. 4437.

leyl (Ar.) : Gece. 325.

lezīz (Ar.) : Lezzetli, tatlı. 3720.

lezzet (Ar.) : Tat. 1367.

lisān (Ar.) : Lisan, dil. 4180.

loķma (Ar.) : Lokma. 845.

luķf (Ar.) : İyilik, hoşluk. 1360.

lū'lı (Ar.) : İnci. 72.

M

ma'bed (Ar.) : İbadet edilecek yer.
204.

Ma'būd (Ar. özel isim) : Kendisine
ibadet edilen; Allah. 2904.

ma'den (Ar.) : Maden, kaynak. 794.

mağbūn (Ar.) : Şaşkın, şaşırılmış. 835.

mağrib (Ar.) : 1. Batı. 1093.

2. Akşam. 447.

mağz (Ar.) : Öz, iç. 578.

maḥfil (Ar.) : Toplantı yeri. 3545.

maḥfūz (Ar.) : Muhafaza edilmiş.
4437.

maḥmūr (Ar.) : Sersemlik. 185.

maḥrem (Ar.) : Nikah düşmeyen. 499.

mahrūm (Ar.) : İstedigini elde
edemeyen. 4300.

maḥşer (Ar.) : Kıyamette ölülerin
dirilip toplanacakları yer. 329.

maḥv (Ar.) : Ortadan kaldırma. 2486.

māverd (Ar.) : Gül suyu. 1138.

maḥzūn (Ar.) : Hüzünlü. 4464.

mā'ide (Ar.) : Nimet, fayda. 1196.

maḳāl (Ar.) : Söz söyleme. 2290.

maḳām (Ar.) : Makam. 1626.

maḳbūl (Ar.) : Kabul olunmuş. 4964.

maḳşūd (Ar.) : İstek. 3672.

māl (Ar.) : Varlık. 924.

mālik (Ar.) : Sahip olan. 24b.

Mālik Reyyān (Ar. kişi ismi) : bkz.

mālik-i Reyyān. 4827.

ma' lūm (Ar.) : Bilinen, belli. 2300.

ma' mūr (Ar.) : Bayındır, şenlikli.
1300.

ma' nā (Ar.) : Anlam. 3466.

ma' nī (Ar.) : bkz. ma' na. 2849.

Manşūr (Ar.) : 1. Zafer. 2094.

2. (kişi ismi). Hallac-ı Mansur. 186.

manzara (Ar.) : Bakılıp seyredilen yer.
3953.

maraz (Ar.) : Hastalık. 1464.

maşlahat (Ar.) : Dilek, ihtiyaç. 3920.

ma' şūm (Ar.) : Günahsız ,suçsuz. 875.

ma' şūḳ (Ar.) : Sevgili. 2631.

mātem (Ar.) : Yas. 501.

māyide (Ar.) : bkz. mā'ide. 1191.

māyil (Ar.) : Meyl eden. 2179.

me' ānī (Ar.) : Anlamlı sözler. 3545.

mecāl (Ar.) : Güç, kuvvet. 2291.

mecnūn (Ar.) : Deli. 1636.

mecrūḥ (Ar.) : Yaralı. 4003.

meded (Ar.) : Yardım. 806.

medḥ (Ar.) : Övme. 1125.

Medīne (Ar. yer ismi) : Medine şehri.
133.

Mekke (Ar. yer ismi) : Mekke şehri.
134.

- mekr (Ar.)** : Hile tuzak. 2278.
- mekteb (Ar.)** : Okul. 4368.
- melāl (Ar.)** : Sıkıntı. 2294.
- melāyik (Ar.)** : Melekler. 58.
- melek (Ar.)** : Melek. 2200.
- melik (Ar.)** : Hükümdar. 753.
- Melik Reyyān (Ar. kişi ismi)** : bkz. Mālik Reyyān, Mālik-i Reyyān, Melik-i Reyyān. 4924.
- melūl (Ar.)** : Kederli. 123.
- mel' ūn (Ar.)** : Lanetlenmiş. 835.
- memāt (Ar.)** : Ölüm, vefat. 1697.
- memleket (Ar.)** : Ülke. 427.
- men' (Ar.)** : Önleme. 4838.
- menī (Ar.)** : İnsan ve hayvan tohumu. 945.
- menzil (Ar.)** : Konak, durak. 4522.
- mercān (Ar.)** : Mercan. 177.
- merhem (Ar.)** : İlaç. 500.
- merḳad (Ar.)** : Mezar. 204.
- merkeb (Ar.)** : Binek. 63.
- mermer (Ar. < Yun. marmaron)** : Mermer. 1513.
- mescid (Ar.)** : Namaz kılınan yer. 4768.
- mes'ele (Ar.)** : Sorun, mesele. 2347.
- mesīh (Ar. özel isim)** : Hz. İsa. 34.
- mesken (Ar.)** : Oturulacak yer. 4971.
- mesrūr (Ar.)** : Memnun, sevinçli. 4067.
- meşgūl (Ar.)** : İş yapma, uğraşma. 429.
- metā' (Ar.)** : Mal, eşya. 800.
- Mevlī (Ar. özel isim)** : Allah. 188.
- meyl (Ar.)** : Eğilme; sevme, tutlma. 1000.
- mezheb (Ar.)** : Girilen yol. 2630.
- mezīd (Ar.)** : Artma, çoğalma. 4104.
- Mıṣr (Ar. yer ismi)** : Mısır şehri. 1233.
- miḥnet (Ar.)** : Zahmet. 2759.
- mīl (Ar.)** : İğne gibi uzun ve ince alet. 4185.
- millet (Ar.)** : Halk. 946.
- Mīnā (Ar. yer ismi)** : Arabistanda bir bölge. 3793.
- minnet (Ar.)** : Şükür, memnuniyet. 1349.
- misk (Ar.)** : Güzel koku. 1443.
- miṣḳāl (Ar.)** : Pek az miktar. 2052.
- miskīn (Ar.)** : Fakir, derviş. 332.
- miṣl (Ar.)** : Gibi, misal. 3852.

mu'abbir (Ar.) : Rüya yorumlayan.
523.

mu'cizāt (Ar.) : Mucizeler. 4316.

muhācir (Ar.) : Göçmen. 135.

muḥāl (Ar.) : Mümkün olmayan. 2100.

muḥalled (Ar.) : Daimi. 1974.

Muḥammed (Ar. kişi ismi) : Hz.
Muhammed. 129.

Muḥammed Muřtafā (Ar.kişi ismi) :
bkz. Muḥammed. 148.

muḥibb (Ar.) : Seven, dost. 3412.

muḥtac (Ar.) : İhtiyacı olan. 2421.

muḥtar (Ar.) : Seçkin, seçilmiş. 3687.

muḥtařar (Ar.) : Kısaltılmış. 4091.

muḥtelif (Ar.) : Çeşitli. 113.

Mu'ın (Ar. zel isim) : Yardımcı;
Allah. 4351.

muḥābil (Ar.) : Karşılık. 4085.

muḥarrer (Ar.) : Kararlaştırılmış.
1980.

muḥīm (Ar.) : Oturan. 96.

mnis (Ar.) : Sevimli. 759.

murād (Ar.) : Arzu, istek. 52.

muraşşa' (Ar.) : Kıymetli taşlarla
bezenmiş. 534.

Mūsā (Ar. kiři ismi) : Hz. Musa.

muşavver (Ar.) : Resimli, tasvirli.
3474.

Msī (Ar. kişi ismi) : bkz. Msā. 32.

Muřtafā (Ar. kişi ismi) : bkz.
Muḥammed, Muḥammed Muřtafā. 45.

mu'teber (Ar.) : İtibarlı, saygın. 120.

mutī' (Ar.) : İtaat eden. 734.

muṭlaḩ (Ar.) : Kesin. 494.

muṭlaḩā (Ar.) : Kesinlikle. 716.

muttaḩīn (Ar.) : Çok bilen. 40.

muvāfiḩ (Ar.) : Uygun, yerinde. 4437.

mbāh (Ar.) : İşlenmesinde sevap veya
günah olmayan şey. 1607.

mübtelā (Ar.) : Düşkün, tutukun.
4819.

mcevef (Ar.) : Oyuk, içi boş. 1200.

müdām (Ar.) : Devam eden, sürekli.
235.

müddet (Ar.) : Zaman, vakit. 4906.

müfessir (Ar.) : Tefsir eden, açıklayan.
1390.

mühmel (Ar.) : İhmal edilmiş. 366.

mülk (Ar.) : Mal. 137.

mülzem (Ar.) : Susturulmuş kimse.
118.

mü'min (Ar.) : Müslüman, iman etmiş.
2254.

mü'minîn (Ar.) : Müminler. 2130.

münâcât (Ar.) : Yalvarma, dua. 125.

münâdî (Ar.) : Nida eden, tellal. 1204.

münâsib (Ar.) : Uygun. 4295.

münevver (Ar.) : Nurlu. 1090.

münîr (Ar.) : Parlak. 2187.

münkîr (Ar.) : İnkâr eden, dinsiz.
3448.

mürüvvet (Ar.) : Yiğitlik. 1286.

mürvet (Ar.) : bkz. mürüvvet. 4123.

müslimân (Ar.) : Müslüman. 4935.

müstakîm (Ar.) : Doğru, düz. 32.

müste'ân (Ar.) : Kendisinden yardım
beklenen. 4776.

müstecâb (Ar.) : Kabul olunmuş. 866.

müstemi' (Ar.) : Dinleyen, dinleyici.
961.

müstenbî (Ar.) : Haber alan. 1367.

müsülmân (Ar.) : bkz. müslimân.
4806.

müşfik (Ar.) : Şefkatli. 3661.

müşkil (Ar.) : Güç, zor. 1156.

müştâk (Ar.) : Özleyen. 4591.

müşterî (Ar.) : Satın alan. 1313.

müzeyyen (Ar.) : Süslenmiş, süslü.
1199.

N

naķķāş (Ar.) : Süsleme sanatkarı. 1549.

naķl (Ar.) : Anlatma. 2712.

naķş (Ar.) : Süsleme sanatı. 1390.

nāmūs (Ar.) : Namus, edep. 672.

nār (Ar.) : Ateş. 22.

na'ra (Ar.) : Yüksek sesle bağırma.
605.

naşîb (Ar.) : Pay, hisse; Allah'ın kısmet
ettiği şey. 147.

naşîhat (Ar.) : Öğüt. 3077.

nażar (Ar.) : Göz etme, bakma. 767.

Nāzır (Ar. özel isim) : Gözeten; Allah.
1767.

nażm (Ar.) : Tertip etme. 33.

nebî (Ar.) : Peygamber. 4585.

nefes (Ar.) : 1. Nefes, an. 1878.

2. Dua. 861.

nefir (Ar.) : Asker toplamak için
çalınan boru. 2804.

nefis (Ar.) : Güzel, kıymetli. 1379.

nefs (Ar.) : İstek. 2710.

nehār (Ar.) : Gündüz. 325.

Nemrūd (Ar. kişi ismi) : Babil hükümdarı Nemrut. 353.

nesl (Ar.) : Soy. 4487.

nidā (Ar.) : Seslenme. 4375.

nidī (Ar.) : bkz. nidā. 881.

niḳāb (Ar.) : Örtü. 2417.

nikāh (Ar.) : Nikah. 3021.

Nīl (Ar. yer ismi) : Mısırdan geçip Akdenize dökülen nehir. 4954.

ni‘met (Ar.) : İyilik, ihsan. 3126.

niyyet (Ar.) : Gaye, maksat. 2049.

nūr (Ar.) : Nur. 1296.

nübüvvet (Ar.) : Peygamberlik. 1230.

nükte (Ar.) : Düşündürücü söz. 1350.

nüşha (Ar.) : 2952.

nüzül (Ar.) : İnme, iniş. 2717.

O

‘Oṣmān (Ar. kişi ismi) : Hz. Osman. 42.

Ö

‘Ömer (Ar. kişi ismi) : Hz. Ömer. 41.

‘ömr (Ar.) : Ömür. 4102.

‘özr (Ar.) : Özür, mazeret. 4496.

R

Rabb (Ar. özel isim) : Allah. 112.

Rabbānī (Ar. özel isim) : Allah, ilahi. 2172.

rāḫat (Ar.) : Huzur. 2205.

Raḫīm (Ar. özel isim) : Merhamet eden; Allah. 703.

raḫim (Ar.) : Döl yatağı. 548.

raḫm (Ar.) : Acıma, merhamet. 2965.

Raḫmān (Ar. özel isim) : Herkese merhamet eden Allah. 4684.

raḫmet (Ar.) : bkz. raḫm. 2548.

raḫīb (Ar.) : Rakip. 2008.

Ra‘ūf (Ar. özel isim) : Çok merhametli; Allah. 4798.

rāvī (Ar.) : Anlatan, rivayet eden. 2952.

rāy (Ar.) : bkz. re‘y. 3771.

rāyiḫa (Ar.) : Koku. 3259.

rāzī (Ar.) : Rıza gösteren. 360.

raziyallāh (Ar.) : Allah razı olsun. 47.

remz (Ar.) : Sembol. 3725.

resm (Ar.) : 1 .Resim.3734.

2. Şekil, tarz. 1068.

resūl (Ar.) : Peygamber. 374.

resūlullāh (Ar.) : Allah resulü. 486.

re'ÿ (Ar.) : Fikir, görüş. 1974.

reyhān (Ar.) : Reyhan. 3546.

rıdvān (Ar.) : Hoşnutluk, razı. 1656.

rızık (Ar.) : Rızık, yiyecek. 503.

rīh (Ar.) : Rüzgar, yel. 3450.

riḳkat (Ar.) : Acıma, şefkat. 3626.

rivāyet (Ar.) : Anlatılan haber, hikaye.
4986.

riyā (Ar.) : İki yüzlülük. 2954.

rūḥ (Ar.) : Ruh, can. 4702.

rūḥānī (Ar.) : Ruhla ilgili. 4730.

Rūm (Ar. yer ismi) : Anadolu;
Osmanlı. 2038.

rūşen (Ar.) : Aydın, parlak. 4474.

rücu' (Ar.) : Geri dönme, avdet. 339.

rüşvet (Ar.) : Rüşvet. 1675.

rü'yet (Ar.) : Görme, görüş; rüya.
4779.

S

sa'ādet (Ar.) : Mutluluk. 2779.

sā'at (Ar.) : Saat. 187.

şabr (Ar.) : Sabır. 674.

şabūn (Ar.) : Sabun. 4404.

şad (Ar.) : Yüz (100). 1653.

şadef (Ar.) : Sadef, inci kabuğu. 35.

şādīḳ (Ar.) : Samimi. 3488.

şadr (Ar.) : Kalp, göğüs. 19.

şaff (Ar.) : Dizi, sıra. 1110.

şafā (Ar.) : Gönül rahatlığı. 134.

şafrı (Ar. safrā) : Sarı. 3003.

şahī (Ar.) : Cömert, eliaçık. 2099.

şahib (Ar.) : Malik, sahip. 841.

şahn (Ar.) : Avlu, meydan. 1586.

şahrā (Ar.) : Ova, sahra. 2794.

şakf (Ar.) : Tavan, çatı. 1532.

sākī (Ar.) : İçki sunan. 2073.

sākin (Ar.) : Durgun, sakin. 3075.

şalā (Ar.) : Davet etme, çağırma. 3739.

salāt (Ar.) : Namaz. 325.

salavāt (Ar.) : Hz. Muhammed'e
edilen dualar. 4982.

şāliḥ (Ar.) : İyi amel sahibi. 4781.

salṭanat (Ar.) : Padişahlık. 4061.

şan'at (Ar.) : Sanat, hüner. 1843.

şandāl (Ar.) : Kerestesi sert ve kokulu bir ağaç. 1527.

şandūk (Ar.) : İçin etürlü şeyler konulan ev eşyası. 1274.

şanem (Ar.) : Put; (mec) sevgili. 1395.

şāni^c (Ar.) : Yapan, işleyen. 1507.

şarşar (Ar.) : Pek şiddetli ve soğuk rüzgar. 3450.

şavāb (Ar.) : Doğruluk, dürüstlük. 3725.

şavm (Ar.) : Oruç. 325.

şayd (Ar.) : Av, avlanma. 1147.

sebeb (Ar.) : Sebep, neden. 2694.

secde (Ar.) : Secde. 194.

sedd (Ar.) : Set, kaplama, engel. 109.

sefer (Ar.) : Yolculuk. 3977.

sehā (Ar.) : Cömertlik. 794.

sel (Ar. seyl) : Sel. 248.

selām (Ar.) : Selam. 3165.

sele (Ar. se^{le}) : Yayvan sepet. 2101.

selīm (Ar.) : Sağlam, kusursuz. 4599.

sem^c (Ar.) : İşitme, kulak. 24.

semāvāt (Ar.) : Gökler. 1154.

şenā (Ar.) : Övgü, meth. 1125.

serā (Ar.) : Huzurlu. 4767.

setr (Ar.) : Örtme, gizleme. 849.

şevāb (Ar.) : Sevap, mükafat. 1822.

sevdā (Ar.) : Tutkun olma. 4396.

seyr (Ar.) : Gezip dolaşma. 2145.

seyrān (Ar.) : Gezinme. 2801.

seyyid (Ar.) : Efendi ,seyit. 123.

şiddīk (Ar.) : Sözüünün eri. 1943.

şıdk (Ar.) : Doğruluk. 355.

şıfat (Ar.) : Yüz ve kılık. 987.

şıhhat (Ar.) : Sağlık. 3395.

sır (Ar.) : bkz. sırr. 4309.

sırr (Ar.) : Gizli kalan. 1346.

sihr (Ar.) : Sihir, büyü. 1590.

sīl (Ar.seyl) : Sel. 4037.

silāh (Ar.) : Silah. 3930.

sīret (Ar.) : Bir kimsenin hali, tavrı. 2128.

şohbet (Ar.) : Sohbet. 188.

şokak (Ar.) : Sokak. 3348.

su^{al} (Ar.) : Soru. 2281.

şubh (Ar.) : Sabah. 707.

şūf (Ar.) : Yün yapağı. 628.

şuhf (Ar.) : Sahife, kitap. 3805.

şulh (Ar.) : Barış. 360.

sultān (Ar.) : Padişah. 1010.

şun^ç (Ar.) : İş, amel, kar. 25.

süre (Ar.) : Kuran-ı Kerim'in bölümleri. 145.

şüret (Ar.) : Görünüş, resim; yüz. 983.

şuver (Ar.) : Suretler. 2986.

Sübhān (Ar. özel isim) : Allah. 1588.

sücüd (Ar.) : Secde, yüzü yere sürme. 58.

sündüs (Ar.) : İpek kumaş. 836.

sünnet (Ar.) : Hz. Muhammed'in müslümanlarca uyulması gerekli sayılan davranışları ve herhangi bir konuda söylemiş olduğu sözlerin tümü. 4994.

Ş

şāl (Ar.) : Şal. 1542.

şāllah (Ar.) : İnşallah. 4095.

şarāb (Ar.) : İçki, şarap. 1521.

şart (Ar.) : Yemin, mukavele. 1302.

şefā^ç at (Ar.) : Şefa. 1713.

şehādet (Ar.) : İslama girme. 2914.

şehd (Ar.) : Bal. 1171.

şekk (Ar.) : Zan, şüphe. 2603.

şekür (Ar.) : Çok şükreden. 13.

şem^ç (Ar.) : Mum. 1385.

şer (Ar.) : bkz. şerr. Kötülük. 1897.

şerbet (Ar.) : Tatlı içecek. 2699.

şeref (Ar.) : Yücelik, büyüklük. 3457.

şerḥ (Ar.) : Anlatma, izah. 965.

şerī^ç (Ar.) : Şeriata mahsus. 3899.

şerīf (Ar.) : Şeref sahibi. 44.

şer^ç iye (Ar.) : bkz. şerī^ç. 350.

şerr (Ar.) : Kötülük. 500.

şeytān (Ar.) : Şeytan. 80.

şeytānī (Ar.) : Şeytanla ilgili. 2484.

şikāyet (Ar.) : Şikayet. 1915.

şī^ç r (Ar.) : Şiir. 470.

şirk (Ar.) : Şirk, küfür. 4812.

şu^ç le (Ar.) : Alev, parlaklık. 3852.

şübhe (Ar.) : Şüphe. 3043.

şükür (Ar.) : Şükür. 3049.

şükṛāne (Ar.) : İyilik bilme nişanesi. 2419.

şükür (Ar.) : bkz. şükṛ. 4882.

T

ta^ç ab (Ar.) : Yorgunluk, zahmet. 4267.

ta^ç ām (Ar.) : Yiyecek, yemek. 4919.

tā^ç at (Ar.) : İtikat, ibadet. 963.

ṭabaḳ (Ar.) : Tabak. 4675.

tābi (Ar.) : Tabi olan. 1806.

ṭabīb (Ar.) : Doktor. 1455.

ta' bīr (Ar.) : İfade, beyan, yorum. 525.

ṭabl (Ar.) : Davul.

tābūt (Ar.) : Tabut. 4912.

ta' cīl (Ar.) : Acele, hızlı. 804.

ṭağrīb (Ar.) : Gurbete gitme. 4443.

ṭaḥiyyāt (Ar.) : Selam, dua. 2569.

ṭaḥrīr (Ar.) : Kaydetme, yazma. 1228.

ṭaḥsīn (Ar.) : Takdir etme. 1073.

ṭāḫat (Ar.) : Güç, kuvvet. 2891.

ṭaḫdīr (Ar.) : Beğenme; Allah'ın uygun görmesi. 4378.

ṭaḫşīr (Ar.) : Kusur, suç. 3221.

ṭaleb (Ar.) : İstek, talep. 186.

tamām (Ar.) : Tamam, bütün. 114.

tamāmet (Ar.) : Tamamen. 723.

ṭa' ne (Ar.) : Sövme, yerme. 473.

ṭarḥ (Ar.) : Kovma, bırakma. 2443.

ṭās (Ar.) : Tas. 4207.

ṭayr (Ar.) : Kuş. 20.

te' ālā (Ar.) : Yükselme, yücelme. 58.

teberrūk (Ar.) : Bereketli. 3367.

tecnīs (Ar.) : Süslü söz söyleme. 1194.

tebdīr (Ar.) : Önlem. 1050.

tefaḥḥuṣ (Ar.) : Ayrıntılarıyla inceleme. 1457.

teferruġ (Ar.) : Uzaklaşma. 4550.

teferrūc (Ar.) : Eğlenmek için yapılan gezinme. 1583.

tefsīr (Ar.) : Yorumlama. 151.

tekebbūr (Ar.) : Kibirleşme. 841.

tekrār (Ar.) : Tekrar, yine. 2631.

telḫīn (Ar.) : Aşılama, belleğine sokma. 958.

temāşā (Ar.) : Hoşlanarak bakma. 4886.

temennā (Ar.) : Dilek. 2979.

tennūr (Ar.) : Tandır, fırın. 2223.

teraḥḥum (Ar.) : Acıma. 1641.

terk (Ar.) : Bırakma. 960.

tersī' (Ar.) : Mücevher katarak süsleme. 1194.

tesbīḥ (Ar.) : Allah'ı takdis etme. 2631.

teslīm (Ar.) : Verme, bırakma. 4755.

teşvīṣ (Ar.) : Karışıklık. 1139.

tevāzu' (Ar.) : Alçak gönüllülük. 4880.

tevbe (Ar.) : Pişman olma. 1785.

tevekkül (Ar.) : Allah' a bırakma. 506.

tevfîk (Ar.) : Yardım. 153.

tevrât (Ar.) : Hz. Musa'ya indirilen kitap. 122.

tımışk (Ar.) : bkz. dımişkî. 3102.

tuyūr (Ar.) : Kuşlar. 709.

türbe (Ar.) : Mezar. 4923.

U

uşul (Ar.) : Tertip, nizam. 773.

Ü

ülfet (Ar.) : Dostluk. 65.

ümm (Ar.) : Anne, valide. 685.

ümmet (Ar.) : Ümmet. 4992.

V

vācib (Ar.) : Vacip. 3804.

va' de (Ar.) : 1. Müddet, süre.

2. Ecel. 4789.

vāh (Ar.) : Yazık, vah. 2177.

vaḥş (Ar.) : Yabani. 20.

vākı' (Ar.) : Vuku bulan. 2500.

vākı'a (Ar.) : Vuku bulan hal. 442.

vaḳit (Ar.) : bkz. vaḳt. 3049.

vaḳt (Ar.) : Zaman. 1145.

vālih (Ar.) : Hayran, şaşakalmış. 546.

vaşf (Ar.) : Özellik, nitelik. 1026.

vaşıyyet (Ar.) : Bir kimsenin öldükten sonra yapılmasını istediği şey. 3376.

vaşl (Ar.) : Kavuşma. 4281.

va'z (Ar.) : Nasihat. 34.

vebāl (Ar.) : Günah, vebal. 3050.

Vedūd (Ar. özel isim) : Muhabbetli ; Allah. 25.

vefā (Ar.) : 1. Sözüünü yerine getirme. 328. 2. Sevgi bağlılığı. 317.

velī (Ar.) : Ermiş insan. 2845.

vesvese (Ar.) : Kuruntu. 1684.

veyl (Ar.) : Cehennemde bir derenin adı. 23.

vezīr (Ar.) : Vezir. 3106.

vidā' (Ar. vedā') : Ayrılma, ayrılış. 800.

vilāyet (Ar.) : İl. 157.

vuşlat (Ar.) : Kavuşma. 4624.

vücūd (Ar.) : Var olma. 25.

Y

Ya' kūb (Ar. kişi ismi) : Hz. Yakup peygamber. 88.

yāḳūt (Ar.) : Değerli süs. 177.

ya'nī (Ar.) : Şu demek, yani. 348.

ye's (Ar.) : Ümitsizlik, elem. 4596.

yetīm (Ar.) : Yalnız. 35.

yevm (Ar.) : Gün. 5001.

Yūnus (Ar. kişi ismi) : Hz. Yunus peygamber. 869.

Z

zād (Ar.) : Çoğalsın, artsın. 56.

zāde (Ar.) : Azık, yiyecek. bkz. zevāde. 2726.

zafer (Ar.) : Başarma. 1685.

za'firān (Ar. za'ferān) : Safran. 992.

zāhid (Ar.) : Dindar, sofu. 1888.

zahir (Ar.) : Açık, belli, görünen. 2846.

zahīre (Ar.) : Saklı tutulan hububat. 2933.

zaḥmet (Ar.) : Sıkıntı. 54.

za'if (Ar.) : Güçsüz, kuvvetsiz. 2938.

zalim (Ar.) : Zulmeden, haksızlık eden. 2350.

zamān (Ar.) : Vakit, süre. 2374.

zarar (Ar.) : Ziyana, kayıp. 1395.

zāt (Ar.) : Şahsiyet. 128.

zāyi' (Ar.) : Yitik. 2523.

zebercet (Ar. zeberced) : Zümrüt kadar değeri olmayan bir süs taşı. 1511.

Zelhā (Ar. kişi ismi) : bkz. Zeliḥā. 967.

zeliḥa (Ar. kişi ismi) : Yūsuf ile Zeliḥā hikayesinin kadın kahramanı. 43b.

zelīl (Ar.) : Hor, hakir. 4440.

zemīn (Ar.) : Yeryüzü. 874.

zemzem (Ar.) : Kabe duvarındaki meşhur kuyu. 205.

zevāl (Ar.) : Yok olma; suç. 688.

zevḳ (Ar.) : Zevk. 1679.

zī (Ar.) : Kılık, kıyafet. 1254.

zift (Ar.) : Kara sakız. 837.

zihī (Ar.) : Ne güzel, ne hoş. 872.

zīkr (Ar.) : Anma, zikir. 2708.

zinā (Ar.) : Zina. 1908.

ziyāret (Ar.) : Ziyaret. 4728.

zulm (Ar.) : Eziyet, haksızlık. 3477.

zulmet (Ar.) : Karanlık. 4999.

zulüm (Ar.) : bkz. zulm. 4509.

zulümāt (Ar.) : Karanlıklar. 2241.

zülbiye (Ar.) : Bir çeşit tatlı. 766.

zümürüd (Ar.) : Zümrüt. 1529.

3.2. Farsça Kelimeler

A

āb (F.) : Su. 4999.

ābād (F.) : Şen, bayındır. 3723.

āferīn (F.) : Beğenme, alkış. 3159.

āgāh (F.) : Bilgili, haberli. 1067.

āgāz (F.) : Başlama, girme. 2014.

āh (F.) : Ah, yazık. 2206.

aḥter (F.) : Yıldız. 90.

anbār (F.) : Ambar, depo. 3200.

‘anber (Ar.) : Güzel koku. 1523.

āsan (F.) : Kolay. 4026.

āşikār (F.) : Açık, belli. 179.

āşikāre (F.) : bkz. āşikār. 1007.

āškāre (F.) : bkz. āşikār. 3091.

āvāre (F.) : Serseri, boş gezen. 4349.

āvāz (F.) : Ses, seda. 441.

āzād (F.) : Kurtulmuş, serbest, hür.
1348.

B

baġ (F.) : Bahçe. 353.

baġbān (F.) : Bahçıvan. 1438.

baġvān (F.) : bkz. baġbān. 3025.

bahā (F.) : Kıymet, paha, değer. 1266.

bahāne (F.) : Yalandan özür. 3553.

baḥçe (F. bāġçe) : Bahçe. 1680.

bāl (F.) : Kanat. 2706.

bāliş (F.) : Yastık. 3482.

bārī (F.) : Hiç olmazsa, bari. 506.

bāzār (F.) : Pazar, çarşı. 1090.

bāzirġān (F.) : Bezirgan, tacir. 4367.

bed-nām (F.) : Kötü ad. 2489.

behem (F.) : Toplu, hep bir yerde. 4318.

bend (F.) : Bağ, bend, bağlama. 2117.

bende (F.) : Köle, tutsak. 1025.

benefşe (F.) : Menekşe. 3026.

berāber (F.) : Birlikte, beraber. 1227.

berbād (F.) : Kötü, perişan, harap. 168.

beyābān (F.) : Çöl, sahra. 3324.

bīġane (F.) : İlgisiz, yabancı. 524.

bīm (F.) : Korku, endişe. 1458.

bīmār (F.) : Hasta. 3580.

biryān (F.) : Kebap. 4665.

bustān (F.) : Bostan, bahçe. 2145.

büñgah (F.) : İçine çeşitli eşya konulan
çadır. 136.

C

cā-be-cā (F.) : Yer yer. 3259.

cāh (F.) : İtibar, makam, mevki. 39.

cān (F.) : Can, ruh; hayat. 2707.

cānān (F.) : Sevgili, gönül vermiş. 4212.

cāvidān (F.) : Daimi kalacak olan. 4778.

ciger (F.) : Ciğer, bağır. 2192.

ciger-güşe (F.) : Evlat; sevgili. 165.

cihān (F.) : Cihan, dünya. 712.

civān (F.) : Genç, delikanlı.

cömerd (F.) : Eli açık. 3158.

cüş (F.) : Çoşma. 3501.

cüy (F.) : Nehir, akarsu. 1522.

cüdā (F.) : Ayrı, uzak. 4433.

cüvān (F.) : bkz. civān. 1711.

Ç

çābūk-süvār (F.) : İyi at süren. 2152.

çağa (F. çağāne) : Bir çeşit çalgı. 1090.

çāk (F.) : Yarık, yırtık. 4001.

çardağ (F.) : Dört köşe çadır. 2314.

çāre (F.) : Yol, yardım; tedbir. 1430.

çarḡ (F.) : Felek. 2200.

çarşu (F.) : Çarşı, Pazar. 1202.

çehre (F.) : Yüz, surat. 4369.

çeng (F.) : Kanuna benzeyen bir çeşit saz. 1090.

çerb (F.) : Semiz, yağlı. 4681.

çeşm (F.) : Göz. 1148.

çetr (F.) : Çadır. 1108.

çınar (F.) : Çınar ağacı. 976.

çıra (F. çerāg) : Çıra, ışık, kandil. 2949.

çimen (F.) : Çimen, çayır. 2727.

çirkīn (F.) : Hoş olmayan. 3216.

çişm (F.) : bkz. çeşm. 2703.

çü (F.) : Gibi ,çünkü. 1646.

çün (F.) : Çünkü, eğer. 46.

çünki (F.) : Gibi, olduğu için. 83.

D

dād (F.) : Yanıp yıkılma, feryad. 4823.

dād-gīr (F. özel isim) : Allah. 24.

dādu (F.) : Lala. 1574.

dāne (F.) : Tane. 789.

dāniş (F.) : Bilgi, biliş. 1973.

dāsītān (F.) : Destan. 356.

dāstān (F.) : bkz. dāsītān. 3553.

dāye (F.) : Sütüne. 1116.

dem (F.) : Zaman; nefes. 505.

derd (F.) : Dert, tasa. 1484.

dergāh (F.) : Tekke, kapı yeri. 2392.

dermānde (F.) : Zavallı, çaresiz. 4434.

dervīş (F.) : Fakir, ihtiyaçlı kimse. 962.

destān (F.) : bkz. dāsītān. 49.

dest- būs (F.) : El öpme. 3251.

deste (F.) : Demet, deste. 3026.

dest-gîr (F. + F.) : Yardımcı. 4434.

destūr (F.) : İzin, mücade. 4747.

devā (F.) : İlaç, çare. 864.

dırāz (F.) : Uzun. 1705.

dibā (F.) : İpekli kumaş. 628.

dīdār (F.) : Yüz, çehre. 1366.

dilber (F.) : Güzel, gönül götüren. 3465.

dildār (F.) : Gönül tutan. 1620.

dil-sitān (F.) : Gönül alan. 3724.

dil-şād (F.) : Gönlü hoş, sevinmiş. 3723.

dirīğa (F.) : Yazık, eyvahlar olsun. 1141.

dīv (F.) : Dev; şeytan, cin. 20.

dīvāne (F.) : Deli, budala. 1021.

dīvār (F.) : Duvar. 1718.

dost (F.) : Dost, arkadaş. 4685.

dostān (F.) : Dostlar, arkadaşlar. 124.

durunc (F. turunç) : bkz. turunc. Portakala benzeyen meyve. 1844.

dūzaḥ (F.) : Cehennem. 1592.

duzaḥ (F. dūzaḥ) : 1542.

dūhül (F.) : Davul. 1976.

dūlbend (F.) : Tülbent. 3347.

dü-nīm (F.) : İki parça. 35.

dürger (F. derüger) : Kapı ve pencere dışındaki kısımları yapan sanatkar, dülgere 1934.

dürüd (F.) : Dua. 1074.

düşmān (F.) : Düşman, hasım. 180.

düşvār (F.) : Zor, güç. 2330.

E

ebrüşüm (F. ebrīşüm) : İbrişim, bükülmüş ipek. 1518.

efgān (F.) : İnleme, bağırıp çağırma. 4415.

eger (F.) : Eğer, şayet. 107.

ejdehā (F.) : Ejderha. 253.

endīşe (F.) : Fikir. 819.

eşk (F.) : Gözyaşı. 2824.

F

fāş (F.) : Meydana çıkmış, yayılmış. 3484.

ferište (F.) : Melek. 935.

fermān (F.) : Emir, buyruk. 2758.

fiğān (F.) : İnleme, feryad. 3047.

Firengistān (F. yer ismi) : Avrupa.

G

- gāh (F.)** : Arasıra, kimi, bazı. 3028.
- gāhī (F.)** : bkz. gāh. 2172.
- ġaltān (F.)** : Yuvarlanan, yuvarlanıcı. 4025.
- gedā (F.)** : Dilenci, yoksul. 2977.
- genc (F.)** : Hazine, define. 1334.
- ger (F.)** : Eğer, gerçi, şayet. 45.
- gerçi (F.)** : Her ne kadar. 152.
- gergedān (F.)** : Saldırgan bir hayvan. 254.
- ġile (F.)** : Yanıp yıkılma, şikayet. 2928.
- girīve (F.)** : Pek dolaşık; zorluk. 191.
- giryān (F.)** : Ağlayan. 2703.
- ġulgule (F.)** : Gürültü, şamata. 920.
- gūş (F.)** : Kulak. 4694.
- ġüft (F.)** : Söz, lakırdı. 1074.
- ġül (F.)** : Çiçek. 2700.
- ġülgün (F.)** : Gül renkli. 839.
- ġülistān (F.)** : Gül bahçesi. 22.
- ġül-‘izār (F. + Ar.)** : Al yanak. 2194.
- ġül-rūḡ (F.)** : gül yanaklı. 982.
- ġülşen (F.)** : Gül bahçesi. 49.
- ġül-zār (F.)** : Gül bahçesi. 322.

- ġümān (F.)** : Şüphe. 2819.
- ġümrah (F.)** : Yolunu kaybetmiş. 695.
- ġünāh (F.)** : Günah, dini suç. 1949.
- ġünāhkār (F.)** : Günah işleyen. 2294.
- ġüşād (F.)** : Açma, açılma. 153.
- ġüzer (F.)** : Geçme, geçiş. 4769.
- ġüzīn (F.)** : Seçkin, beğenilmiş. 4680.

H

- ḡaç (F. < ḡāc < erm. ḡāç)** : Haç, salıp. 4815.
- hafta (F.)** : Yedi gün. 1052.
- ḡāk (F.)** : Toprak. 3387.
- ḡalı (F. ḡalī)** : Halı. 1518.
- ḡāmūş (F.)** : Susan, susmuş. 2333.
- ḡandān (F.)** : Gülen. 4505.
- ḡānegī (F.)** : Eve ait. 766.
- ḡānumān (F.)** : Ev bark. 2733.
- ḡarmühre (F.)** : Katır boncuğu. 54.
- ḡasta (F.)** : Hasta. 1447.
- ḡāy (F.)** : Vay, eyvah. 581.
- ḡayli (F.)** : Epeyce. 4844.
- hem (F.)** : Hem, bir de, ayrıca. 31.
- hemān (F.)** : Hemen. 1137.
- hem-çü (F.)** : (onun)gibi. 22.

hemîn (F.) : Derhal, daima. 678.

hemîşe (F.) : Sürekli, her zaman. 1580.

hem-râh (F.) : Yoldaş. 1.

hem-vâr (F.) : Uygun. 1532.

henüz (F.) : Hala, şimdi. 439.

hep (F.) : Tamamen, büsbütün. 17.

her (F.) : Bütün, her bir. 387.

hergiz (F.) : Asla. 382.

herze (F.) : Boş, saçma. 1747.

hezârân (F.) : Binlerce. 1249.

hiç (F.) : Asla, hiç. 76.

hoca (F.) : Hoca. 559.

hod (F.) : Asıl, kendi. 349.

hon (F.) : Sofra. 3109.

hor (F.) : İtibarsız, hakir. 3118.

hoş (F.) : İyi, güzel. 23.

hüb (F.) : Güzel, iyi. 4622.

hübân (F.) : Güzeller. 1545.

hüb-rüy (F.) : Güzel yüz. 1522.

Ĥudâ (F.) : Allah. 2451.

Ĥudâvend (F.) : Allah. 96.

Ĥudâyâ (F.) : Ey Allahım. 3692.

humâr (F.) : İçki ya da uyku sersemliği.

hün (F.) : Kan. 4025.

hurrem (F.) : Sevinçli, mesrur. 2554.

huşk (F.) : Kuru. 970.

hüy (F.) : Huy. 3890.

hümâ (F.) : Saadet kuşu. 652.

hümâyun (F.) : Kutlu. 1108.

hüner (F.) : Beceriklilik. 152.

K

kâmrân (F.) : Mutlu. 2470.

kân (F.) : Maden, bir şeyin kaynağı. 3672.

kârbân (F.) : Kervan. 598.

kâr-sâz (F.) : Becerikli. 1942.

kem (F.) : Eksik, kötü. 503.

kemân (F.) : Yay, kavis. 993.

kemhâ (F.) : İpek kumaş. 628.

kervân (F.) : bkz. kârbân. 3471.

keşke (F.) : Ne olurdu, keşke. 688.

kilid (F.) : Kilit. 1731.

kilise (F.) : Hıristiyanların ibadet yeri. 4806.

kîn (F.) : Gizli düşmanlık. 1678.

kird-gâr (F. özel isim) : Allah. 122.

kīse (F.) : Kese, cepte taşınan para.
3303.

köhne (F.) : Yıpranmış, eski. 2700.

kör (F. kūr) : Kör. 4105.

köşk (F. kuşk) : Köşk, kasır. 3953.

kūs (F.) : Büyük davul. 4577.

külāh (F.) : Başa giyilen başlık. 1815.

L

leb (F.) : Dudak. 972.

lerze (F.) : Titreme, titreyiş. 3954.

leşker (F.) : Asker. 2797.

Levend (F. kişi ismi) : Hz. Yakub'un
oğullarından biri. 70.

leyk (F.) : Lakin, ancak. 42003.

M

māh (F.) : Ay. mec; çok güzel. 3000.

māh-rū (F.) : Ay yüzü. 4149.

māh-tāb (F.) : Ay ışığı, mehtap. mec;
çok güzel. 3044

māh-veş (F.) : Ay gibi. 3732.

mebādā (F.) : Sakın, olmaya. 516.

meger (F.) : Halbuki, meğer. 90.

men (F.) : Ben. 1426.

merd (F.) : Yiğid. 1827.

merdümān (F.) : İnsanlar, adamlar.
241.

mest (F.) : Sarhoş, mest. 3548.

meyhāne (F.) : İçki içilen yer. 1493.

mihribān (F.) : Şefkatli. 78.

mīşe (F.) : Meşe ağacı. 221.

mum (F.) : Mum. 1123.

müşk (F.) : Güzel koku. 917.

N

nāgāh (F.) : Ansızın, birdenbire. 2140.

nāgehān (F.) : Ansızın. 116.

naqāre (F.) : Davul. 1976.

nāliš (F.) : İnleme, inleyiş. 1593.

nām (F.) : Ün, şöhret. 4977.

namāz (F.) : Namaz. 245.

nāme (F.) : Mektup. 178.

nār (F.) : Meyve. 387.

nāz (F.) : Naz, cilve. 100.

nāzenīn (F.) : Nazlı. 3278.

nāzik (F.) : Güzel, zarif. 3591.

nāzük (F.) : bkz nazik. 4314.

nefrīn (F.) : Lanet, beddua. 88.

ner (F.) : Erkek. 2639.

nergis (F.) : Bir tür çiçek. mec; göz. 4773.

nev-cüvân (F.) : Taze, genç. 2196.

nevmîd (F.) : Ümitsiz. 855.

ney (F.) : Kamış, ney. 2645.

niğâr (F.) : Sevgili. 1495.

niğârîn (F.) : Resim gibi güzel sevgili. 1212.

nihād (F.) : Huy. 4316.

nihān (F.) : Gizli, sır. 2982.

nihānî (F.) : Gizlilik. 3799.

nîk (F.) : İyi, hoş. 2000.

nîk-merd (F.) : İyi insan. 2709.

nişān (F.) : İz, belirti. 2942.

niyāz (F.) : Yalvarma. 2709.

nūş (F.) : Şerbet. 4753.

O

oruç (F.) : Oruç. 845.

P

pādişāh (F.) : Sultan, melik. 934.

pādişāhāne (F.) : Padişaha yakışır bir şekilde. 3148.

pāk (F.) : Temiz, saf. 1240.

pāk-bāz (F.) : Vefalı. 1240.

pālān (F.) : Semer.. 2441.

palās (F.) : Eski kilim, aba, çul. 3646.

pāre (F.) : Parça. 1403.

pāyān (F.) : Son, nihayet. 4030.

pāy-māl (F.) : Ayak altında kalmış. 1381.

peder (F.) : Baba. 77.

pehlüvan (F. pehlevān) : Güreşçi. 604.

pelîd (F.) : Murdar, pis. 2256.

penāh (F.) : Sığınma, sığınılacak yer. 2167.

pencere (F.) : Pencere. 1199.

pend (F.) : Öğüt. 2137.

per (F.) : Kanat. 2706.

perçi (F. perçin) : Parmaklık, engel. 559.

perî (F.) : Peri. 1169.

perîşān (F.) : Gamlı, kederli. 183.

perrî (F.) : Uçan, uçucu. 20.

perverdigār (F. özel isim) : Allah. 122.

pes (F.) : şimdi, işte. 496.

peydā (F.) : Açık, belli. 973.

peygām (F.) : Haber. 2782.

peygāmbër (F.) : Nebi. 3174.

peyk (F. özel isim) : Haber getirip götüren ,Cebrail. 2271.

peykāne (F.) : Okun ucundaki sivri demir, temren. 2029.

peykī (F.) : Haberci. 4313.

peymān (F.) : Yemin. 347.

pīgām (F.) : peygām. 879.

pinhān (F.) : Gizli, saklı. 3523.

pīr (F.) : İhityar. 4504.

pirinç (F.) : Bitki. 4664.

pirūze (F.) : Mavi renkli değerli taş. 1530.

pişmān (F.) : Nedamet. 1336.

pīş-vāh (F. pīş-vā) : Önder, lider. 37.

pūl (F.) : Akça, pul, para. 2617.

put (F.) : Put, sanem. 1408.

put-ḥāne (F.) : Tapınak. 776.

put-perest (F.) : Puta tapan. 2286.

pürsā (F.) : Soran, sorucu. 949.

püşt (F. puşt) : Arka, sırt, dayanak. 1814.

R

rāh (F.) : Yol. 4248.

rām (F.) : İtaat etme. 19.

rāst (F.) : Doğru, düzgün. 4214.

ravza (F.) : Bahçe. 4998.

rāz (F.) : Sır. 126.

rehber (F.) : Kılavuz, rehber. 3174.

reh-nimūn (F.) : Kılavuzlar. 155.

renc (F.) : Sıkıntı. 1458.

renk (F.) : 2806.

revā (F.) : Uygun, yerinde. 1720.

revān (F.) : Akan. 561.

risvāy (F.) : Rezil, rüsva. 1208.

rūḥ (F.) : Yanak, yüz. 2703.

rūzī (F.) : Rızık, kuvvet, azık. 25.

rūzigār (F.) : Devir, zaman, çağ. 5005.

rüsvāy (F.) : bkz. risvāy. 2617.

S

sālār (F.) : Baş, kumandan. 40.

şanevber (F.) : Çam fıstığı ağacı. 976.

sarāy (F.) : Köşk. 1509.

sarhoş (F.) : Sarhoş. 818.

sayvān (F. sāye-bān) : Gölgelek.

ser (F.) : Baş,reis. 138.

ser-firāz (F.) : Başını yükselten, mümtaz. 31.

ser-gerdān (F.) : Sersem. 10.

sermiye (F.) : bkz. sermāye. 240.

server (F.) : Yüce, saygın kimse. 2086.

ser-te-ser (F.) : Baştan başa. 1237.

serv (F.) : Selvi ağacı. 1475.

seyl-âb (F.) : Su taşkını, (mec.) gözyaşı. 3196.

sîm (F.) : Gümüş. 4060.

sîni (F.) : Büyük tepsi.

şofra (F. süfre) : Sofra. 3754.

sūd (F.) : Kazanç, kar. 4490.

sünbül (F.) : Bir çeşit çiçek. 221.

sürme (F.) : Sürme. 1640.

süvâr (F.) : Binici, atlı. 2800.

Ş

şād (F.) : Mutlu. 3715.

şādān (F.) : Mutlu. 4027.

şādī (F.) : Sevinç, memnuniyet. 1176.

şād-kām (F.) : Halinden memnun. 3161.

şād-mān (F.) : Sevinçli. 2013.

şāh (F.) : Padişah. 108.

şāh-bāz (F.) : (mec.) : Kahraman. 2014.

şāhi (F.) : Şah mensup. 28.

şār (F.) : Şehir. 4922.

şeftalü (F.) : Şeftali. 1692.

şehinşāh (F.) : Hükümdarlar.

şehir (F.) : bkz. şehir. 4402.

şehir (F.) : Şehir. 3691.

şehriyār (F.) : Hükümdar. 2674.

şeker (F. < hint.) : bkz. şeker. 1233.

şekker (F. < hint.) : Şeker. 977.

şermsār (F.) : Utanma, mahcup. 1724.

şeydā (F.) : Deli, çılgın. 973.

şikār (F.) : Ganimet, avlama. 1147.

şinūd (F. şinīd) : İşitme, duyma. 1074.

şir (F.) : Arslan. 2639.

şirīn (F.) : Tatlı, sevimli. 3574.

şiven (F.) : Matem, yas. 1742.

şūr (F.) : Kavga, gürültü. 172.

T

tā (F.) : Dek, kadar, değin. 85.

tāb (F.) : 1. Kuvvet. 3196.

2. Nur, ışık. 708.

tābān (F.) : Parlak, münevver. 3000.

tāc (F.) : Tac. 565.

taht (F.) : Makam, taht. 565.

tavūs (F. tāus < Ar. ta'ūs < Yun.) : Tavus kuşu. 1529.

taeye (F.) : bkz. dāye. 3847.

tāze (F.) : Yeni, genç. 3354.
ṭāzī (F.) : Bir çeşit at, Arap atı. 1515.
tebāh (F.) : Mahv ve harap olmuş.
 4241.
ten (F.) : Vücut. 2710.
ten-dürüst (F.) : Kuvvetli, çok sağlam.
 2456.
teng (F.) : Kederli, sıkıntılı. 2137.
teng-dil (F.) : Yüreği dar. 102.
terāzū (F.) : Terazi. 1268.
tersā (F.) : Hristiyan. 949.
terse (F.) : bkz. tersā. 770.
tīmār (F.) : Yara, ağaç, bakımı. 988.
tīz (F.) : Çabuk. 130.
ṭurunc (F.) : Portakala benzeyen
 meyve. 1857. bkz. durunc.
ṭūṭī (F.) : Papağan. 206.
ṭuyūr (Ar.) : Kuşlar. 709.
ṭuzak / dūzaḥ (F.) : Cehennem. 1504.
tünd (F.) : Şiddet. 4307.

U

u (F.) : Ve. 20.

Ü

ü (F.) : Ve. 13.

ümīd (F.) : Ümit. 2910.

üstād (F.) : Usta. 1557.

üstüvār (F.) : Sağlam. 4659.

V

ve (F.) : bkz. u, ü, vü. 37.

vīrān (F.) : Yıkık, yıkılmış. 4806.

vü (F.) : Ve. 26.

Y

yā (F.) : Ya , veya. 264.

yābān (F.) : Issız yer. 1223.

yād (F.) : Hatırlama. 2678.

yādigār (F.) : Bir şeyi vey kimseyi
 hatırlatacak şey. 5005.

yāḥūd (F.) : Veya, yahut. 610.

yār (F.) : Dost, sevgili. 3549.

yārā (F.) : Ey dost, ey sevgili. 2129.

yārān (F.) : Dostlar.

yārī (F.) : Yardım. 2753.

yāsemīn (F.) : Yasemin. 4732.

yek (F.) : Bir, tek. 2806.

Z

zaḥm (F.) : Yara. 2455.

zār (F.) : Ağlayan, inleyen. 684.

zārī (F.) : Ağlayıp sızlama. 2298.

zebūn (F.) : Zayıf, güçsüz. 1830.

zehre (F.) : Öd, safra. 605.

zer (F.) : Altın; para. 1264.

zerde (F.) : Pirinç peltesi. 4664.

zerrīn (F.) : Altından yapılmış. 2804.

zevāde (F.) : Azık, yiyecek. bkz. zāde. 2740.

zeyrek (F. zīrek) : bkz. zīrek. Anlayışlı, zeki. 2551.

zindān (F.) : Yeraltı hapisanesi. 2172.

zinhār (F.) : Sakın, asla, olmaya. 208.

zīr (F.) : Alt, aşağı. 874.

zīrā (F.) : Çünkü, şundan dolayı. 41.

zīrek (F.) : Anlayışlı, zeki. 1502.

zīrvā (F.) : Zerdali ve sarımsaklı paça. 4664.

zīver (F.) : Süs, bezek. 1526.

ziyān (F.) : Zarar, kayıp. 4681.

zūrnā (F.sūrnāy) : Zurna. 4577.

zūlf (F.) : Saç. 1637.

3.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler

İbrāhīm (ibr. kişi ismi) : Hz. İbrahim. 3804.

‘İsā (ibr. kişi ismi) : Hz. İsa peygamber. 34.

İshāk (ibr. kişi ismi) : Hz. İshak peygamber. 4765.

İsmā‘īl (ibr. kişi ismi) : Hz. İsmail peygamber. 62.

Süleyman (ibr. kişi ismi) : Hz. Süleyman. 33.

Yūsuf (ibr. kişi ismi) : Hz. Yūsuf peygamber. 155a.

ṭamu (soğd. tmw) : Cehennem. 1895.

uçmaḳ (soğd. uṣtmaḥ) : Cennet. 964.

4. Şeyyād Hamza'nın Yūsuf u Zelihāsı'nda Geçen Alıntı Kelimeler

4.1. Arapça Kelimeler

A

‘abā (Ar. ‘abā’) : Kumaş ve giysi. 1029.

‘āc (Ar.) : Fildişi. 466.

‘aceb (Ar.) : 1. Tuhaf, acayip. 22

2. Acaba. 133.

‘āciz (Ar.) : Zayıf, güçsüz. 385.

‘ād (Ar.) : Ad kavmi. 167.

adam (Ar.) : bkz. ādem. 410.

ādem (Ar.) : İnsan, kişi. 311.

‘**adet (Ar. ‘ādet)** : Gelenek, alışkanlık. 582.

‘**ādil (Ar.)** : Adaletli. 1174.

‘**afv (Ar.)** : Bağışlama, affetme. 1528.

‘**ahd (Ar.)** : yemin, and. 719.

āhîr (Ar.) : Son. 16.

Ahmed (Ar. kişi ismi) : Hz. Muhammed. 10.

aḥsen (Ar.) : Güzel. 1071.

aḥu (Ar.) : Ey kardeş. 1356.

aḥvāl (Ar.) : Durumlar, haller. 354.

‘**aḫīḳ (Ar.)** : Kırmızı renkli değerli taş. 467.

‘**aḳl (Ar.)** : Akıl. 530.

‘**ālem (Ar.)** : Dünya. 252.

Allah (Ar.özel isim) : Allah. 445.

‘**amāim (Ar. ‘amāi’im)** : Sarık. 1029.

‘**amū (Ar.)** : Amca. 294.

‘**anber (Ar.)** : Güzel koku. 465.

‘**ār (Ar.)** : Utanma. 681.

‘**arab (Ar.)** : Arap. 662.

‘**arabī (Ar.)** : O Arap. 681.

‘**arż (Ar.)** : Sunma. 1312.

āşī (Ar.) : İsyan eden. 805.

aşl (Ar.) : Asıl, soy. 227.

‘**āşık (Ar.)** : Aşık, seven. 455.

aşlas (Ar. atles) : İpekli kumaş. 472.

‘**avrat (Ar.)** : Kadın. 304.

‘**ayāl (Ar.)** : Çocuk. 161.

‘**ayān (Ar.)** : Açık, belli. 853.

‘**ayb (Ar.)** : Kusur. 214.

‘**ayıb (Ar.)** : bkz. ‘ayb. 225.

a‘zā (Ar.) : Organlar. 1315.

‘**azāb (Ar.)** : Acı, eziyet. 935.

‘**azīm (Ar.)** : Büyük, ulu. 461.

‘**azim (Ar.)** : Kararlılık. 680.

‘**aziz (Ar.)** : 1. Yüce. 418.

2. Sultan. 1243.

‘**azrā’il (Ar.özel isim)** : Azrail. 1212.

B

bāḳī (Ar.) : Bütünü, tamamı. 619.

belā (Ar.) : Dert, bela. 412.

beşāret (Ar. bişāret) : Müjde, iyi haber. 796.

Beşir (Ar. kişi ismi) : Beşir . 187.

bismillāh (Ar.) : Allah’ın adı ile. 2

buḥār (Ar.) : Buhar, buğu. 1358.

burqa (Ar.) : Örtü, peçe. 359.

bühtān (Ar.) : İftira. 1251.

C

cebrā'il (Ar. özel isim) : Cebrail. 102.

cedd (Ar.) : Soy, nesil. 394.

Celil (Ar. özel isim) : Yüce Allah. 413.

cennet (Ar.) : Cennet. 845.

cevāb (Ar.) : Cevap. 354.

cevr (Ar.) : Cefa, eziyet. 607.

cezā (Ar.) : Ceza. 541.

cin (Ar. cinn) : Cin. 261.

cümle (Ar.) : Bütün, hep. 268.

D

da'vet (Ar.) : Davet. 1476.

delil (Ar.) : Kanıt. 1210.

demlüc (Ar.) : Bilezik. 679.

devlet (Ar.) : Baht, mutluluk. 1216

dīn (Ar.) : Din, inanç. 988.

du'ā (Ar.) : Dua. 1258.

dünyā (Ar.) : Alem, dünya. 608.

Dünyā hatun (Ar. kişi ismi) : Yakup peygamberin üvey kızı. 1117.

Dünye (Ar. kişi ismi) : bkz. dünya hatun. 65.

Dünye hatun (Ar. kişi ismi) : bkz.

Dünyā hatun. 61.

dürr (Ar.) : İnci. 168.

düvid (Ar. devāt) : Divit, yazı takımı. 1237.

E

ebdā (Ar.) : Önce, ilk. 2.

ebed (Ar.) : Sonsuza kadar. 89.

ecel (Ar.) : Ölüm. 1475.

ef'āl (Ar.) : İşler, ameller. 1119.

ehl (Ar.) : 1. Halk. 1184

2. Topluluk. 752.

emīn (Ar.) : Şüphesi olmama. 343.

emir (Ar.) : bkz. emr. 761.

emr (Ar.) : Hüküm, buyruk. 1212.

esīr (Ar.) : Köle. 896.

evlād (Ar.) : Çocuklar. 1502.

evvel (Ar.) : Önce, ilk. 2.

F

fāhiş (Ar.) : Kötü, ahlaksız. 546.

faḥr (Ar.) : Övünç. 1425.

faķīr (Ar.) : Yoksul. 896.

fāriğ (Ar.) : Vazgeçmiş. 1136.

fāsīd (Ar.) : Kötü, fesat. 1318.

ferah (Ar.) : Sevinme. 1209.

ferd (Ar.) : Tek, eşi bulunmayan. 192.

fidī (Ar. fidāʾ) : Vazgeçme, gözden çıkarma. 597.

fikr (Ar.) : Fikir, düşünce. 338.

fiʿl (Ar.) : Fiil, eylem, iş. 1069.

firāk (Ar.) : Ayrılık. 1384.

fitne (Ar.) : Fitne, fesat. 506.

G

ġāfil (Ar.) : Habersiz, dikkatsiz. 140.

ġammāz (Ar.) : Laf taşıyan. 398.

Ġanī (Ar.özel isim) : Mutlak zengin olan Allah. 699.

ġarīb (Ar.) : Zavallı. 678.

ġasl (Ar.) : Ölü yıkama. 783.

ġıybet (Ar.) : Arkadan konuşma. 578.

Ġufrān (Ar.özel isim) : Bağışlayan Allah. 3.

ġulām (Ar.) : 1. Delikanlı. 199
2. Kul, köle. 604.

ġuşşa (Ar.) : Gam, keder. 119.

H

ħaber (Ar.) : Haber, bilgi. 377.

ħabeşī (Ar.) : 1. Habeşli. 240.

2. Esmer. 240.

ħabīb (Ar.) : Sevgili, dost. 792.

ħācet (Ar.) : 1. İhtiyaç. 319.

2. Gerek. 93.

ħācib (Ar.) : Vezir, danışman. 865.

ħādīm (Ar.) : Hizmetçi. 1432.

Ĥağ (Ar. Ĥağğ, özel isim) : Allah. 657.

ħağğat (Ar.) : Gerçek, doğru. 948.

ħāl (Ar.) : 1. Durum.

2. Güç, kuvvet. 1115.

ħalāyık (Ar.) : Halk. 731

Ĥālīğ (Ar.özel isim) : Allah.

ħāliyyet (Ar.) : Hal, durum. 868.

ħalğ (Ar.) : Halk. 254.

ħalvet (Ar.) : Yalnız kalma. 508.

ħamle (Ar.) : İleriye doğru atılma. 1233.

ħarām (Ar.) : Haram. 1168.

ħāş (Ar. ħaşş) : Mahsus, özel. 1349.

ħaset (Ar. ħased) : Kıskançlık. 306.

ħāşıl (Ar.) : Elde etme. 847.

ħasret (Ar.) : Özlem. 161.

ħaşem (Ar.) : Bir kimsenin emrinde bulunanlar. 1405.

hātif (Ar.) : Mnevi alem, gayb. 509.

ḥaṭṭ (Ar.) : Yazı. 509.

hava (Ar. hevā) : Hava. 630.

ḥayāl (Ar.) : Hayal. 81.

ḥayır (Ar. ḥayr) : İyilik. 365.

ḥayr (Ar.) : bkz. ḥayır. 722.

ḥayrān (Ar.) : Şaşırma. 307.

ḥayvān (Ar. ḥayevān) : Hayvan. 801.

hazā (Ar.) : İşte, bu. 199.

ḥāzır (Ar.) : Huzurda olma, var olma.
442.

ḥazine (Ar.) : bkz. ḥazne. 385.

ḥazne (Ar. ḥazīne) : Hazine. 499.

ḥekīm (Ar.) : Doktor. 449.

helāk (Ar.) : Yok olma, mahvolma.
1507.

heybet (Ar.) : Büyüklük. 244.

hicr (Ar. hecr) : Ayrılık. 501.

ḥikāyet (Ar.) : Hikaye, kıssa. 282.

ḥil'at (Ar.) : Kıymetli elbise, kaftan.
635.

ḥīle (Ar.) : Aldatma. 1157.

ḥūrī (Ar.) : Huri. 8.

ḥücre (Ar. ḥucure) : Küçük oda. 580.

ḥükm (Ar.) : Hüküm, emir. 1252.

hünālik (Ar. hunālike) : Orada. 719.

ḥürmet (Ar.) : Saygı, değer. 208.

I

‘ışk (Ar.) : Aşk. 447.

İ

iblis (Ar.) : Şeytan. 506.

ibn (Ar.) : Oğul. 107.

‘ibret (Ar.) : İbret. 195.

iḥvān (Ar.) : Kardeşler. 1502.

iḳrār (Ar.) : İtiraf etme. 1411.

illā (Ar.) : Ama, özellikle. 488.

imām (Ar.) : İmam. 12.

īmān (Ar.) : İnanma. 264.

‘imrānī (Ar.) : İmran soyundan olan.
227.

islām (Ar.) : İslam dini. 1006.

‘işmet (Ar.) : Temizlik, günahsızlık.
510.

‘izzet (Ar.) : Hürmet, saygı. 752.

K

ḳabr (Ar.) : Mezar. 239.

ḳabül (Ar.) : Kabul etme. 399.

ḳadar (Ar.) : Kadar, miktar, ölçü.. 114.

ğadeğ (Ar.) : İçki bardağı. 1462.

ğadem (Ar.) : Adım. 940.

Ğadir (Ar.özel isim) : Kudret sahibi Allah. 232.

ğāfile (Ar.) : Birlikte yolculuk eden topluluk. 205.

kāfir (Ar.) : Kafir. 107.

ğā'ide (Ar.) : Kural, gelenek. 1130.

ğalem (Ar. < yun. kalamos) : Kalem. 1237.

ğandil (Ar. < lat. candela) : Kandil. 116.

ğaşd (Ar.) : Niyet 1064.

ğāşid (Ar.) : Haberci ,ulak. 1355

ğavl (Ar.) : Söz. 497.

ğavm (Ar.) : Halk, topluluk. 257.

ğavul (Ar.) : bkz. ğavl. 918.

kavüm (Ar.) : bkz kāv̄m. 790.

ğayşer (Ar. < yun. kaisar < lat. caesar) : Hükümdar. 618.

kebāb (Ar.) : Kebap. 935.

kebīr (Ar.) : Büyük, ulu. 843.

kefen (Ar.) : Kefen. 97.

kelām (Ar.) : Söz. 619.

kerāmet (Ar.) : Mucize. 277.

kerem (Ar.) : Cömertlik. 318.

Kerim (Ar.özel isim) : Cömertlik sahibi Allah. 847.

ğışsa (Ar.) : Kıssa, hikaye. 1524.

ğiyāmet (Ar.) : Kıyamet. 1420.

ğiymet (Ar.) : Değer, paha. 413.

ğiymeti (Ar.) : Kıymetli. 369.

kitāb (Ar.) : 1. Kitap, eser. 120.

2. Kutsal kitap. 109.

ğudret (Ar.) : Kuvvet, güç. 55.

ğumāş (Ar.) : Kumaş. 185.

ğur'ān (Ar.) : Hz. Muhammd'e gönderilen kitap. 16.

ğurbān (Ar.) : Kurban. 1222.

ğuvvet (Ar.) : Güç. 1231.

küfr (Ar.) : İnançsızlık. 1495.

küllī (Ar.) : Bütünü, hepsi. 293.

kürsī (Ar.) : Taht. 751.

L

lā-büdd (Ar.) : Şüphesiz. 949.

lā-cerem (Ar.) : Şüphesiz. 412.

la'net (Ar.) : Allah'ın rahmetinden mahrum olma. 509.

laţif (Ar.) : Hoş. 116.

lāyık (Ar.) : Uygun, yaraşır. 221.

levh (Ar.) : Manevi levha, levh-i mahfuz. 323.

levn (Ar.) : Renk. 467.

leyl (Ar.) : Gece. 9.

lisān (Ar.) : Dil. 554.

luţf (Ar.) : İyilik. 318.

M

mağbūn (Ar.) : Şaşkın. 509.

Mağrib (Ar. yer ismi) : Metinde Zelihā'nın babası Taymus'un meliki olduğu ülke. 326.

mağrūk (Ar.) : Suya batmış. 793.

maḥlūk (Ar.) : Yaratılmış, yaratılmış. 763.

mā-cerā (Ar.) : Yaşanan olaylar. 902.

maḳām (Ar.) : Makam. 845.

maḳşūd (Ar.) : Amaç. 941.

māl (Ar.) : Mülk. 694.

mālik (Ar.) : bkz. melik. 644.

Mālik Reyyān (Ar. kişi ismi) : bkz. Melik Reyyān. 750.

mā' lūm (Ar.) : Bilinen. 40.

ma' nī (Ar.) : Mana. 616.

meded (Ar.) : Yardım. 89.

melik (Ar.) : Hükümdar. 272.

melik Reyyān (Ar. kişi ismi) : Mısır hükümdarı Malik Reyyan. 622.

melūl (Ar.) : Üzgün. 296.

mel' ūn (Ar.) : Lanetlenmiş. 510.

menzil (Ar.) : Yol. 1406.

mermer (Ar.) : Mermer. 462.

metris (Ar. metārīs) : Siper. 314.

mezkūr (Ar.) : Zikredilmiş. 817.

Mışır (Ar. yer ismi) : Mısır ülkesi. 302.

Mışr (Ar. yer ismi) : bkz. Mışır. 568.

mışrī (Ar.) : Mısır'a ait. 670.

mīl (Ar.) : Metal çubuk. 1286.

minnet (Ar.) : Teşekkür. 121.

miskīn (Ar.) : Zavallı. 1365.

mu' abbir (Ar.) : Rüya yorumlayan kimse. 170.

mu' allā (Ar.) : Yüce. 810.

mu' cizāt (Ar.) : Mucizeler. 414.

muḥāl (Ar.) : Gerçekleşmesi mümkün olmayan. 600.

Muḥammed (Ar. kişi ismi) : Hz. Muhammed. 792.

muḥkem (Ar.) : Sağlam. 224.

muḥtāc (Ar.) : İhtiyacı olan. 869.

muhtaşar (Ar.) : Kısaca, öz. 1137.

muḫbil (Ar.) : Bahtiyar. 275.

murād (Ar.) : Dilek. 1128.

Mūsā (Ar. kişi ismi) : Musa peygamber. 1513.

muşhaf (Ar.) : Sayfa. 16.

Muştafā (Ar. kişi ismi) : Hz. Muhammed. 810.

muṭīʿ (Ar.) : İtaat eden. 490.

müctebā (Ar.) : Seçilmiş. 810.

müdām (Ar.) : Sürekli. 1256.

mülk (Ar.) : 1. Mülk. 835.

2. Devlet. 982.

mü'min (Ar.) : İnanmış kimse. 941.

münādī (Ar.) : Tellal. 369.

müsülmān (Ar.) : Müslüman. 1493.

müşebbek (Ar.) : Sur. 929.

müzekkā (Ar.) : Temiz, pak. 810.

N

nāḳkaş (Ar.) : Nakkaş. 473.

naḳş (Ar.) : Nakış, resim. 492.

nāmūs (Ar.) : Namus. 386.

naẓar (Ar.) : Bakma, bakış. 330.

naẓm (Ar.) : Söz, şiir. 14.

nebāt (Ar.) : Bitki. 730.

necāt (Ar.) : Kurtulma. 653.

nehār (Ar.) : Gündüz. 9.

niḳāb (Ar.) : Örtü, peçe. 1130.

Nīl (Ar. yer ismi) : Nil nehri. 313.

niʿmet (Ar.) : Nimet. 614.

niyyet (Ar.) : Amaç, düşünce. 222.

nūr (Ar.) : Işık, aydınlık. 252.

nükte (Ar.) : İnce söz. 512.

Ö

ʿömr (Ar.) : Ömür. 328.

ʿöẓr (Ar.) : 1. Özür, sebep, mazeret. 251. 2. Kusur, hata, eksiklik. 576.

R

Rab (Ar. Rabb , özel isim) : Allah. 112.

Rabbenā (Ar. özel isim) : Ey Allahım. 1341.

raġbet (Ar.) : Beğenme. 1044.

Raḫīm (Ar. özel isim) : Merhamet eden Allah. 6.

Raḫmān (Ar. özel isim) : Merhamet eden Allah. 1.

rāzī (Ar.) : Kabul etme. 1286.

resül (Ar.) : Peygamber. 162.

resül-ullah (Ar.) : Hz. Muhammed.
790.

Reyyān (Ar. kişi ismi) : bkz. Melik
Reyyān. 606.

rızık (Ar.) : Nimet. 443.

Rūm (Ar. yer ismi) : Anadolu. 618.

S

şa^ʿ (Ar.) : Tahıl ölçęęi. 1140.

sā^ʿ at (Ar.) : Vakit, zaman. 179.

şabır (Ar.) : bkz. sabr. 1106.

şabr (Ar.) : Sabır. 475.

şafā (Ar.) : Gönül rahatlığı. 754.

şāğīr (Ar.) : Küçük, ufak. 843.

şah (Ar. şahh) : Doğru, gerçek. 918.

sākī (Ar.) : İçki sunan kişi. 625.

sākin (Ar.) : Sakin. 545.

şalavāt (Ar.) : Hz. Muhammed ve onun
soyundan gelenlere saygı için okunan
dua.1529.

şālih (Ar.) : İyi amel sahibi kimse.
1266.

şanduķ (Ar.) : Sandık. 1268.

şanem (Ar.) : Put. 433.

şāni^ʿ (Ar.özel isim) : Yaratan Allah.
1284.

şavāb (Ar.) : 1. Sevap. 94.

2. Doğru. 476.

sebeb (Ar.) : Sebep, gerekçe. 439.

seb^ʿ in (Ar.) : Yetmiş sayısı. 133.

secde (Ar.) : Secde. 24.

seh^v (Ar.) : Yanlış, hata. 105.

selām (Ar.) : Selam. 1360.

selīm (Ar.) : Selim. 221.

sem^ʿ (Ar.) : Kulak. 1293.

seyl (Ar.) : Sel. 164.

seyr (Ar.) : Gezme, dolaşma. 874.

seyyid (Ar.) : Önde gelen (Hz.
Muhammed). 807.

şiddīķ (Ar.) : Sadık. 649.

şıdķ (Ar.) : Doğruluk. 349.

şıfat (Ar.) : 1. Nitelik. 1073.

2. Yüz, çehre. 111.

şırāt (Ar.) : Sırat köprüsü. 513.

sırr (Ar.) : Sır. 1287.

su^ʿ al (Ar.) : Soru. 1327.

sulţān (Ar.) : 1. Hükümdar. 407.

2. (özel isim) Allah. 1207.

şun^ʿ (Ar.) : Kudret, yardım. 316.

şūret (Ar.) : Yüz, çehre. 329.

Sübhān (Ar. özel isim) : Her türlü kusurdan uzak olan Allah. 190.

Ş

şa^ç (Ar.) : Tahıl ölççeği. 1140.

sā^ç at (Ar.) : Vakit, zaman. 179.

şabır (Ar.) : bkz. sabr. 1106.

şabr (Ar.) : Sabır. 475.

şafā (Ar.) : Gönül rahatlığı. 754.

şağır (Ar.) : Küçük, ufak. 843.

şah (Ar. şahh) : Doğru, gerçek. 918.

sākī (Ar.) : İçki sunan kişi. 625.

sākin (Ar.) : Sakin. 545.

şalavāt (Ar.) : Hz. Muhammed ve onun soyundan gelenlere saygı için okunan dua. 1529.

şālih (Ar.) : İyi amel sahibi kimse. 1266.

şanduğ (Ar.) : Sandık. 1268.

şanem (Ar.) : Put. 433.

şāni^ç (Ar. özel isim) : Yaratan Allah. 1284.

şavāb (Ar.) : 1. Sevap. 94.

2. Doğru. 476.

sebeb (Ar.) : Sebep, gerekçe. 439.

seb^ç in (Ar.) : Yetmiş sayısı. 133.

secde (Ar.) : Secde. 24.

sehv (Ar.) : Yanlış, hata. 105.

selām (Ar.) : Selam. 1360.

selīm (Ar.) : Selim. 221.

sem^ç (Ar.) : Kulak. 1293.

seyl (Ar.) : Sel. 164.

seyr (Ar.) : Gezme, dolaşma. 874.

seyyid (Ar.) : Önde gelen (Hz. Muhammed). 807.

şiddīk (Ar.) : Sadık. 649.

şiddk (Ar.) : Doğruluk. 349.

şıfat (Ar.) : 1. Nitelik. 1073.

2. Yüz, çehre. 111.

şırāt (Ar.) : Sırat köprüsü. 513.

sırr (Ar.) : Sır. 1287.

su^ç al (Ar.) : Soru. 1327.

sulṭān (Ar.) : 1. Hükümdar. 407.

2. (özel isim) Allah. 1207.

şun^ç (Ar.) : Kudret, yardım. 316.

şūret (Ar.) : Yüz, çehre. 329.

Sübhān (Ar. özel isim) : Her türlü kusurdan uzak olan Allah. 190.

Ş

şarāb (Ar.) : Şarap. 1462.

şart (Ar.) : Şart. 392.
şavk (Ar.) : Işık. 252.
şefâ'at (Ar.) : Bağışlama. 1520.
şefekat (Ar.) : Acıma, koruma. 1401.
şehvet (Ar.) : Şiddetli arzu. 545.
şekk (Ar.) : Şüphe. 1493.
şer (Ar.) : bkz. şerr. 722.
şerh (Ar.) : Açıklama. 1247.
şerîf (Ar.) : Şerefli olan. 972.
şerr (Ar.) : Kötülük. 511.
şeyh (Ar.) : Yaşlı. 843.
şeytân (Ar.) : Şeytan. 1387.
Şeyyâdî Hamza (Ar. kişi ismi) :
 Şeyyâd Hamza. 1527.
şu'le (Ar.) : Aydınlık. 586.
şükr (Ar.) : Şükür. 1413.

T

ta'âm (Ar.) : Yemek. 583.
tabîb (Ar.) : Doktor. 449.
ta'bîr (Ar.) : Yorumlama. 166.
tâbût (Ar.) : Tabut. 1502.
tahlîl (Ar. dahl) : Tahıl. 828.
taḥkîk (Ar.) : Kesinlikle. 1317.
taḥrîs (Ar.) : Ambar. 838.

tâ'ife (Ar.) : Topluluk. 764.
taḫdîr (Ar.) : Alın yazısı, kader. 436.
tamām (Ar.) : Tam, bütün. 1350.
ta'n (Ar.) : Kınama. 596.
tecellî (Ar.) : Allah'ın kudretinin şahıslarda veya eşyalarda görünmesi. 849.
tedbîr (Ar.) : Önlem. 43.
teferrûc (Ar.) : 1. Gezinme. 633.
 2. Ferahlama. 661.
temîz (Ar.) : Temiz. 1503.
tenûr (Ar.) : Fırıncı. 628.
terah (Ar.) : Keder, gam. 1209.
terk (Ar.) : Bırakma. 262.
tesbîḥ (Ar.) : Allah'ı anma. 190.
teşvîş (Ar.) : Kaygı. 477.

U

'ūd (Ar.) : Öd ağacından yapılan tütsü. 751.
uşûl (Ar.) : Biçim, şekil, tarz. 1522.

Ü

ümmet (Ar.) : Topluluk. 798.

V

va'de (Ar.) : 1. Mühlet. 1475.

2. Söz verme. 1365.

vaķit (Ar.) : bkz. vaķt. 923.

vaķt (Ar.) : Vakit, zaman. 78.

vaşf (Ar.) : Nitelik, özellik. 479.

vezir (Ar.) : Vezir. 959.

Y

yā (Ar.) : Ey. 27.

Ya'ķūb (Ar. kişı ismi) : Hz. Yakup peygamber. 18.

yāķūt (Ar.) : Deęerli taş. 470.

ya' nī (Ar.) : Yani. 240.

Yūnus (Ar. kişı ismi) : Yunus peygamber. 322

Z

za' if (Ar.) : Zayıf, güçsüz. 760.

zakķūm (Ar.) : Zakkum ağacı. 782.

zālim (Ar.) : Zalim. 1173.

zamān (Ar.) : Zaman. 237.

zeberced (Ar.) : Sūs taşı. 465.

Zelīhā (Ar. kişı ismi) : Yūsuf peygambere aşık, Taymus'un kızı zūleyha. 326.

zelil (Ar.) : Horlanmış. 413.

zī (Ar.) : Önüne geldiği kelimelere sahiplik anlamı katarak sıfat yapar. 201.

zıkr (Ar.) : Anma. 428.

zinā (Ar.) : Zina. 541.

zīnet (Ar.) : Sūs. 1435.

zūcāc (Ar.) : Sırça, cam. 466.

4.2. Farsça Kelimeler

A

āh (F.) : Ah, yazık. 879.

'anbār (F.) : Ambar. 828.

ārzū (F.) : İstek, dilek. 1221.

āvāz (F.) : Ses. 516.

āzād (F.) : Serbest, hür. 1171.

B

baca (F.bāce) : Baca. 304.

bāę (F.) : Bahçe. 834.

baĥā (F. beĥā) : Değer, bedel. 389.

baĥş (F.) : Lütuf, ihsan. 323.

bāzār (F.) : Pazar, çarşı. 1176.

bāzergān (F.) : Tüccar, bezirgan. 165.

behişt (F.) : Cennet. 804.

bostān (F.) : Bağ, bahçe. 834.

bünyād (F.bunyād) : Yapı, bina.

büt (F.) : Put. 266.

C

cān (F.) : Ruh, hayat. 1214.

cihān (F.) : Dünya. 509.

cömerd (F.) : Eli açık. 320.

Ç

çāre (F.) : Çare. 459.

çerāġ (F.) : Mum, ışık. 12.

çirk (F.) : Kir, pas. 801.

çirkin (F.) : Pis, çirkin. 993.

çün (F.) : Çünkü. 32.

çünkü (F.) : Zira, dolayı. 68.

D

dār (F.) : Kapı, eşik. 1359.

dāye (F.) : Süt nine. 453.

dem (F.) : Zaman, vakit. 779.

derd (F.) : Keder, sıkıntı. 452.

dert (F.) : bkz. derd. 1333.

destār (F.) : Sarık. 1328.

destūr (F.) : İzin. 1491.

dīdār (F.) : Yüz. 815.

dīv (F.) : Dev. 261.

dīvār (F.) : Duvar. 528.

dost (F.) : Dost. 1457.

dūzaġ (F.) : Cehennem. 781.

düşvār (F. duşvār) : Güç, zor. 446.

E

eger (F.) : Eğer, şayet. 245.

endīşe (F.) : Düşünce, kaygı. 127.

eşkere (F. āşkāre) : Açık, belli. 443.

F

fāş (F.) : Meydana çıkma, duyulma. 393.

ferište (F.) : Melek. 544.

feryād (F.) : İleme, bağırma. 338.

G

gerdek (F.) : Gerdek. 912.

giley (F. gilāye) : Şikayet. 1478.

gümān (F.gumān) : Şüphesiz. 1493.

günāh (F.) : Günah. 1526.

H

ġāç (F.< ġāc < Erm. ġāç.) : Haç. 1477

ġamūş (F.) : Susmuş. 197.

hele (F.) : Sonunda, hiç olmazsa. 460.

hem (F.) : Hem. 12.

henüz (F.) : Daha, henüz. 64.

her (F.) : Her (belirsizlik sıfatı). 5.

hergiz (F.) : Asla. 89.

hīç (F.) : Hiç, katıyen. 76.

hoca (F. h̄ʿace) : Hoca. 147.

hod (F.) : Kendi. 35.

hon (F. h̄ʿān) : Yemek sofrası. 179.

hoş (F.) : Güzel. 10.

hū (F.) : Huy. 1266.

hūb (F.) : Güzel. 20.

hurd (F.) : Küçük, ufak. 286.

hüner (F.) : Maharet. 860.

K

kābīn (F.) : Nikah. 910.

kāğīd (F. kāğad) : Kağıt. 225.

kalā (F.) : Kumaş. 216.

kāşki (F.) : Keşke. 455.

kem (F.) : Değersiz, az. 194.

kemīne (F.) : Zavallı. 1527.

ki (F.) : Ki, bağlama edatı. 1.

kīlīd (F. < yun. kleidi) : Kilit. 505.

kilim (F. gilīm) : Kilim. 870.

kilīse (F. kilīsā < yun. ekklesia) :
Kilise. 1477.

kör (F. kūr) : Görmeyen. 519.

köşk (F. kūşk) : Köşk. 814.

L

leşker (F.) : Asker. 1141.

M

meger (F.) : Meğer. 110.

mihmān (F.) : Misafir. 1437.

müşg (F. muşk) : Güzel koku. 465.

N

nağāh (F.) : Hemen. 103.

namāz (F.) : Namaz. 1504.

nār (F. enār) : Nar meyvesi. 116.

nāz (F.) : Naz. 1222.

nazānī (F.) : Nazlı. 328.

nāzūk (F.) : Nazik. 706.

nihān (F.) : Gizli. 1437.

nişān (F.) : Belirti, işaret. 1300.

P

pādişāh (F.) : 1. Padişah. 357.

2. (özel isim). Allah. 1526.

pādşāh (F.) : bkz. pādişāh. 1266.

pāre (F.) : Parça. 889.

pārsā (F.) : Doğru, dürüst. 61.

perde (F.) : Perde. 315.

perī (F.) : Peri. 367.

pes (F.) : Öyleyse, şu halde. 149.

peşimān (F.) : Pişman. 403.

peygāmbēr (F.) : Peygamber. 18.

pīrūze (F.) : Açık mavi renkli taş. 466.

pul (F.) : Akçenin üçte biri değerind para. 215.

R

rāz (F.) : Sır. 1290.

revā (F.) : Layık, uygun. 1435.

risvā (F.) : Rezil. 456.

rūzī (F.) : Nasip, kısmet. 319.

S

Sārā (F. kişi ismi) : Hz. İbrahim'in eşi. 1469.

sarāy (F.) : Saray. 8.

server (F.) : Büyük, ileri gelen. 18.

sünbül (F.) : Sünbül çiçeği. 708.

Ş

şābaş (F.) : 1. Aferin. bravo. 568.

2. Beğenme. 1071.

şād (F.) : Sevinçli. 817.

şādī (F.) : Sevinç. 354.

şāh (F.) : Padişah. 389.

şehir (F.) : Şehir. 258.

şekker (F.) : Şeker. 17.

şīrīn (F.) : Güzel, hoş. 14.

T

tā (F.) : Kadar, dek. 99.

taht (F.) : Taht. 469.

tāze (F.) : Bozulmamış. 767.

ten (F.) : Vücut. 447.

terāzū (F.) : Terazî. 381.

teze (F. tāze) : 767.

tīmār (F.) : Bakma, tedavi etme. 697.

tīz (F.) : Çabuk. 997.

turunç (F. turunc) : Turunç. 581.

U

u (F.) : Ve. 24.

Ü

ü (F.) : Ve. 9.

ümīd (F.) : Umut. 778.

üstād (F.) : Usta, sanatkar. 461.

V

velī (F.) : Fakat, ama. 719.

vü (F.) : Ve. 438.

Y

yaban (F. biyābān) : Issız yer. 211.

yāhū (F.) : bkz. yāhūd. 30.

yāhūd (F.) : Veya. 134.

yār (F.) : 1. Dost. 626.

2. Sevgili. 903.

yārān (F.) : Dostlar. 12.

yārī (F.) : Yardım. 1060.

Z

zār (F.) : Ağlayan. 373.

zārī (F.) : Ağlama. 495.

zī (F. zihī) : Ne hoş, ne güzel. 15.

zī ki (F.) : Ne hoş, ne güzel. 327.

zihī (F.) : 1284.

zincīr (F.) : Zincir. 788.

zindān (F.) : Hapishane. 1248.

zinhār (F.) : 1. Sakın, asla. 807.

2. Mutlaka, kesinlikle. 777.

zīrā (F.) : Çünkü, şundan dolayı. 2.

ziyān (F.) : Zarar. 1332.

Ken‘ān (ibr. yer ismi) : Filistin’in tarihi adı. 167.

Süleymān (ibr. kişi ismi) : Süleyman peygamber. 322.

Yūsuf (ibr. kişi ismi) : Yūsuf peygamber. 1107.

ṭamu (soğd. tmw) : Cehennem. 89.

uçmaḳ (soğd. uṣtmaḳ) : Cennet. 804.

daraca (ital. terrazza) : Taraça, teras, açık yer. 661.

4.3. Diğer Dillerden Geçen Kelimeler

Bünyāmīn (ibr. kişi ismi) : Yakup peygamberin en küçük oğlu. 1025.

İbrāhīm (ibr. kişi ismi) : Hz. İbrahim. 394.

İshāḳ (ibr. kişi ismi) : İshak peygamber. 394.

DİZİN

A

- āb**, 252
aba, 107, 217, 261
ābād, 252
adam, 267
ādem, 153, 200, 217, 267
Ādem, 102
ādemī, 36, 153, 217
āferīn, 153, 252
āfet, 153
āftāb, 50, 153, 218
āgāh, 201, 252
āgāz, 252
ağyār, 218
āh, 252, 282
Aḥad, 56, 153, 218
aḥbār, 153, 218
aḥī, 153, 218
aḥī/āḥī, 153
āḥir, 60, 153, 201, 218, 268
āḥiret, 60, 78, 118, 153, 201, 218
āḥirīn, 35, 91, 154, 218
aḥmak, 154
aḥmaḳ, 218
Aḥmed, 47, 102, 132, 154, 218, 268
aḥsen, 268
aḥter, 252
aḥu, 268
aḥvāl, 154, 201, 218, 268
aḳrabā, 154
ālāt, 218
Allah, 17, 19, 42, 45, 56, 57, 58, 60, 61, 67,
 70, 76, 77, 78, 80, 81, 94, 98, 100, 101,
 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120,
 129, 131, 138, 139, 140, 141, 147, 153,
 154, 157, 159, 160, 162, 164, 165, 166,
 168, 169, 170, 171, 173, 174, 175, 179,
 181, 182, 184, 185, 186, 187, 188, 189,
 196, 201, 202, 203, 204, 206, 207, 208,
 209, 210, 211, 214, 218, 221, 226, 227,
 228, 231, 232, 234, 235, 238, 239, 241,
 242, 243, 246, 248, 249, 250, 254, 258,
 259, 262, 268, 269, 271, 273, 274, 277,
 278, 279, 280, 281, 285
Allāh, 56, 113, 154, 186, 218
ālūde, 154
ama, 154, 287
amān, 218
ambār, 191
āmīn, 59, 154
ammā, 154, 155
ān, 12, 37, 38, 93, 94, 128, 129, 219
anbār, 191, 213, 252
a‘lem, 154
a‘mām, 154
a‘rab, 155
a‘rābī, 36, 155
a‘zā, 156, 268
ārām, 219
āreste, 191
arşın, 191, 192
arşun, 192
arż, 219
ārzū, 192, 282
āsan, 252
aşı, 155
āşī, 268
aşl, 155, 201, 219, 268
aşlā, 155
aşlī, 155
āsmān, 155
āsūde, 155
āşikār, 213, 252
āşikāre, 252
āşkāre, 252, 284
atlās, 72, 201
aţlas, 49, 104, 133, 155, 219, 268
āvāre, 252
āvāz, 192, 252, 282
ayā, 155
āyet, 60, 79, 118, 156, 201, 219
āzād, 192, 213, 252, 282
āzār, 192

āzmāyiş, 156

B

bāb, 220

baça, 282

bağ, 213, 252

bāğ, 282

bağbān, 94, 111, 252

bağvān, 94, 111, 252

bahā, 192, 213, 252

bahāne, 252

bağçe, 12, 94, 252

bağış, 220

bağır, 156, 220

bağış, 220

bağış, 192, 283

bağışış, 192

bağt, 192

bāki, 201

bāki, 156, 220, 269

bāl, 252

bāliş, 107, 252

bāni, 156

ba^ʿ d-ez-ān, 156

ba^ʿ d-ez-īn, 156

ba^ʿ zı, 156, 220

bārī, 253

başar, 88

başır, 220

Başır, 201

başiret, 201

bāñıl, 156

bāñın, 156

bāver, 192

bāzār, 192, 213, 253, 283

bāzergān, 137, 283

bāzırgān, 67, 213

bāzırgān, 94, 111, 253

bāzu-bend, 41, 51, 192

becid, 220

becid, 192

bed, 38, 41, 94, 96, 128, 192, 220, 253

bedel, 156, 234, 283

beden, 199, 220, 222

bednām, 68, 213

bed-nām, 41

bed-nām, 96

bed-nām, 220

bed-nām, 253

bedr, 69, 131, 220

beğayet, 220

beğāyet, 156

behem, 253

behişt, 141, 283

bekār, 87

belā, 156, 202, 220, 269

beli, 156

bend, 253

bende, 192, 253

benefşe, 109, 253

beni, 156, 220

benü, 202

berāber, 253

berbād, 253

ber-dār, 10, 127

berekāt, 220

bereket, 156, 220

besi, 156

beşāret, 156, 202, 220, 269

beşer, 101, 157, 200, 220

Beşir, 47, 132, 157, 201, 269

Beşir, 71, 103, 132, 202, 220, 269

beter, 38, 128

beyābān, 94, 253

beyān, 157, 202, 220

bey^ʿ, 157

beyt, 43, 46, 47, 101, 102, 220

bezağ, 157

bid^ʿ ad, 157

bid^ʿ at, 157

bīgāne, 213

bīgane, 253

bıkr, 157

bilā, 157

billür, 51, 192

bim, 253

bimār, 192, 253

bimārıstan, 38

binā, 157, 220

birün, 192

biryān, 253

bismillah, 70, 79, 202

bismillāh, 45, 59, 131, 140, 157, 269
bisyār, 192
biter, 94
bizā'at, 157
bizār, 192
bostān, 213, 283
buḡār, 269
būhtān, 157
burc, 221
burqa', 104, 133, 221, 269
bustān, 253
buṭ, 62, 192
būhtān, 221, 269
būlbūl, 75, 109, 213, 221
būngah, 107, 253
būnyād, 202, 221, 283
Būnyāmīn, 133, 287
būrhān, 157, 221
Būşrā, 47, 157
büt, 41, 62, 129, 198, 283
büt-ḡāne, 41, 62, 129

C

Cabbār, 56, 157
cā-be-cā, 14, 97, 253
cāfi, 157
cāh, 157, 253
cāhil, 157, 221
cān, 93, 192, 213, 253, 283
cānān, 253
cāriye, 21, 202
cāsus, 157
cāsūs, 202
cavāhir, 221
cāvidān, 253
cāy, 192
cāyız, 157
ceb, 221
cebr, 221
cebrāil, 78, 202
cebrā'il, 139, 269
cebrā'il, 58, 78, 157, 202
cebre'il, 115, 221
cedd, 70, 269
cefā, 157, 202, 221
cehd, 157, 221

cehennem, 62, 81, 118, 122, 141, 221
cehl, 221
Celil, 77, 113, 138, 202, 221, 269
cellād, 111, 221
cemāl, 158, 221
cemā'at, 158, 221
cemil, 158, 202
Cemil, 77
cemi', 158
cemmāl, 54, 158
cem', 158, 202, 221
cennet, 43, 60, 62, 81, 117, 118, 122, 140, 141, 158, 221, 269
cerāḡat, 158
cevāb, 41, 158, 202, 221, 269
cevāb-nāme, 41
cevelān, 158
cevher, 44, 221
cevheri, 92, 221
cevr, 158, 221, 269
cezā, 158, 221, 269
ciger, 96, 192, 253
ciger-gūşe, 96, 253
cihād, 60, 158
cihān, 45, 192, 213, 253, 283
cihāz, 50, 105, 158, 222
cihiz, 105, 222
cilve, 158, 260
cin, 158, 168, 255, 269
cinān, 118, 222
cinn, 222, 269
cinnī, 92, 222
cins, 17, 158, 180
cirāḡat, 222
cism, 222
civān, 253, 254
cömerd, 213, 253, 283
cūmerd, 193
cūmert, 192
cum'a, 222
cūş, 193, 253
cūy, 254
cūdā, 193, 254
cūhelā, 222
cūhūd, 222
cūhūdi, 158

cümle, 158, 202, 222, 269
 cünün, 222
 cürm, 158
 cürüm, 158
 cüvân, 254

Ç

çābūk-süvār, 96, 254
 çādır, 51, 193
 çağa, 107, 254
 çāk, 254
 çār, 33, 88
 çardağ, 107, 254
 çare, 126, 193, 213, 255
 çäre, 33, 87, 126, 193, 254, 283
 çarḥ, 254
 çarşu, 213, 254
 çāšnīgīr, 15, 98, 112
 çehre, 53, 110, 193, 254, 255, 279, 280
 çendān, 193
 çeng, 107, 254
 çerāg, 283
 çerb, 254
 çeşm, 110, 254
 çetr, 107, 254
 çınar, 109, 254
 çimen, 109, 254
 çirk, 283
 çirkin, 33, 283
 çirkīn, 254
 çişm, 110, 254
 çuval, 73, 213
 çü, 193, 254, 258
 çün, 193, 213, 254, 283
 çünki, 193, 213, 254, 283

D

dād, 98, 120, 158, 254
 dād-gīr, 98, 120, 254
 dādu, 254
 daḥl, 52
 dāḥil, 222
 daḥl, 74, 135, 211, 281
 dāim, 202
 dāimā, 202

dāne, 254
 dāniş, 254
 dā'im, 202, 222
 dā'imā, 222
 da'n, 222
 da'vā, 158, 222
 da'vet, 158, 222, 269
 da'vi, 158
 da'vī, 222
 dār, 15, 19, 39, 41, 42, 54, 55, 69, 75, 98,
 130, 146, 283
 dara, 158
 daraca, 21, 143, 288
 dariğa, 193
 dārū, 46, 193
 dāsītān, 255
 dāstān, 255
 Dāvud, 102, 222
 dāye, 158, 213, 255, 265, 283
 dāyim, 158, 202, 222
 dāyima, 222
 dāyire, 159
 Dayyān, 56, 159
 def, 106, 222
 defn, 159, 222
 defter, 106, 222
 delīl, 159, 269
 dellal, 75, 202
 dellāl, 111, 222
 dem, 14, 41, 130, 193, 213, 255, 283
 dem be dem, 14, 130
 demluc, 133, 269
 derd, 193, 213, 255, 283
 dere, 159
 derece, 164, 204, 222
 dergāh, 37, 67, 81, 94, 159, 214, 255
 derḥāl, 10, 34
 deriçe, 12, 38, 193
 dermān, 87, 193, 214
 dermānde, 193, 255
 derviş, 193, 255
 dest, 96, 98, 193, 255
 destān, 159, 255
 destār, 51, 133, 193, 283
 dest-bus, 96
 deste, 255

destgîr, 15, 42
dest-gîr, 98
dest-gîr, 255
destgîri, 42
destûr, 159, 214, 255, 283
deşt, 214
devâ, 159, 255
devâm, 46, 159
devât, 50, 73, 134, 159, 202, 270
devlet, 159, 202, 222, 269
devr, 159, 202, 223
devrân, 223
devûr, 223
dewlet, 20, 159
deyr, 223
dımışkî, 92, 223, 249
dırâz, 255
dibâ, 106, 255
dîdâr, 53, 54, 110, 136, 193, 255, 283
dikkat, 159
dilber, 98, 255
dildâr, 98, 130, 255
dil-dâr, 42
dil-efrûz, 15, 42
dil-efzûn, 41
dil-sitân, 15, 98, 255
din, 60, 78, 79, 117, 140, 202
dîn, 60, 88, 97, 118, 140, 159, 223, 269
dînâr, 159, 223
dîndâr, 42, 60, 98, 159
Dîne, 47, 102, 159, 223
dirhem, 223
dirîğa, 193, 255
dişvâr, 193, 194
dîv, 255, 283
divân, 214
divâne, 255
dîvâr, 193, 214, 255, 283
dîvid, 106, 223
divit, 50, 73, 159, 202
dîzâr, 54, 193
donbal, 49, 159
dost, 163, 172, 193, 199, 218, 233, 239,
 255, 266, 271, 283
dostân, 95, 255
dûfân, 159

dufar, 193
du'a, 78, 202
du'â, 59, 116, 140, 159, 223, 269
durunc, 108, 255, 265
dûzah, 121, 141, 256, 265, 283
duzak, 121, 256
dühül, 107, 256
dükkân, 203
dülbend, 106, 256
dü-nîm, 96, 256
dünya, 118, 132, 159, 203, 218, 253, 270
dünyâ, 132, 223, 270
Dünyâ, 102, 132, 223, 270
Dünye, 132, 270
dür, 72, 203
dürbe, 159
dürger, 111, 256
dürr, 39, 49, 104, 133, 159, 223, 270
dürüd, 121, 194, 256
dürüst, 194, 198, 285
düşmân, 194, 214, 256
düşvâr, 193, 194, 214, 256, 283
düvîd, 134, 270

E

ebdâ, 270
ebed, 223, 270
ebetî, 160
ebî, 223
ebrüşüm, 106, 256
ebter, 223
Ebu Bekr, 102, 223
Ebu Bekr (Ar.), 102
ecel, 160, 203, 223, 270
ecma'in, 223
eczâ, 160
edeb, 88, 90, 160, 203, 223
efendü, 21, 143, 217
efgân, 160, 256
ef'al, 160, 223, 270
efsün, 214
eger, 194, 214, 256, 283
Ehad, 56, 160
ehl, 43, 46, 47, 69, 101, 102, 160, 203, 223,
 270
ejdehâ, 109, 256

eḳall, 223
 eḳşer, 223
 elṭāf, 223
 elvān, 160
 emān, 203
 emānet, 160, 203, 223
 emīn, 45, 46, 97, 131, 160, 223, 270
 èmīn, 20, 160
 emir, 14, 115, 160, 167, 221, 230, 270, 273
 emr, 160, 203, 223, 270
 emvāl, 160
 enār, 136, 223, 285
 enbiyā, 116, 224
 endām, 194, 203, 214
 endiše, 194, 256, 283
 ene, 160
 envār, 224
 Erḫam, 56, 160
 erkān, 160, 224
 ervāḫ, 224
 esbāb, 224
 eşer, 160, 203
 eşḫāb, 224
 esir, 160
 esīr, 224, 270
 esrār, 101, 160, 224
 eşk, 256
 eşkere, 284
 etḳıyā, 160
 eṭṭbbā^ç, 160
 eṭṭrāf, 160
 evlād, 160, 161, 224, 270
 evlādī, 36, 160
 evliyā, 224
 evvel, 160, 203, 224, 270
 evvelīn, 91, 224
 ewliyā, 161
 ey, 203, 224, 266
 eyā, 214, 224
 ezel, 203
 ezgi, 161

F

fāḫiş, 270
 fāḫr, 161, 224, 270
 fāk, 194

faḳat, 161
 Fakī, 102, 224
 faḳīh, 102, 224
 faḳīr, 161, 224, 270
 fāl, 161
 fāni, 161
 fānī, 224
 fā'ide, 224, 225
 fā' il, 224
 fā' ilāt, 224
 fā' ilātün, 224
 fa' l, 224
 fāriğ, 161, 203, 270
 fārīğ, 224
 farz, 117, 224
 fāsıḳ, 79, 118, 203, 224
 fāsıd, 224, 270
 faşīḫ, 161, 224
 fāş, 256, 284
 fātihā, 78, 203
 fātiḫa, 116, 224
 fāyide, 87, 225
 fāzıl, 161, 225
 fazl, 161, 203, 225
 fedā, 161, 162
 fehmi, 161, 225
 felek, 225
 fenā, 225
 feraḫ, 161, 270
 ferāḫ, 225
 ferd, 225, 270
 ferec, 225
 fereş, 105, 225
 Ferīd, 47, 161
 ferīḫ, 161
 ferişte, 37, 61, 80, 120, 141, 194, 214, 256, 284
 fermān, 41, 194, 214, 256
 fermān-berdār, 41
 fer' i, 161
 ferrāş, 111, 225
 ferruḫ, 161
 fersaḫ, 161, 225
 fersāḫ, 203
 ferseñ, 161
 ferş, 105, 161, 203, 225

feryād, 161, 214, 284
 ferzend, 194
 fesād, 162
 feşāhat, 225
 feth, 225
 fettān, 225
 fevk, 225
 fevz ü necāt, 39, 162
 fevzi, 162
 fişq, 118, 162, 225
 fidā, 162, 225
 fidī, 270
 fiġan, 162
 fiġān, 256
 fikir, 165, 182, 196, 203
 fikr, 162, 203, 225, 270
 fīl, 109, 225
 fi'l, 203
 fi'l, 46, 162, 225, 270
 firāk, 162, 225, 270
 firākat, 35, 162
 firāş, 50, 162
 firāvān, 162
 firdevs, 60, 117, 118, 162, 225
 Firengistān, 94, 112, 256
 firqat, 162, 225
 Fir'avn, 48, 161
 fiten, 90
 fitne, 162, 225, 271
 furqān, 162
 furqāt, 203
 fursat, 225
 fużul, 225
 fūlan, 203
 fūlān, 225
 fūnūn, 12, 91

G

Ğaffar, 56, 162
 Ğaffār, 113, 226
 ġāfil, 162, 226, 271
 ġaflet, 226
 Ğafūr, 57, 114, 162, 226
 ġāh, 11, 36, 37, 67, 93, 94, 194, 256
 ġāhī, 256
 ġaib, 203, 204

ġalat, 162
 ġalaţ, 162
 ġālib, 162, 226
 ġaltān, 226, 256
 ġam, 15, 92, 98, 162, 226
 ġamġiñ, 36
 ġammāz, 162, 203, 271
 ġamze, 162
 Ğani, 77
 ġanī, 163, 226
 Ğanī, 138, 271
 ġār, 163
 ġāram, 194
 ġaraż, 97, 226
 ġarb, 163
 ġāret, 163
 ġarīb, 15, 42, 203, 226, 271
 Ğarīb, 47, 163
 ġarīb-nüvāz, 15, 42
 ġarip, 203
 ġarq, 226
 ġāsī, 163
 ġasl, 271
 ġavġa, 226
 ġavvās, 226
 ġayb, 163, 226
 ġayet, 204
 ġāyet, 163, 226
 ġayib, 204
 ġāyib, 163
 ġayr, 204
 ġayrı, 163, 226
 ġayri, 204
 ġazāb, 163
 ġazīz, 163
 gedā, 256
 genc, 194, 256
 ger, 194, 256
 gerçi, 194, 256, 257
 gerdek, 284
 gergedān, 109, 257
 gevher, 194, 226
 gewher, 194
 ġidā, 226
 ġillet, 163
 ġma, 163

ğıyāş, 163
 ğıybet, 271
 ğile, 257
 ğiley, 284
 ğirift, 194
 ğiriftār, 194
 ğirīve, 257
 ğiryān, 194, 257
 ğufrān, 163, 226
 Ğufrān, 77, 138, 204, 271
 gulām, 163
 ğulām, 70, 271
 ğulgule, 257
 ğūr, 194
 ğurbet, 44, 163, 226
 ğūristan, 38
 ğusl, 163, 226
 ğuşşā, 163, 226, 271
 ğuş, 110, 257
 ğuş, 9, 88
 ğüft, 257
 ğüher, 194, 214
 ğül, 40, 53, 94, 97, 109, 194, 195, 257
 ğül ü reyhan, 40, 53, 195
 ğülāb, 41, 68, 195, 214
 ğülgün, 11, 94, 257
 ğülistān, 94, 257
 ğülşen, 94, 257
 ğümān, 87, 126, 195, 257, 284
 ğümrah, 41, 195, 257
 ğünāh, 33, 62, 66, 81, 87, 121, 141, 195,
 214, 257, 284
 ğünāhkār, 93, 257
 ğüşād, 257
 ğüvāh, 214
 ğüzer, 10, 88, 257
 ğüzide, 195
 ğüzin, 10, 88, 257

H

ħabbāz, 54, 75, 111, 163, 204, 226
 ħaber, 89, 163, 204, 226, 271
 ħāber, 89
 ħabeş, 163
 ħabeşī, 36, 128, 163, 271
 ħabīb, 163, 204, 226, 271

ħabībullāh, 100, 227
 ħabs, 163
 ħābs, 227
 ħāc, 62, 116, 195, 227
 ħacālet, 163
 ħācāt, 227
 ħaccām, 54, 163
 ħacer, 227
 ħacet, 227
 ħācet, 164, 204, 271
 ħācetmend, 36
 ħācib, 164, 271
 ħacil, 164
 ħacil, 227
 ħaclet, 227
 ħāç, 62, 81, 121, 141, 195, 214, 257, 284
 ħaç, 62, 81, 121, 195, 214, 257
 ħadd, 164
 ħadīm, 204
 ħādīm, 164, 227, 271
 ħadīş, 118, 227
 ħafiyye, 164
 hafta, 257
 Ħaç, 114, 138, 227, 271
 ħāk, 257H
 ħaç, 34, 89
 ħaķīkat, 164, 227, 271
 Ħakīm, 114, 227
 ħākīm, 227
 ħaķir, 164, 227
 Ħaķk, 57, 77, 114, 138, 164, 204, 227, 271
 ħaķça, 204
 ħāl, 44, 46, 164, 204, 227, 271
 ħālā, 164
 ħalāl, 79, 204
 ħalās, 227
 ħalāş, 164, 204
 ħalāvet, 164
 ħalāyık, 164, 204, 227, 271
 ħalebī, 92, 227
 ħalet, 227
 ħalĥāl, 49, 164
 ħalı, 107, 257
 Ħālık, 57, 114, 164, 204, 227
 ħālī, 164
 ħalif, 227

- Hâlik, 138, 271
 hâlîl, 164
 Hâlîl, 71, 102, 164, 204, 227
 Hâlîloğlu ‘Ali, 71
 hâlîlullâh, 46, 100
 hâliyyet, 271H
 halk, 164, 228, 271
 halk, 204
 halka, 228
 halka, 164
 halvet, 44, 129, 164, 204, 228, 272
 halvet-hâne, 129
 hamâl, 111, 228
 hamâm, 228
 hamd, 164, 228
 hamd ü şenâ, 40, 165
 hamle, 165, 272
 hamûş, 284
 hãmûş, 257
 hançer, 51, 106, 165, 170, 228
 handân, 195, 257
 handânî, 37, 195
 hâneğî, 93, 258
 Hännân, 57, 165
 hãnumãn, 96, 258
 hã’if, 164
 hã’in, 164
 harac, 204
 harãc, 165H
 harãm, 60, 118, 140, 165, 228, 272
 Hãrameyn, 112, 228
 harb, 204
 harb, 165
 harc, 165
 harç, 204
 harf, 228
 harîf, 12, 91
 harîr, 49, 72, 104, 165, 204, 228
 harîs, 165
 harmühre, 96
 harmühre, 107, 258
 haş, 68, 204
 hãş, 40, 165, 228
 hãş, 272
 haş u ‘ãm, 68, 204
 hãş u ‘ãm, 40, 165
 Hasan, 47, 165
 hased, 165, 205, 228, 272
 haşekî, 92
 hasil, 205
 haşıl, 165
 hãşıl, 228, 272
 haşım, 165
 hãsid, 228
 hasîs, 165
 hasret, 66, 165, 205, 228, 272
 hasta, 214, 258
 hasũd, 165
 hãşã, 45, 228
 haşem, 165, 205, 272
 haşerãt, 35, 165
 hãtif, 111, 228, 272
 hatm, 205, 228
 haţ, 165
 haţã, 165, 205, 228
 haţar, 228H
 haţemî, 36, 165
 hãţır, 228
 haţır, 165, 205
 haţţ, 165, 228, 272
 hava, 165, 272
 havaş, 89
 havf, 40, 164, 165
 havf ü recã, 40, 164
 havũ, 228
 Havva, 103, 228
 hãy, 258H
 hayã, 89, 165, 228
 hayãl, 90, 228, 272
 hayãl, 205
 hayãt, 228
 hayf, 229
 hayf, 166
 hayıf, 91
 hayır, 272
 hãyil, 229
 hãyin, 229
 hayl, 205
 hayli, 258
 hayr, 166, 205, 229, 272
 hayrãn, 229H
 hayrãn, 166, 205, 272

- ḥayvān**, 229, 272
ḥayvānī, 92, 229
Ḥayy, 229
hazā, 272
hāzā, 166
ḥazān, 195
ḥazar, 166
ḥazır, 205
ḥāzır, 166, 229, 272
ḥazın, 229H
ḥazine, 272
ḥazıne, 42, 55, 69, 75, 166, 229, 272
ḥazıne-dār, 42, 55
ḥazne, 205, 229, 272
ḥaznedār, 69, 75, 98, 112, 130, 137
Ḥazret, 57, 166H
ḥazret, 44, 229H
hebā, 229
hedāye, 166
hediye, 51, 166, 191
ḥekīm, 111, 136, 229, 272
helāk, 166, 169, 205, 229, 272
ḥelāl, 79, 118, 205, 229H
hele, 284
ḥelvā, 229
hem, 1, 3, 10, 33, 40, 48, 52, 60, 77, 84, 87, 88, 90, 108, 109, 113, 124, 142, 195, 214, 258, 284
hemān, 41, 195, 214, 258
heme, 195
hemen, 13, 195
hemın, 195, 258
hemıſe, 166, 258
hemrāh, 10, 34
hem-rāh, 10
hem-rāh, 88
hem-rāh, 258
henüz, 195, 258, 284
hep, 158, 174, 253, 258, 269
her, iv, v, 6, 9, 10, 16, 18, 19, 20, 166, 222, 227, 258,
hergiz, 214, 258, 284
herze, 258
ḥesāb, 166
heybet, 166, 186, 205, 229, 272
hezār, 195
hezārān, 38, 95, 195, 258
hezārın, 38, 195
ḥıdmet, 38, 166
ḥıred, 37
ḥıſm, 229
ḥıſmgırü, 42
ḥıyānet, 166, 229
Ḥızr, 103, 229
hicr, 272
hicret, 229
hiç, 13, 214, 258, 284
hıç, 195, 258, 284
hidāyet, 166
ḥikāyet, 205, 229, 272
ḥikmet, 166, 205, 229
hilāl, 166, 229
ḥıle, 166, 205, 230, 272
ḥıl'at, 49, 104, 134, 166, 230, 272
ḥıl'āt, 72, 205
himmet, 166
ḥisāb, 89, 205, 230
ḥisār, 166
ḥıtāb, 230
ḥıṭāb, 205
ḥızmet, 205
ḥızmet, 230
ḥızmetkār, 67
ḥoca, 195, 258, 284
ḥoca, 195
hod, 126
ḥod, 33, 87, 258, 284
ḥöd, 33
ḥon, 129, 137, 258, 284
ḥon-salār, 129, 137
ḥor, 258
ḥoſ, 33, 195, 214, 258, 284
ḥoſnüd, 195, 214
ḥū, 284
ḥüb, 33, 97, 196, 214, 258, 284
ḥübā, 196
ḥübān, 38, 95, 196, 258
ḥub-dār, 42
Hüdā, 80, 214
Ḥudā, 120, 258
Ḥudāvend, 61, 120, 196, 258
Ḥudāvendā, 61, 196

Ḥudāvendēn, 61, 196
Ḥudāvendiḡār, 61, 196
Ḥudāyā, 61, 120, 196, 258
hūde, 87
ḡulḡ, 166, 230
ḡulle, 72, 104, 134, 205, 230
ḡulle, 49, 167H
ḡumār, 259
ḡūn, 259H
ḡūr, 43, 60, 118, 166, 230
ḡurār, 166
ḡurd, 284
ḡūri, 79, 205
ḡuri, 97
ḡūri, 60, 166
ḡūrī, 118, 140, 230, 272
ḡurrem, 196, 259
ḡurṡīd, 196
huṡ, 33
hūṡ, 196
ḡūṡ, 87
ḡuṡk, 259
ḡuy, 166
ḡūy, 259
ḡuzūr, 166
ḡüccet, 205
ḡücre, 272
ḡükm, 167, 230, 273
ḡüküm, 205
hümā, 259
hümām, 167, 230
hümāyun, 259
hünālik, 273
hüner, 88, 91, 167, 214, 244, 259, 284
ḡürmet, 167, 205, 230, 273
Ḥüseyin, 47, 167
ḡüsn, 167, 230
ḡüzn, 167

i

iblis, 58, 77, 78, 139, 206
iblis, 58, 115, 139, 167, 230, 273
ibn, 70, 167, 273
İbrahim, 46, 48, 71, 72, 100, 102, 103,
 132, 133, 164, 180, 198, 200, 204, 216,
 217, 227, 267, 286, 287

İbrahim, 71, 216
İbrāhīm, 103, 133, 267, 287
ibtidā, 167
ibtidāen, 167

I

īcāb, 167

i

icābet, 167
icāzet, 167
ifnā, 167
iftirā, 230
iglām, 167
iḡrāc, 230
iḡsān, 167, 230
iḡtilāf, 230
iḡtirām, 167
iḡtiyāc, 230
iḡtiyār, 167
iḡtiyāṡ, 167
iḡvān, 167, 230, 273
iḡbāl, 230
iḡlim, 206
iḡlīm, 230
ikrām, 168, 230
ikrār, 168, 230
iḡrār, 206, 273
İlah, 57, 77, 114, 168, 206, 231
İlahī, 58, 115, 168, 231
İlahünā, 58, 168
ilhām, 168
illā, 168, 206, 273
iltifat, 231
ilzām, 231
imām, 54, 111, 118, 136, 140, 168, 231,
 273
imān, 79, 206

I

īmān, 60, 118, 140, 168, 231, 273

i

imtiḡhān, 168
inkār, 231

- in'ām**, 206, 231
inşāf, 231
insan, 96, 168, 250, 261
insān, 231
inşāallāh, 100, 117, 231
inşallāh, 100, 117, 231
intikāl, 168
intizār, 231
i'lām, 167, 168, 231
i'tibār, 169
i'zāz, 169, 232
irsāl, 168
irsālāt, 35, 168
İshāk, 48, 200
İshāk, 72, 103, 133, 216, 267, 287
isim, 1, 3, 7, 8, 13, 18, 23, 30, 45, 46, 53, 56, 57, 58, 61, 63, 65, 77, 78, 82, 84, 85, 94, 98, 100, 101, 113, 114, 115, 116, 120, 123, 125, 131, 138, 139, 144, 153, 154, 157, 159, 160, 162, 164, 165, 166, 168, 169, 170, 171, 174, 175, 176, 181, 182, 185, 188, 191, 196, 201, 202, 203, 204, 206, 208, 209, 210, 211, 218, 219, 220, 221, 226, 227, 229, 231, 232, 234, 235, 238, 239, 241, 242, 243, 246, 250, 254, 259, 262, 268, 269, 271, 273, 274, 277, 278, 279, 280, 285
islām, 44, 60, 118, 140, 168, 231, 273
ism, 14, 231
İsma'il, 48, 200
İsmā'il, 72, 217
İsmā'il, 104, 267
isneyn, 231
isrāf, 168
isrāilu'llah, 70, 206
isrā'il'ullāh, 46
istebraḳ, 104, 231
istiḡfār, 117, 169, 206, 231
istima', 231
isti'ānet, 168
istirāhat, 169
işāret, 169, 232
iştiyāḳ, 232
ittifāḳ, 232
iżhār, 169
izin, 168, 169
- K**
- ḳabāla**, 169
ḳābe-ḳavseyñ, 41
ḳabile, 232
ḳābīn, 284
ḳabr, 169, 206, 273
ḳabūl, 169, 206, 232, 273
ḳābus, 169
ḳabz, 118, 232
ḳadar, 169, 232, 273
ḳadd, 44, 169, 232
ḳadeḥ, 50, 105, 134, 232, 273
ḳadem, 232, 273
ḳadīm, 169
ḳādīm, 232
Ḳadir, 138, 273
Ḳādir, 57, 114, 169, 206, 232
ḳadr, 118, 169, 206, 232
Ḳāf, 112, 232
ḳafā, 110, 232
ḳafes, 232
ḳāfile, 169, 232, 273
ḳāfir, 118, 169, 232, 273
ḳāfir, 79, 206
ḳafle, 206
ḳaftan, 73, 214
ḳāfur, 196
ḳāfur, 206, 232
ḳāḡaz, 52, 196
ḳāḡıd, 135, 284
ḳāh, 215
ḳah ḳah, 169
ḳāhil, 232
ḳahḳaha, 233
ḳahr, 169, 206, 233
kalā, 135, 284
ḳāle, 51, 196
ḳalem, 50, 73, 106, 134, 169, 206, 233, 273
ḳallāş, 233
ḳal' a, 233
ḳamet, 169
ḳāmet, 233
ḳāmil, 169
Ḳāmil, 71, 207
ḳamiş, 49, 169
ḳāmrān, 16, 98, 259

- kān**, 259
kanā'at, 233
kançer, 51, 170
kanđ, 233
kanđil, 73, 207
kanđil, 50, 105, 134, 170, 233, 273
kanūn, 106, 233
Ka' be, 112, 232
kā'ide, 273
kā'il, 169
kār, 11, 16, 67, 93, 99, 196, 215, 259
kara, 233
karar, 89
karār, 34, 170, 207, 233
kārbān, 259
karīb, 233
karīn, 233
Qāri'a, 101, 103, 233
kār-sāz, 16, 99, 259
Qārūn, 103, 233
kaşaş, 233
kaşđ, 40, 170, 207, 233, 273
kaşđ ü tōhmet, 40, 170
kāsid, 233
kaşid, 273
kaşr, 233
kaşşār, 54, 170
kāşki, 196, 284
kātib, 75, 111, 207, 233
katl, 233
kat', 170
katfir, 170
katrān, 233
kaţre, 170, 233
kaṽ(i)l, 170
kaṽi, 170
kaṽil, 207, 233
kaṽl, 207, 233, 274
kaṽm, 101, 170, 207, 233, 274
kaṽul, 274
kaṽüm, 274
kaṽüm, 233
kāyil, 207
kaşşer, 274
każā, 170, 233
każzāz, 54, 170
kebāb, 233, 274
kebīr, 170, 274
ked-bānu, 196
ked-ḥudā, 54, 196
kefen, 49, 72, 104, 134, 170, 207, 234, 274
kelām, 170, 234, 274
kelāmullāh, 100, 118, 234
kelīm, 170, 234
kelime, iv, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 20, 21, 23, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 43, 44, 63, 65, 66, 67, 68, 80, 82, 84, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 110, 120, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 141, 142, 143, 144, 147, 170, 172
kem, 129, 196, 259, 285
kemāl, 89, 170
kemān, 259
kemer, 49, 170
kemhā, 73, 215
kemḥā, 106, 259
kemīn, 234
kemīne, 285
kemper, 20, 143, 200
kemter, 129
kenci, 196
Ken'an, 55, 76, 137, 170, 217, 287
ken'anī, 36, 170
kerāmet, 170, 234, 274
kere, 170
kerem, 90, 170, 207, 234, 274
kerenç, 52, 171
Kerīm, 57, 114, 138, 171, 234, 274
Kerīmu'llāh, 57, 171
kerrār, 171
kerre, 234
kervān, 171, 259
kes, 196
keşke, 259
ketf, 75, 207
kevneyn, 234
keşşer, 119, 234
keyd, 171
kezālik, 171
ķible, 117, 234
ķişaş, 234
ķismet, 207, 234

kışsa, 234
 kışsa, 171, 207, 274
 kıyām, 234
 kıyāmet, 79, 207
 kıyāmet, 60, 140, 171, 274
 kıyās, 34, 171, 207
 kıymet, 171, 234, 274
 kibr, 234
 kıl u kāl, 96, 234
 kile, 105, 234
 kilid, 259
 kılid, 285
 kilim, 107, 135, 261, 285
 kilise, 121, 259
 kın, 259
 kine, 196
 kirām, 234
 kirāmen kātibin, 115, 234
 kird-gār, 94, 120, 259
 kişe, 259
 kitāb, 10, 34, 44, 51, 90, 106, 134, 171,
 207, 234, 274
 köçk, 196
 köhne, 259
 kör, 259, 285
 köşk, 196, 215, 259, 285
 kubbe, 41, 171
 kubbe-terāk, 41
 kudret, 171, 207, 274
 Kudret, 77, 114, 234
 kuds, 70, 234
 Kudüs, 55, 171
 kul, 171
 Kul, 47
 kumaç, 49, 171
 kumaş, 72, 207
 kumāş, 49, 134, 171, 274
 kur'ān, 119, 234
 kurbān, 171, 207, 235, 274
 kur'ān, 60, 171
 kur'ān, 140, 274
 kūs, 107, 259
 kusūr, 235
 kuvvet, 171, 235, 274
 küf(ü)r, 171
 küfr, 119, 235, 274

külāh, 107, 259
 külli, 235, 274
 kürsi, 73, 207
 kürsî, 50, 105, 134, 171, 235, 274

L

lābūd, 171
 lā-būd, 235
 lābūdde, 171
 lā-cerem, 172, 207, 235, 274
 lafz, 172
 lahze, 172
 lākin, 172
 la' in, 172, 235
 la' l, 104, 235
 la' net, 235, 274
 laṭīf, 172, 235, 275
 laṭīfe, 235
 lāyık, 172, 207, 235, 275
 lāzım, 172
 leb, 54, 110, 196, 259
 lerze, 260
 leşker, 197, 215, 260, 285
 Levend, 103, 260
 levh, 235, 275
 levn, 172, 275
 leyk, 260
 leyl, 235, 275
 leziz, 235
 lezzet, 172, 235
 libās, 49, 172
 lisān, 172, 235, 275
 loğma, 172, 235
 luṭf, 172, 235, 275
 luṭuf, 172
 lügat, 172
 lü 'lü, 104, 235
 lü 'lü ', 49, 172

M

mā-cerā, 129, 275
 mağara, 172
 mağbün, 172, 235, 275
 mağfiret, 172
 mağlül, 172

- mağmūm**, 172
mağrib, 172
mağrib, 207, 235
Mağrib, 137, 275
mağrūk, 275
mağrup, 172
mağyūb, 173
mağz, 236
māh, 93, 97, 172, 260
maħbūb, 172
maħbūs, 172
maħfil, 236
maħfūz, 236
maħlūk, 173, 275
maħlūk, 207
maħlūkāt, 35, 173
Maħmūd, 71, 207
maħmūr, 236
maħrem, 207, 236
mahrūm, 236
maħrūm, 173
maħşer, 119, 236
maħv, 236
maħzūn, 46, 173, 236
maķāl, 236
maķam, 173, 207
maķām, 44, 236, 275
maķbūl, 173, 236
maķhūr, 173
maķşud, 208
maķşūd, 173, 236, 275
māl, 97, 173, 208, 236, 261, 275
mālik, 15, 99, 103, 131, 173, 208, 236, 275
māni, 173
mañşib, 173, 208
Mañşūr, 103, 236
manzara, 236
ma^ʿbed, 117, 235
ma^ʿbūd, 59, 172
Ma^ʿbūd, 114, 235
ma^ʿden, 235
mā^ʿide, 236, 237
ma^ʿlūl, 173
ma^ʿlūm, 173, 208, 236
mā^ʿlūm, 275
ma^ʿmūr, 236
ma^ʿnā, 173, 236
ma^ʿni, 208
ma^ʿnī, 173, 236, 275
ma^ʿrūf, 173
ma^ʿşiyet, 173
ma^ʿşūm, 237
ma^ʿşūk, 208
ma^ʿşūk, 173, 237
ma^ʿyūb, 173
maraz, 236
maşlahat, 173, 236
maşrık, 173
mātem, 237
māverd, 96, 236
mā-verd, 129
māyide, 237
māyil, 237
mazlūm, 173
mebādā, 260
mecāl, 208, 237
mecāz, 173
meclis, 174, 208
mecmū^ʿ, 174
mecnūn, 237
mecrūh, 174, 237
mecūbe, 174
meded, 174, 208, 237, 275
medfen, 174
medfūn, 174
medh, 40, 174, 237
medh ü senā, 40, 174
medhāl, 174
Medīne, 112, 237
meflūl, 174
meger, 197, 215, 260, 285
mehcūr, 174
mekān, 12, 90
mekīn, 174
Mekke, 112, 219, 228, 229, 237
mekr, 174, 208, 237
mekteb, 237
mektüb, 174, 208
melāl, 89, 174, 237
melā^ʿik, 59, 174
melāyik, 115, 237

- melek**, 58, 59, 61, 77, 80, 115, 120, 131, 139, 156, 174, 219, 221, 237
melhūz, 174
melih, 174
melik, 96, 99, 237, 261, 275
Melik, 57, 174
mel'ūn, 174, 208, 237, 275
melūl, 237, 275
melūl, 208
memāt, 237
memleket, 11, 175, 230, 237
memlūk, 175
memnū', 175
men, 260
menfe'āt, 175
menī, 237
Mennān, 57, 175
men', 175, 237
meşūr, 175
menzil, 175, 208, 237, 275
me'ānī, 237
mercān, 39, 49, 72, 105, 159, 175, 208, 238
merd, 260
merdāne, 93
merdümān, 95, 260
merhāle, 175
merhem, 175, 238
merkad, 238
merkeb, 238
mermer, 73, 105, 134, 208, 238, 275
mertebe, 175
mescid, 59, 117, 175, 238
mesih, 116, 238
mesken, 238
mes'ele, 175, 238
mesrūr, 238
mest, 260
meşakkat, 175
meşgūl, 238
meşhūr, 175
meşrebe, 50, 175
meşrebe, 50, 175
meşveret, 175
metā', 175, 238
metris, 275
mevc, 208
Mevlā, 57, 58, 77, 175, 176, 208
Mevlī, 57, 114, 175, 238
Mevlū, 57, 175
Mewlā, 58, 176
Mewlī, 58, 176
meydān, 176
meyhāne, 96, 260
meyl, 238
meyyān, 176
mezheb, 238
mezid, 90, 238
mezkūr, 21, 176
mezkūr, 275
miḥ, 74, 215
Mışır, 55, 76, 137, 176, 208, 275, 276
Mışr, 112, 137, 176, 238, 276
mışrī, 36, 44, 176, 276
mihmān, 285
miḥnet, 42, 176, 208, 238
mihr, 197
mihrāb, 176, 208
mihrbān, 38, 197
mihribān, 94, 260
mil, 50, 74, 176, 215
mīl, 105, 134, 238, 276
millet, 11, 176, 238
Mīnā, 112, 238
minnet, 40, 176, 186, 238, 276
mişāl, 176
misk, 196, 238
mişkāl, 238
miskī, 36, 176
miskin, 193, 208
miskīn, 238, 276
mişl, 176, 208, 238
mīşe, 109, 260
mūcib, 176
muhācir, 239
muḥāl, 239, 276
muḥalled, 239
Muḥammed, 47, 71, 102, 132, 176, 208, 239, 276
muḥibb, 239
muḥiş, 177
muḥkem, 177, 276
muḥliş, 177

- muhtac**, 239
muhtāc, 177, 276
muhtāç, 177
mūhtāç, 208
muhtar, 239
mūhtar, 208
muhtaşar, 239, 276
muhtelif, 239
muhterem, 177
muḳābil, 239
muḳarreb, 177
muḳarrer, 239
muḳbil, 276
muḳırr, 173, 177
muḳīm, 177, 239
muḳtedā, 177
muḳtedir, 177
mum, 107, 260
mūnis, 239
mu‘abbir, 176, 238, 276
mu‘āf, 176
mu‘allā, 276
mu‘allaḳ, 176
mu‘aṭṭar, 176
mu‘ayyen, 176
mu‘cizāt, 35, 91, 127, 176, 239, 276
mu‘id, 177
Mu‘in, 114, 239
mu‘teber, 177, 239
murād, 177, 208, 239, 276
muraşsa‘, 177, 239
Mūsa, 47, 177
Mūsā, 102, 132, 239, 276
muşavver, 239
muşhaf, 276
Mūsī, 47, 102, 177, 239
Mūsī kelim, 47, 177
Muştafā, 47, 102, 132, 177, 239, 276
mutāva‘at, 177
muti‘, 208
muti‘, 239
muttaḳin, 240
muṭi‘, 177, 276
muṭlaḳ, 177, 240
muṭlaḳā, 240
muvāfiḳ, 240
mübāh, 119, 240
mübārek, 177
mübtelā, 177, 240
mücevvef, 240
müctebā, 276
müdām, 177, 208, 240, 276
müdde‘i, 178
müddet, 178, 209, 240
müferraḳ, 178
müferriḳ, 178
müfessir, 178, 240
müflis, 178
müfsid, 178
mühmel, 240
mühr, 178
müjde, 197
mükellel, 178
mükerrem, 178
mükerrer, 178
mülevven, 178
mülk, 100, 154, 157, 173, 178, 209, 240, 276
mülket, 178, 209
mülzem, 240
münācāt, 78, 116, 178, 209, 240
münādī, 54, 136, 178, 240, 276
münāfiḳ, 79, 209
münakkaş, 42, 55, 178
münāsib, 240
münevver, 178, 240, 265
münir, 240
münḳād, 178
münker, 178
münkir, 78, 79, 209
münkır, 119, 240
mü‘min, 60, 79, 119, 178, 209, 240, 276
mü‘mināt, 178
mü‘minin, 91, 119, 240
mürsel, 178
mürüvvet, 37, 42, 178, 240
mürvet, 240
müselmān, 61, 178
müslimān, 119, 240, 241
müslüman, 60, 78, 79, 209
müstaḳliş, 178
müstakim, 240

müstecāb, 178, 241
müsteğīs, 179
müstemi', 241
müstenbī, 241
müste'an, 240
müsülmān, 119, 140, 241, 276
müşābiğ, 179
müşabih, 179
müşebbehe, 179
müşebbek, 276
müşfik, 241
müşfik, 179
müşg, 179, 285
müşk, 260
müşkil, 179, 241
müştāk, 179, 241
müşterī, 179, 241
mütāba'at, 179
müteḥayyir, 179
müvahḥid, 179
müyesser, 179
müzd, 141
müzekkā, 277
müzeyyen, 179, 241
müznib, 179

N

nāfi', 179
nagāh, 285
nāgāh, 197, 215, 260
nāgehān, 215, 260
naḥif, 179
naḳāre, 108, 260
naḳaş, 209
naḳış, 179
naḳkār, 179
naḳkāre, 51, 179
naḳkās, 179, 241
naḳkaş, 137, 277
naḳl, 179, 241
naḳş, 42, 55, 179, 209, 241, 277
nāliš, 197, 260
nām, 9, 88, 98, 260
namāz, 62, 121, 141, 197, 260, 285
nāme, 260
nāmus, 209

nāmūs, 241, 277
nān, 197
na'ra, 179, 241
nār, 52, 108, 136, 179, 241, 260, 285
narḥ, 179
nārīn, 179
naşīb, 180, 241
naşihat, 180, 241
nāz, 215, 260, 285
nazānī, 285
nażar, 180, 241
nażar, 209, 277
nāzenīn, 261
nażım, 180
nāzır, 180
Nāzır, 114, 241
nāzik, 180, 261
nażır, 89, 127
nażm, 180, 241, 277
nāzūk, 261, 285
nebāt, 180, 209, 277
nebi, 62, 78, 80, 121, 209
nebī, 59, 116, 180, 241
necāt, 180, 277
neccār, 54, 180
nedāmet, 180
nedīm, 180
nefes, 180, 209, 241, 255
nefir, 106, 241
nefis, 180
nefis, 241
nef', 180
nefrīn, 261
nefs, 180, 241
nehār, 241, 277
nehās, 180
nehy, 180
nem, 93
nemāz, 80, 215
Nemrūd, 44, 48, 71, 103, 180, 209, 242
ner, 261
nergis, 109, 261
nesl, 180, 242
neşter, 51, 52, 197
neşv, 180
nevā, 126

- nevbet, 180
 nev-cüvān, 96, 261
 nevha, 180
 nevmīd, 93, 197, 261
 nevmīz, 197
 nev^c, 180
 ney, 108, 261
 nezr, 180
 nidā, 180, 209, 242
 nidī, 242
 nigāh, 215
 nigār, 197, 261
 nigārīn, 261
 nihād, 261
 nihān, 197, 261, 285
 nihānī, 261
 nīk, 96, 261
 niqāb, 50, 72, 89, 105, 134, 181, 209, 242, 277
 nikāh, 181, 242
 nīk-merd, 96, 261
 Nil, 55, 76, 137, 181, 209, 277
 Nīl, 55, 112, 137, 181, 242, 277
 ni^cmet, 181, 209, 242, 277
 nişār, 181
 nişān, 181, 215, 261, 285
 niyāz, 87, 215, 261
 niyyet, 181, 242, 277
 noqşān, 181
 nūr, 34, 79, 97, 181, 209, 242, 277
 nūrānī, 181
 nuşret, 181
 nūş, 261
 nübüvvet, 59, 116, 181, 242
 nükte, 242, 277
 nüşha, 242
 nüzül, 242
- ‘abā, 49, 133, 153, 217, 267
 ‘abd, 217
 ‘abeş, 217
 ‘ābid, 59, 153, 217
 ‘āc, 267
 ‘acabā, 217
 ‘acāyib, 90, 153, 217
 ‘acāyibe, 153
 ‘acāyiben, 153
 ‘aceb, 153, 201, 217, 267
 ‘acem, 153
 ‘ācil, 153
 ‘āciz, 153, 201, 217, 267
 ‘ād, 153, 217, 267
 ‘aded, 217
 ‘ādet, 153, 217, 268
 ‘ādil, 153, 217, 268
 ‘adl, 153, 217
 ‘afv, 153, 218, 268
 ‘ahd, 153, 268
 ‘ahd, 218
 ‘aḡab, 154
 ‘aḡār, 154
 ‘aḡd, 154
 ‘āḡibet, 154
 ‘āḡıl, 218
 ‘āḡibet, 218
 ‘aḡık, 49, 133, 154, 218, 268
 ‘āḡk, 154
 ‘aḡl, 88, 154, 201, 218, 268
 ‘aks, 154
 ‘alāmet, 154
 ‘alem, 154, 218
 ‘ālem, 154, 201, 218, 268
 ‘ali, 154
 ‘Ali, 71, 201, 204
 ‘ālī, 218
 ‘alīm, 154
 ‘Alīm, 113, 218
 ‘am, 154
 ‘ām, 154, 218
 ‘amāim, 133, 268
 ‘amel, 154
 ‘amme, 155
 ‘ammü, 218
 ‘amū, 268
 ‘amud, 154, 155
 ‘amü, 155, 219
 ‘anber, 155, 201, 219, 252, 268
 ‘ankebüt, 109, 219
 ‘anūd, 219
 ‘ār, 155, 201, 219, 268
 ‘arab, 155, 201, 219, 268

‘arabî, 36, 92, 128, 155, 219, 268
 ‘Arafat, 112, 219
 ‘arız, 219
 ‘arif, 219
 ‘ar‘ar, 108, 219
 ‘arş, 155, 219
 ‘arşî, 36, 155
 ‘arusâne, 36
 ‘arż, 155, 219, 268
 ‘arza, 219
 ‘aşî, 219
 ‘āşî, 201
 ‘āşî, 155
 ‘asker, 155
 ‘aşr, 219
 ‘aşıq, 201
 ‘āşîq, 155, 219, 268
 ‘āşîkâne, 37
 ‘atûf, 219
 ‘atâ, 90, 155
 ‘atfâr, 155
 ‘avâm, 219
 ‘avrat, 201, 268
 ‘avret, 219
 ‘ayâl, 219, 268
 ‘ayân, 155, 201, 268
 ‘ayb, 155, 156, 201, 219, 268
 ‘ayıb, 156, 219, 268
 ‘Āyişe, 102, 219
 ‘azâb, 219, 268
 ‘azâb, 156
 ‘azâzil, 115, 219
 ‘azim, 269
 ‘azîm, 156, 201, 220, 268
 ‘azîz, 44, 156, 201, 220, 269
 ‘azm, 69, 156, 220
 ‘azrâ’îl, 115, 139, 220, 269
 ‘azrâ’îl, 58, 78, 156, 201
 ‘ışk, 167
 ‘ışk, 205, 230, 273
 ‘ışkkâne, 37
 ‘iyâl, 167, 219
 ‘ibâdet, 78, 206
 ‘iber, 90
 ‘ibret, 167, 206, 273
 ‘ibrî, 167

‘ilâç, 206
 ‘illet, 168
 ‘ilm, 40, 168, 206, 231
 ‘ilm ü hikmet, 40, 168
 ‘imâme, 49, 168
 ‘imâret, 206, 231
 ‘imrân, 206, 231
 ‘imrani, 128
 ‘imrânî, 67, 92, 206, 231, 273
 ‘inân, 168
 ‘inayet, 168
 ‘inâyet, 206, 231
 ‘İsâ, 103, 267
 ‘ismet, 168
 ‘işmet, 273
 ‘isyân, 169, 231
 ‘îş, 231
 ‘işret, 169, 232
 ‘itâb, 232
 ‘ivâz, 232
 ‘izz, 206, 232
 ‘izzet, 169, 206, 232, 273
 ‘mısrî, 128
 ‘Osmân, 102, 181, 242
 ‘Ömer, 47, 103, 181, 242
 ‘ömr, 181, 209, 242, 277
 ‘öşür, 209
 ‘özr, 277
 ‘özr, 181, 242
 ‘özür, 209

O

oruç, 116, 121, 261

‘

‘ubûdiyyet, 189
 ‘uch, 189
 ‘ud, 68, 74, 212
 ‘ûd, 189, 281
 ‘ud u ‘anber, 68, 212
 ‘uryân, 189
 ‘uzlet, 189

P

pâdişâh, 41, 96, 129, 130, 197, 261, 285

pādiṣāhāne, 93, 261
pādšā, 197
pādšāh, 130, 285
pāk, 16, 97, 99, 194, 197, 261
pāk-bāz, 16, 99, 261
pālān, 107, 261
palās, 51, 107, 197, 261
para, 107, 159, 197, 223, 259, 262, 266,
 286
pāre, 197, 215, 261, 285
pārsā, 285
pāyān, 261
peder, 261
peğām, 197
peğamber, 43, 62, 197
pehlüvan, 262
pelid, 262
penāh, 197, 262
pencere, 111, 256, 262
pend, 197, 262
per, 262
perçi, 262
perdā, 197
perde, 52, 135, 197, 285
peri, 215
perī, 198, 262, 285
perişān, 262
perrī, 262
perverdigār, 94, 120, 262
pes, 198, 215, 262, 285
peşimān, 198, 215, 285
peveste, 181
peydā, 262
peygām, 197, 262
peygamber, 43, 62, 69, 80, 198, 215
peygāmbere, 98, 121, 130, 141, 262, 286
peyk, 44, 120, 198, 262
peykāne, 262
peykī, 262
peymān, 262
peyveste, 198
piğām, 262
pinhān, 198, 262
pir, 215
pīr, 262
pirinç, 108, 262

pirūze, 107, 262
pīrūze, 135, 286
pişmān, 198, 215, 262
piş-vāh, 97, 262
pul, 107, 198, 262, 286
pūl, 107, 262
put, 15, 62, 80, 96, 98, 121, 198, 215, 262,
 263
puthāne, 68, 80, 215
puthāne, 41, 62
put-hāne, 96
put-hāne, 121
put-hāne, 262
put-perest, 15, 98, 121, 263
pürsā, 263
püşt, 263

R

Rab, 139, 277
Rabb, 58, 77, 114, 139, 181, 209, 242, 277
Rabbānī, 114, 242
Rabbena, 77, 209
Rabbenā, 139, 277
rācī, 181
rağbet, 209, 277
rāh, 263
rāhat, 181, 209, 242
raḥim, 181, 242
Raḥīm, 114, 139, 242, 277
raḥm, 242, 243
Raḥmān, 58, 77, 115, 139, 181, 210, 242,
 277
raḥmet, 40, 181, 210, 243
raḥmet ü 'izzet, 40, 181
raḥam, 182
raḥım, 182
raḳīb, 243
raḳıḳ, 182
rām, 215, 263
ra' de, 92
ra' iyyet, 210
Ra' ūf, 115, 243
rāst, 198, 263
rāşid, 182
rāvī, 182, 243
ravza, 182, 263

rāy, 182, 243
rāyiḥa, 243
rāz, 198, 263, 286
rāzī, 210
raẓıyallāh, 100, 117, 243
rāzī, 182, 243, 277
recā, 182
recep, 182
recīm, 182
recm, 182
refīk, 182
rehber, 263
reh-nimūn, 16, 99, 263
remz, 182, 243
renc, 9, 33, 144, 198, 263
renç, 198
renk, 11, 263
re'y, 243
resm, 243
resūl, 59, 116, 131, 139, 182, 243, 277
resūlullāh, 100, 116, 243
reşid, 182
revā, 182, 263, 286
revān, 182, 263
reyhān, 243
Reyyān, 71, 99, 103, 132, 182, 210, 236, 237, 275, 278
Rezzāk, 58, 182
rıdvan, 243
rızā, 182
rızq, 182, 183, 243, 278
ricāl, 182
rif'at, 182
rīh, 243
riḳkat, 182, 243
risālet, 59, 183
risvā, 286
risvāy, 263
rivāyet, 183, 243
riyā, 89, 127, 243
rubā'ī, 183
rūḥ, 110, 257, 263
rūḥ, 183, 243
ruhānī, 92
rūḥānī, 243
ruḥsat, 183

Rūm, 76, 112, 137, 210, 243, 278
rū-siyāh, 69
rūşen, 198, 243
rūz, 198
rūzī, 198, 263, 286
rūzigār, 215, 263
rūcu', 243
rūcū', 183
rū'yet, 243
rūsvā, 198, 215
rūsvay, 198
rūsvāy, 215, 263
rūşvet, 183, 243
rūzgār, 198

S

şabaḥ, 210
şabır, 183, 278, 279
şabr, 183, 210, 244, 278, 279
şabūn, 105, 244
şad, 244
şadef, 73, 105, 210, 244
şādıq, 244
şadr, 44, 53, 110, 183, 244
sāf, 183
şafā, 89, 90, 91, 183, 244, 278, 279
şaff, 244
sāfi, 183
şafi, 210
şafır, 244
şāğ, 50, 183
şāğır, 278, 279
şah, 278, 279
şaḥī, 244
şaḥib, 244
şāḥib, 97
şaḥiḥ, 183
şaḥn, 244
şaḥra, 183
şaḥrā, 210, 244
şaḥt, 183
şaḥv, 183
sakf, 183, 244
sāki, 54, 137, 184, 244, 278, 279
sākin, 184, 210, 244, 278, 279
şalā, 119, 244

- sālār**, 263
salāt, 116, 244
salavāt, 117, 244
şalavāt, 78, 140, 210, 278, 279
şaliḥ, 184
şāliḥ, 244, 278, 279
sālik, 184
salṭanat, 184, 244
Şamed, 77, 210
sāmi^ç, 184
şandal, 52, 184
şandāl, 74, 108, 210, 244
şanduk, 50, 73, 134, 184, 210, 278, 279
şandūk, 105, 244
şanem, 61, 79, 119, 140, 184, 210, 244, 278, 279
şanevber, 109, 263
şani^ç, 184
şāni^ç, 244, 278, 279
şan^çat, 244
şa^ç, 134, 278, 279
şā^ç, 50, 73, 183, 210
sa^çādet, 210, 244
sa^çāt, 210
sā^çat, 183, 244, 278, 279
Sāra, 48, 198
Sārā, 132, 286
sarāy, 184, 215, 263, 286
sarḥoş, 263
şāriḥ, 184
şarşar, 244
şavāb, 184, 245, 278, 279
şavm, 116, 245
şavmağ, 59, 184
şayd, 245
sayvān, 94, 263
sāz, 16, 99, 184
sebeb, 42, 184, 245, 278, 279
seb^çin, 184, 210, 278, 279
secde, 60, 78, 117, 140, 184, 210, 245, 278, 279
sedd, 245
sefer, 69, 184, 210, 245
seḥā, 245
sehl, 210
sehv, 184, 278, 280
sel, 245
selām, 45, 100, 101, 131, 184, 210, 245, 278, 280
selāmet, 184
sele, 105, 245
selīm, 90, 184, 245, 278, 280
semāvāt, 91, 245
sem^ç, 136, 245, 278, 280
şenā, 184, 245
ser, 14, 15, 16, 41, 43, 68, 87, 97, 98, 99, 130, 215, 263
serā, 245
ser-ağāz, 68, 215
serencām, 41
ser-gerdān, 15, 43, 98, 263
serhenk, 41
sermiye, 263
ser-tā-ser, 14, 130
ser-te-ser, 14, 97, 263
serv, 264
server, 198, 263, 286
setr, 245
Settār, 77, 210
şevāb, 79, 210
şevāb, 119, 245
sevdā, 184, 245
seyl, 96, 245, 246, 264, 278, 280
seyl-āb, 96, 264
seyr, 184, 245, 278, 280
seyrān, 184, 211, 245
seyyid, 69, 185, 245, 278, 280
sezā, 37, 198
şiddik, 44, 211
şiddik, 185, 245, 278, 280
şıdk, 245, 278, 280
şıfat, 185, 211, 230, 245, 279, 280
şıḥḥat, 245
şıḥḥat, 185
sır, 229, 245, 261
şırāt, 279, 280
sırr, 185, 211, 245, 279, 280
siḥr, 246
silāḥ, 106, 246
silāhdār, 69, 75
sīm, 107, 264
sīnī, 107, 264

siret, 185, 246
sitem, 90, 185
siyaset, 42, 185
şofra, 264
şoĥbet, 246
şoĥak, 246
şubĥ, 185, 246
Subĥān, 77, 211
sūd, 264
şudā^c, 185
şūf, 105, 246
şulĥ, 185, 246
sultān, 185, 211, 246, 279, 280
şun^c, 185, 246, 279, 280
su 'al, 279, 280
su 'āl, 185, 211, 246
şūr, 51, 185
süre, 119, 246
şūret, 185, 211, 246, 279, 280
şuver, 246
Sübĥān, 77, 139, 211, 279, 280
Sübĥan, 58, 185
Sübĥān, 57, 115, 174, 246
sücūd, 60, 117, 185, 246
Süleyman, 48, 71, 104, 133, 200, 217, 267, 287
Süleymān, 48, 133, 200, 287
sünbül, 52, 109, 136, 185, 264, 286
sündüs, 105, 246
sünnet, 117, 246
sürme, 51, 107, 117, 198, 246, 264

Ş

şābaş, 286
şād, 30, 37, 40, 41, 93, 96, 97, 198, 199, 216, 255, 264, 286
şād u ĥandān, 40, 199
şādān, 199, 264
şadī, 128
şādī, 199, 264, 286
şād-kām, 41, 96, 97, 264
şād-mān, 37, 93, 264
şāh, 16, 45, 99, 199, 216, 264, 286
şāh-bāz, 16, 99, 264
şāhid, 185
şākir, 185

şāl, 105, 246
şāllah, 117, 246
Şām, 76, 216
şār, 216, 264
şarāb, 42, 55, 98, 185, 246, 280
şarabdār, 130, 137
şarābdār, 69, 76
şarāb-dār, 42, 55
şarāb-dār, 98
şarĥ, 185
şart, 185, 246, 280
şavĥ, 185, 280
şāyed, 199
şāyeste, 199
şebāb, 185
şefā^c at, 119, 185, 246, 280
şefekāt, 280
şefĥāt, 186, 211
şeftalü, 108, 264
şehādet, 117, 246
şehd, 246
şehīd, 45, 186
şehinşāh, 97, 264
şehir, 37, 199, 264
şehr, 70, 199, 216, 264, 286
şehristān, 37
şehriyār, 264
şehvet, 211, 280
şek, 34, 89
şeker, 52, 74, 108, 199, 215, 264
şekk, 246, 280
şekker, 108, 136, 264, 286
şekūr, 247
şem^c, 105, 247
şem^c dān, 11, 37, 50, 67, 73, 93, 105
şem^c i, 186
şer, 211, 247, 280
şerbet, 186, 247
şeref, 169, 247
şerĥ, 247
şerĥ, 280
şerif, 44, 186, 211, 247, 280
şerik, 34, 89, 186
şerī^c, 247
şerī^c at, 61, 186
şerm, 38

şermsār, 93, 264
 şer' iye, 247
 şerr, 211, 247, 280
 şevk, 186
 şevket, 186
 şeydā, 186, 264
 şeyh, 211, 280
 şeytān, 116, 247
 şeytān, 59, 78, 139, 186, 211, 281
 şeytānī, 93, 247
 Şeyyādī Hamza, 131, 281
 şiddet, 186
 şikār, 264
 şikāyet, 247
 şinūd, 264
 şir, 247
 şir, 109, 264
 şirīn, 199, 264, 286
 şirk, 247
 şirket, 186
 şiven, 265
 şu'le, 247, 281
 şūr, 265
 şübhe, 247
 şükr, 40, 186, 211, 247, 281
 şükr ü minnet, 40, 186
 şükr ü şenā, 40, 186
 şükr ü sipās, 40, 186
 şükrāne, 37, 186, 247
 şükūh, 186
 şükür, 164, 186, 247
 şümār, 87

T

tā, 14, 130, 265, 286
 tāb, 97, 260, 265
 tābān, 265
 tābi', 247
 tābi' in, 35, 187
 tābut, 73, 211
 tābūt, 50, 106, 134, 187, 247, 281
 tāc, 51, 73, 107, 199, 216, 265
 tācir, 54, 187
 tāç, 51, 199, 216
 tafşil, 187
 tağrīb, 248

tağşus, 187
 tağıl, 52, 74, 135, 190, 211, 281
 tağiyyāt, 91, 116, 248
 tağkik, 211
 tağkik, 211
 tağkik, 34, 187, 281
 tağrİR, 248
 tağris, 281
 tağsİN, 187, 248
 tağt, 42, 45, 52, 135, 199, 265, 286
 tağt, 74, 216
 tağdir, 79, 211
 tağdir, 119, 187, 248, 281
 tağrir, 211
 tağşİR, 248
 tamām, 69, 131, 248, 281
 tamāmet, 248
 tamu, 62, 118, 200, 221
 tamuğ, 63, 200
 ta' ab, 247
 ta' accül, 186
 ta' ām, 247
 ta' bir, 211
 ta' bİR, 187, 247, 281
 ta' cil, 211
 ta' cİL, 187, 248
 ta' zİM, 188
 taraf, 117, 187, 234
 tāriğ, 187
 taşarruf, 187
 taşdik, 187
 tazarru', 187
 tāze, 216, 265, 286
 tazı, 53, 199
 te'vİL, 34
 tebāh, 265
 teberrük, 248
 tebessüm, 188
 techiz, 188
 tecnīs, 248
 tecribe, 188
 tedbir, 44, 211, 254
 tedbİR, 44, 188, 248, 281
 tefahhuş, 248
 tefekkür, 34, 188
 teferrüc, 281

- teferruğ, 248
 teferrüc, 188, 211, 248
 tefsir, 211
 tefsîr, 248
 tehdîd, 188
 tekebbür, 248
 tekellüf, 188
 teklif, 188
 tekrâr, 248
 tekye, 211
 telh, 188
 telkîn, 248
 temâm, 188, 212
 temâmen, 188
 temâsâ, 248
 temelluk, 188
 temennâ, 249
 temîz, 281
 temlik, 188
 ten, 96, 199, 265, 286
 ten-dürüst, 96, 265
 teng, 97, 265
 teng-dil, 97, 265
 tennür, 212, 249
 tenür, 137, 281
 te'âlâ, 248
 te'vîl, 188
 terah, 281
 terahhum, 249
 terâzû, 265, 286
 terâzü, 188, 216
 tercümân, 188
 terk, 249, 281
 tersâ, 119, 121, 265
 terse, 119, 121, 265
 terşî', 249
 tesbîh, 116, 140, 249, 281
 teslîm, 188, 249
 teşrif, 188
 teşviş, 212
 teşviş, 249, 281
 tevâzu', 188, 249
 tevbe, 59, 78, 116, 188, 212, 249
 tevekkül, 119, 249
 tevfiğ, 188, 249
 tevrat, 79, 212
 tevrât, 118, 249
 Tevvâb, 58, 188
 teze, 286
 tımâr, 216
 timâr, 216
 tîmâr, 199, 265, 286
 timârhâne, 68, 216
 tîz, 265, 286
 toğm, 189
 töhmet, 189, 212
 turunç, 52, 53, 74, 108, 136, 199, 216, 255, 286
 tünd, 265
 türâb, 189
 türbe, 159, 249
 türbet, 189
 tüvân, 88
 tabağ, 106, 247
 tabîb, 54, 111, 137, 186, 247, 281
 tâbib, 75, 212
 tabl, 106, 247
 tâkat, 187, 212, 248
 taleb, 187, 248
 tâlib, 187
 tama', 187, 212
 tamu, 63, 81, 122, 141, 200, 217, 267, 287
 tamuğ, 63, 200
 ta'âm, 186, 187, 281
 tâ'at, 60, 117, 186, 247
 tâ'ife, 187, 281
 ta'n, 187, 222, 281
 ta'ne, 248
 taraf, 187
 tarh, 248
 tarîk, 187
 tas, 50, 187
 tâs, 106, 248
 tavûs, 75, 110, 216, 265
 tâvus, 199
 taye, 265
 tayr, 109, 248
 tâzî, 265
 tıf(ı)l, 188
 tûfân, 159, 189
 turab, 189
 turfe, 189

ṭurunc, 108, 255, 265
ṭūṭī, 265
ṭuyūr, 109, 249, 265
ṭuzak, 121, 265

U

u, iv, xi, xiii, xvii, 1, 2, 3, 4, 14, 20, 21, 40,
 47, 68, 96, 123, 142, 148, 150, 151, 157,
 165, 199, 204, 212, 216, 234, 265, 266,
 267, 286
uçmaḥ, 63, 200
uçmaḥ, 63, 81, 122, 141, 200, 217, 267,
 288
uṣūl, 90, 249, 281

Ü

ü, xvii, 9, 14, 33, 39, 40, 49, 53, 131, 144,
 159, 162, 164, 165, 168, 170, 171, 174,
 181, 186, 195, 199, 216, 265, 266, 286
ülfet, 249
ümid, 216
ümīd, 37, 42, 87, 199, 265, 286
ümīḍ, 199
ümīt, 199
ümīz, 199
ümm, 189, 249
ümmet, 249, 281
üstād, 189, 266, 287
üstüvār, 266
üztād, 216

V

vācib, 117, 249
vah, 91, 189, 249
vāh, 249
vaḥṣ, 249
vaḥy, 79, 189, 212
vākī^ʿ, 249
vākī^ʿ**a**, 249
vaḳit, 189, 249, 282
vaḳt, 189, 212, 249, 250, 282
vālih, 250
vallāh, 45, 189
vallāhi, 45, 189
va^ʿ**d**, 189

va^ʿ**de**, 189, 212, 249, 281
va^ʿ**z**, 250
vaṣf, 189, 250, 282
vaṣīyyet, 250
vaṣīyyet, 189, 212
vaṣl, 250
vāveylā, 190, 212
vebāl, 190, 250
Vedūd, 115, 250
vefā, 34, 89, 190, 250
vefāt, 190
velākin, 190
veli, 250, 287
vesvese, 250
veyl, 189, 250
vezīr, 17, 44, 145, 190, 212, 250, 282
vidā^ʿ, 250
vilāyet, 250
virān, 190
vīrān, 266
viṣāl, 190
vuṣlat, 190, 250
vü, 266, 287
vücüd, 250

Y

ya, iii, 3, 5, 13, 16, 43, 61, 74, 118, 120,
 133, 144, 199, 249, 259
yā, 190, 212, 266, 282
yaban, 287
yābān, 266
yād, 199, 266
yādgār, 199
yādigār, 266
yāḥū, 287
yāḥud, 190
yāḥūd, 266, 287
yāḥūd, 216
yaḳūt, 73, 190, 212
yāḳūt, 73, 134, 212, 250, 282
Ya^ʿ**kūb**, 71, 102, 212, 250
Ya^ʿ**kūb**, 47, 132, 190, 282
ya^ʿ**ni**, 190, 212
ya^ʿ**nī**, 250, 282
yār, 199, 216, 266, 287
yārā, 266

yārān, 95, 129, 200, 266, 287
yāri, 216
yārī, 200, 266, 287
yāru, 200
yāsemīn, 109, 266
yek, 266
Yemen, 47, 55, 161, 163, 171, 190, 217
ye's, 250
yetīm, 250
yevm, 250
Yūnus, 47, 71, 102, 132, 190, 212, 250, 282
Yūsuf, iii, iv, v, vi, vii, xii, xiii, 1, 2, 3, 4, 6, 18, 20, 21, 23, 30, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 43, 44, 46, 47, 48, 52, 53, 54, 55, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 82, 84, 87, 88, 90, 91, 92, 93, 95, 99, 100, 101, 103, 104, 108, 109, 110, 112, 113, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 142, 148, 149, 150, 151, 153, 157, 170, 200, 201, 202, 211, 217, 220, 251, 267, 282, 287

Z

zād, 250
zāde, 250, 266
zafer, 225, 251
ẓafer, 190
zāhid, 61, 119, 190, 251
ẓahir, 251
ẓāhir, 190
zaḥīre, 251
ẓahl, 52, 190
zaḥm, 266
zaḥmet, 212, 251
zakḳūm, 135, 282
ẓalālet, 190
ẓalim, 251
ẓālim, 190, 282
zamān, 46, 190, 251, 282
zāmin, 190
za'firān, 108, 251
za'if, 212
ẓa'if, 190, 251, 282
zār, 11, 93, 94, 200, 257, 266, 287
ẓarar, 190, 251

ẓarār, 190
ẓarb, 190
zāri, 200
zārī, 200, 216, 266, 287
ẓarīf, 45, 191
ẓāt, 97, 251
ẓāyi', 191, 251
zeberced, 73, 105, 134, 212, 251, 282
zebercet, 105, 251
ẓebīh, 164, 191
zebūn, 266
zehre, 110, 266
Zelḥā, 103, 251
Zeliḥā, 71, 212
Zeliḥa, 103
Zeliḥā, 103, 132, 251, 282
ẓelīl, 191, 251, 282
zemān, 212
zemīn, 44, 251
zemzem, 251
zenbil, 50, 191
zencīr, 52, 74, 200, 216
zer, 107, 266
zerde, 266
zerrīn, 266
zevāde, 250, 266
zevāl, 34, 89, 213, 251
zevce, 191, 219
zevḳ, 191, 213, 251
zeyrek, 266
zeytūn, 74, 213
zī, 12, 90, 91, 251, 282, 287
zībā, 191
zift, 251
zihī, 191, 251, 287
ẓikr, 116, 251, 282
zillet, 191
zinā, 251, 282
zincīr, 135, 287
zindan, 69, 94, 112
zindān, 191, 266, 287
zīnet, 191, 213, 282
zinhār, 200, 216, 266, 287
zīr, 266
zīrā, 191, 267, 287
zīrā'at, 191

zîrek, 200, 266, 267
zîver, 267
ziyân, 267, 287
ziyâret, 191, 251
zulm, 191, 213, 251
zulmet, 191, 251
zulüm, 213, 251
zulümât, 91, 252
zürnâ, 108, 267

zücâc, 134, 282
zülbiye, 252
Züleyhâ, 48, 191
Züleyhâ, 48, 191
zülûf, 54, 110, 200, 267
zülfeķâr, 51, 191
zülûf, 54, 200
zümürd, 105, 252
zünnâr, 50, 191

